2010

Reģionu attīstība Latvijā

Reģionu attīstība Latvijā 2010

Valsts reģionālās attīstības aģentūra
Rīga, 2011

Reģionu attīstība Latvijā 2010
Valsts reģionālās attīstības aģentūra

Izdevumu izstrādāja:
Valentīna Locāne (Valsts reģionālās attīstības aģentūra)
Ivita Peipiņa (Valsts reģionālās attīstības aģentūra)
Jānis Bruņenieks (Valsts reģionālās attīstības aģentūra)
Inga Vilka (Latvijas Universitāte)
Pēteris Šķiņķis (Latvijas Universitāte)
Līga Ozoliņa (SIA *Grupa 93*)
Jurijs Kondratenko (SIA *Grupa 93*)
Zintis Hermansons (Vides un reģionālās attīstības ministrija)
Gatis Ozols (Vides un reģionālās attīstības ministrija)
Danute Vaļeniece (Vides un reģionālās attīstības ministrija)
Andris Miglavs (Latvijas Valsts Agrārās ekonomikas institūts)

Redaktors – **Ronalds Krūmiņš** (SIA *Grupa 93*)

Izdevumā izmantotas SIA ***Reģionu Pētījumu un Plānošanas Centrs*** un SIA ***Grupa 93*** karšu pamatnes
Kartes sagatavoja **Ronalds Krūmiņš** (SIA *Grupa 93*)
Vāka noformējums – SIA ***MicroDot***

Maketēšana un tekstu korektūra – SIA ***MicroDot***
Maketa sagatavošanas projekta vadītāja – **Brigita Blūma**

Iespiests SIA ***MicroDot*** tipogrāfijā

© Valsts reģionālās attīstības aģentūra, 2011

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā atsauce uz izdevumu "Reģionu attīstība Latvijā 2010" obligāta

ISBN 978-9934-8126-1-3
Id 005-1148-484

SATURS

IEVADS **6**

I PLĀNOŠANAS REĢIONU UN PAŠVALDĪBU TERITORIJAS LATVIJĀ **8**
Administratīvi teritoriālais iedalījums 8
Plānošanas un statistiskie reģioni 8
Republikas pilsētu un novadu pašvaldības 12

II PLĀNOŠANAS REĢIONU ATTĪSTĪBAS RAKSTUROJUMS **14**
Demogrāfiskā situācija 14
Sociālekonomiskā attīstība 24

III REPUBLIKAS PILSĒTU UN NOVADU PAŠVALDĪBU TERITORIJU ATTĪSTĪBAS RAKSTUROJUMS **39**
Republikas pilsētu raksturojums 40
Novadu raksturojums 45

IV TERITORIJU ATTĪSTĪBAS LĪMEŅA NOVĒRTĒJUMS **64**
Teritorijas attīstības līmeņa indekss 64
Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss 69
Teritoriju attīstības novērtēšanas un uzraudzības metožu pilnveidošana 72
ESPON pētniecības programmas darbība Latvijā 74

V PAŠVALDĪBU FINANŠU RAKSTUROJUMS **76**
Pašvaldību budžetu kopapjoms 76
Pašvaldību budžetu ieņēmumi 77
Pašvaldību budžetu izdevumi 81
Pašvaldību finanšu izlīdzināšana 83
Sociālās palīdzības izdevumi 85

VI ELEKTRONISKĀS PĀRVALDES ATTĪSTĪBA **88**
Publiskie pakalpojumi 88
Elektroniskie pakalpojumi 88
VRAA pārziņā esošie elektroniskās pārvaldes risinājumi 89
Pašvaldību mājaslapu apskats 92

VII PAŠVALDĪBU TERITORIJU GRUPU ATTĪSTĪBAS RAKSTUROJUMS **98**
Pilsētu un lauku teritorijas 98
Attīstības centri un to areāli 101
Baltijas jūras un Rīgas līča piekraste 108
Pierobeža 110

VIII RAPLM UN VRAA PĀRZIŅĀ ESOŠIE REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS ATBALSTA INSTRUMENTI **112**
Nacionālie reģionālās attīstības atbalsta pasākumi 112
ES fondu aktivitāšu īstenošana 114
ES atbalsts Eiropas teritoriālajai sadarbībai 121
Citi atbalsta instrumenti 124

IX ES FONDU DARBĪBAS PROGRAMMU AKTIVITĀŠU FINANSĒJUMS REĢIONIEM **127**

X LATVIJAS SALĪDZINOŠS RAKSTUROJUMS EIROPAS SAVIENĪBAS DALĪBVALSTU UN BALTIJAS JŪRAS REĢIONA VALSTU VIDŪ **134**

ATTĪSTĪBAS TENDENCES, SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI **142**

Lietotie saīsinājumi 145
Izmantotā literatūra 146

1. PIELIKUMS. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu attīstības pamatrādītāji 147
2. PIELIKUMS. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu teritorijas attīstības indeksi 151
3. PIELIKUMS. Pašvaldību budžetu ieņēmumi 2010. gadā 153
4. PIELIKUMS. Pašvaldību budžetu izdevumi pēc ekonomiskās klasifikācijas 2010. gadā 156
5. PIELIKUMS. Pašvaldību budžetu izdevumi pēc funkcionālās klasifikācijas 2010. gadā 159
6. PIELIKUMS. Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas rādītāji 2010. gadā 162
7. PIELIKUMS. Pašvaldību pamatbudžetu izdevumi sociālajai aizsardzībai un sociālajiem pabalstiem 2010. gadā 163
8. PIELIKUMS. Valsts pensijas un bezdarbnieku pabalsti 2010. gadā 165
9. PIELIKUMS. Pakalpojumu elektronizācija pašvaldībās. Mājaslapu apskats 167
10. PIELIKUMS. ES fondu aktivitāšu sadalījums pēc nacionāla, reģionāla un vietēja līmeņa ietekmes 170

Cienījamie pārskata „Reģionu attīstība Latvijā 2010" lasītāji!

Tik bieži dzirdētā atziņa par attīstītiem reģioniem kā visas valsts labklājības pamatu nav zaudējusi aktualitāti arī šogad. Tikai vienlīdzīgs dzīves līmenis un attīstības iespējas gan galvaspilsētā Rīgā un citās pilsētās, gan arī attālākos novados spēs virzīt visu valsti tuvāk augstākai labklājībai.

Diemžēl atšķirības reģionu attīstībā joprojām ir būtiskas, un uz to norāda arī pārskatā „Reģionu attīstība Latvijā 2010" iekļautie dati. Pagājušais gads bija pirmais pilnais gads pēc administratīvi teritoriālās reformas pabeigšanas un novadu izveidošanas, taču arī pēc tās pašvaldības un to attīstības tendences ir ārkārtīgi atšķirīgas. Nav pārsteigums, ka labāki rādītāji ir tām novadu pašvaldībām, kas atrodas ekonomiski spēcīgāku republikas pilsētu tuvumā.

Tieši tādēļ viens no galvenajiem uzdevumiem ir šo atšķirību mazināšana, un, lai to panāktu, jāizvērtē jaunu atbalsta instrumentu pieejamība pašvaldībām uzņēmējdarbības veicināšanai, kā arī jāveic izmaiņas normatīvajos aktos, saistot uzņēmumu nodokļu bāzi ar pašvaldību, kuras teritorijā tie darbojas.

Tikpat būtiski ir veicināt arī ērtu un mūsdienīgu komunikāciju un pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, tādēļ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, kas no 2011. gada ir atbildīga par reģionālās attīstības politiku, strādā pie vienas pieturas aģentūras principa ieviešanas un e-pakalpojumu attīstības.

Ne mazāk nozīmīgs ir Eiropas Savienības fondu atbalsts teritoriālajā attīstībā. Tieši tādēļ ir ļoti svarīgi sarunās par ES budžetu nākamajam finanšu plānošanas periodam panākt, lai finansējums Kohēzijas politikai, kuras mērķis ir mazināt atšķirības starp dažādi attīstītiem reģioniem, tiktu saglabāts vismaz līdzšinējā līmenī.

Lai nodrošinātu līdzsvarotu attīstību reģionos, nepieciešams noteikt gan visas valsts, gan arī reģionu attīstības mērķus, tādēļ visdrīzākajā laikā jāsāk darbs pie jaunā Nacionālā attīstības plāna izstrādes. Būtiski ir panākt arī vienošanos par pašvaldību finanšu izlīdzināšanas modeli.

Patiesā cieņā,
Raimonds Vējonis,
Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrs

Esiet sveicināti, pārskata „Reģionu attīstība Latvijā 2010" lasītāji!

Valsts reģionālās attīstības aģentūra ir sagatavojusi gadskārtējo pārskatu „Reģionu attīstība Latvijā 2010", kurā apkopota un analizēta sociālekonomiskā informācija par republikas pilsētām, novadiem un reģioniem.

Šis ikgadējais pārskats, kas atspoguļo dažāda mēroga Latvijas teritoriju attīstību, ir būtiska reģionālās politikas īstenošanas, uzraudzības un izvērtēšanas daļa, jo reģionu attīstība ir valsts labklājības pamats, un reģionālās attīstības plānošana, īstenošana un sasniegto rezultātu analīze ļauj novērtēt attīstības tendences, izdarīt secinājumus un pieņemt pamatotus lēmumus. Pārskatā jau astoto gadu turpinās Latvijas plānošanas reģionu un pašvaldību savstarpēja salīdzināšana un sociāli ekonomisko rādītāju analīze, raksturotas un izvērtētas reģionālās attīstības tendences.

2010. gads bija pirmais pilnais gads pēc administratīvi teritoriālās reformas pabeigšanas, kad Latvijā darbojās 118 pašvaldības – 9 republikas pilsētas un 109 novadi. Tas ir atskaites punkts, lai sāktu apkopot pašvaldības raksturojošo rādītāju dinamiku un izvērtēt to attīstības procesus.

Pārskatā varat iepazīties ar vienmēr aktuālajiem jautājumiem par katras konkrētās teritorijas iedzīvotājiem, nodarbinātību, ekonomiku, par attīstības iespējām un perspektīvām, pašvaldību finansēm, reģionālās attīstības atbalsta pasākumiem, valsts atbalstu pašvaldībām, kā arī Eiropas Savienības fondu finansējumu, kas ir nozīmīgs ieguldījums reģionu infrastruktūras attīstībā un iedzīvotājiem sniegto pakalpojumu pieejamības un kvalitātes uzlabošanā.

Pārskatā veikta izvērsta pašvaldību finanšu analīze, kur izmantoti dati par pašvaldību budžetu izdevumiem sociālajai aizsardzībai, par valsts pensijām un par bezdarbnieku pabalstiem, kā arī informācija par ESF projektu „Darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšana pašvaldībās darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai". Padziļināti izvērtēti RAPLM un VRAA pārziņā esošo reģionālās attīstības atbalsta instrumentu ietvaros veiktie maksājumi.

Šogad varat iepazīties arī ar vairākām jaunām sadaļām, kuru temati pēdējos gados ir kļuvuši aktuāli. Viena no šīm aktualitātēm ir elektroniskās pārvaldes attīstības raksturojums un pašvaldību sniegto pakalpojumu elektronizācijas līmeņa apraksts. Tieši e-pārvalde ir tas instruments, kuru izsvērti un pārdomāti ieviešot pašvaldību ikdienas darbā, var panākt gan nozīmīgu finanšu līdzekļu ietaupījumu, gan nodrošināt iedzīvotājiem ērtākus un sasniedzamākus valsts un pašvaldību pakalpojumus.

VRAA ir uzsākusi darbu pie projekta „Pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas, infrastruktūras un nekustamo īpašumu pārvaldības un uzraudzības informācijas sistēma" (TAPIS) aktivitātes „Reģionālās attīstības indikatoru uzraudzības un novērtēšanas moduļa (RAIM) izstrāde un ieviešana" tehniskā un metodoloģiskā risinājuma izstrādes. Pārskatā esam ieskicējuši pieeju, pēc kuras veidosim RAIM metodoloģiju. Tā paredz vispusīgam teritorijas attīstības novērtējumam izmantot pietiekamu rādītāju kopumu, kas teritoriju raksturo no visdažādākajiem aspektiem. Šī pieeja tiks cieši saistīta ar pārskata "Reģionu attīstība Latvijā" veidošanā uzkrāto datu materiālu un pieredzi, maksimāli izmantojot tās priekšrocības, ko var gūt no metodoloģijas un datu rindu nepārtrauktības. Vienlaikus RAIM ir paredzēts piedāvāt sistēmas lietotājiem daudz plašāku datu klāstu par teritorijām, kā arī bagātīgas analīzes un salīdzināšanas iespējas.

Analizējot ES fondu līdzekļu apgūšanu, varam skaidrāk izvērtēt ieguldījumu efektivitāti attīstības centru izaugsmes veicināšanā un to kopējo ietekmi uz līdzsvarotu valsts attīstību. Arī nākamajā plānošanas periodā ir jārod iespēja iedzīvotājiem un pašvaldībām, pašām izvērtējot savas teritorijas prioritātes un atspoguļojot tās savās attīstības programmās, īstenot aktuālākos projektus pilsētās un novados.

Ceru, ka pārskatā sniegtā informācija dod priekšstatu par attīstības procesiem Latvijas teritorijās un noderēs jūsu darbā!

Ar cieņu,
Māris Krastiņš,
Valsts reģionālās attīstības
aģentūras direktors

IEVADS

Lai sekmētu visas valsts teritoriju attīstību, uzlabotu un koordinētu valsts sniegto atbalstu reģioniem, pašvaldībām un uzņēmumiem, Valsts reģionālās attīstības aģentūra (VRAA) pastāvīgi apkopo un analizē informāciju par situāciju Latvijā un tās attīstības dinamiku, galvenos rādītājus apkopojot ikgada izdevumā. Pārskats par Latvijas teritoriju attīstību tiek izdots kopš 2003. gada, un „Reģionu attīstība Latvijā 2010" ir jau astotais gadskārtējais izdotais pārskats.

Šajā pārskatā turpināta Latvijas plānošanas reģionu un pašvaldību savstarpēja salīdzināšana un sociāli ekonomisko rādītāju analīze, raksturotas un izvērtētas reģionālās attīstības tendences, kā arī apskatītas jaunas šobrīd aktuālas un iepriekšējos pārskatos neanalizētas tēmas. Izdevumā izmantoti gan ilggadēji salīdzināmi pamatrādītāji, gan arī jauni teritorijas raksturojoši rādītāji.

2010. gads bija pirmais pilnais gads pēc administratīvi teritoriālās reformas pabeigšanas, kad Latvijā iepriekšējo 26 rajonu pašvaldību un 522 vietējo pašvaldību vietā darbojās 118 pašvaldības – 9 republikas pilsētas un 109 novadi.

Par reģionālo attīstību un reģionālo politiku atbildīgā ministrija 2010. gadā vēl bija Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija (RAPLM). Tās darbības laikā izstrādātos politikas un attīstības plānošanas dokumentus, kā arī atbalsta instrumentu un programmu vadību ir pārņēmusi Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM), kas tika izveidota 2010. gada beigās, apvienojot Vides ministriju un RAPLM.

Galvenie 2010. gada pārskata jaunievedumi salīdzinājumā ar iepriekšējiem izdevumiem ir:

- pilnveidots iepriekšējā gada izdevumā uzsāktais pašvaldību funkcionālais raksturojums. Atbilstoši Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030. gadam, kas apstiprināta 2010. gada 10. jūnijā Saeimā, analizētas nacionālo interešu telpās ietilpstošās pašvaldības. Atsevišķi apskatītas nacionālās nozīmes attīstības centru telpas – pilsētreģioni;
- izvērsta teritoriju attīstības uzraudzības būtība un skaidrota RAIM metodoloģija;
- plašāk raksturoti pašvaldību finanšu līdzekļi, analīzē iekļaujot datus par pašvaldību budžetu izdevumiem sociālajai aizsardzībai, tai skaitā pievienojot informāciju par ESF projektu „Darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšana pašvaldībās darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai". Sniegta informācija par valsts pensijām un bezdarbnieku pabalstiem;
- plašāk raksturota ES atbalsta pasākumu ieviešana reģionos un pašvaldībās;
- pirmo reizi iekļauts pašvaldību pakalpojumu elektronizācijas līmeņa apskats.

Pārskats „Reģionu attīstība Latvijā 2010" paredzēts plašam lasītāju lokam – visiem, kurus interesē Latvijas un tās teritoriju attīstība sociālekonomiskā skatījumā. Pieejams arī pārskata tulkojums angļu valodā.

Pārskatu veido desmit nodaļas, nobeiguma daļa un pielikumi.

Pirmajā nodaļā ir apskatīts Latvijas administratīvi teritoriālais iedalījums 2010. gadā, valsts sadalījums plānošanas reģionos un statistiskajos reģionos. Nodaļā sniegts ieskats plānošanas reģionu veicamajās funkcijās un to pārvaldes struktūrā.

Turpmākajās divās nodaļās galvenie demogrāfiskie un sociālekonomiskie procesi raksturoti plānošanas reģionu mērogā (otrā nodaļa) un vietējo pašvaldību – republikas pilsētu un novadu mērogā (trešā nodaļa). Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, 2010. gadā statistikas dati tiek apkopoti par republikas pilsētām un novadiem, bet vairs netiek apkopoti par novadu teritoriālajām vienībām – pilsētām un pagastiem. Līdz ar to turpmāk reģionu un vietējas nozīmes attīstības centru raksturojums būs iespējams, pateicoties tikai plānošanas reģionu, vietējo pašvaldību un Valsts reģionālās attīstības aģentūras iniciatīvām.

Ceturtajā nodaļā plānošanas reģioni un pašvaldības raksturotas, izmantojot vispārinātos rādītājus – teritorijas attīstības līmeņa indeksu un teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksu –, kuri nodrošina iespēju pašvaldību attīstību raksturot un salīdzināt vienlaikus pēc vairākiem demogrāfiskiem un sociālekonomiskiem rādītājiem. Nodaļā ir aprakstīta indeksu aprēķina metodika. Pārskata pielikumā uzrādītas plānošanas reģionu un pašvaldību indeksu vērtības triju gadu periodā, kā arī atbilstoši indeksu vērtībām izveidotais teritoriju rangs. Nodaļā dots ieskats arī teritoriju attīstības novērtēšanā un uzraudzībā un Reģionālās attīstības indikatoru moduļa (RAIM) metodoloģijas izstrādē. RAIM būtu jākļūst par palīginstrumentu pašvaldību teritorijas attīstības tendenču izvērtēšanai, teritorijas plānojumu un attīstības programmu sagatavošanai un ieviešanas uzraudzībai. Nodaļa noslēdzas ar reģionālā attīstībā nozīmīga kvalitatīvo datu resursa – ESPON pētniecības programmas Latvijā un VRAA kā ESPON kontaktpunkta – darbības apskatu.

Piektajā nodaļā raksturotas pašvaldību finanses. Šajā nodaļā apkopoti pašvaldību budžetu rādītāji 2010. gadā – ieņēmumi, izdevumi un to atšķirības. Budžetu izdevumi aplūkoti gan pēc ekonomiskās, gan funkcionālās klasifikācijas. Atsevišķi apskatīti pašvaldību izdevumi sociālajai palīdzībai, ņemot vērā, ka 2010. gadā vēl turpinājās ekonomiskās recesijas procesi un pašvaldībām nācās veltīt lielu uzmanību iedzīvotāju sociālajām vajadzībām. Izdevumā pirmo reizi dota plašāka informācija par valsts pensijām un bezdarbnieku pabalstiem. Visu pašvaldību budžetu ieņēmumu

un izdevumu detalizēti rādītāji, pašvaldību finanšu izlīdzināšanas rādītāji, dati par valsts pensijām un bezdarbnieku pabalstiem iekļauti pārskata pielikumā.

Pirmo reizi pārskatā iekļauta informācijas sabiedrības tematika. Sestajā nodaļā „Elektroniskās pārvaldes attīstība" apskatīti publiskās pārvaldes pakalpojumu elektronizācijas līmeņi, dots pārskats par VRAA īstenotajiem projektiem elektroniskās pārvaldes jomā un piedāvāti VRAA un VARAM Elektroniskās pārvaldes departamenta 2010. gadā veiktā apskata rezultāti par pašvaldību mājaslapām kā rīkiem pārvaldes pakalpojumu elektronizācijā.

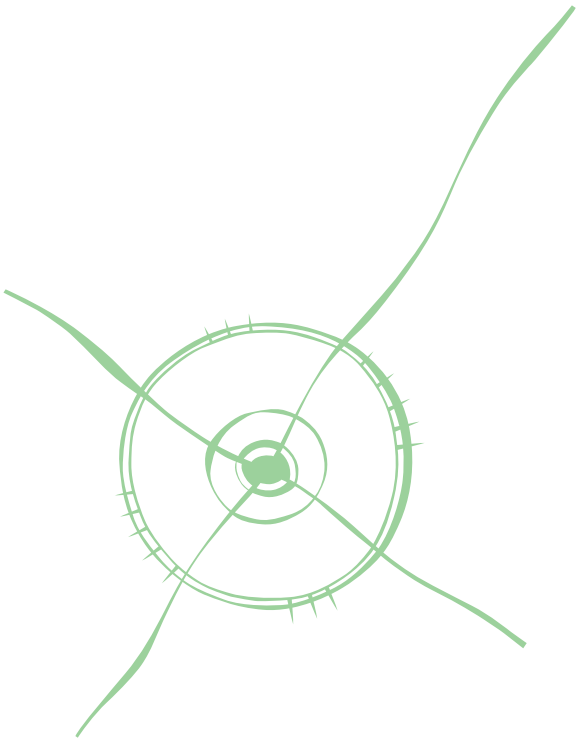
Septītā nodaļa veltīta pašvaldību attīstības potenciāla raksturojumam. Analīze balstīta gan uz kvantitatīviem datiem, gan arī uz dažādām kvalitatīva rakstura pazīmēm, kā rezultātā pašvaldības ir grupētas funkcionāli – pēc apdzīvojuma, sasniedzamības un darbaspēka kustības, infrastruktūras nodrošinājuma, dabas potenciāla. Īpaša vērība pievērsta nacionālā līmenī definētām telpām – nacionālas nozīmes attīstības centriem, kas veido sava veida pilsētreģionus, piekrastei un pierobežai, kā arī pilsētu un lauku mijiedarbībai, lai nodrošinātu valsts teritorijas līdzsvarotu attīstību.

Astotajā un devītajā nodaļā sniegts pārskats par reģionālās attīstības valsts atbalsta instrumentiem Latvijā 2007.–2013. gada plānošanas periodā, kurus 2010. gadā pārraudzīja RAPLM un VRAA. Astotajā nodaļā ir apskatītas valsts budžeta mērķdotācijas, ES fondu finansētās aktivitātes reģionu konverģencei, ES atbalsta pasākumi teritoriālajai sadarbībai Eiropā, Norvēģijas finanšu instrumenta un Šveices Konfederācijas finanšu instrumenta, kā arī sociālā drošības tīkla pasākumi. Devītajā nodaļā analizēts Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda darbības programmu aktivitāšu ietvaros izmaksātais finansējums reģionālā un pašvaldību griezumā.

Meklējot veidu, kā Latvijas reģionālās attīstības procesus objektīvāk salīdzināt starptautiskā līmenī, sagatavota desmitā nodaļa. Tajā atlasīti rādītāji, kas raksturo ekonomikas izaugsmi, zemes resursus, transporta infrastruktūru, nodarbinātību un iedzīvotāju dzīves ilgumu. Latvijas sociāli ekonomiskā situācija analizēta uz Eiropas Savienības valstu fona un īpaši salīdzinājumā ar Baltijas jūras reģiona valstīm, vērtējot valstu reģionālās atšķirības.

Nobeiguma nodaļa veidota kā attīstības tendenču, galveno secinājumu un priekšlikumu apkopojums.

Pārskats bagātīgi papildināts ar kartēm, grafikiem un tabulām. Pārskata pielikumos atrodami detalizēti dati par Latvijas plānošanas reģionu un pašvaldību teritorijām, kas izmantoti nodaļu sagatavošanā un var kalpot uzziņai par atsevišķām teritorijām.

I PLĀNOŠANAS REĢIONU UN PAŠVALDĪBU TERITORIJAS LATVIJĀ

Administratīvi teritoriālais iedalījums

Latvijas teritorijas platība ir 64,6 tūkst. km^2, iedzīvotāju skaits valstī 2011. gada sākumā bija 2,23 milj. cilvēku*.

2010. gads bija pirmais pilnais gads pēc administratīvi teritoriālās reformas, kad saskaņā ar 2008. gada 18. decembrī Saeimas pieņemto Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu beidza pastāvēt 26 rajonu pašvaldības un iepriekšējo 522 vietējo pašvaldību vietā izveidojās 118 pašvaldības – 9 republikas pilsētas un 109 novadi. 2010. gada 1. novembrī tika pieņemts lēmums sadalīt Rojas novadu divās pašvaldību teritorijās – Rojas novadā un Mērsraga novadā, un kopš 2011. gada 3. janvāra, kad stājās spēkā grozījumi Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā, Latvijā ir 119 pašvaldības – 9 republikas pilsētas un 110 novadi (sk. 3. attēlu).

Pagasti un pilsētas pēc administratīvi teritoriālās reformas veido jauno novadu pašvaldību teritoriālās vienības, un tajos darbojas pārvaldes. Reformas rezultātā Latvijā ir 60 pilsētnovadi – novadi, kuru sastāvā ir iekļāvusies viena vai vairākas pilsētas, un 50 lauku novadi, kuri izveidojušies, apvienojoties vairākiem pagastiem vai, atsevišķos gadījumos, par novadu pārdēvēts viens bijušais pagasts. Jāpiezīmē, ka vairākiem novadiem, kas atrodas ap republikas pilsētām – Daugavpils, Garkalnes, Jēkabpils, Jelgavas, Krustpils, Rēzeknes un Ventspils novadiem – administratīvais centrs neatrodas savas pašvaldības teritorijā – pašvaldības administrācijas ēka atrodas pilsētā.

Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums kā valsts administratīvas teritorijas paredz izveidot arī apriņķus. Izšķiršanās par reģionālā līmeņa pašvaldībām – apriņķiem – vēl nav veikta. Par to izveidošanu saskaņā ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu jālemj Saeimai. Šobrīd kā koordinācijas un sadarbības institūcijas turpina pastāvēt plānošanas reģioni.

Plānošanas un statistiskie reģioni

Plānošanas reģioni, to statuss un kompetence

Jau pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu otrajā pusē Latvijā sāka veidoties, bet kopš 2003. gada valdības apstiprināti ir pieci plānošanas reģioni – Rīgas, Vidzemes, Kurzemes, Zemgales un Latgales. Plānošanas reģioni Latvijā ir izveidoti reģionālās attīstības plānošanai, koordinācijai un pašvaldību sadarbības nodrošināšanai** (sk. 1. attēlu).

Plānošanas reģions ir atvasināta publiska persona, ko pārrauga Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Plānošanas reģiona lēmējinstitūcija un tā attīstības politikas noteicēja ir plānošanas reģiona Attīstības padome, ko reģionā ietilpstošo pašvaldību domju priekšsēdētāju sapulce ievēl no visu plānošanas reģionā ietilpstošo vietējo pašvaldību deputātiem. Plānošanas reģiona izpildinstitūcija ir plānošanas reģiona administrācija, kas ir valsts budžeta finansēta iestāde.

Plānošanas reģioni Latvijā kā plānošanas sistēmas sastāvdaļa pastāv jau vairāk nekā 10 gadu, bet to loma nav stingri noteikta. Sākotnēji plānošanas reģioni izveidojās kā vietējo pašvaldību iniciatīva plānošanas uzdevumu koordinēšanai. Jaunu, valsts noteiktu statusu plānošanas reģioni ieguva 2002. gadā, kad tika pieņemts Reģionālās attīstības likums un 2003. gadā, kad tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi par plānošanas reģionu teritorijām*.

Plānošanas reģioni kā valsts institūcijas pilda valsts deleģētos uzdevumus un vienlaikus – kā pašvaldību pārvaldītas institūcijas – veic pašvaldību rīcību koordinējošās funkcijas, galvenokārt attīstības plānošanas un kopēju projektu izstrādes jomā.

Saskaņā ar Reģionālās attīstības likumu plānošanas reģioniem var deleģēt pārvaldes uzdevumus. Kopš 2006. gada plānošanas reģioniem pakāpeniski palielinājās veicamo funkciju skaits un apjoms. Kā galvenās minamas šādas funkcijas:

* Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati.

** Atbilstoši Reģionālās attīstības likumam (09.04.2002.). Plānošanas reģionu teritorijas nosaka 05.05.2009. MK noteikumi Nr. 391 „Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijām".

* 25.03.2003. MK noteikumi Nr. 133 „Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijām".

1. attēls. Plānošanas reģionu teritorijas.

- reģiona teritorijas attīstības plānošana, kas ietver plānošanas dokumentu – reģiona attīstības programmas un teritorijas plānojuma izstrādi, to īstenošanu un uzraudzību;
- vietējo pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentu tiesiskuma uzraudzība;
- reģiona un vietējā līmeņa attīstības plānošanas dokumentu savstarpējās saskaņotības un atbilstības normatīvo aktu prasībām izvērtēšana;
- sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošināšanas koordinēšana – reģionālās un vietējās nozīmes autobusu maršrutu tīklu pārzināšana un organizācija (saskaņā ar Sabiedriskā transporta pakalpojumu likumu 01.01.2010. redakcijā).

2010. gada beigās, meklējot valsts budžeta konsolidācijas iespējas, tika apskatīta pat plānošanas reģionu likvidēšana un funkciju nodošana valsts pārvaldei un pašvaldībām, tomēr priekšlikums Saeimā tika noraidīts, atzīstot par svarīgu mērķi turpināt reģionālo reformu un plānošanas reģionus izmantot kā pamatu valsts pārvaldes decentralizācijai. 2011. gadā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas uzdevums ir sagatavot normatīvo aktu bāzi apriņķu izveidei.

Statistiskie reģioni

Mazākās teritoriālās vienības, par kurām Latvijā tiek apkopota un analizēta statistikas informācija atbilstoši Eiropas statistiski teritoriālo vienību klasifikācijai (NUTS 3 līmenim), ir seši statistiskie reģioni* – Rīgas, Pierīgas, Vidzemes, Kurzemes, Zemgales un Latgales. Par statistiskajiem reģioniem apkopotā informācija tiek izmantota arī plānošanas reģionu darbībā, uz Rīgas plānošanas reģionu attiecinot Rīgas un Pierīgas statistisko reģionu datus (sk. 2. attēlu).

2. attēls. Statistisko reģionu teritorijas.

* Saskaņā ar 28.04.2004. MK rīkojumu Nr. 271 „Par Latvijas Republikas statistiskajiem reģioniem un tajos ietilpstošajām administratīvajām vienībām" un, lai izpildītu 26.05.2003. pieņemtās Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes regulas Nr. 1059/2003 „Par vienotas teritoriālo vienību klasifikācijas ieviešanu statistikas mērķiem (NUTS)" prasības par maksimāli pieļaujamo iedzīvotāju skaitu NUTS 3 līmenī – 800 000.

3. attēls. Latvijas administratīvi teritoriālais iedalījums 2011. gada 1. jūlijā.

MAZSALACAS NOV.
RŪJIENAS NOV.
NAUKŠĒNU NOV.
VALKAS NOV.
ALOJAS NOV.
BURTNIEKU NOV.
STRENČU NOV.
LIMBAŽU NOVADS
VALMIERA
KOCĒNU NOV.
BEVERĪNAS
APES NOV.
ALŪKSNES NOVADS
PĀRGAUJAS NOV.
PRIEKUĻU
RAUNAS NOV.
SMILTENES NOV.
GULBENES NOVADS
VIĻAKAS NOV.
KRIMULDAS NOV.
CĒSU NOV.
LĪGATNES
BALVU NOVADS
AMATAS NOV.
JAUNPIEBALGAS
SIGULDAS NOV.
VECPIEBALGAS NOV.
CESVAINES NOV.
RUGĀJU NOV.
BALTINAVAS NOV.
MĀLPILS NOV.
LUBĀNAS NOV.
MADONAS NOVADS
ĒRGĻU NOV.
OGRES NOVADS
KĀRSAVAS NOV.
LIELVĀRDES
KOKNESES NOV.
PĻAVIŅU NOV.
VARAKĻĀNU NOV.
VIĻĀNU NOV.
CIBLAS NOV.
ĶEGUMA NOV.
AIZKRAUKLES
KRUSTPILS NOV.
RĒZEKNE
VECUMNIEKU NOV.
JAUNJELGAVAS NOV.
SALAS NOV.
JĒKABPILS
LUDZAS NOV.
RĒZEKNES NOVADS
LĪVĀNU NOV.
PREIĻU NOV.
RIEBIŅU NOV.
ZILUPES NOV.
NERETAS NOV.
VIESĪTES NOV.
JĒKABPILS NOV.
VĀRKAVAS NOV.
DAGDAS NOVADS
AKNĪSTES NOV.
AGLONAS
ILŪKSTES NOV.
DAUGAVPILS NOVADS
KRĀSLAVAS NOVADS
DAUGAVPILS
Staicele
Mazsalaca
Aloja
Valka
Seda
Strenči
Limbaži
Smiltene
Gulbene
Balvi
Viļaka
Ape
Alūksne
Cēsis
Līgatne
Sigulda
Madona
Cesvaine
Lubāna
Rugāji
Kārsava
Ogre
Lielvārde
Aizkraukle
Jaunjelgava
Viļāni
Rēzekne
Ludza
Līvāni
Preiļi
Riebiņi
Viesīte
Aknīste
Rubenes
Dagda
Krāslava
Kaplava
Ilūkste
Subate
Līksna
Naujene
Dvietes
Prodes
Bebrenes
Pilskalnes
Nīcgales
Kalupes
Dubnas
Višķu
Ambeļu
Malinovas
Bikernieku
Izvaltas
Kombuļu
Skaistas
Robežnieku
Aulejas
Asūnes
Kepovas
Andrupenes
Kastuļinas
Aglonas
Dagdas
Svariņu
Bērziņu
Andzeļu
Ezernieku
Šķaunes
Pušas
Rušonas
Aizkalnes
Mākoņkalna
Kaunatas
Maltas
Feimaņu
Rundēnu
Istras
Lauderu
Zaļesjes
Zilupe
Pildas
Nirzas
Nukšu
Briģu
Isnaudas
Cirmas
Griškānu
Ozolaines
Cornajas
Silmalas
Lūznavas
Stoļerovas
Sakstagala
Viļānu
Sokoļu
Ozolmuižas
Rikavas
Kantinieku
Audriņu
Ilzeskalna
Bērzgales
Vērēmu
Lendžu
Zvirgzdenes
Ciblas
Līdumnieku
Pušmucovas
Blontu
Mērdzenes
Meža vidu
Nautrēnu
Gaigalavas
Struču
Dricānu
Nagļu
Murmastienes
Varakļāni
Varakļānu
Sīļukalna
Galēnu
Stabulnieku
Saunas
Riebiņu
Silajāņu
Rožupes
Sutru
Preiļu
Līvāni
Rudzātu
Turku
Vīpes
Ābeļu
Atašienes
Mežāres
Krustpils
Sēlpils
Staburaga
Sēreņes
Jaunjelgava
Seces
Sunākstes
Daudzeses
Valles
Barbeles
Kurmenes
Mazzalves
Zalves
Viesītes
Viesīte
Kalna
Leimaņu
Dignāja
Zasas
Saukas
Elkšņu
Rites
Neretas
Pilskalnes
Aknīste
Dunavas
Asares
Gārsenes
Nīcgales
Kalupes
Dubnas
Višķu
Ambeļu
Dvietes
Prodes
Bebrenes
Pilskalnes
Subate
Ilūkste
Līksna
Naujenes

Republikas pilsētu un novadu pašvaldības

2011. gada sākumā Latvijā bija 119 pašvaldības. Vidējais iedzīvotāju skaits tajās – 18,7 tūkst.*, par 0,4 tūkst. mazāk nekā gadu iepriekš.

1. tabulā sniegts katrā plānošanas reģionā ietilpstošo pašvaldību saraksts. Visvairāk pašvaldību ir Rīgas plānošanas reģionā – 30 – un Vidzemes plānošanas reģionā – 26. Mazāk pašvaldību ietilpst Zemgales (22), Latgales (21) un Kurzemes plānošanas reģionā (20 pašvaldības).

Šajā pārskatā, atbilstoši administratīvi teritoriālajam iedalījumam, pašvaldību analīze sniegta divās teritoriju grupās – republikas pilsētu jeb pilsētu grupā un novadu grupā. Galveno pašvaldības raksturojošo pamatdatu apskats šo divu grupu ietvaros sniegts pārskata III nodaļā.

Latvijas jaunais administratīvais iedalījums vairs neatspoguļo valsts sadalījumu pilsētu un lauku teritorijās. Administratīvi teritoriālās reformas rezultātā puse Latvijas pašvaldību ir pilsētnovadi, kuros kā teritoriālas vienības ietilpst pilsētas ar urbānu dzīves vidi un infrastruktūru. Šīs pašvaldības pārstāv gan pilsētu, gan lauku teritorijas.

Latvijā ir deviņas pašvaldības ar republikas pilsētas statusu. Saskaņā ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu republikas pilsētas raksturo šādas pazīmes: teritorija ar vismaz 25 tūkst. pastāvīgo iedzīvotāju, attīstītu komercdarbību, transporta un komunālo saimniecību, sociālo infrastruktūru, nozīmīgu kultūras iestāžu kompleksu.

Republikas pilsētas savstarpēji būtiski atšķiras pēc iedzīvotāju skaita un sociāli ekonomiskajiem rādītājiem. Šajā grupā īpaši izceļas galvaspilsēta Rīga ar 703,6 tūkst. iedzīvotāju (2011. gada sākumā). Pēc iedzīvotāju skaita nākamās ir Daugavpils un Liepāja – attiecīgi 102,5 un 83,4 tūkst. iedzīvotāju. Pārējās republikas pilsētās 2011. gada sākumā dzīvoja no 26,3 līdz 64,5 tūkst. iedzīvotāju*.

Rīgas plānošanas reģions	Vidzemes plānošanas reģions	Kurzemes plānošanas reģions	Zemgales plānošanas reģions	Latgales plānošanas reģions
Rīga	Valmiera	Liepāja	Jēkabpils	Daugavpils
Jūrmala		Ventspils	Jelgava	Rēzekne
Ādažu novads	Alūksnes novads	Aizputes novads	Aizkraukles novads	Aglonas novads
Alojas novads	Amatas novads	Alsungas novads	Aknīstes novads	Baltinavas novads
Babītes novads	Apes novads	Brocēnu novads	Auces novads	Balvu novads
Baldones novads	Beverīnas novads	Dundagas novads	Bauskas novads	Ciblas novads
Carnikavas novads	Burtnieku novads	Durbes novads	Dobeles novads	Dagdas novads
Engures novads	Cēsu novads	Grobiņas novads	Iecavas novads	Daugavpils novads
Garkalnes novads	Cesvaines novads	Kuldīgas novads	Jaunjelgavas novads	Ilūkstes novads
Ikšķiles novads	Ērgļu novads	Mērsraga novads	Jēkabpils novads	Kārsavas novads
Inčukalna novads	Gulbenes novads	Nīcas novads	Jelgavas novads	Krāslavas novads
Jaunpils novads	Jaunpiebalgas novads	Pāvilostas novads	Kokneses novads	Līvānu novads
Kandavas novads	Kocēnu novads	Priekules novads	Krustpils novads	Ludzas novads
Krimuldas novads	Līgatnes novads	Rojas novads	Neretas novads	Preiļu novads
Ķeguma novads	Lubānas novads	Rucavas novads	Ozolnieku novads	Rēzeknes novads
Ķekavas novads	Madonas novads	Saldus novads	Pļaviņu novads	Riebiņu novads
Lielvārdes novads	Mazsalacas novads	Skrundas novads	Rundāles novads	Rugāju novads
Limbažu novads	Naukšēnu novads	Talsu novads	Salas novads	Vārkavas novads
Mālpils novads	Pārgaujas novads	Vaiņodes novads	Skrīveru novads	Viļakas novads
Mārupes novads	Priekuļu novads	Ventspils novads	Tērvetes novads	Viļānu novads
Ogres novads	Raunas novads		Vecumnieku novads	Zilupes novads
Olaines novads	Rūjienas novads		Viesītes novads	
Ropažu novads	Smiltenes novads			
Salacgrīvas novads	Strenču novads			
Salaspils novads	Valkas novads			
Saulkrastu novads	Varakļānu novads			
Sējas novads	Vecpiebalgas novads			
Siguldas novads				
Stopiņu novads				
Tukuma novads				

1. tabula. Plānošanas reģionos ietilpstošās administratīvās teritorijas 2011. gada sākumā.

* Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) dati.

* PMLP dati.

Saskaņā ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu Latvijas 110 novadiem jāatbilst šādiem nosacījumiem – novada teritorijā ir ne mazāk par 4000 pastāvīgo iedzīvotāju, tai ir jābūt ģeogrāfiski vienotai lauku-pilsētu vai lauku telpai ar apdzīvotām vietām, kur attālums no ikvienas apdzīvotās vietas novadā līdz novada administratīvajam centram nepārsniedz 50 kilometrus, un ceļa infrastruktūrai jābūt piemērotai nokļūšanai līdz novada administratīvajam centram.

Arī novadu pašvaldības savstarpēji ir ļoti atšķirīgas. Daļa izveidoto novadu neatbilst visiem minētajiem kritērijiem – visbiežāk ar iedzīvotāju skaitu, kas ir mazāks par 4000. 2011. gada sākumā tādi bija 25 novadi, turklāt trijos no tiem iedzīvotāju skaits nesasniedza 2000 – Baltinavas (1345 iedz.), Alsungas (1630 iedz.) un Mērsraga novadā (1829 iedz.). Tai pat laikā Ogres novadā iedzīvotāju skaits bija 38,7 tūkst.*

Pašvaldību skaits sadalījumā pa grupām pēc iedzīvotāju skaita 2011. gada sākumā atspoguļots 2. tabulā. Visvairāk ir pašvaldību ar iedzīvotāju skaitu no 5000 līdz 10 000 un no 2000 līdz 5000 – katrā grupā ietilpst gandrīz trešā daļa no visu pašvaldību kopskaita.

Iedzīvotāju skaits pašvaldībā	Republikas pilsētas	Novadi	Pašvaldības kopā
Līdz 2000	-	3	3
2000 – 5000	-	36	36
5000 – 10 000	-	37	37
10 000 – 20 000	-	19	19
20 000 – 30 0000	2	11	13
30 000 – 50 000	2	4	6
50 000 – 100 000	3	-	3
100 000 – 150 000	1	-	1
Virs 700 000	1	-	1
Kopā Latvijā	**9**	**110**	**119**

2. tabula. Pašvaldību skaits sadalījumā atbilstoši iedzīvotāju skaitam 2011. gada sākumā.*

* PMLP dati.

* PMLP dati.

II PLĀNOŠANAS REĢIONU ATTĪSTĪBAS RAKSTUROJUMS

Demogrāfiskā situācija

Demogrāfiskās situācijas raksturošanai Latvijas plānošanas reģionos izmantoti šādi pamatrādītāji:

- iedzīvotāju skaits;
- iedzīvotāju blīvums;
- iedzīvotāju skaita izmaiņas;
- iedzīvotāju dabiskā kustība;
- iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija;
- iedzīvotāju vecumsastāvs;
- demogrāfiskā slodze;
- iedzīvotāju sadalījums pēc dzimuma.

Demogrāfisko situāciju raksturo momenta rādītāji, kas aplūkoti piecu gadu periodā – no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam, – un uzkrātie rādītāji, kas atspoguļo periodu no 2006. līdz 2010. gadam.

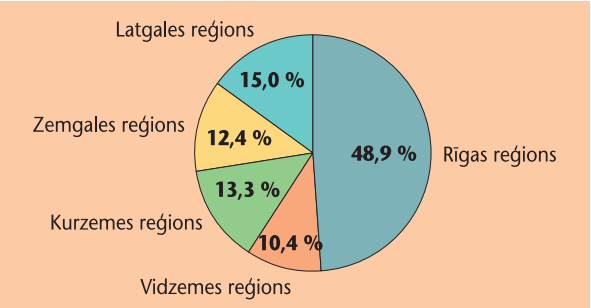
Šajā apakšnodaļā, ja nav norādīts citādi, izmantoti Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati.

Iedzīvotāju skaits, teritorijas platība un iedzīvotāju blīvums

2011. gada sākumā Latvijas iedzīvotāju skaits bija 2 milj. 230 tūkst. cilvēku, no kuriem gandrīz puse – 48,9 % – dzīvoja Rīgas reģionā. Pārējos četros reģionos iedzīvotāju skaits bija 10–15 % robežās katrā no Latvijas iedzīvotāju kopskaita (sk. 3. tabulu un 4. attēlu).

Plānošanas reģions	Iedzīvotāju skaits	Īpatsvars, %
Rīgas reģions	1 089 767	48,9
Vidzemes reģions	231 067	10,4
Kurzemes reģions	296 529	13,3
Zemgales reģions	277 265	12,4
Latgales reģions	335 013	15,0
Kopā Latvijā	**2 229 641**	**100,0**

3. tabula. Plānošanas reģionu iedzīvotāju skaits un to īpatsvars valsts iedzīvotāju kopskaitā 2011. gada sākumā.

4. attēls. Plānošanas reģionu iedzīvotāju skaita īpatsvars valsts iedzīvotāju kopskaitā 2011. gada sākumā.

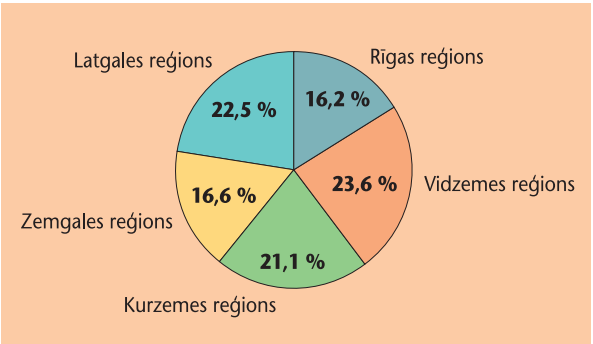
Rīgas reģiona lielo īpatsvaru valsts iedzīvotāju kopskaitā galvenokārt nosaka galvaspilsēta, kur 2011. gada sākumā dzīvoja 31,4 % no valsts iedzīvotāju kopskaita un 64,2 % no Rīgas reģiona iedzīvotāju kopskaita.

No 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam Rīgas reģiona iedzīvotāju īpatsvars palielinājās par 1,1 procentpunktu. Atbilstoši samazinājās pārējo reģionu iedzīvotāju kopējais īpatsvars valsts iedzīvotāju kopskaitā – visvairāk Latgales reģionā, kura iedzīvotāju skaita īpatsvars samazinājās par 0,7 procentpunktiem, bet pārējos trijos reģionos – par 0,1–0,2 procentpunktiem katrā.

Pēc platības Vidzemes reģions (aizņem 23,6 % no valsts teritorijas), Latgales reģions (22,5 %) un Kurzemes reģions (21,1 %) ir līdzīgi un katrs aizņem vairāk nekā piekto daļu valsts teritorijas. Rīgas reģiona un Zemgales reģiona teritorijas ir mazākas – tie aizņem attiecīgi 16,2 % un 16,6 % no valsts kopējās platības (sk. 4. tabulu un 5. attēlu).

Plānošanas reģions	Platība, km^2	Īpatsvars, %
Rīgas reģions	10 435	16,2
Vidzemes reģions	15 246	23,6
Kurzemes reģions	13 596	21,1
Zemgales reģions	10 733	16,6
Latgales reģions	14 549	22,5
Kopā Latvijā	**64 559**	**100,0**

4. tabula. Plānošanas reģionu teritorijas un to īpatsvars valsts kopējā platībā.

5. attēls. Plānošanas reģionu teritoriju īpatsvars valsts kopējā platībā.

2011. gada sākumā Latvijā iedzīvotāju blīvums bija vidēji 34,5 cilv./km^2. Valsts iedzīvotāju kopskaitam nemitīgi sarūkot, atbilstoši samazinājies arī iedzīvotāju blīvums (sk. 5. tabulu).

Plānošanas reģions	2007	2008	2009	2010	2011
Rīgas reģions	105,0	105,2	105,3	105,0	104,4
Vidzemes reģions	15,8	15,6	15,5	15,3	15,2
Kurzemes reģions	22,5	22,3	22,2	22,0	21,8
Zemgales reģions	26,5	26,4	26,3	26,1	25,8
Latgales reģions	24,4	23,9	23,6	23,4	23,0
Vidēji Latvijā	**35,3**	**35,2**	**35,0**	**34,8**	**34,5**

5. tabula. Iedzīvotāju blīvums plānošanas reģionos 2007.–2011. gada sākumā, cilv./km².

Tā kā plānošanas reģionu teritorijas pēc platības ir salīdzinoši vienādas, līdz ar lielāko kopējo iedzīvotāju skaitu arī visaugstākais to blīvums ir Rīgas reģionā – 104,4 cilv./km² 2011. gada sākumā, kas trīskārt pārsniedz Latvijas vidējo rādītāju un ir aptuveni 4–7 reizes lielāks nekā pārējos reģionos (sk. 6. attēlu).

Ja no aprēķiniem izslēdz republikas pilsētas, plānošanas reģionu atšķirības pēc iedzīvotāju blīvuma ir mazākas, tomēr tik un tā ievērojamas – bez Rīgas un Jūrmalas pilsētām Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju blīvums pārsniedz pārējo reģionu rādītājus 2–2,5 reizes (sk. 6. tabulu).

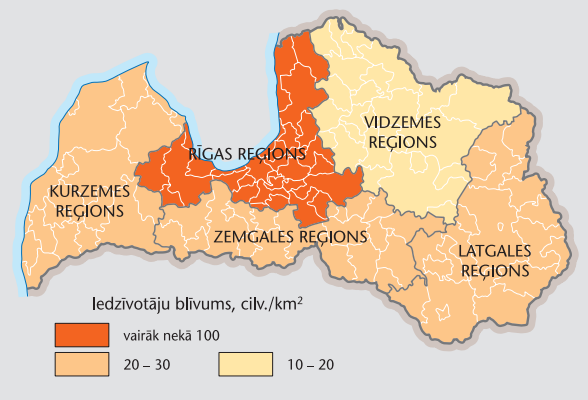
Iedzīvotāju skaita izmaiņas

2011. gada sākumā Latvijā dzīvoja 2 milj. 229,6 tūkst. cilvēku. Iedzīvotāju skaits Latvijā pastāvīgi samazinās – pēdējo piecu gadu laikā kopējais samazinājums sasniedza 64,9 tūkst. cilvēku. 2010. gada laikā vien Latvijas iedzīvotāju kopskaits samazinājās par 18,7 tūkstošiem.

Laika periodā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam iedzīvotāju skaits saruka visos plānošanas reģionos. Rīgas reģionā iedzīvotāju skaits saruka salīdzinoši mazāk (par 7,2 tūkst.), lielāki rādītāji raksturoja Zemgales (par 9,1 tūkst.), Kurzemes (par 11,9 tūkst.) un Vidzemes (par 12,0 tūkst.) reģionus, bet Latgales reģionā (par 24,7 tūkst.) iedzīvotāju skaita samazinājums bija ļoti liels (sk. 7. tabulu un 7. attēlu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2006–2011
Rīgas reģions	1096,9	1095,7	1097,7	1098,5	1095,7	1089,8	-7,2
Vidzemes reģions	243,0	240,3	237,8	235,6	233,6	231,1	-12,0
Kurzemes reģions	308,4	306,1	303,6	301,6	299,5	296,5	-11,9
Zemgales reģions	286,4	284,7	283,5	281,9	279,8	277,3	-9,1
Latgales reģions	359,8	354,6	348,3	343,6	339,8	335,0	-24,7
Kopā Latvijā	**2294,6**	**2281,3**	**2270,9**	**2261,3**	**2248,4**	**2229,6**	**-64,9**

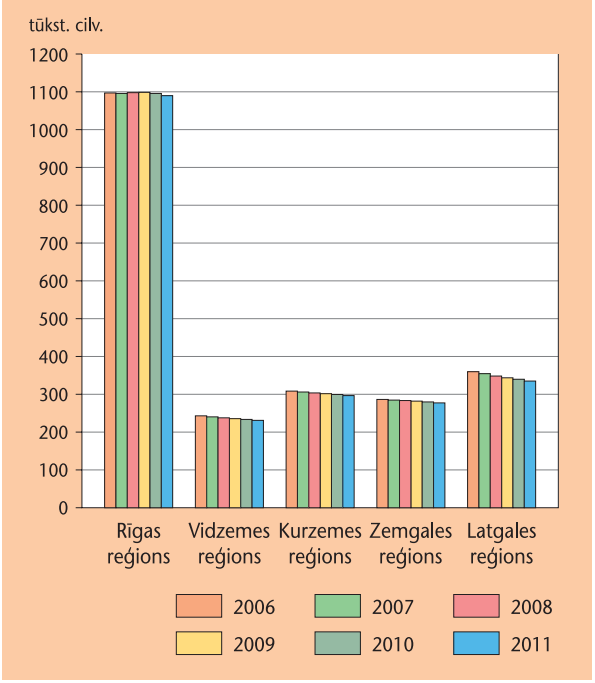
7. tabula. Iedzīvotāju skaits un tā izmaiņas plānošanas reģionos 2006.–2011. gada sākumā, tūkst. cilv.

6. attēls. Iedzīvotāju blīvums plānošanas reģionos 2011. gada sākumā.

Plānošanas reģions	Iedzīvotāju blīvums kopējais	Iedzīvotāju blīvums bez republikas pilsētām
Rīgas reģions	104,4	33,3
Vidzemes reģions	15,2	13,4
Kurzemes reģions	21,8	12,7
Zemgales reģions	25,8	17,5
Latgales reģions	23,0	13,7
Vidēji Latvijā	**34,5**	**17,1**

6. tabula. Kopējais iedzīvotāju blīvums un iedzīvotāju blīvums, neiekļaujot republikas pilsētas plānošanas reģionos 2011. gada sākumā, cilv./km².

7. attēls. Iedzīvotāju skaita dinamika plānošanas reģionos 2006.–2011. gada sākumā.

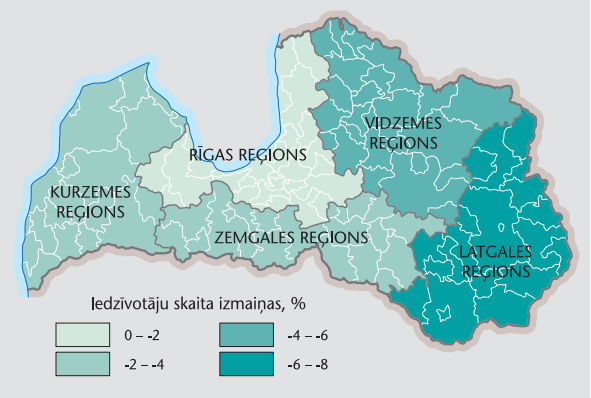
Lai salīdzinātu iedzīvotāju skaita izmaiņu ātrumu, tiek aprēķināts šo izmaiņu relatīvais rādītājs – iedzīvotāju skaita izmaiņas laika periodā. Iedzīvotāju skaita izmaiņu

rādītāju aprēķina, dalot iedzīvotāju skaita izmaiņas (dzimušo un mirušo starpību un migrācijas saldo) noteiktā laika periodā ar iedzīvotāju skaitu šī perioda sākumā un izsakot to procentos. Algebriskā zīme *mīnus* raksturo iedzīvotāju zudumu, *plus* – iedzīvotāju pieaugumu.

Iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijas reģionos pēdējā desmitgadē raksturo visai noturīgas tendences, bet ar atšķirībām starp reģioniem. Laika periodā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam iedzīvotāju skaits visstraujāk saruka Latgales reģionā – par 6,9 %, arī Vidzemē šis rādītājs bija ļoti augsts – -4,9 %. Iedzīvotāju skaits nedaudz vairāk nekā vidēji Latvijā (-2,8 %) samazinājās arī Zemgales un Kurzemes reģionā. Kopumā Latgales, Vidzemes un Kurzemes reģionā šie rādītāji bija līdzīgi arī iepriekšējos periodos, bet Zemgales reģionā iezīmējas iedzīvotāju skaita sarukuma pieaugoša ātruma tendence. Salīdzinoši vislabvēlīgākā demogrāfiskā situācija bija Rīgas reģionā, kur iedzīvotāju skaits periodā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam samazinājās relatīvi nedaudz – par 0,7 % –, tomēr jāņem vērā, ka vairākos iepriekšējos periodos iedzīvotāju skaita izmaiņas Rīgas reģionā bija samērā niecīgas. No 2006. līdz 2011. gadam, salīdzinot ar 2005.–2010. gada periodu, iedzīvotāju skaita sarukuma temps pieauga visos reģionos, bet visstraujāk tieši Rīgas reģionā (sk. 8. tabulu un 8. attēlu).

Plānošanas reģions	2002–2007	2003–2008	2004–2009	2005–2010	2006–2011
Rīgas reģions	-1,0	-0,1	0,0	-0,2	-0,7
Vidzemes reģions	-4,7	-5,3	-5,1	-4,8	-4,9
Kurzemes reģions	-3,5	-3,8	-3,7	-3,6	-3,9
Zemgales reģions	-2,5	-2,7	-2,8	-2,9	-3,2
Latgales reģions	-6,2	-7,1	-6,9	-6,7	-6,9
Vidēji Latvijā	**-2,7**	**-2,6**	**-2,5**	**-2,5**	**-2,8**

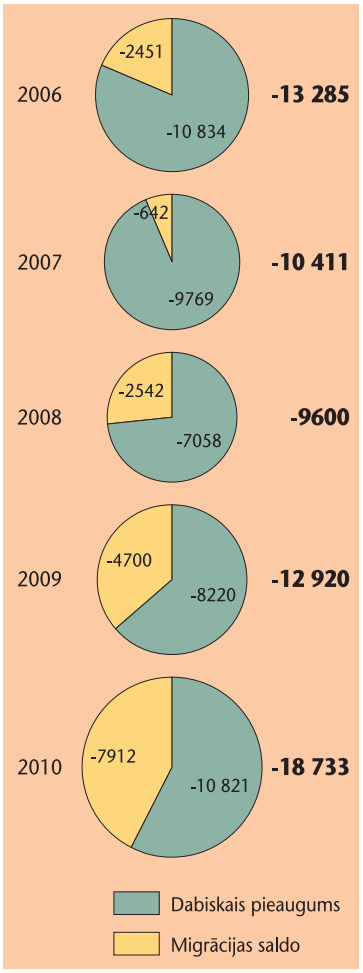
8. tabula. Iedzīvotāju skaita izmaiņas plānošanas reģionos slīdošos piecu gadu periodos, %.

8. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas plānošanas reģionos no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam.

Līdz 2004.–2009. gada periodam iedzīvotāju skaita izmaiņu temps Latvijā kopumā pakāpeniski palēninājās, bet pēdējos divos periodos tas atkal pieauga, atainojot straujāku iedzīvotāju skaita samazināšanos 2009. un 2010. gadā. Kopš 2002.–2007. gada perioda Latvijā vidēji iedzīvotāju skaits piecu gadu laikā samazinājās par 2,5–2,8 %.

Lai gan iedzīvotāju skaita samazinājuma temps valstī kopumā bija visai stabils, pa gadiem tas nedaudz svārstījās, mainoties iedzīvotāju skaita izmaiņas ietekmējošām komponentēm. Salīdzinoši noturīga bija iedzīvotāju dabiskā kustība, lai gan 2008. un 2009. gadā bija vērojama zemāka mirstība un nedaudz palielinājās dzimstība. Iedzīvotāju skaita samazinājumu papildus ietekmēja migrācijas saldo, kur, savukārt, galvenā loma bija emigrācijas apjomam. Negatīvais migrācijas saldo, kaut svārstīgs pa gadiem, kopumā laika periodā no gadsimtu mijas līdz 2007. gadam bija ar pozitīvu tendenci, bet kopš 2008. gada strauji pieauga negatīvā virzienā, 2010. gadā sasniedzot no valsts izbraukušo pārsvaru pār iebraukušajiem gandrīz par 8000 cilvēku (sk. 9. attēlu).

9. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijā un tās veidojošās komponentes 2006.–2010. gadā, cilv.

2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, iedzīvotāju skaits samazinājās visos plānošanas reģionos gan pēc dabiskās kustības, gan pēc migrācijas rādītājiem, turklāt to nozīme katra reģiona kopējā bilancē bija visai līdzīga, izņemot Latgales reģionu, kas izcēlās ar lielāku negatīvās dabiskās kustības īpatsvaru. Divreiz straujāks iedzīvotāju skaita sarukums dabiskās kustības rezultātā nekā vidēji valstī ir iemesls, kādēļ Latgales reģionā iedzīvotāju skaits samazinās visbūtiskāk. Rīgas reģions visu plānošanas reģionu vidū izdalāms kā teritorija ar lēnāko iedzīvotāju skaita kritumu gan dabiskās kustības, gan migrācijas rezultātā (sk. 9. tabulu). Tomēr vēlreiz jāuzsver, ka vairākos iepriekšējos gados Rīgas reģionā iedzīvotāju skaits samazinājās lēnāk vai izteikti pozitīva migrācijas saldo ietekmē pat nedaudz pieauga.

Plānošanas reģions	Dabiskās kustības rezultātā	Migrācijas rezultātā	Kopā
Rīgas reģions	-0,28	-0,26	-0,54
Vidzemes reģions	-0,61	-0,46	-1,07
Kurzemes reģions	-0,49	-0,50	-0,99
Zemgales reģions	-0,49	-0,42	-0,91
Latgales reģions	-1,02	-0,39	-1,40
Vidēji Latvijā	**-0,48**	**-0,35**	**-0,83**

9. tabula. Iedzīvotāju skaita izmaiņas un tās veidojošās komponentes plānošanas reģionos 2010. gadā, % pret 2009. gadu.

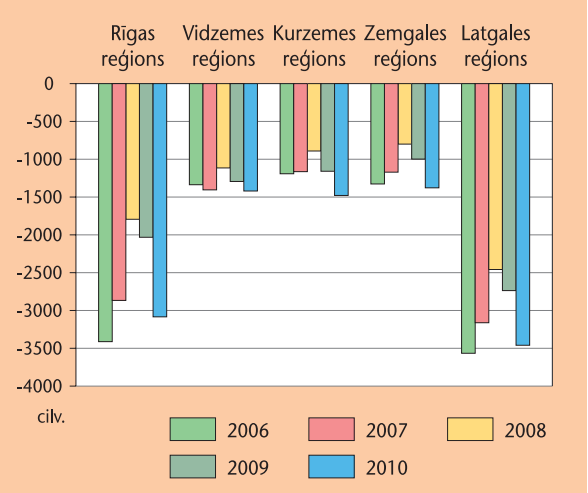
Iedzīvotāju dabiskā kustība

Iedzīvotāju dabiskās kustības negatīva bilance – mirušo skaitam pārsniedzot dzimušo skaitu – Latvijā turpinās jau 20 gadu. Tās rezultātā 2006.–2010. gadā iedzīvotāju skaits Latvijā samazinājās par 46,7 tūkstošiem, tostarp Latgales reģionā iedzīvotāju skaits saruka par 15,4 tūkst., Rīgas reģionā – par 13,2 tūkst., bet Vidzemes, Kurzemes un Zemgales reģionā – nedaudz vairāk vai mazāk par 6000 katrā.

Latvijā apskatāmo piecu gadu perioda vidū dabiskās kustības saldo jeb mirušo pārsvars pār dzimušajiem jūtami samazinājās, bet 2010. gadā atgriezās perioda sākuma līmenī – 2006. gadā iedzīvotāju skaits valstī dabiskās kustības rezultātā saruka par 10 834 cilvēkiem, 2008. gadā – par 7058 cilvēkiem, bet 2010. gadā – par 10 821 cilvēku (sk. 10. tabulu un 10. attēlu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010	2006–2010
Rīgas reģions	-3412	-2867	-1794	-2032	-3084	-13 189
Vidzemes reģions	-1337	-1405	-1115	-1294	-1420	-6571
Kurzemes reģions	-1192	-1164	-891	-1159	-1479	-5885
Zemgales reģions	-1327	-1171	-800	-998	-1378	-5674
Latgales reģions	-3566	-3162	-2458	-2737	-3460	-15 383
Kopā Latvijā	**-10 834**	**-9769**	**-7058**	**-8220**	**-10 821**	**-46 702**

10. tabula. Iedzīvotāju dabiskā kustība plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā, cilv.

10. attēls. Iedzīvotāju dabiskās kustības dinamika plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā.

Salīdzinot iedzīvotāju dabiskās kustības rādītājus 2009. un 2010. gadā, redzams, ka saldo negatīvo pieaugumu pēdējā gada laikā sekmēja dzimstības samazināšanās, turklāt nozīmīgs dzimstības kritums vērojams visos piecos plānošanas reģionos. 2010. gadā mirstība valstī kopumā palielinājās pavisam nedaudz, bet, skatot reģionu griezumā, Vidzemes, Kurzemes un Zemgales reģionā tā samazinājās (sk. 11. un 12. tabulu).

Plānošanas reģions	2009			2010		
	Dzimuši	Miruši	Saldo	Dzimuši	Miruši	Saldo
Rīgas reģions	11 477	13 509	-2032	10 514	13 598	-3084
Vidzemes reģions	1971	3265	-1294	1781	3201	-1420
Kurzemes reģions	2840	3999	-1159	2453	3932	-1479
Zemgales reģions	2691	3689	-998	2253	3631	-1378
Latgales reģions	2698	5435	-2737	2218	5678	-3460
Vidēji Latvijā	**21 677**	**29 897**	**-8220**	**19 219**	**30 040**	**-10 821**

11. tabula. Dzimstība, mirstība un iedzīvotāju dabiskās kustības saldo plānošanas reģionos 2009. un 2010. gadā, cilv.

Plānošanas reģions	2009			2010		
	Dzimuši	Miruši	Saldo	Dzimuši	Miruši	Saldo
Rīgas reģions	10,5	12,3	-1,9	9,6	12,4	-2,8
Vidzemes reģions	8,4	13,9	-5,5	7,7	13,8	-6,1
Kurzemes reģions	9,4	13,3	-3,9	8,2	13,2	-5,0
Zemgales reģions	9,6	13,1	-3,6	8,1	13,0	-4,9
Latgales reģions	7,9	15,9	-8,0	6,6	16,8	-10,3
Vidēji Latvijā	**9,6**	**13,3**	**-3,6**	**8,6**	**13,4**	**-4,8**

12. tabula. Dzimstība, mirstība un iedzīvotāju dabiskās kustības saldo plānošanas reģionos 2009. un 2010. gadā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, cilv.

Dabiskā pieauguma koeficients ir iedzīvotāju dabiskā pieauguma (samazinājuma) attiecība pret gada vidējo iedzīvotāju skaitu, izteiktu uz 1000 iedzīvotājiem. Dabiskā pieauguma koeficients atspoguļo gan dabiskās kustības raksturu, gan dod iespēju salīdzināt teritorijas atbilstoši cilvēkresursu attīstības iespējām.

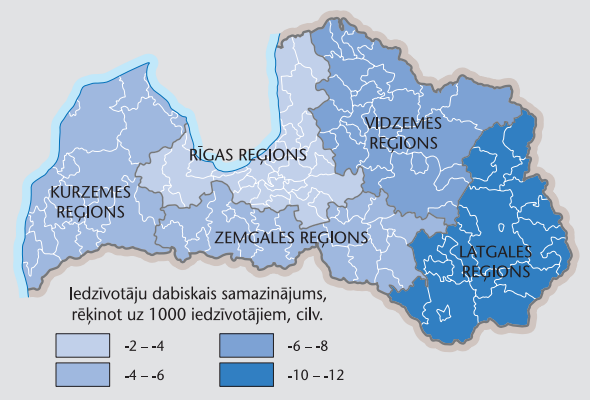
Mirušo pārsvars pār dzimušajiem, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, jeb negatīvais dabiskā pieauguma koeficients apskatāmā perioda pirmajos trijos gados nedaudz samazinājās. Latvijā 2006. gadā dabiskās kustības saldo uz 1000 iedzīvotājiem bija -4,7, bet 2008. gadā – -3,1. Taču 2010. gadā tas strauji palielinājās līdz -4,8. Kopumā valstī piecu gadu laikā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, nomira par gandrīz 21 cilvēku vairāk nekā piedzima (dabiskā pieauguma koeficients – -20,6). Reģionu salīdzinājumā krasi negatīvi izceļas Latgales reģions, kur 2006.–2010. gada laikā šis rādītājs (-44,4) bija vairāk nekā divas reizes lielāks par Latvijas vidējo rādītāju, savukārt Rīgas reģionā tas bija ievērojami zemāks nekā citos reģionos – -12,0.

Dabiskās kustības rezultātā Latvijā katru gadu uz 1000 iedzīvotājiem mira vidēji par 3–5 cilvēkiem vairāk nekā piedzima, Latgales reģionā – pat par 7–10 cilvēkiem vairāk. Kopš 2009. gada negatīvas pārmaiņas dabiskajā kustībā notika visos reģionos, bet vislielākās – Latgalē

un arī Zemgalē. Vienīgi Rīgas reģionā 2010. gada dabiskās kustības rādītāji bija labāki par 2006. gada līmeni (sk. 13. tabulu un 11. attēlu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010	2006–2010
Rīgas reģions	-3,1	-2,6	-1,6	-1,9	-2,8	-12,0
Vidzemes reģions	-5,5	-5,9	-4,7	-5,5	-6,1	-27,7
Kurzemes reģions	-3,9	-3,8	-2,9	-3,9	-5,0	-19,5
Zemgales reģions	-4,6	-4,1	-2,8	-3,6	-4,9	-20,1
Latgales reģions	-10,0	-9,0	-7,1	-8,0	-10,3	-44,4
Vidēji Latvijā	**-4,7**	**-4,3**	**-3,1**	**-3,6**	**-4,8**	**-20,6**

13. tabula. Iedzīvotāju dabiskā kustība plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, cilv.

11. attēls. Iedzīvotāju dabiskais samazinājums plānošanas reģionos 2010. gadā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem.

Laika periodā no 2004. līdz 2008. gadam dzimstība Latvijā nedaudz pieauga. 2008. gadā tika reģistrēts lielākais valstī pēdējo desmit gadu laikā dzimušo bērnu skaits, kad piedzima gandrīz 24 000 bērnu, bet 2010. gadā piedzima tikai 19 219 bērni, kas ir viszemākais rādītājs kopš gadsimtu mijas.

Summārais dzimstības koeficients* Latvijā kopš 2000. gada nepārtraukti ir bijis daudz mazāks nekā paaudžu maiņai nepieciešamais lielums (2,1–2,2), turklāt dzimušo bērnu skaita krasa samazināšanās pēdējo divu gadu laikā nozīmē arī jūtamu summārā dzimstības koeficienta kritumu (sk. 14. tabulu).

Laika periodā no 2006. līdz 2009. gadam mirstības līmenis Latvijā pakāpeniski samazinājās, par ko liecina gan mirušo skaita absolūtais samazinājums, gan mirstības vispārējā koeficienta izmaiņas. 2010. gadā mirstība, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, valstī pavisam nedaudz palielinājās (sk. 15. tabulu).

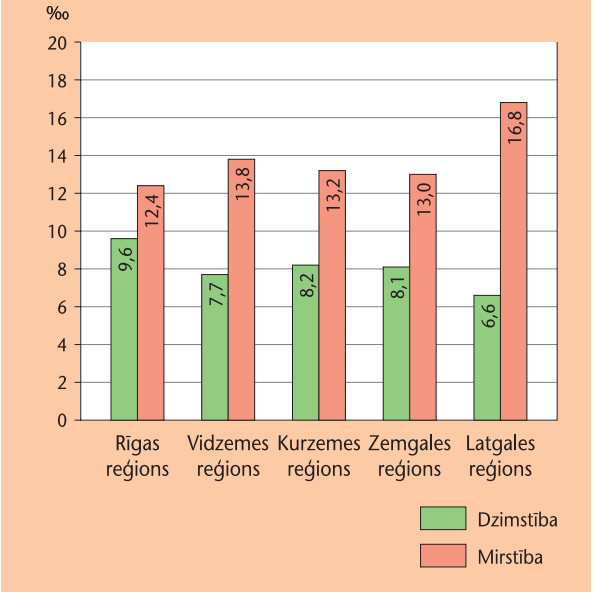
Dati par iedzīvotāju dabisko kustību 2010. gadā liecina, ka salīdzinoši labvēlīgākā situācija saglabājās Rīgas reģionā, kuru raksturo gan augstākais dzimstības (9,6), gan zemākais mirstības (12,4) rādītājs visu reģionu vidū, savukārt Latgales reģionā tāpat kā visā pārskata periodā vērojams zemākais dzimstības (6,6) un augstākais mirstības (16,8) rādītājs. Pārējos trijos plānošanas reģionos dzimstības (7,7–8,2) un mirstības (13,0–13,8) rādītāji vērtējami kā visai līdzīgi (sk. 12. attēlu).

Gads	Dzīvi dzimušo skaits kopā	Dzīvi dzimušo skaits uz 1000 iedz.	Summārais dzimstības koeficients
2000	20 248	8,5	1,24
2001	19 664	8,3	1,21
2002	20 044	8,6	1,23
2003	21 006	9,1	1,29
2004	20 334	8,8	1,24
2005	21 497	9,3	1,31
2006	22 264	9,7	1,35
2007	23 273	10,2	1,41
2008	23 948	10,6	1,45
2009	21 677	9,6	1,34
2010	19 219	8,6	1,18

14. tabula. Dzimstība Latvijā 2000.–2010. gadā.

Gads	Mirušo skaits kopā	Mirušo skaits uz 1000 iedz.
2006	33 098	14,5
2007	33 042	14,5
2008	31 006	13,7
2009	29 897	13,3
2010	30 040	13,4

15. tabula. Mirstība Latvijā 2006.–2010. gadā.

12. attēls. Dzimstības un mirstības rādītāji plānošanas reģionos, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, 2010. gadā.

* Summārais dzimstības koeficients nosaka vidējo bērnu skaitu, kas varētu piedzimt sievietei viņas dzīves laikā, ja dzimstība katrā vecumā saglabātos apskatāmā perioda līmenī.

Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija

Ilgtermiņa migrācijas* rezultātā 2010. gadā iedzīvotāju skaits valstī samazinājās par 7912 cilvēkiem, kas ir augstākais negatīvais migrācijas saldo pēdējo desmit gadu laikā. Skatot laika periodu no gadsimtu mijas, līdz 2005.–2007. gadam iedzīvotāju skaita samazinājuma apjomam migrācijas ietekmē bija tendence sarukt, bet pēdējos trijos gados tas strauji pieaudzis (642 cilvēki 2007. gadā, 4700 cilvēki 2009. gadā, 7912 cilvēki 2010. gadā).

Laika periodā no 2000. līdz 2005. gadam valstī gada laikā iebraukušo cilvēku skaits bija samērā līdzīgs, nepārsniedzot 2000, bet kopš 2006. gada tas ievērojami pieauga, 2007. gadā sasniedzot 3541 cilvēku un 2008. gadā – 3465 cilvēkus. Pēdējos divos gados imigrantu skaits samazinājās – 2009. gadā Latvijā uz pastāvīgu dzīvi iebrauca 2688, bet 2010. gadā – 2790 cilvēki.

2003.–2005. gadā emigrantu skaits nepārsniedza 3000 cilvēku, bet kopš 2006. gada no valsts izbraukušo cilvēku skaits ievērojami pieauga, 2009. gadā sasniedzot 7388 un 2010. gadā – 10 702 cilvēkus. Šie bija augstākie rādītāji pēdējā desmitgadē (sk. 16. tabulu).

Gads	Iebrauca Latvijā	Izbrauca no Latvijas	**Migrācijas saldo**
2000	1627	7131	**-5504**
2001	1443	6602	**-5159**
2002	1428	3262	**-1834**
2003	1364	2210	**-846**
2004	1665	2744	**-1079**
2005	1886	2450	**-564**
2006	2801	5252	**-2451**
2007	3541	4183	**-642**
2008	3465	6007	**-2542**
2009	2688	7388	**-4700**
2010	2790	10 702	**-7912**

16. tabula. Iedzīvotāju ārējā (starpvalstu) ilgtermiņa migrācija Latvijā 2000.–2010. gadā, cilv.

Pārskata periodā Rīgai pastāvīgi ir bijusi migrācijas apjomu noteicošā loma, salīdzinot ar pārējām Latvijas teritorijām. Caurmērā nedaudz vairāk par pusi no starpvalstu imigrācijas dalībnieku kopskaita par savu dzīvesvietu izvēlējušies Rīgu, bet rīdzinieki veidojuši ap 45 % no Latvijas izbraukušajiem.

* Atbilstoši ANO rekomendācijām un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Kopienas statistiku ilgtermiņa migranti ir personas, kuras ierodas valstī, lai paliktu tajā uz pastāvīgu dzīvi vai uz laiku, kas vienāds vai ilgāks par vienu gadu, kā arī personas, kas izbrauc no kādas valsts uz citu valsti ar nolūku uzturēties tur pastāvīgi vai arī vienu gadu un ilgāk. Šis uzturēšanās ilguma kritērijs ļauj nošķirt ilgtermiņa migrantus no citām valsts robežu šķērsojošajām personu grupām, piemēram, tūristiem. Tiek izšķirta ārējā (starpvalstu) un iekšējā (valsts ietvaros) migrācija. Latvijas iekšējās migrācijas statistikā netiek uzskaitīta personas dzīvesvietas maiņa vienas republikas pilsētas vai novada robežās.

Centrālās statistikas pārvaldes apkopotie dati par iedzīvotāju ilgtermiņa migrāciju Latvijā liecina, ka 2010. gadā uz dzīvi Latvijā ieradās cilvēki no 68 valstīm, bet no Latvijas cilvēki devās uz pastāvīgu dzīvi 86 pasaules valstīs. 49 % imigrantu ieradās no Eiropas Savienības valstīm (2009. gadā šis rādītājs bija 55 %), savukārt uz tām devās 66 % emigrantu (2009. gadā – 56 %).

Valstis, uz kurām visvairāk emigrēja Latvijas iedzīvotāji, bija Lielbritānija (2,9 tūkst. cilvēku), Krievija (1,6 tūkst.) un Īrija (1,1 tūkst). Emigrācija uz Lielbritāniju, salīdzinot ar 2009. gadu, palielinājās 2,2 reizes, uz Dāniju – 2,1 reizi, uz ASV – 2 reizes, uz Īriju – 1,9 reizes.

2010. gadā imigrantu vidū nelielu pārsvaru veidoja vīrieši – 52,8 %, bet emigrantu vairākums bija sievietes – 54,2 %.

2010. gadā bērnu īpatsvars imigrācijā bija lielāks nekā emigrācijā, turpretī darbspējas vecuma iedzīvotāju vidū emigrantu bija piecreiz vairāk nekā imigrantu, un pensijas vecuma emigrantu bija 1,8 reizes vairāk nekā imigrantu. Salīdzinoši lielais bērnu īpatsvars imigrantu vidū lielā mērā izskaidrojams ar ārvalstīs dzimušo bērnu deklarēšanu vecāku dzīvesvietā Latvijā (sk. 17. tabulu).

Vecuma grupa	Iebrauca Latvijā Skaits	%	Izbrauca no Latvijas Skaits	%
Līdz darbspējas vecumam (0-14 gadi)	711	25,5	1573	14,7
Darbspējas vecumā (15-61 gads)	1710	61,3	8477	79,2
Virs darbspējas vecuma (62 un vairāk gadi)	369	13,2	652	6,1

17. tabula. Imigrantu un emigrantu galvenās vecuma grupas 2010. gadā.

Jāpiezīmē, ka starpvalstu migrācijas rādītāju lielumi daļēji ir ar situācijai un datu ticamības kritērijiem atbilstošas informācijas nepilnībām darba migrācijas uzskaitē.

Latvijā 2006. gadā iedzīvotāju iekšējās migrācijas rezultātā pastāvīgo dzīvesvietu no vienas administratīvās teritorijas (atbilstoši pašreizējam administratīvajam iedalījumam) uz citu mainīja 52,5 tūkst., bet 2010. gadā – 38,1 tūkst. cilvēku. Piecu gadu periodā vērojama strauja iekšējās migrācijas intensitātes samazināšanās 2008. un 2009. gadā – 2008. gadā attiecībā pret 2007. gadu iekšējās migrācijas apjoms kritās par 5,5 tūkst. cilvēku, 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, – par gandrīz 10 tūkst. cilvēku. 2010. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, valsts iekšējā migrācijā iesaistīto cilvēku skaits samazinājās nedaudz – par 1,9 tūkstošiem (sk. 18. tabulu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010
Rīgas reģions	25 353	27 823	24 765	20 991	19 304
Vidzemes reģions	5826	5717	5557	4123	4034
Kurzemes reģions	6274	6633	6000	4370	4346
Zemgales reģions	7974	8149	7015	5271	5416
Latgales reģions	7055	6767	6238	5223	4972
Vidēji Latvijā	**52 482**	**55 089**	**49 575**	**39 978**	**38 072**

18. tabula. Iedzīvotāju iekšējā ilgtermiņa migrācija plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā, cilv.

Mazākā apjomā nekā tūkstošgades pirmās dekādes vidū, tomēr arī 2010. gadā saglabājās iekšējās migrācijas tendence pārcelties uz dzīvi valsts galvaspilsētā un Pierīgas reģionā* – uz dzīvi Rīgā ieradās 8,2 tūkst., bet Pierīgas statistiskajā reģionā (t.sk. mainot dzīvesvietu šī reģiona ietvaros) – 11,1 tūkst. cilvēku. Turpinājās arī tendence rīdziniekiem pārcelties dzīvot Pierīgas reģionā (2010. gadā – 5,8 tūkst. cilvēku). Iedzīvotāju iekšzemes migrācijas plūsmu virzieni un apjoms reģionu, t.sk. statistisko reģionu griezumā, parādīts 19. tabulā.

Reģions, kurā ieradās	Kopā	Reģions, no kura ieradās: no Rīgas reģiona	t.sk. no Rīgas	no Pierīgas reģiona	no Vidzemes reģiona	no Kurzemes reģiona	no Zemgales reģiona	no Latgales reģiona
Rīgas reģions	**19 304**	12 752	*5842*	*6910*	1565	1410	2084	1493
t.sk. Rīga	***8180***	*4112*	*-*	*4112*	*922*	*897*	*1193*	*1056*
Pierīgas reģ.	***11 124***	*8640*	*5842*	*2798*	*643*	*513*	*891*	*437*
Vidzemes reģions	**4034**	1283	*702*	*581*	2195	139	222	195
Kurzemes reģions	**4346**	1199	*720*	*479*	143	2648	282	74
Zemgales reģions	**5416**	1773	*1071*	*702*	301	303	2789	250
Latgales reģions	**4972**	1172	*861*	*311*	209	70	244	3277
Kopā	**38 072**	**18 179**	***9196***	***8983***	**4413**	**4570**	**5621**	**5289**

19. tabula. Iedzīvotāju iekšējā ilgtermiņa migrācija plānošanas un statistiskajos reģionos 2010. gadā, cilv.

Izslēdzot no aprēķiniem iedzīvotāju dzīvesvietas maiņu sava reģiona ietvaros, statistisko reģionu griezumā 2010. gadā iedzīvotāju iekšējās ilgtermiņa migrācijas saldo ar pozitīvu vērtību bija tikai Pierīgas reģionā – 2141 cilvēks. No 8,3 tūkst. cilvēku, kas pārcēlās uz dzīvi Pierīgas reģionā, 70 % bija rīdzinieki, savukārt no 8,2 tūkst. cilvēku, kas ieradās dzīvot Rīgā, Pierīgas reģiona īpatsvars bija 50 %. Kopumā Rīgā 2010. gadā iekšējās migrācijas rezultātā iedzīvotāju skaits samazinājās vairāk nekā par 1000 cilvēkiem. Situācija četros pārējos reģionos bija samērā līdzīga – starpreģionu migrācijas ietekmē tie zaudēja 0,2–0,4 tūkst. cilvēku. Šeit gan var izdalīt Zemgales reģionu, kuru raksturo lielāks iekšējā migrācijā iesaistīto cilvēku skaits un mazāks tās radītais iedzīvotāju skaita samazinājums (sk. 20. tabulu).

Reģions	Iebrauca reģionā	Izbrauca no reģiona	**Migrācijas saldo**
Rīgas reģions	6552	5427	**1125**
Rīga	*8180*	*9196*	***-1016***
Pierīgas reģions	*8326*	*6185*	***2141***
Vidzemes reģions	1839	2218	**-379**
Kurzemes reģions	1698	1922	**-224**
Zemgales reģions	2627	2832	**-205**
Latgales reģions	1695	2012	**-317**

20. tabula. Iedzīvotāju iekšējā ilgtermiņa migrācija (izslēdzot migrāciju reģiona ietvaros) plānošanas un statistiskajos reģionos 2010. gadā, cilv.

* Pierīgas statistiskajā reģionā ietilpst viss Rīgas plānošanas reģions, izņemot Rīgas pilsētu. Rīga ir atsevišķs statistiskais reģions.

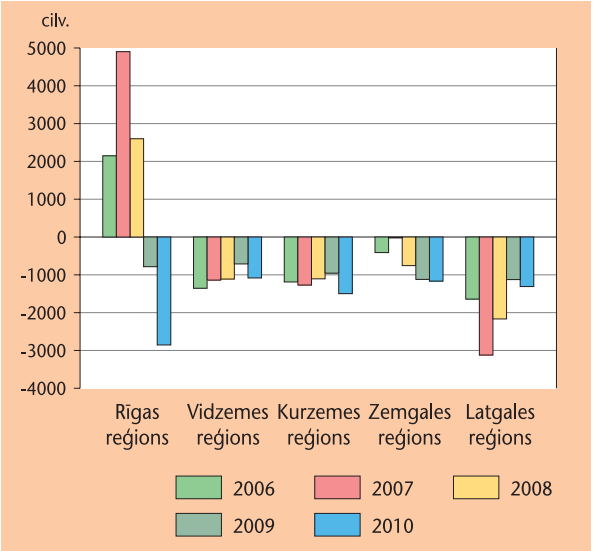
2009. un 2010. gads ir pirmie kopš 2002. gada, kad Rīgas reģiona iedzīvotāju skaits ilgtermiņa kopējās migrācijas rezultātā samazinājās. Laika posmā no 2003. līdz 2008. gadam valsts iekšējās migrācijas apjomi virzienā uz Rīgas reģionu bija pārsvarā un ar uzviju kompensēja Rīgas reģiona starpvalstu migrācijas iedzīvotāju plūsmas negatīvo bilanci.

Pārskata periodā – no 2006. līdz 2010. gadam – pārējos četros reģionos migrācijas saldo pastāvīgi bija negatīvs. Vidzemes un Kurzemes reģionus šajā laika posmā raksturoja visumā stabila iedzīvotāju skaita samazināšanās migrācijas ietekmē, Zemgales reģionā kopš 2008. gada iezīmējās negatīvā migrācijas saldo pieaugums, bet Latgales reģionā šis rādītājs pa gadiem bija svārstīgs.

2006.–2010. gada periodā iedzīvotāju skaits kopējās migrācijas dēļ visvairāk samazinājās Latgales reģionā – par 9,4 tūkst. cilvēku. Kurzemes reģionā migrācija izraisīja iedzīvotāju skaita sarukumu par 6,0 tūkst., Vidzemes reģionā – par 5,4 tūkst., bet Zemgales reģionā – par 3,5 tūkst. cilvēku. Lai gan pēdējos divos gados Rīgas reģionā bija negatīva migrācijas bilance, periodā kopumā migrācija nodrošināja 6,0 tūkst. iedzīvotāju pieaugumu (sk. 21. tabulu un 13. attēlu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010	2006–2010
Rīgas reģions	2147	4902	2599	-785	-2855	6008
Vidzemes reģions	-1355	-1139	-1112	-712	-1083	-5401
Kurzemes reģions	-1189	-1270	-1106	-956	-1498	-6019
Zemgales reģions	-412	-14	-756	-1121	-1166	-3469
Latgales reģions	-1642	-3121	-2167	-1126	-1310	-9366
Kopā Latvijā	**-2451**	**-642**	**-2542**	**-642**	**-7912**	**-18 247**

21. tabula. Iedzīvotāju ilgtermiņa kopējās migrācijas saldo plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā, cilv.

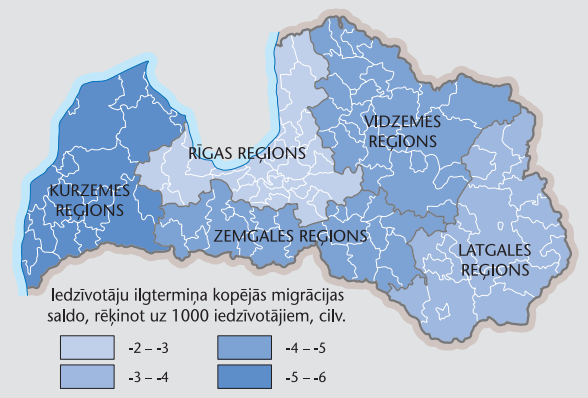

13. attēls. Iedzīvotāju ilgtermiņa kopējās migrācijas saldo dinamika plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā.

2010. gadā iedzīvotāju skaita samazināšanās ilgtermiņa kopējās migrācijas rezultātā visos reģionos notika straujāk nekā 2009. gadā. 2010. gadā migrācijas ietekmē visvairāk iedzīvotāju – 2855 cilvēkus – zaudēja Rīgas reģions, pārējos reģionos šie skaitļi bija visai līdzīgi – no 1,1 līdz 1,5 tūkst. cilvēku. Tomēr samazinājuma īpatsvars, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, Rīgas reģionā bija viszemākais (-2,6), un tas bija vienīgais reģions ar šī rādītāja labvēlīgāku vērtību nekā vidēji valstī. Pēc migrācijas ietekmē notikušā iedzīvotāju skaita sarukuma īpatsvara 2010. gadā vislielākie negatīvie rādītāji bija Kurzemes (-5,0) un Vidzemes reģionā (-4,7), savukārt 2006.–2010. gada periodā kopumā – Latgales (-26,9) un Vidzemes (-22,8) reģionā (sk. 22. tabulu un 14. attēlu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010	2006–2010
Rīgas reģions	2,0	4,5	2,4	-0,7	-2,6	5,5
Vidzemes reģions	-5,6	-4,8	-4,7	-3,0	-4,7	-22,8
Kurzemes reģions	-3,9	-4,2	-3,7	-3,2	-5,0	-19,9
Zemgales reģions	-1,4	0,0	-2,7	-4,0	-4,2	-12,3
Latgales reģions	-4,6	-8,9	-6,3	-3,3	-3,9	-26,9
Vidēji Latvijā	**-1,1**	**-0,3**	**-1,1**	**-2,1**	**-3,5**	**-8,1**

22. tabula. Iedzīvotāju ilgtermiņa kopējās migrācijas saldo plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, cilv.

14. attēls. Iedzīvotāju ilgtermiņa kopējās migrācijas saldo plānošanas reģionos 2010. gadā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem.

Iedzīvotāju vecumsastāvs un demogrāfiskā slodze

Pastāvīgo iedzīvotāju skaita attiecības starp trijām galvenajām vecuma grupām, kā arī šo attiecību izmaiņas laika gaitā ļauj spriest par iedzīvotāju demogrāfisko un ekonomisko potenciālu. Iedzīvotāju sadalījums dažādās vecuma grupās iespaido situāciju darba tirgū un liecina par nodarbinātības attīstības perspektīvām teritorijā vai par attīstības ierobežojumiem darbaspēka trūkuma dēļ. 23. tabulā atainota iedzīvotāju vecuma struktūra 2009., 2010. un 2011. gada sākumā plānošanas reģionos un valstī kopumā.

Plānošanas reģions	2009			2010			2011		
	Līdz darbspējas vecumam	Darbspējas vecumā	Virs darbspējas vecuma	Līdz darbspējas vecumam	Darbspējas vecumā	Virs darbspējas vecuma	Līdz darbspējas vecumam	Darbspējas vecumā	Virs darbspējas vecuma
Rīgas reģions	13,4	66,5	20,1	13,6	66,1	20,3	13,7	65,6	20,7
Vidzemes reģions	13,9	65,5	20,5	13,6	65,8	20,6	13,6	65,9	20,5
Kurzemes reģions	14,9	65,3	19,8	14,7	65,3	20,0	14,6	65,3	20,1
Zemgales reģions	14,5	66,5	19,0	14,4	66,5	19,1	14,3	66,4	19,3
Latgales reģions	12,9	66,4	20,7	12,8	66,4	20,8	12,7	66,3	20,9
Vidēji Latvijā	**13,7**	**66,2**	**20,1**	**13,7**	**66,1**	**20,2**	**13,7**	**65,8**	**20,5**

23. tabula. Iedzīvotāju sadalījums atbilstoši vecuma grupām plānošanas reģionos 2009., 2010. un 2011. gada sākumā, īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā, %.*

Piecu gadu perioda sākumā valstī palielinājās darbspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā, 2009. gada tas pārsniedza 66 % atzīmi, bet pēdējos divos gados pavisam nedaudz samazinājās. Šis process bija līdzīgs visos reģionos, turklāt darbspējas vecuma iedzīvotāju grupas īpatsvara atšķirības starp reģioniem ir niecīgas. Arī virs darbspējas vecuma grupas iedzīvotāju īpatsvars reģionos bija visai līdzīgs, izņemot Zemgali, kur tas 2011. gada sākumā sastādīja 19,3 %, turpretī pārējos reģionos šīs vecuma grupas īpatsvars nedaudz svārstījās ap vidējo rādītāju valstī (20,5 % 2011. gada sākumā). Pretēji darbspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvaram, pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvars pārskata perioda sākumā nedaudz samazinājās, bet kopš 2009. gada sākuma tas pieauga par 0,4 %.

Iedzīvotāju skaita īpatsvars vecuma grupā līdz darbspējai laika periodā no 2007. gada sākuma līdz 2009. gada sākumam Latvijā samazinājās par 0,3 %, bet tad nostabilizējās 13,7 % līmenī. 2011. gada sākumā Latgales reģionā, salīdzinot ar citiem reģioniem, bija mazākais bērnu skaita īpatsvars – 12,7 %. Aptuveni valstī vidējam rādītājam atbilstoša situācija bija Vidzemes un Rīgas reģionā, savukārt Zemgalē un Kurzemē bērnu īpatsvars bija relatīvi augstāks – virs 14 %. Jāpiezīmē, ka pārskata periodā Rīgas reģionā iedzīvotāju īpatsvars līdz darbspējas vecumam pakāpeniski palielinājās – piecu gadu laikā par 0,5 %, savukārt pārējos četros reģionos samazinājās.

Iedzīvotāju skaita attiecību starp trijām galvenajām vecuma grupām izmaiņas atspoguļo Latvijas iedzīvotāju sastāva novecošanās procesu. Uzskatāmi to raksturo arī iedzīvotāju vidējā vecuma pieaugums – no 39,8 gadiem 2004. gada sākumā līdz 40,9 gadiem 2010. gada sākumā (sk. 24. tabulu). 2004. gadā vidējais vecums vīriešiem bija 36,8 gadi, sievietēm – 42,2 gadi, bet 2010. gada sākumā – attiecīgi 37,9 un 43,4 gadi. Kopš 2005. gada iedzīvotāju vidējā vecuma rādītājus CSP aprēķina statistisko reģionu ietvaros.

* PMLP dati.

Reģions	2004	2005	2009	2010
Rīga	40,7*	41,4	41,9	42,1
Pierīgas reģions		38,6	39,3	39,5
Vidzemes reģions	38,9	39,3	40,3	40,6
Kurzemes reģions	38,9	39,1	40,0	40,2
Zemgales reģions	38,5	38,8	39,6	39,9
Latgales reģions	40,3	40,6	41,4	41,6
Vidēji Latvijā	**39,8**	**40,0**	**40,7**	**40,9**

24. tabula. Iedzīvotāju vidējais vecums statistiskajos reģionos 2004.–2010. gada sākumā, gadi.

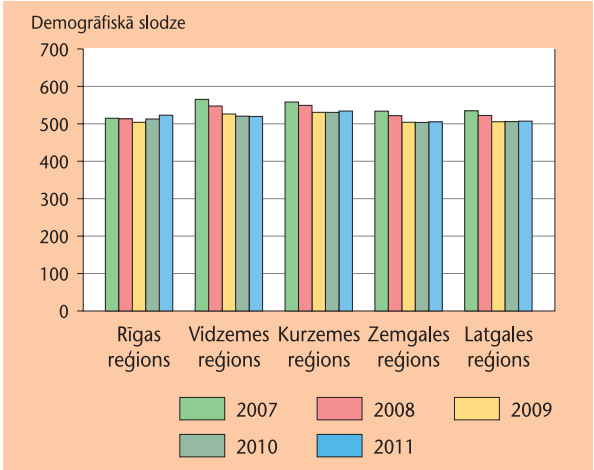
Atšķirības reģionos iedzīvotāju vidējā vecuma ziņā daļēji parāda valsts iekšējās migrācijas procesu virzienus. Augstāks Latgales reģiona iedzīvotāju vidējais vecums saistīts ar ilggadēji noturīgu migrācijas virzienu no Latgales uz valsts centrālo daļu. Savukārt Rīgas pilsētā šis rādītājs ir augstāks saistībā ar pēdējā desmitgadē izteikto pilsētas iedzīvotāju pārcelšanos uz dzīvi Pierīgā, un šajā procesā lielākais nopelns bija jaunāka gadagājuma iedzīvotājiem.

Bērnu un pensijas vecuma iedzīvotāju attiecību pret darbspējas vecuma iedzīvotājiem raksturo demogrāfiskā slodze, ko parasti aprēķina uz 1000 iedzīvotājiem. Izmaiņas iedzīvotāju vecumstruktūrā ietekmē arī demogrāfiskās slodzes rādītājus.

2011. gada sākumā valstī uz 1000 darbspējas vecuma iedzīvotājiem vidēji bija 519,5 bērni un pensijas vecuma iedzīvotāji. Demogrāfiskā slodze piecu gadu periodā kopumā samazinājās gan valstī, gan katrā reģionā, taču pēdējos divos gados tā nedaudz pieaugusi (sk. 25. tabulu un 15. attēlu).

Plānošanas reģions	2007	2008	2009	2010	2011
Rīgas reģions	514,9	513,3	504,0	512,9	523,0
Vidzemes reģions	565,3	547,5	526,2	520,5	519,7
Kurzemes reģions	558,2	549,3	530,7	530,6	534,1
Zemgales reģions	533,8	521,7	504,2	503,7	505,2
Latgales reģions	534,7	522,4	505,5	505,9	507,2
Vidēji Latvijā	**531,2**	**524,0**	**510,1**	**513,8**	**519,5**

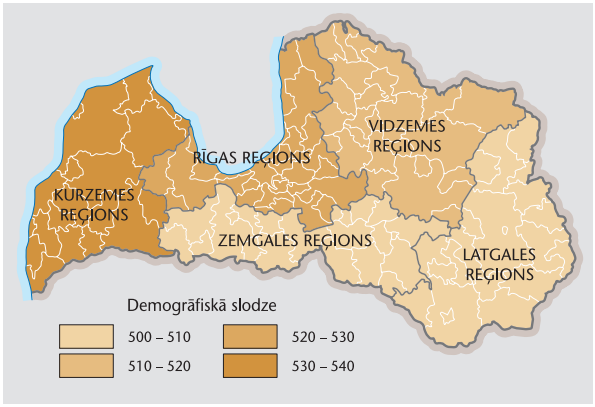
*25. tabula. Demogrāfiskā slodze plānošanas reģionos 2007.–2011. gada sākumā**.*

*15. attēls. Demogrāfiskās slodzes dinamika plānošanas reģionos 2007.–2011. gada sākumā**.*

* Rīgas plānošanas reģions.
** 2010. un 2011. gada sākumā – PMLP dati.

Demogrāfiskās slodzes līmeņa atšķirības reģionos nav lielas. 2011. gada sākumā zemāka par vidējo valstī tā bija Zemgales, Latgales un Vidzemes reģionā, savukārt augstāka – Rīgas un Kurzemes reģionā (sk. 16. attēlu).

16. attēls. Demogrāfiskā slodze plānošanas reģionos 2011. gada sākumā.*

Attiecība starp bērnu un pensijas vecuma cilvēku skaitu raksturo paaudžu nomaiņas vai Latvijas gadījumā – iedzīvotāju sastāva novecošanās tendences. Tomēr laikā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvara un bērnu īpatsvara attiecības saglabājās stabilas – visā periodā pensionāru īpatsvars bija 1,5 reižu lielāks. Lai arī šīs attiecības nemainījās, procesu raksturo tas, ka pensijas vecuma iedzīvotāju skaits uz 1000 darbspējas vecuma iedzīvotājiem samazinājās no 331 uz 306, bet bērnu skaits saruka no 222 uz 208. Pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvara rādītājus (skaita samazinājumu) šajā periodā ietekmēja pensionēšanās vecuma izmaiņas, bet bērnu īpatsvara samazināšanās visuzskatāmāk ataino nelabvēlīgās demogrāfiskās struktūras izmaiņas.

Iedzīvotāju sadalījums pēc dzimuma

Latvijā valsts iedzīvotāju kopskaitā sieviešu skaits ievērojami pārsniedz vīriešu skaitu. Visā pārskata periodā sieviešu un vīriešu skaita īpatsvars valsts iedzīvotāju kopskaitā tikai nedaudz svārstījās un gan 2006. gada sākumā, gan arī 2010. gada sākumā tas bija attiecīgi 53,9 % un 46,1 %. Arī reģionu ietvaros dzimumu grupu attiecības bija noturīgas un tikai nedaudz (0,1 procentpunkta robežās) palielinoties vīriešu īpatsvaram, mainījušās Rīgas, Vidzemes, Kurzemes un Zemgales reģionā, savukārt Latgales reģionā tās bija stabilas. Lielākais vīriešu īpatsvars no kopējā reģiona iedzīvotāju skaita 2010. gada sākumā bija Zemgales un Vidzemes reģionā – attiecīgi 47,2 % un 47,1 %, bet mazākais Rīgas reģionā – 45,3 % (sk. 26. tabulu).

2010. gada sākumā, rēķinot uz 100 vīriešiem, Rīgas reģionā bija 120,7 sievietes. Rīgas reģiona situācija uzskatāmi raksturo dzimumu grupu disproporciju – reģionā ar vislielāko iedzīvotāju skaitu sieviešu skaita pārsvars pār vīriešiem pārsniedza 100 tūkstošus. Pārējos reģionos sieviešu skaits uz 100 vīriešiem bija no 112 līdz 115 (sk. 27. tabulu).

* PMLP dati.

Plānošanas reģions	2006 Sievietes	2006 Vīrieši	2010 Sievietes	2010 Vīrieši
Rīgas reģions	54,8	45,2	54,7	45,3
Vidzemes reģions	53,0	47,0	52,9	47,1
Kurzemes reģions	53,2	46,8	53,1	46,9
Zemgales reģions	52,9	47,1	52,8	47,2
Latgales reģions	53,5	46,5	53,5	46,5
Vidēji Latvijā	**53,9**	**46,1**	**53,9**	**46,1**

26. tabula. Iedzīvotāju dzimumstruktūra plānošanas reģionos 2006. un 2010. gada sākumā, %.

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010
Rīgas reģions	121,0	120,6	120,8	120,7	120,7
Vidzemes reģions	112,8	112,7	112,3	112,2	112,3
Kurzemes reģions	113,5	113,8	113,5	113,2	113,1
Zemgales reģions	112,4	112,1	112,2	111,9	111,7
Latgales reģions	114,9	116,1	115,0	115,0	114,9
Vidēji Latvijā	**117,0**	**117,1**	**116,9**	**116,8**	**116,7**

27. tabula. Sieviešu skaits plānošanas reģionos 2006.–2010. gada sākumā, rēķinot uz 100 vīriešiem.

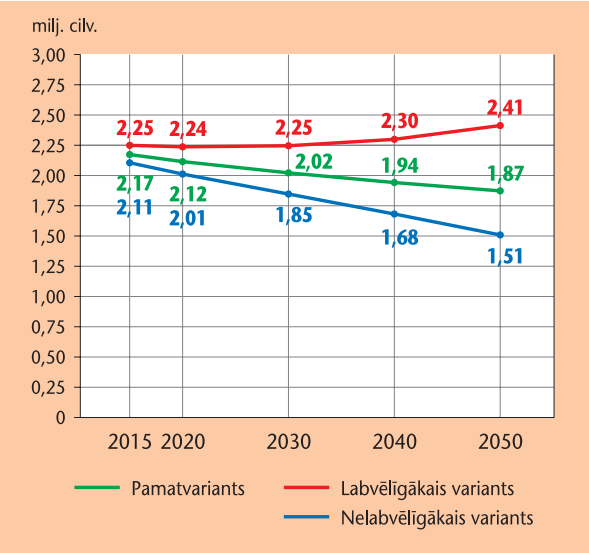
Mūža ilgums un demogrāfiskā prognoze

2006. gadā jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums* Latvijā bija 71,27 gadi, to skaitā vīriešiem – 65,85 gadi, sievietēm – 76,78 gadi. Laika periodā līdz 2009. gadam prognozētā mūža ilgums kopumā nedaudz palielinājās (sk. 29. tabulu).

Saskaņā ar Eiropas Kopienu Statistikas biroja *Eurostat* izstrādātajām Eiropas Savienības valstu demogrāfiskās attīstības prognozēm atbilstoši prognožu pamatvariantam 2050. gadā Latvijā iedzīvotāju skaits samazināsies līdz aptuveni 1,9 milj. cilvēku, bet pēc nelabvēlīgākā scenārija tas var samazināties pat līdz 1,5 milj. cilvēku. Prognoze pieļauj arī labvēlīgāko attīstības ceļu, paredzot iespējamo iedzīvotāju skaita palielinājumu līdz pat 2,4 milj. cilvēku (sk. 28. tabulu un 17. attēlu).

Atbilstoši prognozes pamatvariantam paredzamo Latvijas iedzīvotāju skaita kritumu pavadīs nelabvēlīgas iedzīvotāju vecuma sastāva izmaiņas, kur līdz ar pozitīvo vidējā dzīves ilguma pieaugumu sagaidāms visai mazs jaundzimušo skaits, kā rezultātā ilgstoši turpināsies iedzīvotāju līdz darbspējas vecumam, kā arī darbspējas vecuma grupas īpatsvara sarukums.

Eiropas Kopienas Statistikas biroja prognozes paredz, ka 2015.–2050. gada periodā Latvijā palielināsies jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums, turklāt tas varētu notikt lielā mērā uz vīriešu mūža ilguma palielināšanās rēķina, kas, savukārt, samazinās sieviešu un vīriešu paredzamā mūža ilguma starpību (sk. 30. tabulu).

*17. attēls. Latvijas iedzīvotāju skaita prognozes varianti 2015.–2050. gadā**.*

Gads	Kopā	Līdz 14 gadiem	No 15 līdz 64 gadiem	Virs 65 gadiem	Virs 65 gadu vecuma cilvēku un bērnu skaita attiecība: Sievietes	Vīrieši	
2015	2174,2	327,4	1462,1	384,7	1171,9	1002,3	1,2
2020	2115,4	341,8	1385,2	388,4	1138,2	977,3	1,1
2025	2068,1	334,3	1326,3	407,5	1110,6	957,5	1,2
2030	2022,4	305,1	1287,4	429,9	1084,3	938,0	1,4
2035	1978,6	273,5	1264,1	441,0	1058,9	919,7	1,6
2040	1942,1	261,0	1223,9	457,2	1037,0	905,1	1,8
2045	1909,1	268,1	1172,9	468,1	1016,4	892,7	1,7
2050	1872,9	276,9	1107,8	488,2	993,9	878,9	1,8

*28. tabula. Latvijas iedzīvotāju skaita prognozes 2015.–2050. gadā atbilstoši prognožu pamatvariantam, tūkst. cilv.***

Gads	Sievietes	Vīrieši	Kopā
2004	77,20	67,07	72,14
2005	77,39	65,60	71,79
2006	76,78	65,85	71,27
2007	76,47	65,76	71,16
2008	77,90	67,19	72,66
2009	78,09	68,31	73,38

29. tabula. Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums 2004.–2009. gadā, dzīves gadi.

Gads	Sievietes	Vīrieši
2015	77,7	66,8
2020	78,6	68,1
2025	79,5	69,5
2030	80,4	70,9
2035	81,1	72,0
2040	81,6	72,9
2045	82,1	73,6
2050	82,5	74,3

*30. tabula. Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums 2015.–2050. gadā, dzīves gadi**.*

* Vidējais paredzamais mūža ilgums noteikta vecuma iedzīvotājiem ir gadu skaits, kādu vidēji nodzīvotu attiecīgo vecumu sasniegušās personas, ja viņu turpmākās dzīves laikā mirstība katrā vecumā saglabātos aprēķina gada līmenī.

** *Eurostat* dati.

Sociālekonomiskā attīstība

Latvijas kopējās ekonomiskās attīstības situācijas raksturošanai un plānošanas reģionu atšķirību vērtēšanai pārskatā izmantoti ilggadējai salīdzināšanai piemērotie rādītāji:

- iekšzemes kopprodukts (IKP);
- kopējā pievienotā vērtība atbilstoši darbības veidiem;
- nefinanšu investīcijas;
- ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības sadalījumā pa komercdarbības formām, lieluma grupām un darbības veidiem;
- ekonomiski aktīvie individuālie komersanti un komercsabiedrības;
- iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos;
- nodarbinātības un bezdarba rādītāji.

Sociālekonomiskās attīstības rādītājiem ir atšķirīgs laika periods, par kuru pieejami svaigākie statistikas dati. 2010. gada dati ir par nodarbinātību un bezdarbu, kā arī par iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem, daļai rādītāju pēdējie apkopotie dati ir par 2009. gadu, bet, piemēram, IKP dati reģionu griezumā pagaidām aprēķināti ir tikai par periodu līdz 2008. gadam.

Arī šajā apakšnodaļā, ja nav norādīts citādi, izmantoti Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati.

Iekšzemes kopprodukts (IKP)

IKP ir valsts teritorijā saražoto gala produktu un pakalpojumu summārā vērtība gada laikā, ieskaitot Latvijas iedzīvotāju ārpus Latvijas robežām saražoto IKP. IKP apjomu aprēķina gan faktiskajās, gan salīdzināmajās cenās. IKP aprēķinā salīdzināmajās cenās netiek ņemta vērā cenu svārstību ietekme, un tas dod iespēju kvalitatīvāk novērtēt IKP izmaiņas attīstības salīdzināšanai un pilnīgāk raksturo ekonomiskās pārmaiņas. IKP dati tiek rēķināti 2000. gada salīdzināmajās cenās, un to lielums ir aptuveni uz pusi mazāks nekā faktiskajās cenās. IKP apjoms netiek aprēķināts salīdzināmajās cenās reģionu griezumā, līdz ar to pārskatā IKP izmaiņu apjoms un temps tiek analizēts tikai faktiskajās cenās.

Iekšzemes kopprodukts tiek izmantots kā ekonomiskās attīstības pamatrādītājs. Pārskata sagatavošanas laikā IKP aprēķinu rezultāti reģionu griezumā bija pieejami par laika periodu līdz 2008. gadam, bet par valsti kopumā – līdz 2010. gadam, turklāt provizoriskie valsts kopējā IKP aprēķini aptver arī 2011. gada pirmo ceturksni.

Kopējā valsts IKP dinamika

Vērtējot salīdzināmajās cenās, līdz 2007. gadam bija vērojams straujš Latvijas tautsaimniecības izaugsmes process, kas samazinājās 2008. gadā un pavisam strauji nokritās 2009. gadā. 2010. gads kopumā ir ekonomiskās attīstības gaitas pavērsiena laiks. 2010. gada pirmajā pusē IKP samazinājuma tempi pakāpeniski palēninājās. Gada I ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējo periodu (ceturksni), joprojām turpinājās ekonomikas kritums. Kopš II ceturkšņa iekšzemes kopprodukts salīdzināmajās cenās jau palielinājās attiecībā pret iepriekšējo periodu, bet iepriekšējā gada attiecīgā ceturkšņa līmeni salīdzināmajās cenās tas pārsniedza, sākot ar 2010. gada III ceturksni (sk. 31. tabulu). Kopumā 2010. gadā ekonomika Latvijā gan saruka – par 0,3 %. Pēc provizoriskiem datiem 2011. gada I ceturksnī IKP pieaugums Latvijā turpinājās – salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu (ceturksni) par 3,5 %, savukārt salīdzinājumā ar iepriekšējā gada I ceturksni – pat par 10 %. IKP pieaugums tiek prognozēts arī visa 2011. gada griezumā.

Gads	I cet.	II cet.	III cet.	IV cet.	**Gadā**
Pret iepriekšējo periodu					
2008	78,2	110,4	103,6	100,5	**95,8**
2009	71,5	109,9	102,4	103,4	**82,0**
2010	80,7	114,0	108,1	104,2	**99,7**
Pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu					
2008	100,8	98,5	95,3	89,9	**95,8**
2009	82,2	81,9	80,9	83,2	**82,0**
2010	93,9	97,4	102,8	103,6	**99,7**

31. tabula. Iekšzemes kopprodukta indekss pa ceturkšņiem Latvijā 2008.–2010. gadā, 2000. gada salīdzināmajās cenās, %.

2006. gadā IKP 2000. gada salīdzināmajās cenās Latvijā bija 7,9 miljardi latu, 2007. gadā tas palielinājās par 10,0 % (līdz 8,69 miljardiem latu), bet periodā no 2008. līdz 2010. gadam samazinājās – attiecīgi 2008. gadā par 4,2 % (IKP – 8,32 miljardi latu), 2009. gadā par 18,0 % (6,83 miljardi latu), 2010. gadā par 0,3 % (6,81 miljards latu).

2008. gadā Latvijā radītais IKP apjoms faktiskajās cenās bija 16,2 miljardi latu, 2009. gadā – 13,1 miljards latu, bet 2010. gadā – 12,7 miljardi latu (sk. 32. tabulu un 18. attēlu).

Ekonomikas apjoma kritumu 2008.–2010. gada periodā gan raksturo, gan arī izskaidro ne tikai IKP kopējais samazinājums, bet arī būtisks nodarbināto – tātad ekonomiskās vērtības radīšanas procesā iesaistīto cilvēku skaita sarukums. Vēl 2008. gadā kopumā nodarbināto skaits, salīdzinot ar 2007. gadu, pieauga par vienu procentpunktu, bet 2009. gadā tas attiecībā pret 2007. gadu strauji samazinājās – par 12 procentpunktiem. Arī 2010. gadā nodarbināto skaits, salīdzinot ar 2007. gadu, turpināja sarukt, bet lēnākā tempā – par 5 procentpunktiem – un sastādīja 83 % no 2007. gada līmeņa.

Rēķinot radīto IKP salīdzināmās cenās nevis uz vienu iedzīvotāju, bet uz vienu nodarbināto, samazinājuma īpatsvars 2008.–2010. gadā, salīdzinot ar 2007. gadu, relatīvi nav tik liels. 2008. gadā tas bija

95 %, 2009. gadā – 90 %, bet 2010. gadā – 94 % no 2007. gada līmeņa. Tas lielā mērā atspoguļo ekonomiskās krīzes periodā notikušo darba samaksas samazinājuma ietekmi uz mazumtirdzniecības un pakalpojumu sektora sarukumu ekonomiskās vērtības kopapjoma veidošanā.

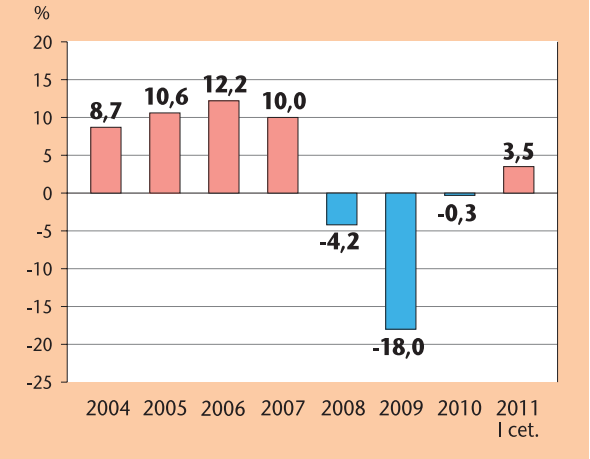
2010. gadā lielāko radītā IKP apjoma daļu veidoja darījumi ar nekustamo īpašumu (18 %), tirdzniecība (17 %) un apstrādes rūpniecība (15 %).

Plānošanas reģions	2004	2005	2006	2007	2008
Rīgas reģions	5 045 315	6 199 415	7 642 389	9 854 483	10 806 021
Vidzemes reģions	472 774	563 908	733 130	990 399	1 065 875
Kurzemes reģions	886 411	965 196	1 149 313	1 517 697	1 688 246
Zemgales reģions	480 386	629 684	805 037	1 180 164	1 237 667
Latgales reģions	547 508	691 460	831 952	1 219 612	1 358 320
Kopā Latvijā	**7 434 454**	**9 059 087**	**11 171 693**	**14 779 810**	**16 188 232**

33. tabula. Iekšzemes kopprodukts plānošanas reģionos 2004.–2008. gadā, faktiskajās cenās, tūkst. Ls.

Gads	Pavisam, tūkst. Ls		Uz 1 iedzīvotāju, Ls	
	Faktiskajās cenās, Ls	2000.g. salīdzināmajās cenās, Ls	Faktiskajās cenās, Ls	2000.g. salīdzināmajās cenās, Ls
2006	11 171 693	7 903 115	4883	3454
2007	14 779 810	8 691 656	6494	3819
2008	16 188 232	8 322 821	7144	3657
2009	13 082 795	6 828 459	5802	3028
2010	12 735 936	6 805 003	5688	3039

32. tabula. Iekšzemes kopprodukts Latvijā 2006.–2010. gadā.

18. attēls. Iekšzemes kopprodukta indekss Latvijā 2004.–2010. gadā un 2011. gada I ceturksnī, 2000. gada salīdzināmajās cenās, % pret iepriekšējo gadu.

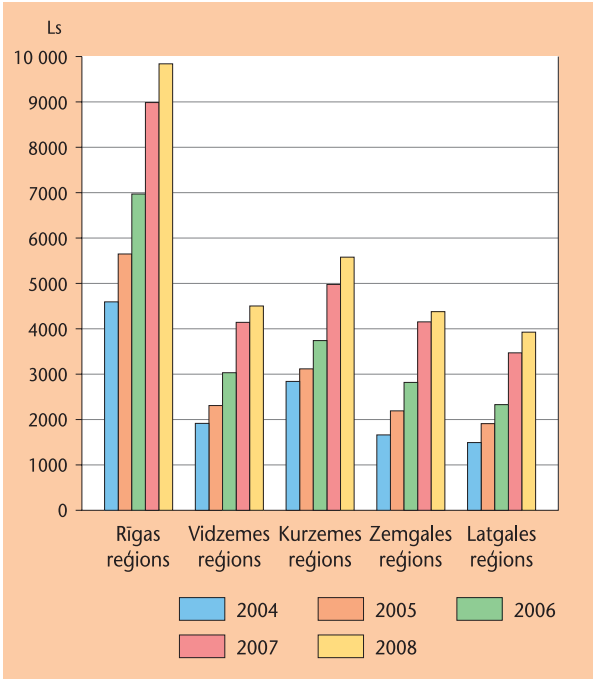
IKP reģionu salīdzinājumā

IKP apjoma rādītājs reģionu salīdzinājumā ataino Latvijas darbaspēka un ekonomiskās darbības izvietojuma īpatnības. IKP apjoma sadalījumā skaidri iezīmējas Rīgas pilsētas ekonomiskās lomas ietekmētais Rīgas reģiona īpatsvars kopējā valsts IKP. 2008. gadā Rīgas reģionā saražotā IKP īpatsvars valsts kopējā IKP sastādīja gandrīz 67 %. Pēc IKP apjoma otrs lielākais bija Kurzemes reģions – 10,4 %, tam sekoja Latgale – 8,4 %, Zemgale – 7,7 % un Vidzeme – 6,6 %. Laikā no 2004. gada līdz 2008. gadam saražotā IKP īpatsvars valsts kopējā IKP nedaudz samazinājās Rīgas un Kurzemes reģionā (attiecīgi par 1,1 un 1,5 procentpunktiem) un pieauga Zemgales, Latgales un Vidzemes reģionā (attiecīgi par 1,2, 1,0 un 0,2 procentpunktiem, sk. 33. tabulu).

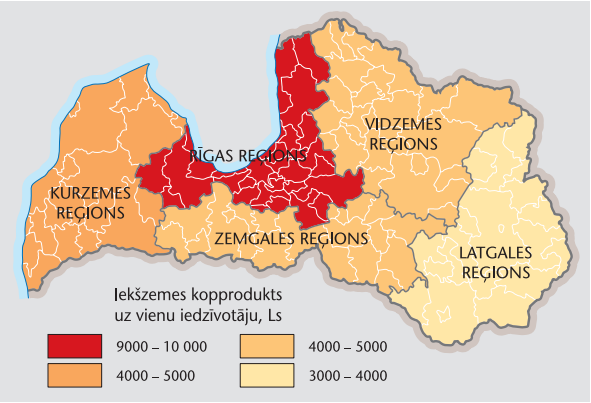
IKP aprēķins uz vienu iedzīvotāju sniedz ieskatu reģionu attīstības līmeņu atšķirībās pēc teritorijās radītās ekonomiskās vērtības. Arī pēc šī rādītāja Rīgas reģions ir pārāks par pārējiem. 2008. gadā Rīgas reģionā IKP apjoms uz vienu iedzīvotāju (Ls 9840) bija 1,4 reizes lielāks nekā vidēji valstī. Otrs augstākais IKP apjoms uz vienu iedzīvotāju bija Kurzemes reģionā – Ls 5579, Vidzemes un Zemgales reģionā tas bija attiecīgi – Ls 4503 un Ls 4378, turklāt 2008. gadā Vidzeme pēc šī rādītāja atkal apsteidza Zemgales reģionu, kas, visticamāk, ir saistīts ar ekonomiskās krīzes relatīvi mazāku ietekmi Vidzemē, jo ekonomiskā krīze pirmkārt ietekmēja lielo Zemgales reģiona pilsētu saimniecisko aktivitāti. Arī 2008. gadā zemākais IKP apjoms uz vienu iedzīvotāju bija Latgalē – Ls 3926, bet atzīmējams, ka, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, Latgales reģionā bija relatīvi vislielākais IKP kāpums uz vienu iedzīvotāju – par 13,1 % (sk. 34. tabulu un 19. un 20. attēlu).

Plānošanas reģions	2004	2005	2006	2007	2008
Rīgas reģions	4594	5649	6971	8986	9840
Vidzemes reģions	1916	2309	3033	4143	4503
Kurzemes reģions	2841	3118	3741	4979	5579
Zemgales reģions	1662	2192	2819	4154	4378
Latgales reģions	1493	1910	2329	3471	3926
Vidēji Latvijā	**3214**	**3938**	**4883**	**6494**	**7144**

34. tabula. Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju plānošanas reģionos 2004.–2008. gadā, faktiskajās cenās, Ls.

19. attēls. Iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju dinamika plānošanas reģionos 2004.–2008. gadā, faktiskajās cenās.

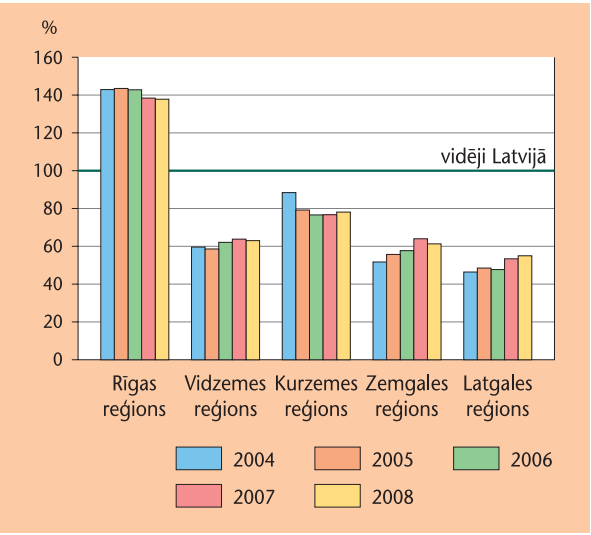

20. attēls. Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju plānošanas reģionos 2008. gadā, faktiskajās cenās.

Par plānošanas reģionu attīstības līmeņa atšķirību ļoti lēnu, bet tomēr samazināšanos, laika posmā no 2004. gada līdz 2008. gadam liecina IKP uz vienu iedzīvotāju izmaiņas attiecībā pret vidējo rādītāju valstī (sk. 35. tabulu un 21. attēlu).

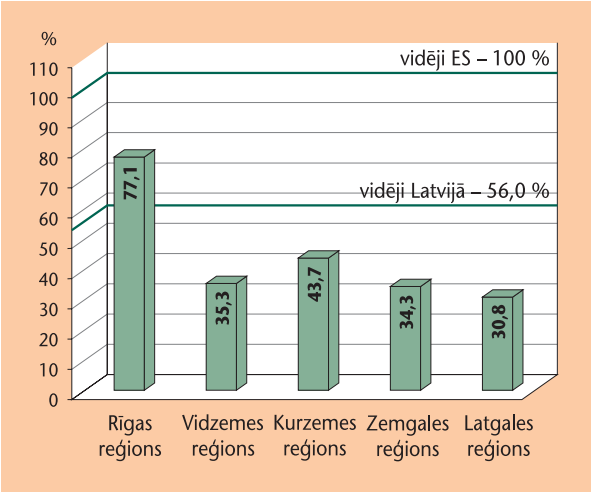
Plānošanas reģions	2004	2005	2006	2007	2008
Rīgas reģions	142,9	143,5	142,8	138,4	137,8
Vidzemes reģions	59,6	58,6	62,1	63,8	63,0
Kurzemes reģions	88,4	79,2	76,6	76,7	78,1
Zemgales reģions	51,7	55,7	57,7	64,0	61,3
Latgales reģions	46,4	48,5	47,7	53,4	55,0
Vidēji Latvijā	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

35. tabula. Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju plānošanas reģionos 2004.–2008. gadā, faktiskajās cenās, % salīdzinājumā ar vidējo rādītāju valstī.

21. attēls. Iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju dinamika plānošanas reģionos 2004.–2008. gadā, faktiskajās cenās, % salīdzinājumā ar vidējo rādītāju valstī.

Latvijas teritoriju attīstības līmeņa atšķirības papildus ataino iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju apjoms plānošanas reģionos pret Eiropas Savienības vidējo rādītāju. Rīgas reģions, kura IKP rādītājs ir krietni virs vidējā Latvijas rādītāja, pēc 2008. gada datiem diezgan būtiski atpalika no Eiropas Savienības vidējā rādītāja – 77,1 %, savukārt pārējo Latvijas plānošanas reģionu saražotais IKP sastādīja tikai 30,8–43,7 % no ES vidējā rādītāja (sk. 22. attēlu).

22. attēls. Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju plānošanas reģionos 2008. gadā, % pret vidējo rādītāju Eiropas Savienībā, pēc pirktspējas paritātes standarta.*

Kopējās pievienotās vērtības struktūra

Apskatot situāciju Latvijā kopējā pievienotajā vērtībā, tirdzniecības un pakalpojumu un ražošanas nozaru īpatsvara attiecība 2009. gadā bija attiecīgi 76,1 % un 23,9 %. 2010. gadā šī attiecība mazliet mainījās un sastādīja 74,1 % pret 25,9 %.

2010. gadā valstī lielāko ieguldījumu kopējā pievienotajā vērtībā nodrošināja operācijas ar nekustamo īpašumu, noma un cita komercdarbība – 18,9 %, vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, automobiļu, motociklu, individuālo lietošanas priekšmetu, sadzīves aparatūras un iekārtu remonts – 16,4 %, transports, glabāšana un sakari – 12,5 % un apstrādes rūpniecība – 12,2 %. Pēdējos trijos pieminētajos darbības veidos kopējā pievienotās vērtības struktūrā 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, bija novērojams pieaugums.

Reģionu griezumā jaunākā informācija ir pieejama par 2008. gadu, un šajā gadā pievienotās vērtības sektoru un teritoriālais sadalījums ataino katra reģiona profilējošo saimniecisko spektru. Attiecīgais spektrs ir veidojies ilgākā laika periodā un raksturo pirmskrīzes perioda tautsaimniecības struktūru (sk. 36. tabulu).

Rīgas reģionā 2008. gadā vislielāko kopējās pievienotās vērtības īpatsvaru – kas bija arī lielāks nekā pārējos reģionos – veidoja operācijas ar nekustamo īpašumu, noma un cita komercdarbība – 19,7 %, otrais lielākais rādītājs bija vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības, automobiļu, motociklu, sadzīves priekšmetu un aparatūras remonta sektorā – 19,2 % un trešais lielākais sektors – transports, glabāšana un sakari – 11,4 %.

Vidzemes reģionā kopējās pievienotās vērtības struktūrā 2008. gadā vislielāko daļu veidoja vairumtirdzniecības

* Aprēķini pēc *Eurostat* datiem.

Plānošanas reģions	Lauksaimn., mednieciba un mežsaimn.	Zvejnieciba	Ieguves rūpn. un karjeru izstrāde	Apstrādes rūpn.	Elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde	Būvnieciba	Vairumtirdzn. un mazumtirdzn., auto, moto, sadz. priekšmetu un aparatūras remonts	Viesnīcas un restorāni	Transports, glabāšana un sakari	Finanšu starpnieciba	Operācijas ar nekust. īp. un cita komercdarb.	Valsts pārvalde un aizsardzība, obl. sociālā apdrošināšana	Izglītība	Veselība un sociālā aprūpe	Sabiedriskie, sociālie un individuālie pakalp.	Kopā, tūkst. Ls
Rīgas reģions	1,2	...	0,2	9,5	2,7	9,2	19,2	1,9	11,4	7,9	19,7	5,5	4,1	2,9	4,6	9692,2
Vidzemes reģions	8,1	...	0,8	12,9	3,7	8,7	14,6	1,4	5,5	2,6	12,2	12,2	8,0	3,7	5,4	956,0
Kurzemes reģions	5,1	0,6	0,5	14,6	2,3	10,9	12,1	1,2	11,6	2,2	15,4	10,6	5,5	3,1	4,3	1514,2
Zemgales reģions	...	...	1,6	13,6	4,0	7,0	13,8	1,0	6,9	2,1	11,9	11,0	7,3	3,8	4,7	1110,1
Latgales reģions	...	...	0,6	11,9	2,8	7,4	12,1	1,2	11,7	2,5	12,0	17,3	8,4	4,7	4,7	1218,3
Vidēji Latvijā	**3,0**	**0,1**	**0,4**	**10,8**	**2,9**	**9,0**	**17,1**	**1,7**	**10,7**	**6,0**	**17,4**	**8,1**	**5,1**	**3,2**	**4,6**	**14 519,7***

36. tabula. Kopējās pievienotās vērtības struktūra atbilstoši darbības veidiem plānošanas reģionos 2008. gadā, faktiskajās cenās, %.

un mazumtirdzniecības, automobiļu, motociklu, sadzīves priekšmetu un aparatūras remonta sektors – 14,6 % un apstrādes rūpniecība – 12,9 %. Trešo vietu (12,2 %) dalīja valsts pārvalde un aizsardzība, obligātā sociālā apdrošināšana un operācijas ar nekustamo īpašumu, noma un cita komercdarbība.

Pēc īpatsvara nozīmīgākais sektors Kurzemē bija operācijas ar nekustamo īpašumu, noma un cita komercdarbība – 15,4 %. Jūtami augstāks īpatsvars par valstī vidējo bija arī apstrādes rūpniecībai – 14,6 %. Trešais nozīmīgākais sektors ar īpatsvaru 12,1 % bija vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, automobiļu, motociklu, sadzīves priekšmetu un aparatūras remonta joma.

Zemgales reģionā 2008. gadā lielāko ieguldījumu kopējā pievienotajā vērtībā veidoja vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, automobiļu, motociklu, individuālās lietošanas priekšmetu, sadzīves aparatūras un iekārtu remonta joma – 13,8 %, gandrīz tikpat arī otrs nozīmīgākais sektors – apstrādes rūpniecība – 13,6 %, savukārt operācijas ar nekustamo īpašumu, noma un cita komercdarbība Zemgalē veidoja 11,9 %.

Latgales reģions 2008. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, citu reģionu vidū izcēlās ar valsts pārvaldes un aizsardzības, obligātās sociālās apdrošināšanas sektoru kā lielāko kopējā pievienotajā vērtībā – 17,3 %, kas vairāk nekā divas reizes pārsniedza valsts vidējo rādītāju. Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības, automobiļu, motociklu, sadzīves priekšmetu un aparatūras remonta īpatsvars – 12,1 %, gandrīz tikpat – 12,0 % – operācijas ar nekustamo īpašumu, noma un cita komercdarbība, un tikai pavisam nedaudz mazāk – 11,9 % – sastādīja apstrādes rūpniecība.

Analizējot reģionu pievienotās vērtības struktūru, jāmin sektori, kas konkrētos reģionos pārsniedz vidējos rādītājus valstī un kas norāda uz reģionu specializāciju un kapacitātes stiprināšanos. Aplūkojot šos rādītājus, netiek ņemtas vērā darbības ar nekustamo īpašumu, kā arī no valsts budžeta daļēji vai pilnībā finansētās sadaļas. Īpaši jāizceļ apstrādes rūpniecība, kas visos reģionos, izņemot Rīgas reģionu, 2008. gadā pārsniedza vidējo rādītāju Latvijā (visvairāk Kurzemes reģionā – par 3,8 procentpunktiem), kā arī transporta, glabāšanas un sakaru sektors, kas pārsniedza vidējo rādītāju Rīgas, Kurzemes un Latgales reģionā. Vidzemes reģionā ievērības cienīgs bija lauksaimniecības, mednieciības un mežsaimniecības sektora īpatsvars – 8,1 % (vairāk nekā 5 procentpunktus augstāks nekā vidēji valstī), Kurzemes reģionā izcēlās arī būvniecība – 10,9 %, bet Zemgales reģionā ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde četras reizes pārsniedza valsts vidējo rādītāju.

Nefinanšu investīcijas

Par vienu no teritorijas ekonomiskās izaugsmes un attīstības potenciāla rādītājiem izmanto nefinanšu investīcijas – to apjomu un izmaiņas laika gaitā**.

Līdz 2007. gadam kopējais nefinanšu investīciju apjoms valstī ik gadu palielinājās, salīdzināmajās cenās 2007. gadā sasniedzot 4613,4 milj. latu. 2008. gadā rādītājs pazeminājās līdz 4471,8 milj. latu, bet 2009. gadā bija vērojams nozīmīgāks kopējo investīciju apjoma kritums, rādītājam sasniedzot 2932,6 milj. latu (sk. 37. tabulu).

Plānošanas reģions	2005	2006	2007	2008	2009
Rīgas reģions	2524,0	2907,5	3172,2	3095,5	2015,8
Vidzemes reģions	280,6	310,5	291,0	284,4	185,4
Kurzemes reģions	462,9	480,4	479,3	506,8	334,3
Zemgales reģions	371,5	364,5	381,9	324,0	211,5
Latgales reģions	314,8	262,5	289,0	261,1	185,6
Vidēji Latvijā	**3953,8**	**4325,4**	**4613,4**	**4471,8**	**2932,6**

37. tabula Nefinanšu investīcijas plānošanas reģionos 2005.–2009. gadā, 2009. gada salīdzināmajās cenās, milj. Ls.

* To skaitā Latvijas rezidentu ārpus Latvijas teritorijas saražotais.

** Nefinanšu investīcijas ir ilgtermiņa nemateriālie ieguldījumi, dzīvojamās ēkas, citas būves un celtnes, ilggadīgie stādījumi, tehnoloģiskās mašīnas un iekārtas, pārējie pamatlīdzekļi un inventārs, kā arī pamatlīdzekļu izveidošana un nepabeigto būvobjektu un kapitālā remonta izmaksas. Datus par nefinanšu investīcijām iegūst, apsekojot visus valsts un pašvaldību uzņēmumus, iestādes, komercsabiedrības, kurās nodarbināti vairāk par 30 strādājošajiem un neto apgrozījums iepriekšējā gadā bijis virs 500 tūkst. latu. Pārējās komercsabiedrības tiek apsekotas izlases veidā, lietojot vienkāršo gadījuma izlasi (CSP).

Ekonomikas krīze izraisīja būtiskas izmaiņas nefinanšu investīciju struktūrā. 2009. gadā ietekmi kopējā investīciju plūsmā nostiprināja investīcijas nekustamajā īpašumā, īpatsvara pieaugums bija vērojams arī valsts pārvaldē, aizsardzībā un obligātajā sociālajā apdrošināšanā, savukārt nozīmīgu kritumu pieredzēja apstrādes rūpniecība, izmitināšanas un ēdināšanas, administratīvo un apkalpojošo dienestu, izglītības, mākslas un izklaides, finanšu un apdrošināšanas nozares.

Apskatāmajā laika periodā apmēram divas trešdaļas no kopējiem ieguldījumiem valstī tika veikti Rīgas reģionā, īpaši Rīgā. Lai gan 2009. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, nefinanšu investīciju īpatsvars Rīgas reģionā nedaudz samazinājās, tieši pēdējo gadu laikā tas bija visaugstākais, pietuvojoties 70 %.

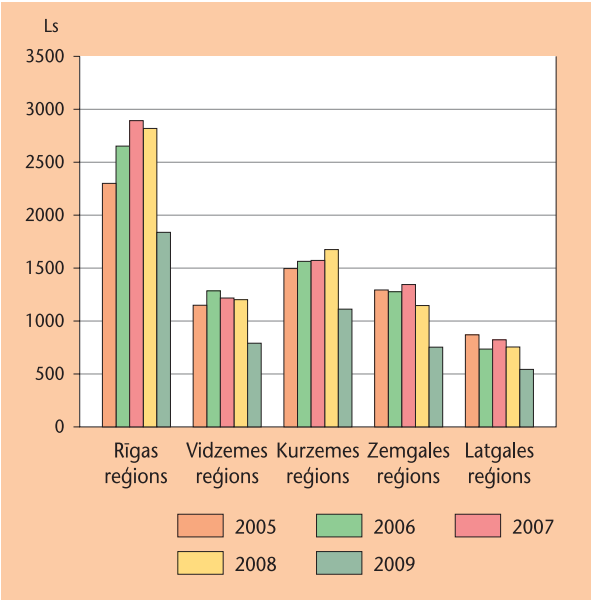
Saskaņā ar prognozēm par 2011. gadu, kas tiek saistītas ar ražošanas apjomu pieaugumu apstrādes rūpniecībā un eksportā, un ņemot vērā, ka rūpniecībā noslodze tuvojas pirmskrīzes līmenim, ir pamats uzskatīt, ka nefinanšu investīciju jomā ir sagaidāms pieaugums, kas, iespējams, būs vērojams jau 2010. gada rādītājos*.

Teritoriju savstarpējai un to attīstības gaitas salīdzināšanai tiek aprēķinātas nefinanšu investīciju apjoma izmaiņas uz vienu iedzīvotāju. Nefinanšu investīciju rādītāji tiek analizēti pēdējā atskaites gada, – šoreiz 2009. gada – salīdzināmajās cenās.

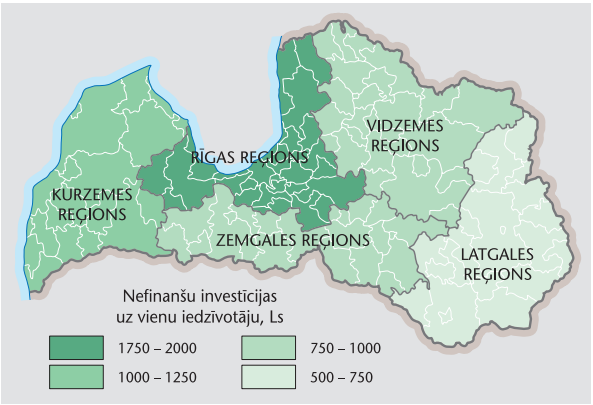
Nefinanšu investīciju apjoms, rēķinot kopā ar individuālo būvniecību, 2008. gadā uz vienu iedzīvotāju vidēji valstī bija Ls 1973,4. 2009. gadā šis rādītājs ļoti būtiski pazeminājās – līdz Ls 1300,6 jeb par 34 %. Visā pārskata periodā ievērojami lielāks nefinanšu investīciju apjoms uz vienu iedzīvotāju nekā vidēji valstī un citos reģionos bija novērojams Rīgas reģionā. Kurzemes reģiona rādītāji nedaudz atpalika no valstī vidējā, Vidzemes un Zemgales reģionā tie bija caurmērā par 35–40 % zemāki, bet Latgalē uz vienu iedzīvotāju nefinanšu investīciju apjoms pastāvīgi bija izteikti zemākais citu reģionu vidū (sk. 38. tabulu un 23. un 24. attēlu).

Plānošanas reģions	2005	2006	2007	2008	2009
Rīgas reģions	2300,0	2652,1	2892,5	2818,9	1837,4
Vidzemes reģions	1148,9	1284,7	1217,2	1201,6	790,4
Kurzemes reģions	1495,4	1563,6	1572,3	1674,7	1112,2
Zemgales reģions	1293,2	1276,5	1344,4	1146,1	753,0
Latgales reģions	869,5	735,0	822,4	754,7	543,1
Vidēji Latvijā	**1718,7**	**1890,5**	**2026,9**	**1973,4**	**1300,6**

38. tabula. Nefinanšu investīcijas uz vienu iedzīvotāju plānošanas reģionos 2005.–2009. gadā, 2009. gada salīdzināmajās cenās, Ls.

23. attēls. Nefinanšu investīciju uz vienu iedzīvotāju dinamika plānošanas reģionos 2005.–2009. gadā, 2009. gada salīdzināmajās cenās.

24. attēls. Nefinanšu investīcijas uz vienu iedzīvotāju plānošanas reģionos 2009. gadā, faktiskajās cenās.

Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības

Par ekonomiskās aktivitātes raksturu un struktūru ļauj spriest ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits un to sadalījums pēc komercdarbības formas*. Šis rādītājs, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, tiek izmantots ekonomiskās aktivitātes salīdzināšanai starptautiski.

Sabiedrības ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrības, individuālie komersanti, zemnieku un zvejnieku saimniecības, kā arī pašnodarbinātie veido Latvijas tautsaimniecībā aktīvo komersantu struktūru. Komersantu

* Informatīvais ziņojums „Par Latvijas Stratēģiskās attīstības plāna 2010.–2013. gadam uzdevumu un darbības rezultātu īstenošanu kārtējā pārskata periodā", 03.05.2011.

* Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības ir juridiskas vai fiziskas personas, kuras galvenokārt pārdod savu vai tikai savu produkciju vai pakalpojumus par noteiktu cenu, kas ir ekonomiski nozīmīga. Šajā sektorā tiek klasificētas pašnodarbinātas fiziskās personas, individuālie uzņēmumi, zemnieku un zvejnieku saimniecības, individuālie komersanti un komercsabiedrības.

kā tirgus sektora statistikas vienību sadalījums atbilstoši komercdarbības formām pēc skaita un īpatsvara redzams 39. un 40. tabulā.

Ekon. aktīvo tirgus sektora stat. vienību komercdarb. forma	2007	2008	2009
Pašnodarbinātās personas	47 990	42 769	45 279
Individuālie komersanti	7900	8225	8232
Komercsabiedrības	58 910	61 638	62 769
Zemnieku un zvejnieku saimn.	14 184	13 276	11 876
Kopā	**128 984**	**125 908**	**128 156**

39. tabula. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits Latvijā 2007.–2009. gadā sadalījumā pa komercdarbības formām.*

Ekon. aktīvo tirgus sektora stat. vienību komercdarb. forma	Skaits	% no visām formām
Pašnodarbinātās personas	45 279	35,3
Individuālie komersanti	8232	6,4
Komercsabiedrības	62 769	49,0
Zemnieku un zvejnieku saimn.	11 876	9,3
Kopā	**128 156**	**100,0**

*40. tabula. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits un īpatsvars Latvijā 2009. gadā**.*

2007. gadā Latvijā bija 128 984 ekonomiski aktīvas tirgus sektora statistikas vienības, 2008. gadā to skaits saruka līdz 125 908, bet 2009. gadā to daudzums atkal pieauga un sasniedza 128 156 vienības. 2009. gadā Rīgas reģionā darbojās gandrīz 69 tūkstoši ekonomiski aktīvu tirgus sektora statistikas vienību jeb 53,8 % no kopējā vienību skaita valstī, bet pārējos reģionos to sadalījums bija visai līdzīgs – no 9,8 % līdz 12,9 % (sk. 41. tabulu).

Plānošanas reģions	Kopā	Pašnodarb. pers.	Individ. komersanti	Komerc-sabiedr.	Zemn. un zvejn. saimn.
Rīgas reģions	68 974	18 042	3250	45 981	1701
Vidzemes reģions	13 883	6279	912	3864	2828
Kurzemes reģions	16 230	7168	1473	5072	2517
Zemgales reģions	12 569	5092	1235	3947	2295
Latgales reģions	16 500	8698	1362	3905	2535
Latvijā	**128 156**	**45 279**	**8232**	**62 769**	**11 876**

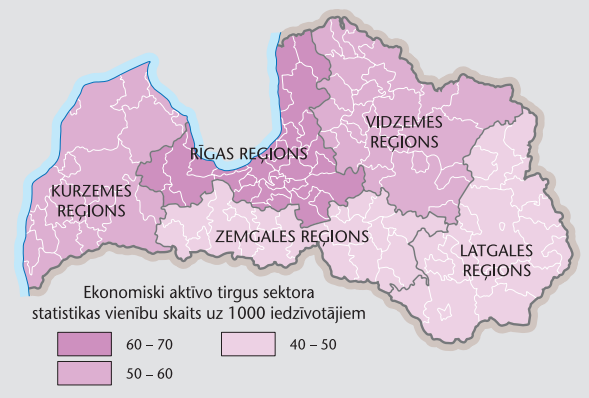
*41. tabula. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits plānošanas reģionos 2009. gadā**.*

Laika periodā no 2005. gada līdz 2009. gadam kopējā tirgus sektora statistikas vienību struktūrā plānošanas reģionu griezumā izmaiņas bija nebūtiskas. Visos reģionos palielinājās pašnodarbināto personu, individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits, atšķirības izpaudās nelielās izmaiņās zemnieku un zvejnieku saimniecību kopskaitā un īpatsvarā. Komersantu struktūra – ar pašnodarbināto personu pārsvaru – visos reģionos ir līdzīga, izņemot Rīgas reģionu, kur ievērojams pārsvars ir komercsabiedrībām.

2009. gadā uz 1000 iedzīvotājiem Latvijā vidēji bija 56,8 ekonomiski aktīvas tirgus sektora statistikas vienības. Visvairāk – 62,9 – to bija Rīgas reģionā, tam sekoja Vidzemes reģions ar 59,2 vienībām uz 1000 iedzīvotājiem. Pārējos trijos reģionos rādītājs bija zem vidējā Latvijā, vismazākais tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem bija Zemgalē (sk. 42. tabulu un 25. attēlu).

Plānošanas reģions	2005	2006	2007	2008	2009
Rīgas reģions	50,6	55,7	61,0	60,2	62,9
Vidzemes reģions	53,5	57,1	60,4	59,0	59,2
Kurzemes reģions	43,3	50,4	54,9	53,0	54,0
Zemgales reģions	44,2	47,0	50,1	46,9	44,8
Latgales reģions	40,0	44,0	47,5	47,7	48,3
Vidēji Latvijā	**47,5**	**52,2**	**56,7**	**55,6**	**56,8**

42. tabula. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos 2005.–2009. gadā.*

*25. attēls. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos 2009. gadā**.*

Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības tiek iedalītas četrās lieluma grupās atbilstoši nodarbināto skaitam: mikro (nodarbināto skaits vienāds vai mazāks par 9), mazās (no 10 līdz 49), vidējās (no 50 līdz 249) un lielās (nodarbināto skaits lielāks par 249).

2004.–2008. gada periodā lielo uzņēmumu skaits valstī kopumā palielinājās par 58 uzņēmumiem, bet 2009. gadā to jau bija par 56 mazāk. 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, būtiski samazinājās ne tikai lielo, bet arī vidējo (par 449) un mazo (par 2183) uzņēmumu skaits. Savukārt mikrouzņēmumu skaits ievērojami pieauga (gandrīz par 5000), kas kopumā arī deva ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaita

* 2009. gads – CSP provizoriskie dati.
** CSP provizoriskie dati.

* 2009. gads – CSP provizoriskie dati.
** CSP provizoriskie dati.

kopējo pieaugumu. 2009. gadā jau vairāk nekā 90 % visu tirgus sektora statistikas vienību atbilda mikro lieluma grupai (sk. 43. tabulu).

2009. gadā Latvijā vidēji 64,9 % tirgus sektora statistikas vienību darbojās tirdzniecībā vai sniedza pakalpojumus. Rīgas reģionā šiem darbības veidiem bija vēl daudz nozīmīgāks īpatsvars – 78,8 % –, kamēr pārējos reģionos tie atradās apmēram 50 % robežās. Salīdzinot ar 2008. gadu, tirdzniecības un pakalpojumu sektorā darbojošos uzņēmumu īpatsvars pieauga par vairāk nekā 4 procentpunktiem. Lauksaimniecībā 2009. gadā darbojās 21,7 % no kopējā statistikas vienību skaita – par 3,2 procentpunktiem mazāk nekā 2008. gadā. Pretēji tirdzniecības un pakalpojumu jomai Rīgas reģionā lauksaimniecības nozarē nodarbināto tirgus sektora statistikas vienību īpatsvars bija salīdzinoši ļoti zems – mazāk nekā 6 %, kamēr pārējos četros reģionos tas bija ap 40 %. Būvniecības sektorā strādājošo uzņēmumu īpatsvars valstī kopumā 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, nedaudz samazinājās, savukārt rūpniecības un enerģētikas sektorā – nedaudz palielinājās (sk. 44. tabulu).

Lieluma grupa	2008		2009	
	Skaits	Īpatsvars, %	Skaits	Īpatsvars, %
Mikro	110 683	87,9	115 619	90,2
Mazās	12 346	9,8	10 163	7,9
Vidējās	2486	2,0	2037	1,6
Lielās	393	0,3	337	0,3
Kopā Latvijā	**125 908**	**100,0**	**128 156**	**100,0**

43. tabula. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits un īpatsvars Latvijā 2008. un 2009. gadā sadalījumā pa lieluma grupām.*

Plānošanas reģions	Skaits	Procentos pa darbības veidiem				Ārpuster. org. un institu., kam nav noteikts darb. veids
		Lauksaimn.	Rūpn. un enerģētika	Būvniec.	Tirdzn. un pakalp.	
Rīgas reģions	68 974	5,9	6,8	7,1	78,8	1,4
Vidzemes reģions	13 883	42,9	6,4	4,0	45,7	1,1
Kurzemes reģions	16 230	36,1	7,1	4,9	51,3	0,5
Zemgales reģions	12 569	38,0	6,1	4,0	51,4	0,5
Latgales reģions	16 500	43,1	5,6	2,7	46,7	1,8
Latvijā	**128 156**	**21,7**	**6,6**	**5,6**	**64,9**	**1,2**

*44. tabula. Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības sadalījumā pa galvenajiem darbības veidiem 2009. gadā**.*

Ekonomiski aktīvie individuālie komersanti un komercsabiedrības

Samazinoties nodarbinātībai un attiecīgi pieaugot bezdarbam, par nozīmīgu ekonomikas rādītāju kļūst individuālo komersantu un komercsabiedrību skaita izmaiņas – gan valstī kopumā, gan arī katra reģiona griezumā, jo tās parāda ekonomiski aktīvo cilvēku darbības pārstrukturizēšanos.

Laika periodā no 2005. gada līdz 2009. gadam individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits palielinājās gan valstī kopumā (par 16,4 tūkst. jeb 29,9 %), turklāt pieaugums bija katru gadu, gan katrā reģionā. Visnozīmīgākais skaita palielinājums bija vērojams Zemgales reģionā – par 45,0 %, tāpat vidējo Latvijas rādītāju pārsniedza individuālo komersantu un komercsabiedrību skaita pieaugums Latgales reģionā – par 32,8 %, Kurzemes reģionā – par 32,5 % un Vidzemes reģionā – par 31,4 %. Turpretī Rīgas reģionā bija lielākais pieaugums absolūtos skaitļos – 10,7 tūkst., bet zemākais procentu ziņā (27,8 %).

Salīdzinot 2008. un 2009. gada datus, aina bija atšķirīga. Valsts kopējo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaita pieaugumu (par 1,1 tūkst. jeb 1,6 %) 2009. gadā nodrošināja to skaita palielināšanās Rīgas reģionā (par 1,4 tūkst. jeb 3,0 %). Pārējos četros reģionos individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits nedaudz saruka – visvairāk Zemgales reģionā (par 143 vienībām jeb 2,7 %, sk. 45. tabulu).

Plānošanas reģions	2005	2006	2007	2008	2009
Rīgas reģions	38 531	42 401	46 245	47 808	49 231
Vidzemes reģions	3634	4252	4511	4792	4776
Kurzemes reģions	4940	5711	6291	6627	6545
Zemgales reģions	3575	4385	4866	5325	5182
Latgales reģions	3966	4545	4897	5311	5267
Kopā Latvijā	**54 646**	**61 294**	**66 810**	**69 863**	**71 001**

45. tabula. Ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits plānošanas reģionos 2005.–2009. gadā.*

Teritoriju attīstības līmeņa salīdzināšanai un attīstības indeksu aprēķināšanai kā vienu no rādītājiem izmanto individuālo komersantu un komercsabiedrību skaitu uz 1000 iedzīvotājiem. Pēc šī rādītāja Rīgas reģions ir jūtami pārāks par visiem pārējiem reģioniem Latvijā – 2009. gadā Rīgas reģionā uz 1000 iedzīvotājiem bija 44,9 individuālie komersanti un komercsabiedrības, savukārt Latgales reģiona rādītājs – 15,4 – bija uz pusi mazāks nekā vidēji Latvijā (31,5). Pārējos reģionos rādītājs variēja robežās no 18 līdz 22 individuālajiem komersantiem un komercsabiedrībām uz 1000 iedzīvotājiem.

Piecu gadu periodā ekonomiski aktīvo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem reģionos maksimāli atšķīrās 3,2 reizes, minimāli – 2,8 reizes. No uzņēmumu sadalījuma struktūras, pievienotās vērtības, bet īpaši no uzņēmējdarbības aktivitātes līmeņa viedokļa šī lielā starpība liecina par noturīgi pastāvošām negatīvām reģionālajām atšķirībām.

Laika posmā no 2005. līdz 2009. gadam individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem valstī kopumā palielinājās par 7,7 vienībām. Perioda sākumā straujāks pieaugums notika reģionos, kur individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem bija mazāks, tomēr perioda beigās pieauguma temps šajos reģionos samazinājās vai arī rādītājs nedaudz saruka. Rezultātā individuālo komersantu un komercsabiedrību skaita uz 1000 iedzī-

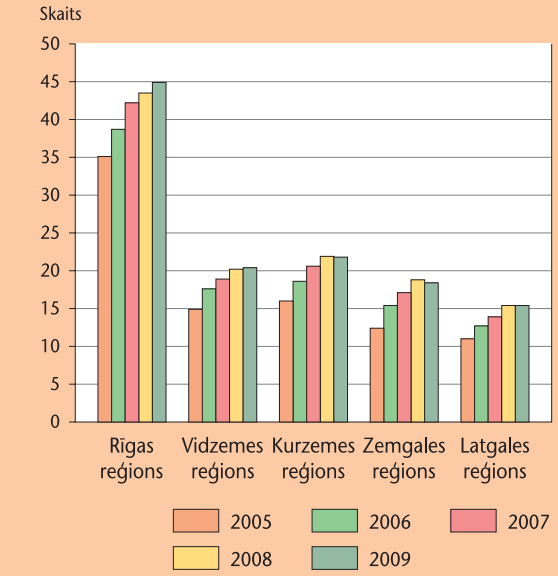
* 2009. gads – CSP provizoriskie dati.
** CSP provizoriskie dati.

* 2009. gads – CSP provizoriskie dati.

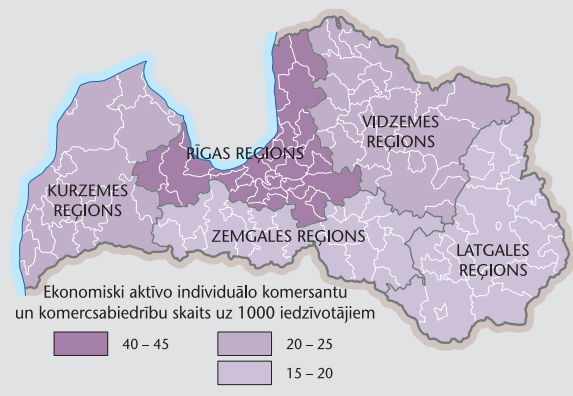
votājiem pieaugumu valstī visbūtiskāk nodrošināja Rīgas reģions – 2005.–2009. gada periodā rādītājs palielinājās par 9,8 vienībām (sk. 46. tabulu un 26. un 27. attēlu).

Plānošanas reģions	2005	2006	2007	2008	2009
Rīgas reģions	35,1	38,7	42,2	43,5	44,9
Vidzemes reģions	14,9	17,6	18,9	20,2	20,4
Kurzemes reģions	16,0	18,6	20,6	21,9	21,8
Zemgales reģions	12,4	15,4	17,1	18,8	18,4
Latgales reģions	11,0	12,7	13,9	15,4	15,4
Vidēji Latvijā	**23,8**	**26,8**	**29,4**	**30,8**	**31,5**

46. tabula. Ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos 2005.–2009. gadā.*

26. attēls. Ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaita uz 1000 iedzīvotājiem dinamika plānošanas reģionos 2005.–2009. gadā.*

*27. attēls. Ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos 2009. gadā**.*

* 2009. gads – CSP provizoriskie dati.
** CSP provizoriskie dati.

Nodarbinātības līmenis

Nodarbinātība netieši raksturo plānošanas reģionu ekonomiskās attīstības un iedzīvotāju aktivitātes līmeni. Nodarbinātības līmeni Latvijā aprēķina pēc nodarbināto iedzīvotāju skaita procentos no iedzīvotāju (vecumā no 15 līdz 74 gadiem) kopskaita, un nodarbinātības līmenis parāda, kāda daļa no darbspējīgiem iedzīvotājiem attiecīgajā laika periodā ir reāli nodarbināta tautsaimniecībā*.

2010. gadā Latvijā nodarbināto iedzīvotāju kopskaits bija 940,9 tūkst. cilvēku, t.i., par 46 tūkst. mazāk nekā 2009. gadā un par 183 tūkst. mazāk nekā 2008. gadā. No 2006. līdz 2008. gadam Latvijā kopumā nodarbinātības līmenis palielinājās, bet pēdējo divu apskatāmo gadu laikā nodarbināto skaits samazinājās visos plānošanas reģionos, izņemot Vidzemi, kur 2010. gadā bija vērojams neliels nodarbināto cilvēku skaita pieaugums. Pārskata periodā kopumā – no 2006. līdz 2010. gadam – nodarbināto iedzīvotāju skaits Latvijā samazinājās par 146,7 tūkstošiem. Vairāk nekā puse no šī samazinājuma apjoma – 79,7 tūkst. jeb 54,3 % notika Rīgas reģionā, kas visumā atbilst darbspējas vecuma iedzīvotāju sadalījumam reģionos.

2010. gadā vairāk par pusi – 474,2 tūkst. jeb 50,4 % no kopējā nodarbināto skaita valstī – bija Rīgas reģionā, Latgalē – 14,2 %, Kurzemē – 13,4 %, Zemgalē – 11,9 % un Vidzemē – 10,1 % (sk. 47. tabulu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010
Rīgas reģions	553,9	575,2	573,4	504,0	474,2
Vidzemes reģions	105,0	105,9	105,9	94,0	95,5
Kurzemes reģions	138,4	145,7	144,5	128,4	125,9
Zemgales reģions	129,4	133,4	137,5	118,8	111,7
Latgales reģions	160,9	158,8	162,8	141,5	133,7
Kopā Latvijā	**1087,6**	**1119,0**	**1124,1**	**986,7**	**940,9**

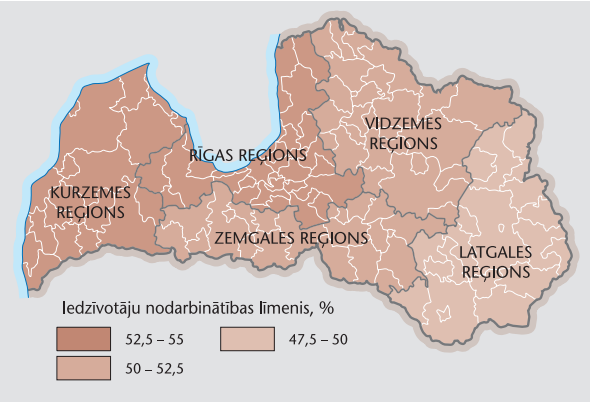
*47. tabula. Nodarbināto iedzīvotāju skaits plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā, tūkst. cilv.***

Atšķirībā no daudziem citiem ekonomiskās attīstības rādītājiem, kuri Latvijā 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, uzlabojās, nodarbināto iedzīvotāju skaits turpināja samazināties, kas varētu būt skaidrojams ar nodarbinātības līmeņa izmaiņām pensijas vecuma iedzīvotāju grupā. 2010. gadā nodarbināto skaits relatīvi visvairāk samazinājās Zemgales reģionā – par 6,0 %, Rīgas reģionā samazinājums bija 5,9 %, Latgales reģionā – 5,5 %, bet Kurzemes reģionā – 1,9 %, savukārt Vidzemes reģionā, kā jau tika minēts, nodarbinātības līmenis nedaudz palielinājās – par 1,6 %.

* Nodarbinātie iedzīvotāji ir visas tās 15–74 gadus vecās personas, kas pārskata nedēļā veikušas jebkuru darbu vai nu par samaksu naudā, vai arī par atlīdzību precēs vai pakalpojumos. Par nodarbinātiem uzskata arī pašnodarbinātās personas uzņēmējdarbībā, lauku saimniecībā vai profesionālajā praksē. Nodarbināto skaitā ietver arī tās personas, kuras strādā savā lauku saimniecībā (zemnieku vai piemājas), lai saražotu produkciju pašu patēriņam vai arī pārdošanai.
** Pēc CSP darbaspēka izlases veida apsekojuma datiem.

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010
Rīgas reģions	64,9	65,7	65,9	57,9	54,8
Vidzemes reģions	55,6	57,0	57,7	52,0	52,0
Kurzemes reģions	57,4	61,6	61,2	54,6	53,8
Zemgales reģions	60,3	59,5	60,9	53,6	50,7
Latgales reģions	51,6	56,3	58,1	50,8	49,7
Vidēji Latvijā	**60,1**	**62,0**	**62,6**	**55,2**	**53,1**

48. tabula. Iedzīvotāju nodarbinātības līmenis plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā, %.*

28. attēls. Iedzīvotāju nodarbinātības līmenis plānošanas reģionos 2010. gadā.*

2010. gadā nodarbinātības līmenis Latvijā kopumā bija 53,1 % – par 7,0 procentpunktiem zemāks nekā 2006. gadā un par 9,5 procentpunktiem zemāks nekā visaugstākajā nodarbinātības līmenī – 2008. gadā. Visā periodā augstākais nodarbinātības līmenis bija Rīgas reģionā (2010. gadā – 54,8 %) un kopš 2007. gada arī Kurzemes reģionā (2010. gadā – 53,8 %), savukārt viszemākais tas bija Latgales reģionā (2010. gadā – 49,7 %, sk. 48. tabulu un 28. attēlu).

Nodarbinātības struktūra

Nodarbinātības struktūra jeb nodarbināto sadalījums atbilstoši galvenajiem saimnieciskās darbības veidiem lielā mērā sasaucas ar IKP vai tautsaimniecības sektoros radītās pievienotās vērtības sadalījumu.

Tirdzniecība un pakalpojumi 2010. gadā nodrošināja 67,2 % no visām darba vietām valstī. Šis rādītājs palika nemainīgs salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, taču salīdzinājumā ar 2008. gadu bija palielinājies par gandrīz 4 procentpunktiem. Rīgas reģionā 2010. gadā tirdzniecībā un pakalpojumu sniegšanā bija nodarbināti 75,0 % no kopējā nodarbināto skaita, Latgales reģionā – 63,4 %, Zemgales reģionā – 60,4 %, Kurzemes reģionā – 56,9 % un Vidzemes reģionā – 55,6 %. Kopš 2008. gada pēc šī rādītāja reģionu starpā notikusi neliela atšķirību palielināšanās – galvenokārt pieaugot tirdzniecības un pakalpojumu jomas īpatsvaram Rīgas reģionā.

2010. gadā rūpniecība un enerģētika pēc nodarbinātības īpatsvara bija otrā nozīmīgākā joma – vidēji valstī 16,9 %. Pēdējo gadu laikā šī joma piedzīvoja nodarbinātības līmeņa svārstības – samazinājumu no 17,6 % 2008. gadā līdz 16,2 % 2009. gadā un pieaugumu 2010. gadā. Reģionu griezumā 2010. gadā visaugstākais rūpniecībā un enerģētikā nodarbināto īpatsvars bija Kurzemes reģionā – 21,1 %, Vidzemes, Latgales un Zemgales reģionos rādītājs bija robežās no 18,2 % līdz 20,1 %, savukārt Rīgas reģionā tas bija jūtami zemāks – tikai 14,5 %.

Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības sektors 2009. gadā pēc nodarbinātības rādītājiem apsteidza iepriekš rangā augstāk esošo būvniecības sektoru un pēdējos divos gados nostabilizējās 8,8 % līmenī. Pēc lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā nodarbināto īpatsvara reģioni visai stipri atšķiras. 2010. gadā Rīgas reģionā šajā jomā bija tikai 2,9 % nodarbināto, bet ļoti liels īpatsvars tai bija Vidzemē – 17,5 % –, un arī pārējos reģionos rādītājs bija nozīmīgs: Zemgalē – 15,2 %, Kurzemē – 14,1 %, Latgalē – 12,8 % (sk. 49., 50. un 51. tabulu).

Gads	Kopējais nodarbināto skaits	Lauksaimn., mežsaimn. un zivsaimn.	Rūpniecība un enerģētika	Būvniecība	Tirdzniec., izmitināšana un ēdināšanas pakalp.	Transp., uzglab., inform. un komunik. pakalp.	Finanšu, apdrošin., zinātn. un admin. pakalp., operācijas ar nekust. īp.	Valsts pārv. un aizsardz., obl. sociālā apdrošin.	Izglītība	Veselība un sociālā aprūpe	Pārējie saimn. darb. veidi
2008	1124,1	88,8	197,9	127,8	212,4	124,2	87,8	86,6	93,2	52,4	52,9
2009	986,7	86,9	159,8	76,8	188,0	112,6	90,5	78,2	89,5	52,3	51,7
2010	940,9	82,5	159,2	66,4	179,0	111,0	92,8	62,5	95,5	47,5	44,1

*49. tabula. Nodarbināto iedzīvotāju sadalījums atbilstoši galvenajiem saimnieciskās darbības veidiem 2008.–2010. gadā, tūkst. cilv.**

Gads	Kopējais nodarbināto skaits	Lauksaimn., mežsaimn. un zivsaimn.	Rūpniecība un enerģētika	Būvniecība	Tirdzniec., izmitināšana un ēdināšanas pakalp.	Transp., uzglab., inform. un komunik. pakalp.	Finanšu, apdrošin., zinātn. un admin. pakalp., operācijas ar nekust. īp.	Valsts pārv. un aizsardz., obl. sociālā apdrošin.	Izglītība	Veselība un sociālā aprūpe	Pārējie saimn. darb. veidi
2008	100,0	7,9	17,6	11,4	18,9	11,0	7,8	7,7	8,3	4,7	4,7
2009	100,0	8,8	16,2	7,8	19,1	11,4	9,2	7,9	9,1	5,3	5,2
2010	100,0	8,8	16,9	7,1	19,0	11,8	9,9	6,6	10,2	5,0	4,7

50. tabula. Nodarbināto iedzīvotāju sadalījums atbilstoši galvenajiem saimnieciskās darbības veidiem 2008.–2010. gadā, % no kopējā nodarbināto skaita.*

* Pēc CSP darbaspēka izlases veida apsekojuma datiem.

Plānošanas reģions	Kopējais nodarbināto skaits, tūkst. cilv.	Lauksaimn., mežsaimn. un zivsaimn.	Rūpniecība un enerģētika	Būvniecība	Tirdzniec., izmitināšana un ēdināšanas pakalp.	Transp., uzglab., inform. un komunik. pakalp.	Finanšu, apdrošin., zinātn. un admin. pakalp., operācijas ar nekust. īp.	Valsts pārv. un aizsardz., obl. sociāla apdrošin.	Izglītība	Veselība un sociālā aprūpe	Pārējie saimn. darb. veidi
Rīgas reģions	747,2	2,9	14,5	7,5	21,9	14,6	12,1	6,4	9,2	5,3	5,3
Vidzemes reģions	95,5	17,5	20,1	6,7	16,7	6,6	7,2	5,6	11,5	4,8	3,3
Kurzemes reģions	125,9	14,1	21,1	7,9	15,2	8,7	7,5	6,9	11,0	3,9	3,8
Zemgales reģions	111,7	15,2	18,2	6,3	16,0	8,8	8,1	6,8	11,4	4,5	4,9
Latgales reģions	133,7	12,8	18,3	5,4	16,5	10,9	7,5	7,9	10,6	5,8	4,1
Latvijā	**940,9**	**8,8**	**16,9**	**7,1**	**19,0**	**11,8**	**9,9**	**6,6**	**10,2**	**5,0**	**4,7**

51. tabula. Nodarbināto iedzīvotāju sadalījums atbilstoši galvenajiem saimnieciskās darbības veidiem plānošanas reģionos 2010. gadā, % no kopējā nodarbināto skaita.*

2007. gada beigās bezdarba līmenis Latvijā sasniedza viszemāko līmeni pārskata periodā – 3,5 %. 2008. gada laikā bezdarbs palielinājās par 1,7 procentpunktiem, sasniedzot 5,2 %. 2009. gada beigās bezdarbnieku īpatsvars darbspējas vecuma iedzīvotāju vidū palielinājās jau līdz 12,0 % – gada laikā bezdarba līmenis pieauga par 6,8 procentpunktiem. Savukārt 2010. gada laikā tas nedaudz samazinājās – par 1,0 procentpunktu –, un gada beigās bezdarba līmenis Latvijā bija 11,0 %.

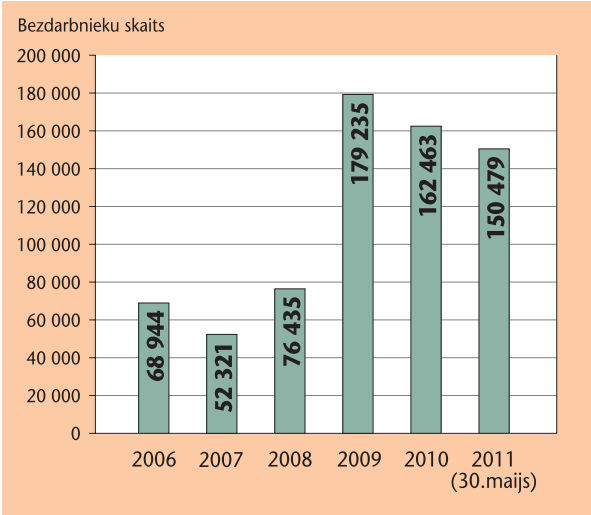
Bezdarbs

Kā tautsaimniecības attīstības situācijas un sociālo situāciju teritorijās raksturojošu pamatrādītāju izmanto bezdarba līmeni teritoriālā un laika perioda griezumā. Šajā izdevumā bezdarba līmenis tiek aprēķināts pēc Nodarbinātības valsts aģentūrā reģistrēto bezdarbnieku īpatsvara darbspējas vecuma iedzīvotāju skaitā. Abi šie rādītāji ir pieejami visām valsts administratīvajām teritorijām, līdz ar to ir nodrošināta bezdarba līmeņa salīdzināšana starp teritorijām vienā teritoriju grupā, kā arī starp dažādām teritoriju grupām.

Latvijā līdz 2007. gada beigām reģistrēto bezdarbnieku skaits samazinājās, bet kopš 2008. gada otrā ceturkšņa tas sāka pieaugt un 2008. gada beigās sasniedza 76 435. Visstraujākais bezdarba pieaugums notika 2009. gada laikā, gada beigās sasniedzot 179 235 reģistrētus bezdarbniekus. 2010. gada pirmajā ceturksnī reģistrēto bezdarbnieku skaits valstī turpināja augt, sasniedzot 194 253, bet gada vidū to skaits nostabilizējās un gada nogalē jau sāka samazināties – 2010. gada beigās bija reģistrēti 162 463 bezdarbnieki. 2011. gada sākumā reģistrēto bezdarbnieku skaits turpināja kristies, un 30. maijā to skaits bija 150 479 (sk. 52. tabulu un 29. attēlu).

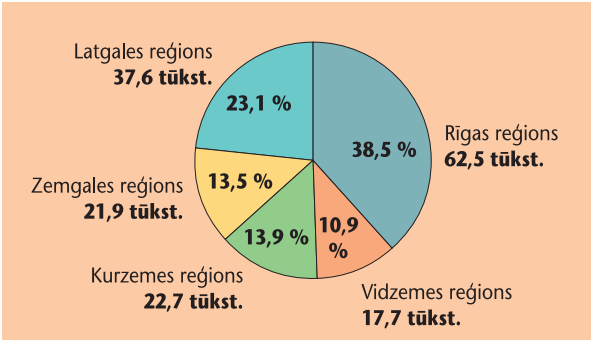
Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010
Rīgas reģions	22 784	18 642	30 435	74 610	62 536
Vidzemes reģions	7240	5340	7906	19 367	17 726
Kurzemes reģions	9096	7087	10 483	25 137	22 660
Zemgales reģions	8398	6224	9764	24 038	21 946
Latgales reģions	21 426	15 028	17 847	36 083	37 595
Kopā Latvijā	**68 944**	**52 321**	**76 435**	**179 235**	**162 463**

*52. tabula. Bezdarbnieku skaits plānošanas reģionos 2006.–2010. gada beigās**.*

29. attēls. Bezdarbnieku skaits 2006.–2010. gada beigās un 2011. gada 30. maijā.*

2010. gada beigās no bezdarbnieku kopskaita valstī 38,5 % bija reģistrēti Rīgas reģionā, 23,1 % – Latgales reģionā, bet pārējos trijos reģionos – robežās no 10,9 % līdz 13,9 % (sk. 30. attēlu).

30. attēls. Bezdarbnieku skaits plānošanas reģionos un to īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā valstī 2010. gada beigās.*

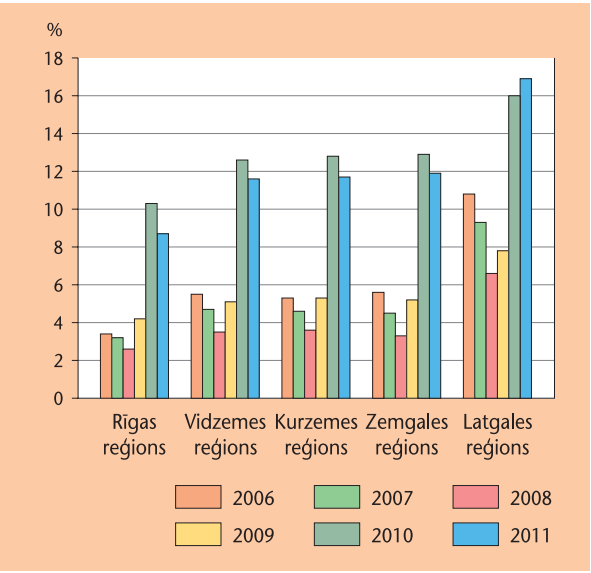
* Pēc CSP darbaspēka izlases veida apsekojuma datiem.
** Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) dati.

* NVA dati.

Visā pārskata periodā reģionu vidū augstākais bezdarba līmenis bija Latgales reģionā, šis ir arī vienīgais reģions Latvijā ar bezdarba līmeņa pieauguma turpinājumu visa 2010. gada griezumā. 2010. gada sākumā bezdarba līmenis Latgales reģionā bija 16,0 % (vidēji valstī – 12,0 %), bet 2011. gada sākumā – 16,9 % (vidēji valstī – 11,0 %). Rīgas reģionu savukārt pastāvīgi raksturo viszemākais bezdarba līmenis – 2010. gada sākumā tas bija 10,3 %, bet 2011. gada sākumā – 8,7 %. Plānošanas reģionu vidū Rīgas reģions 2011. gada sākumā bija vienīgais, kurā bezdarba līmenis nepārsniedza 10 % robežu un arī vienīgais, kurā tas bija zemāks nekā vidēji valstī. Vidzemes, Kurzemes un Zemgales reģionā 2011. gada sākumā bezdarba līmenis bija 11–12 % robežās (sk. 53. tabulu un 31., 32. un 33. attēlu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Rīgas reģions	3,4	3,2	2,6	4,2	10,3	8,7
Vidzemes reģions	5,5	4,7	3,5	5,1	12,6	11,6
Kurzemes reģions	5,3	4,6	3,6	5,3	12,8	11,7
Zemgales reģions	5,6	4,5	3,3	5,2	12,9	11,9
Latgales reģions	10,8	9,3	6,6	7,8	16,0	16,9
Vidēji Latvijā	**5,3**	**4,6**	**3,5**	**5,2**	**12,0**	**11,0**

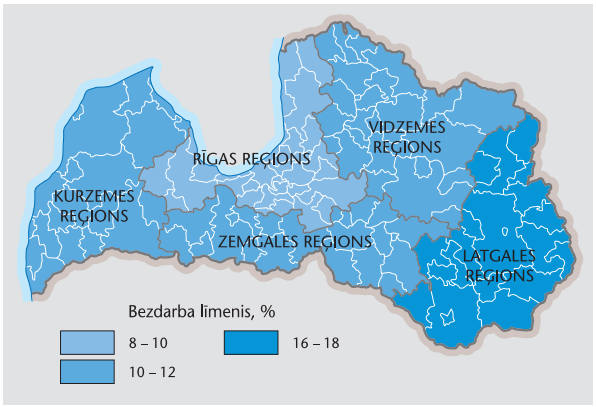
53. tabula. Bezdarba līmenis plānošanas reģionos 2006.–2011. gada sākumā, %.*

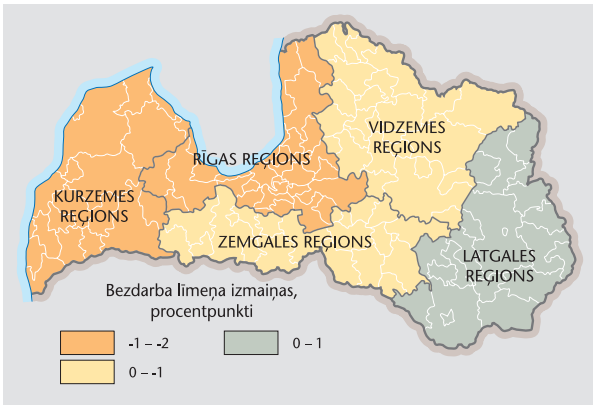
31. attēls. Bezdarba līmeņa dinamika plānošanas reģionos 2006.–2011. gada sākumā.*

Laikā līdz 2008. gadam bezdarba struktūrā bija vērojamas visai jūtamas atšķirības reģistrēto bezdarbnieku sadalījumā pēc dzimuma – vairāk nekā 60 % no reģistrētajiem bezdarbniekiem bija sievietes. 2008. un 2009. gadā atšķirības pakāpeniski izlīdzinājās – sieviešu īpatsvars reģistrēto bezdarbnieku skaitā valstī kopumā sasniedza 51,0 %, bet 2010. gadā tās atkal nedaudz pieauga – līdz 54,2 % gada beigās. Visā pārskata periodā Latgales reģions izcēlās ar

* VRAA aprēķini, izmantojot NVA (bezdarbnieku skaits), CSP (darbspējas vecuma iedzīvotāju skaits 2006.–2008. gada sākumā) un PMLP (darbspējas vecuma iedzīvotāju skaits 2009.–2011. gada sākumā) datus.

32. attēls. Bezdarba līmenis plānošanas reģionos 2011. gada sākumā.*

33. attēls. Bezdarba līmeņa izmaiņas plānošanas reģionos 2011. gada sākumā salīdzinājumā ar 2010. gada sākumu.*

mazāko sieviešu bezdarbnieču īpatsvaru kopējā reģistrēto bezdarbnieku skaitā – 2010. gada beigās tas bija 50,4 %, savukārt augstākais rādītājs caurmērā bija Rīgas reģionā – 2010. gada beigās 56,3 %. Pārējos reģionos 2010. gada beigās šis rādītājs variēja 53,7–54,6 % robežās. Kopumā Rīgas, Vidzemes, Kurzemes un Zemgales reģionos sieviešu īpatsvars reģistrēto bezdarbnieku skaitā 2010. gada beigās bija tuvs sieviešu īpatsvaram reģionu iedzīvotāju dzimumstruktūrā, savukārt Latgales reģionā sieviešu īpatsvars iedzīvotāju dzimumstruktūrā bija lielāks nekā īpatsvars bezdarbnieku skaitā (sk. 54. tabulu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010
Rīgas reģions	64,5	64,3	52,6	52,2	56,3
Vidzemes reģions	61,4	62,1	48,9	49,4	53,7
Kurzemes reģions	63,4	62,7	52,8	51,4	55,1
Zemgales reģions	62,7	63,6	50,5	50,0	54,6
Latgales reģions	55,2	56,6	52,4	48,9	50,4
Vidēji Latvijā	**60,9**	**61,6**	**52,0**	**51,0**	**54,2**

*54. tabula. Sieviešu īpatsvars visu reģistrēto bezdarbnieku skaitā plānošanas reģionos 2006.–2010. gada beigās, %**.*

* VRAA aprēķini, izmantojot NVA (bezdarbnieku skaits) un PMLP (darbspējas vecuma iedzīvotāju skaits) datus.
** NVA dati.

Darbaspēka kustība 2010. gadā un prognozes

2010. gadā ekonomiski aktīvo iedzīvotāju* skaits vecumā no 15 līdz 74 gadiem, salīdzinot ar 2009. gadu, samazinājās par 2,6 % – no 1187,3 tūkst. līdz 1157,0 tūkst., savukārt darba meklētāju skaits palielinājās par 7,6 % – no 200,7 tūkst. līdz 216,1 tūkst. Salīdzinājumam – 2008. gadā darbu meklēja 91,3 tūkst. cilvēku. Darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā 2010. gadā sasniedza 18,7 %.

Reģionu griezumā 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, vislielākais relatīvais ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita kritums bija Latgales reģionā – par 4,3 %. Zemgales un Vidzemes reģionā samazinājums bija 3–3,5 %, Rīgas reģionā – 2,1 %, bet Kurzemes reģionā – 1,3 %. Vislielākais darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā 2010. gadā bija Latgales reģionā – 21,6 %, bet viszemākais – Vidzemes reģionā – 14,6 %. Salīdzinot ar 2009. gadu, šis rādītājs visstraujāk pieauga Rīgas reģionā – par 3,3 procentpunktiem un Zemgales reģionā – par 2,3 %. Viena procentpunkta robežās palielinājums bija arī Latgales un Kurzemes reģionā, savukārt Vidzemē bija vērojams pretējais – darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā samazinājās par 4,1 procentpunktu (sk. 55. un 56. tabulu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010
Rīgas reģions	32,5	33,5	44,3	98,9	116,2
Vidzemes reģions	7,2	7,4	10,7	21,6	16,3
Kurzemes reģions	11,3	8,0	10,0	22,0	22,7
Zemgales reģions	9,3	9,2	11,6	28,5	30,8
Latgales reģions	19,5	13,9	15,0	29,7	30,1
Kopā Latvijā	**79,9**	**72,1**	**91,6**	**200,7**	**216,1**

*55. tabula. Darba meklētāju skaits vecumā no 15 līdz 74 gadiem plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā, tūkst. cilv.***

Plānošanas reģions	Ekon. aktīvie iedz., tūkst.	Darba meklētāji, tūkst.	Darba mekl. īpatsvars ekon. aktīvo iedz. kopskaitā, %
Rīgas reģions	590,4	116,2	19,7
Vidzemes reģions	111,8	16,3	14,6
Kurzemes reģions	148,5	22,7	15,3
Zemgales reģions	142,4	30,8	21,6
Latgales reģions	163,8	30,1	18,4
Latvijā	**1157,0**	**216,1**	**18,7**

*56. tabula. Darba meklētāju skaits un īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā plānošanas reģionos 2010. gadā**.*

Negatīvos procesus darba tirgū ietekmēja ekonomiskā krīze. Lai gan pēc citiem ekonomiskās attīstības rādītājiem 2010. gadā vispārējais tautsaimniecības stāvoklis stabilizējās un pat uzlabojās, nodarbinātības aspektā atainojās ekonomiskās pārstrukturēšanās ietekme, un tāpēc samazinājums nodarbinātības apjomā un īpatsvarā joprojām turpinājās. Tas saskan ar darba tirgus attīstības prognozi*, kas paredz nedaudz mērenākas pozitīvas tendences (nodarbinātības pieaugumu) un vēlāk nekā kopējo ekonomikas izaugsmi. Prognoze paredz, ka darbaspēka pieprasījuma pieaugums atsāksies 2011. gadā, tomēr tas būs neliels, un līdz 2015. gadam saglabāsies ievērojams darbaspēka piedāvājuma pārsvars pār pieprasījumu.

* Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji jeb darbaspēks ir nodarbinātās personas un personas, kuras aktīvi meklē darbu.

** Pēc CSP darbaspēka izlases veida apsekojuma datiem.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību pamatbudžetos netieši liecina par iedzīvotāju pastāvīgo ienākumu apjomu, kā arī caurmērā veido būtiskāko pašvaldību budžetu ienākumu daļu. Līdz 2008. gadam iedzīvotāju ieņēmumi palielinājās, pieauga pašvaldības budžetā pārskaitāmā iedzīvotāju ienākuma nodokļa daļa, un kopējie šī nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos pieauga. 2009. gadā iedzīvotāju ienākumu kritums krasi atspoguļojās arī pašvaldību budžetos – iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi vidēji valstī samazinājās par 27,4 %. Savukārt 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos pieauga – vidēji par 6,0 %. Tomēr iedzīvotāju ienākuma nodokļa apjoma palielinājums 2010. gadā kopumā nav saistīts ar iedzīvotāju labklājības jeb darba samaksas līmeņa pieaugumu, bet gan atspoguļo izmaiņas likumdošanā, proti, iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme par darba algu palielinājās no 23 % līdz 26 %, nodokļa likme ienākumiem no saimnieciskās darbības un par autoratlīdzību – no 15 % līdz 26 %, un kopš 2010. gada ar iedzīvotāju ienākuma nodokli tiek aplikti privātpersonu ienākumi no kapitāla. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes paaugstināšanas un apliekamās bāzes paplašināšanas ietekmi vēl vairāk paspilgtina fakts, ka 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, tika samazināta pašvaldību budžetā ieskaitāmā iedzīvotāju ienākuma nodokļa daļa – no 83 % uz 80 %.

Pārskata periodā visaugstākais iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu kopapjoms pašvaldību budžetos bija 2008. gadā – 830,6 milj. latu. 2009. gadā nodokļa ieņēmumi samazinājās līdz 599,6 milj. latu, bet 2010. gadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi visu pašvaldību budžetos kopā sasniedza 635,6 milj. latu (sk. 57. tabulu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010
Rīgas reģions	302,6	428,9	507,5	372,4	384,3
Vidzemes reģions	39,7	56,8	67,1	47,4	51,9
Kurzemes reģions	53,1	75,9	90,6	62,6	72,2
Zemgales reģions	50,2	73,6	88,9	63,5	69,3
Latgales reģions	46,4	65,8	76,5	53,8	57,9
Kopā Latvijā	**491,9**	**701,0**	**830,6**	**599,6**	**635,6**

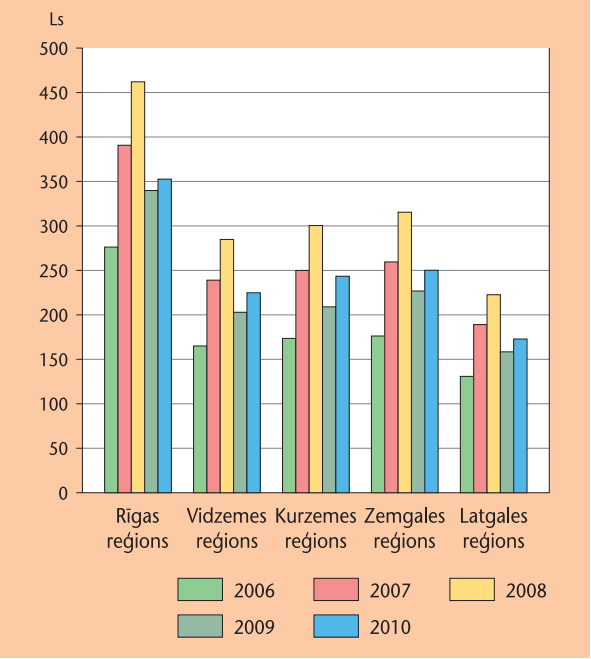
*57. tabula. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā, milj. Ls**.*

* Informatīvais ziņojums „Par Latvijas Stratēģiskās attīstības plāna 2010.–2013. gadam uzdevumu un darbības rezultātu īstenošanu kārtējā pārskata periodā", 03.05.2011.

** Valsts kases dati.

2006.–2010. gadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu izmaiņas, rēķinot uz vienu iedzīvotāju, atspoguļo to pašu dinamiku, ko nodokļa absolūtā lieluma izmaiņas – 2008. gadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos sasniedza visaugstāko līmeni – Ls 367,3. Pēc samazinājuma 2009. gadā – Ls 266,7 uz vienu iedzīvotāju – ieņēmumi atkal pieauga 2010. gadā un sasniedza Ls 285,1 uz vienu iedzīvotāju.

Neskatoties uz ekonomiskās krīzes ietekmēto iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu kraso samazināšanos 2009. gadā, piecu gadu laikā – no 2006. gada līdz 2010. gadam – kopumā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu apjoms pašvaldību budžetos bruto un rēķinot uz vienu iedzīvotāju pieauga visos reģionos, vienlaikus saglabājoties ļoti lielām atšķirībām reģionu starpā. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju visizteiksmīgāk raksturo teritoriālās atšķirības – 2010. gadā Rīgas reģionā šī nodokļa ieņēmumu vidējais apjoms pašvaldības budžetā uz vienu iedzīvotāju bija Ls 352,6, bet Latgales reģionā – Ls 172,8 jeb divas reizes mazāk. Zemgales, Kurzemes un Vidzemes reģionā rādītājs bija samērā līdzīgs – Ls 225–250 uz vienu iedzīvotāju, bet nesasniedza vidējo rādītāju valstī (Ls 285,1), tādējādi uzsverot ievērojamo disproporciju iedzīvotāju ienākumu ziņā starp Rīgas reģionu un pārējo valsts teritoriju.

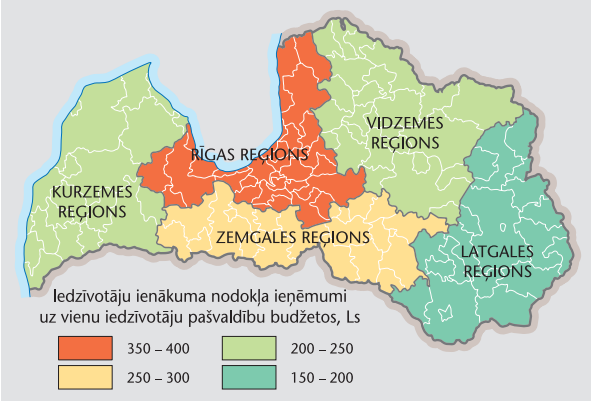

34. attēls. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos dinamika plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā.*

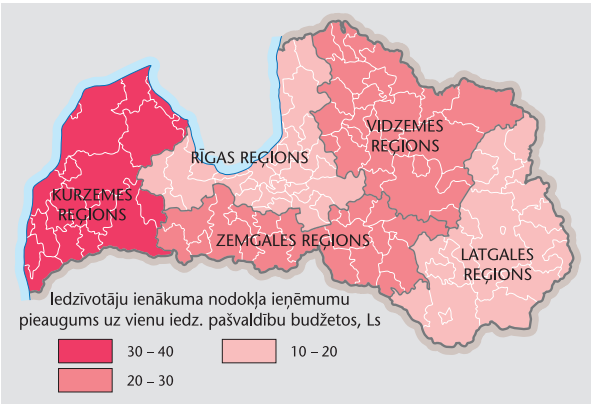
Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu kritums 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, visos plānošanas reģionos notika aptuveni līdzīgā relatīvā apjomā – par 26,4–30,4 %, savukārt nodokļa pieauguma dinamikā 2010. gadā vērojamas būtiskākas atšķirības starp reģioniem – Kurzemes reģionā palielinājums bija 16,4 %, Vidzemes, Zemgales un Latgales reģionā – 9–11 %, bet Rīgas reģionā – tikai 3,8 %. Arī absolūtos skaitļos vislielākais pieaugums bija Kurzemes reģionā – par Ls 34,4 uz vienu iedzīvotāju, bet vismazākais – Rīgas reģionā – par Ls 12,8 uz vienu iedzīvotāju (sk. 58. tabulu, 34., 35. un 36. attēlu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010
Rīgas reģions	276,2	390,7	462,0	339,8	352,6
Vidzemes reģions	165,0	239,0	284,8	202,9	224,8
Kurzemes reģions	173,5	249,9	300,4	209,0	243,4
Zemgales reģions	176,2	259,5	315,4	226,8	250,1
Latgales reģions	130,8	189,0	222,6	158,4	172,8
Kopā Latvijā	**215,6**	**308,7**	**367,3**	**266,7**	**285,1**

58. tabula. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā, Ls.*

35. attēls. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos plānošanas reģionos 2010. gadā.*

36. attēls. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu pieaugums uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos plānošanas reģionos 2010. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu.*

* VRAA aprēķini, izmantojot Valsts kases (IIN ieņēmumi) un CSP (iedzīvotāju skaits) datus.

* VRAA aprēķini, izmantojot Valsts kases (IIN ieņēmumi) un CSP (iedzīvotāju skaits) datus.

Atšķirības starp reģioniem pēc strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksas* lieluma ir mazākas nekā pēc iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem uz vienu iedzīvotāju – to ietekmē vidēji lielāku darba samaksu nodrošinošā sabiedriskā sektora lielāks īpatsvars reģionos ārpus galvaspilsētas un šī sektora izlīdzinošā loma. Pārskata periodā atšķirības starp reģioniem pēc lielākās un mazākās vidējās darba samaksas lieluma nav mainījušās: gan 2006. gadā, gan 2010. gadā attiecība starp augstāko rādītāju – samaksu Rīgas reģionā – un zemāko rādītāju – samaksu Latgales reģionā – bija 1,6 reizes.

Vidējā bruto darba samaksa ir viens no tiem rādītājiem, kur pēc maksimuma sasniegšanas 2008. gadā (Ls 479) lejupslīde vērojama ne tikai 2009. gadā (Ls 461), bet arī 2010. gadā (Ls 445). 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, vidējā bruto darba samaksa valstī samazinājās par 3,8 %, bet 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, – par 3,5 % (sk. 59. tabulu).

Plānošanas reģions	2006	2007	2008	2009	2010 Kopā	2010 Sabiedr. sekt.	2010 Privāt. sekt.
Rīgas reģions	337	440	527	511	492	528	470
Vidzemes reģions	235	309	381	354	341	374	317
Kurzemes reģions	249	334	408	386	382	383	381
Zemgales reģions	245	325	395	370	357	377	340
Latgales reģions	214	277	341	320	309	347	271
Vidēji Latvijā	**302**	**398**	**479**	**461**	**445**	**470**	**427**

59. tabula. Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa plānošanas reģionos 2006.–2010. gadā, Ls.

Nabadzība un sociālā nevienlīdzība

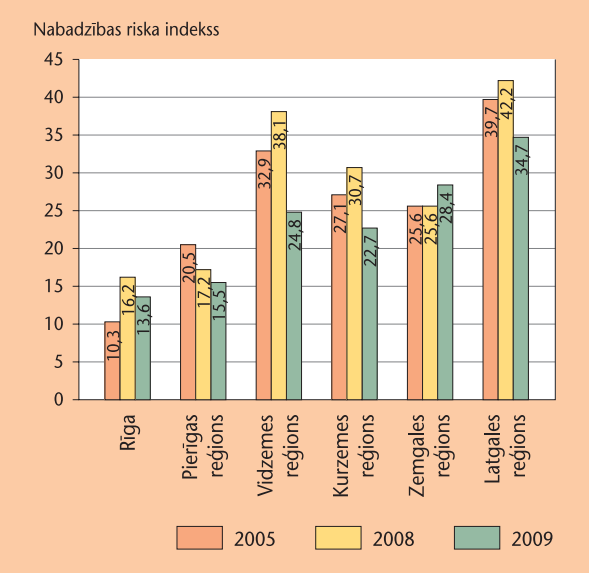
Savstarpēji salīdzināmu Eiropas Savienības valstu statistikas apkopošanu par ienākumiem, to sadali, nabadzības līmeni un struktūru veic statistisko pētījumu sistēma, ko dēvē par Kopienas statistiku attiecībā uz ienākumiem un dzīves apstākļiem (EU-SILC).

EU-SILC dati par 2005.–2009. gada periodu apliecina, ka Latvijā saglabājas augsts nabadzības risks, t.i., to personu īpatsvars, kuru ienākumi ir zemāki par nabadzības riska slieksni**. Laika periodā līdz 2008. gadam strauji kāpa patērētāju rīcībā esošo ienākumu apjoms, kas ievērojami paaugstināja arī nabadzības riska slieksni. 2009. gadā iedzīvotāju ienākumi kritās, kas savukārt pazemināja nabadzības riska slieksni kā matemātisku lielumu. Atbilstoši aprēķinam, 2009. gadā 21 % (apmēram 475 tūkst.) Latvijas iedzīvotāju bija pakļauti nabadzības riskam (salīdzinājumam – 2005. gadā 23 % jeb apmēram 530 tūkst., sk. 60. tabulu).

	2005	2006	2007	2008	2009
Vid. rīcībā esošais ienākums uz 1 ekvivalento patērētāju, Ls mēnesī	187	237	347	357	324
Nabadzības riska slieksnis 1 personas mājsaimn., Ls mēnesī	88	117	169	192	160
Nabadzības riska slieksnis, % pret iepriekšējo gadu	120	132	145	113	83

60. tabula. Rīcībā esošo ienākumu un nabadzības riska sliekšņa dinamika 2005.–2009. gadā.

Pēc nabadzības riska rādītājiem atšķirības Latvijas reģionos ir lielas. 2005.–2009. gada periodā noturīgi pats augstākais nabadzības risks bija Latgales reģionā, savukārt zemākais – Rīgā un Pierīgas statistiskajā reģionā*. Salīdzinot 2009. gada rādītājus ar 2008. gadu, redzams, ka nabadzības riska indekss** samazinājās visos statistiskajos reģionos, izņemot Zemgali (sk. 37. attēlu).

37. attēls. Nabadzības riska indekss statistiskajos reģionos 2005., 2008. un 2009. gadā.

Nabadzības riska indekss ir atšķirīgs dažādās iedzīvotāju grupās. Samazinoties ekonomiskās aktivitātes līmenim un pieaugot bezdarbam, visvairāk no tā cieta gados jauni cilvēki – vecumā no 18 līdz 24 gadiem. Salīdzinot

* Darba samaksa ir tiešā darba samaksa, regulārā darba samaksa un piemaksas, neregulārās piemaksas un prēmijas, samaksa par ikgadējo atvaļinājumu un papildatvaļinājumu, mācību atvaļinājumu un citām nenostrādātām, bet apmaksātām dienām, darbnespējas lapu A apmaksa, darba samaksa natūrā (CSP).

** Nabadzības riska slieksnis ir 60 % no ekvivalento rīcībā esošo ienākumu mediānas. Mediāna ir statistiskais rādītājs, kas raksturo novērojumu, kas sagrupēti no zemākās vērtības līdz augstākajai, centra vērtību (sadalījuma viduspunktu).

* Nabadzības riska rādītājus apkopo statistisko reģionu griezumā.

** Nabadzības riska indekss ir iedzīvotāju īpatsvars (procentos), kuru ekvivalentais rīcībā esošais ienākums ir zem 60 % no nacionālā ekvivalentā rīcībā esošā ienākuma mediānas.

2009. gada datus ar 2005. gada datiem, redzams, ka nabadzības riska indekss pieauga visās vecuma grupās līdz 49 gadiem, savukārt vecuma grupās no 50 līdz 64 gadiem un virs 65 gadiem tas samazinājās. Ļoti augsts risks būt pakļautam nabadzībai ir bezdarbniekiem (sk. 61., 62. un 63. tabulu).

Vecuma grupa	2005	2006	2007	2008	2009
0-17	26	21	25	26	27
18-24	18	17	17	19	21
25-49	19	16	18	19	20
50-64	26	23	25	23	21
65 un vairāk	30	33	51	48	19
Kopā Latvijā	**23**	**21**	**26**	**26**	**21**

61. tabula. Nabadzības riska indekss atbilstoši vecuma grupām 2005.–2009. gadā.

	2005	2006	2007	2008	2009
Pirms visiem soc. transfertiem	39,6	39,3	37,1	38,0	43,7
Pēc visiem soc. transfertiem	23,1	21,2	25,6	25,7	21,3

64. tabula. Nabadzības riska indekss pirms un pēc sociālo transfertu saņemšanas 2005.–2009. gadā, %.

Iedzīvotāju materiālo labumu sadalījuma atšķirību jeb noslāņošanās raksturošanai izmanto Džini koeficientu*. Latvijas statistisko reģionu griezumā koeficienta izmaiņas 2005.–2009. gada periodā liecina par rādītāju izlīdzināšanos starp reģioniem, savukārt valstī kopumā noteikta kustība iedzīvotāju ienākumu atšķirību pieauguma vai samazināšanās virzienā nav novērojama. Salīdzinot 2009. gadu ar 2005. gadu, Džini koeficients pieauga Pierīgas un Zemgales reģionā, savukārt pārējos četros statistiskajos reģionos, t.sk. Rīgā, samazinājās. Tomēr

	0-17 gadi			18-64 gadi			65 un vairāk gadi			**Kopā Latvijā**		
Statistiskais reģions	2005	2008	2009	2005	2008	2009	2005	2008	2009	2005	2008	2009
Rīga	8,7	14,5	14,1	7,5	11,2	13,4	22,8	36,4	14,3	**10,3**	**16,2**	**13,6**
Pierīgas reģions	27,7	13,8	19,6	16,4	12,8	14,3	27,6	42,1	15,1	**20,5**	**17,2**	**15,5**
Vidzemes reģions	38,7	41,0	32,6	31,1	32,6	24,1	32,2	54,8	19,0	**32,9**	**38,1**	**24,8**
Kurzemes reģions	28,5	30,6	27,8	25,1	23,3	22,8	33,1	55,8	17,4	**27,1**	**30,7**	**22,7**
Zemgales reģions	26,6	29,2	35,3	24,1	20,3	25,7	30,2	47,5	29,2	**25,6**	**25,6**	**28,4**
Latgales reģions	43,4	42,6	43,4	38,1	36,8	33,6	42,6	66,1	28,3	**39,7**	**42,2**	**34,7**

62. tabula. Nabadzības riska indekss atbilstoši vecuma grupām statistiskajos reģionos 2005., 2008. un 2009. gadā, %.

Iedzīvotāju grupa	2005	2006	2007	2008	2009
Bezdarbnieki	64	57	53	57	48
Pensionāri	35	38	53	51	21
Strādājošie	11	10	11	11	10
Visi iedzīvotāji	**23**	**21**	**26**	**26**	**21**

63. tabula. Nabadzības riska indekss dažādās iedzīvotāju sociāli ekonomiskajās grupās 2005.–2009. gadā, %.

Sociālie transferti* ir instruments, kas būtiski samazina nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju daļu, un tieši ekonomikas lejupslīdes laikā to nozīme izpaudās spilgtāk – 2007. gadā sociālie transferti nodrošināja 11,5 % valsts iedzīvotāju *pārvietošanu* virs nabadzības riska sliekšņa, bet 2009. gadā – jau 22,4 % (sk. 64. tabulu).

jāņem vērā, ka Džini koeficients pa gadiem bija visai svārstīgs, un viennozīmīga tendence nevienā reģionā nav izdalāma (sk. 65. tabulu).

Statistiskais reģions	2005	2006	2007	2008	2009
Rīga	38,3	33,1	35,6	35,5	35,0
Pierīgas reģions	31,8	33,1	38,6	38,0	36,3
Vidzemes reģions	36,7	32,4	33,2	35,9	33,3
Kurzemes reģions	38,1	33,5	34,7	36,8	33,3
Zemgales reģions	32,8	33,8	33,6	32,8	36,5
Latgales reģions	36,0	32,1	36,4	34,7	34,7

65. tabula. Džini koeficients statistiskajos reģionos 2005.–2009. gadā.

* Pensijas, sociālās apdrošināšanas pabalsti, valsts sociālie pabalsti, pašvaldību sociālās palīdzības pabalsti, stipendijas, saņemtie alimenti, saņemtā nauda un materiālā palīdzība no citām mājsaimniecībām.

* Džini koeficients raksturo, cik vienlīdzīgi valstī tiek sadalīta ienākumu masa. Tas variē no 0 līdz 100. Vienlīdzīgs nullei tas ir, ja pastāv absolūta vienlīdzība, bet tas ir 100, ja pastāv absolūta nevienlīdzība ienākumu sadalē. Tātad, jo lielāka nevienlīdzība ienākumu sadalē, jo lielāks koeficients.

III REPUBLIKAS PILSĒTU UN NOVADU PAŠVALDĪBU TERITORIJU ATTĪSTĪBAS RAKSTUROJUMS

Pārskata II nodaļa tika veltīta demogrāfiskās un sociālekonomiskās situācijas apskatam Latvijas reģionos un veikts to salīdzinājums, savukārt šajā nodaļā raksturotas pašvaldību līmeņa teritorijas divās – republikas pilsētu un novadu – grupās.

III nodaļā, ja nav norādīts citādi, izmantoti Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) dati.

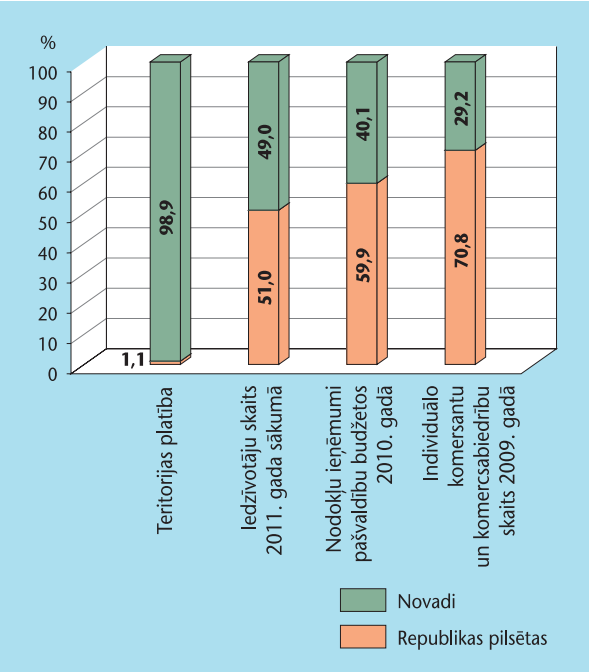
Republikas pilsētas un novadi Latvijā veido administratīvi teritoriālo iedalījumu kopš 2009. gada 1. jūlija. 2011. gada 1. jūlijā valstī bija 119 pašvaldību teritorijas – 9 republikas pilsētas un 110 novadi*.

Latvijas 119 administratīvās teritorijas ir ļoti atšķirīgas gan teritorijas platības, iedzīvotāju skaita, apdzīvojuma, dabas, izvietojuma un kultūrvēsturisko apstākļu, gan sociālekonomiskās situācijas, attīstības iespēju, pašvaldību rīcībspējas, finanšu resursu, pašvaldību darbības kvalitātes, efektivitātes u.c. faktoru ziņā.

Salīdzinot republikas pilsētu pašvaldību grupu un novadu pašvaldību grupu, iedzīvotāju skaita ziņā abas pašvaldību grupas ir visai līdzīgas (republikas pilsētās dzīvo 51 %, novados – 49 % valsts iedzīvotāju), bet pēc vairākiem citiem pamatrādītājiem atšķirības starp šīm grupām ir lielākas (sk. 38. attēlu).

Gada laikā – salīdzinot datus 2010. gada sākumā un 2011. gada sākumā – proporcija starp republikas pilsētu un novadu iedzīvotāju skaitu nemainījās. Savukārt 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, tika novērotas pašvaldību budžetu nodokļu ieņēmumu proporcijas izmaiņas – to īpatsvars republikas pilsētās samazinājās no 61,8 % līdz 59,9 %, un attiecīgi pieauga nodokļu ieņēmumu īpatsvars novadu pašvaldību budžetos. Tas saistīts ar iepriekšējos gados aizsākušos procesu, galvenokārt darbspējas vecuma Rīgas iedzīvotājiem mainot dzīvesvietu no galvaspilsētas uz Pierīgas teritorijām, vienlaikus saglabājot darba vietas Rīgā. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis nonāk tās pašvaldības budžetā, kurā nodokļa maksātājs ir deklarējis savu dzīvesvietu. Pašvaldību budžetu iedzīvotāju ienākuma nodokļu ieņēmumu proporcijas izmaiņas varēja ietekmēt arī tas, ka kopš 2009. gada vairāki administratīvie regulējumi veicināja fiksēt faktisko dzīvesvietas adresi arī kā deklarēto, tādējādi nedaudz varēja mainīties teritoriāli piesaistītā iedzīvotāju ienākumu nodokļa apjoma sadalījums pašvaldību grupu budžetos.

Nelielas izmaiņas bija vērojamas individuālo komersantu un komercsabiedrību īpatsvarā – 2009. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, novadu grupā tas samazinājās par 0,2 %. Šīs izmaiņas gan bija nebūtiskas, ja ņem vērā, ka komercaktivitātes rādītājus mēdz ietekmēt arī komersantu un sabiedrību juridiskās un faktiskās adreses teritoriālās piederības atšķirības un izmaiņas motivācijā tās piesaistīt konkrētām teritorijām.

38. attēls. Teritorijas, iedzīvotāju skaita, nodokļu ieņēmumu pašvaldību budžetos un komercsabiedrību un individuālo komersantu skaita sadalījums republikas pilsētu un novadu grupās.*

Nodaļas turpinājumā akcentētas atšķirības starp teritorijām atbilstoši galvenajiem rādītājiem atsevišķi republikas pilsētu un novadu grupā.

* Kopš 2009. gadā īstenotās administratīvi teritoriālās reformas pašvaldību skaits palielinājies par vienu vienību – 2010. gada beigās tika pieņemts lēmums Rojas novadu sadalīt Rojas un Mērsraga novadā.

* Nodokļu ieņēmumi pašvaldību budžetos – Valsts kases dati, individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits – CSP provizoriskie dati.

Republikas pilsētu raksturojums

Deviņas republikas pilsētas – Rīga, Daugavpils, Jēkabpils, Jelgava, Jūrmala, Liepāja, Rēzekne, Valmiera un Ventspils – kopā aizņem tikai 1,1 % Latvijas teritorijas. Republikas pilsētās dzīvo 51 % valsts iedzīvotāju*, republikas pilsētu budžetos ienāk 59,9 %** visu pašvaldību nodokļu ieņēmumu un tajās darbojas 70,8 % komercsabiedrību un individuālo komersantu***.

66. tabula atspoguļo galveno demogrāfisko un sociālekonomisko rādītāju amplitūdu republikas pilsētu grupā, tādējādi raksturojot šo teritoriju savstarpējās atšķirības. Nodaļas turpinājumā detalizētāk, pēc atsevišķiem rādītājiem, raksturotas republikas pilsētas, bet pamatdati ietverti arī izdevuma 1. pielikumā.

Rādītāja nosaukums	Rādītāja skaitliskā nozīme: Lielākais vai labākais	Rādītāja skaitliskā nozīme: Mazākais vai vājākais	Atšķirība reizēs	Salīdzinot ar iepriekšējo gadu/periodu
Teritorijas platība, km^2	Rīga 303	Rēzekne, Valmiera 18	16,8	◀▶
Iedzīvotāju skaits, tūkst. (2011.g. sākumā)	Rīga 703,6	Jēkabpils 26,3	26,8	◀▶
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006. līdz 2011.g. sākumam)	Jūrmala 1,0	Daugavpils -5,3	neaprēķina	
Iedzīvotāju blīvums, cilv./km^2 (2011.g. sākumā)	Rīga 2322,0	Jūrmala 560,6	4,1	▼
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	Rīga 8,3	Rēzekne 17,3	2,1	▲
Iedz. ien. nod. ieņēmumi pašvald. budžetā uz 1 iedz., Ls (2010.g.)	Rīga 371,0	Daugavpils 204,0	1,8	▼
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	Daugavpils 492,6	Liepāja 555,4	1,1	◀▶
Ekon. aktīvo tirgus sekt. statistikas vien. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	Rīga 71,0	Daugavpils 37,7	1,9	◀▶
Ekon. aktīvo individuālo komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	Rīga 55,2	Daugavpils 21,3	2,6	▲

66. tabula. Teritoriālās atšķirības republikas pilsētās.*

Iedzīvotāju skaits, teritorijas platība un iedzīvotāju blīvums

Iedzīvotāju skaits visās republikas pilsētās kopā 2011. gada sākumā bija 1,14 milj. cilvēku. Lielākā pilsēta ne tikai Latvijā, bet arī visā Baltijā ir Rīga, kurā dzīvoja 703,6 tūkst. iedzīvotāju – gandrīz trešā daļa no Latvijas iedzīvotājiem. Vēl tikai Daugavpilī iedzīvotāju skaits pārsniedza simts tūkstošus – tajā dzīvoja 102,5 tūkst. iedzīvotāju. Trijās pilsētās iedzīvotāju skaits bija robežās no piecdesmit līdz simts tūkstošiem – Liepājā (83,4 tūkst.), Jelgavā (64,5 tūkst.) un Jūrmalā (56,1 tūkst.), bet četrās pilsētās tas bija mazāks par piecdesmit tūkstošiem – Ventspilī (42,5 tūkst.), Rēzeknē (34,6 tūkst.), Valmierā (27,0 tūkst.) un Jēkabpilī (26,3 tūkst.).

Teritorijas platības ziņā lielākā pilsēta arī ir Rīga (303 km^2), tai seko Jūrmala (100 km^2). Pēc platības mazākās republikas pilsētas ir Rēzekne un Valmiera (18 km^2 katra). Pilsētu iedzīvotāju skaita un platību attiecība nosaka samērā atšķirīgu iedzīvotāju blīvumu. Visblīvāk apdzīvotā republikas pilsēta ir Rīga – 2011. gada sākumā iedzīvotāju blīvums tajā bija 2322 cilvēki uz km^2, bet zemākais iedzīvotāju blīvums bija Jūrmalā – 561 uz km^2 (sk. 67. tabulu).

Republikas pilsēta	Iedzīvotāju skaits: 2010.g. sākumā	Iedzīvotāju skaits: 2011.g. sākumā	Platība, km^2	Iedz. blīvums 2011.g. sāk., cilv./km^2
Rīga	709 145	703 581	303	2322,0
Daugavpils	103 754	102 496	72	1423,6
Jēkabpils	26 468	26 284	26	1030,7
Jelgava	65 106	64 516	61	1057,6
Jūrmala	56 130	56 060	100	561,0
Liepāja	84 411	83 415	61	1367,5
Rēzekne	35 148	34 596	18	1922,0
Valmiera	27 323	27 040	18	1485,7
Ventspils	42 883	42 509	58	732,9
Kopā rep. pilsētās	**1 150 368**	**1 140 497**	**717**	**1591,3**
Kopā Latvijā	2 254 653	2 236 910	64 559	34,6

67. tabula. Iedzīvotāju skaits, teritorijas platība un iedzīvotāju blīvums republikas pilsētās.

Iedzīvotāju skaita izmaiņas

Iedzīvotāju skaits republikas pilsētās samazinās, turklāt straujāk nekā vidēji valstī. Piecu gadu laikā – no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam – visās republikas pilsētās kopā tas saruka par vairāk nekā 34 tūkstošiem cilvēku jeb par 2,9 %.

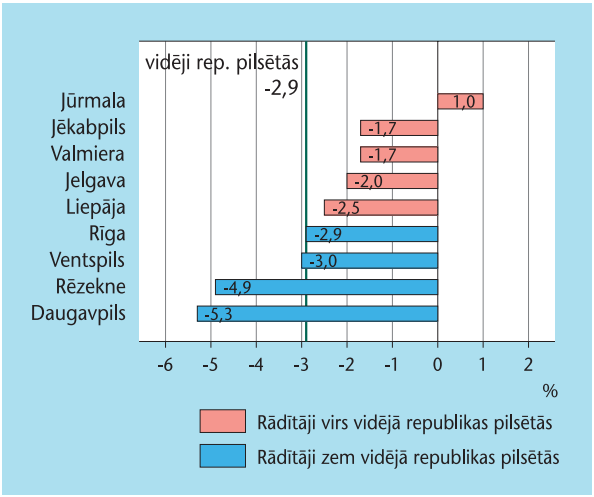
Jūrmala ir vienīgā republikas pilsēta, kurā iedzīvotāju skaits 2011. gada sākumā (56,1 tūkst.) bija lielāks nekā pirms pieciem gadiem (55,5 tūkst. 2006. gada sākumā). Šāda tendence – iedzīvotāju skaita palielināšanās galvenokārt iekšējās migrācijas rezultātā – vērojama gandrīz visās Rīgai tiešā tuvumā esošās pašvaldību teritorijās. Tomēr jāatzīmē, ka 2010. gads bija pirmais šajā laika periodā, kad arī Jūrmalā iedzīvotāju skaits nedaudz saruka – iedzīvotāju skaita samazināšanās dabiskās kustības rezultātā pārsniedza mehānisko pieaugumu.

Visstraujākais iedzīvotāju skaita sarukums laika posmā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam

* 2011. gada sākumā.
** 2010. gadā.
*** 2009. gadā.

* Datu avotus skatīt zemāk atbilstošajās sadaļās.

bija vērojams Daugavpilī (-5,3 %) un Rēzeknē (-4,9 %), savukārt Rīgā (-2,9 %) tas samazinājās atbilstoši vidējam rādītājam republikas pilsētu grupā (sk. 39. attēlu).

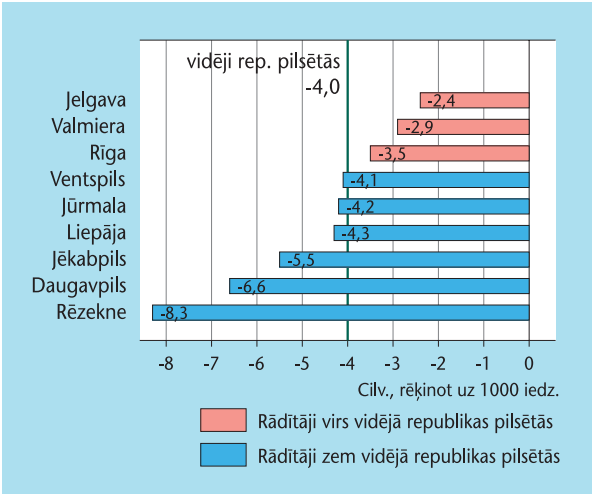

39. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas republikas pilsētās no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam.

Iedzīvotāju skaits republikas pilsētu grupā samazinājās gan negatīvas dabiskās, gan negatīvas mehāniskās kustības rezultātā. Tikai divās pilsētās pārskata periodā kādā no gadiem bija vērojama pozitīva iedzīvotāju dabiskā kustība – 2008. gadā Jelgavā un Valmierā, savukārt pārējās republikas pilsētās pastāvīgi un šajās divās pilsētās pārējos gados mirstība pārsniedza dzimstību. Līdz 2008. gadam dzimušo skaits republikas pilsētās kopumā ar katru gadu palielinājās, sasniedzot 12,8 tūkst., taču nākamajos divos gados sekoja dzimstības samazināšanās, un 2010. gadā deviņās republikas pilsētās kopējais dzimušo skaits bija 10,1 tūkstotis.

2010. gadā iedzīvotāju skaita samazinājums republikas pilsētās dabiskās kustības rezultātā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, vidēji bija mazāks (-4,0 cilv.) nekā valstī kopumā (-4,8 cilv.). Tomēr atšķirības starp pilsētām, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, bija ļoti lielas – no 2,4 cilvēku samazinājuma Jelgavā līdz 8,3 cilvēku sarukumam Rēzeknē. Pēc šī rādītāja spilgti izdalījās trīs Latvijas lielo pilsētu grupas: Rēzekne, Daugavpils un Jēkabpils ar izteikti negatīvu iedzīvotāju dabiskās kustības situāciju; Ventspils, Jūrmala un Liepāja ar vidēji negatīvu, tuvu vidējam valstī, un Jelgava, Valmiera un Rīga ar relatīvi labvēlīgāku, lai gan negatīvu iedzīvotāju dabisko pieaugumu. Nenoliedzami, ka šīs atšķirības saistītas ar iedzīvotāju demogrāfiskā sastāva īpatnībām, tomēr sava loma bija arī dzimstības rādītājiem, kurus, savukārt, daļēji ietekmē iedzīvotāju darba iespēju perspektīvas kā sociālās drošības faktors (sk. 40. attēlu).

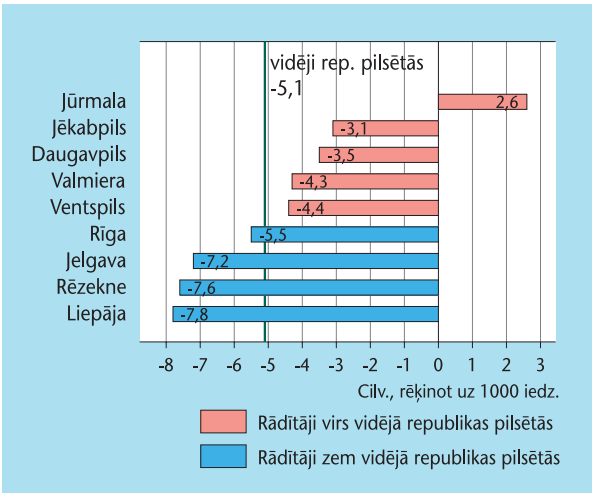
Pārskata piecu gadu periodā pastāvīga pozitīva iedzīvotāju mehāniskā kustība bija vērojama tikai Jūrmalā – pēdējos divos gados tā sasniedza 150–200 cilvēku gadā. Dažus gadus tā bija pozitīva arī Jelgavā. Pārējās republikas pilsētās katru gadu izbraukušo iedzīvotāju skaits bija lielāks nekā uz dzīvi iebraukušo skaits.

40. attēls. Iedzīvotāju dabiskais pieaugums republikas pilsētās 2010. gadā.

Iedzīvotāju skaita samazināšanās process iekšējās migrācijas rezultātā republikas pilsētās kopumā ir skaidrojams ar apdzīvojuma struktūras izmaiņām pēc būtības vienotā lielo pilsētu un ar tām funkcionāli saistīto piepilsētu telpā, kur hipotekāro kredītresursu lielākas pieejamības apstākļos daļa kādreiz pilsētu teritorijās dzīvojošo apmetās uz dzīvi jaunos mājokļos ārpus lielo pilsētu administratīvajām robežām. Visspilgtāk tas izpaudies Rīgas metropoles reģiona telpā (sk. VII nodaļu), kur iedzīvotāju skaits migrācijas rezultātā pēdējo gadu laikā ir pieaudzis, tai skaitā arī Jūrmalā.

2010. gadā republikas pilsētās iedzīvotāju skaits kopējās migrācijas rezultātā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, samazinājās vidēji par 5,1 cilvēku. Bez Jūrmalas virs vidējā rādītāja republikas pilsētu grupā iekļuva arī Jēkabpils, Daugavpils, Valmiera un Ventspils, taču šajās pilsētās iedzīvotāju mehāniskās kustības rādītāji bija negatīvi. Jelgava, Rēzekne un Liepāja acīmredzot vairāk nekā citas republikas pilsētas daļu iedzīvotāju zaudēja ārējās migrācijas ietekmē (sk. 41. attēlu).

41. attēls. Iedzīvotāju kopējās migrācijas saldo republikas pilsētās 2010. gadā.

61. attēlā atspoguļotas iedzīvotāju skaita izmaiņas visās pašvaldību teritorijās laika periodā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam, 62. attēlā – iedzīvotāju dabiskais pieaugums 2010. gadā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem un 63. attēlā – iedzīvotāju ilgtermiņa kopējās migrācijas saldo 2010. gadā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem.

Demogrāfiskā slodze

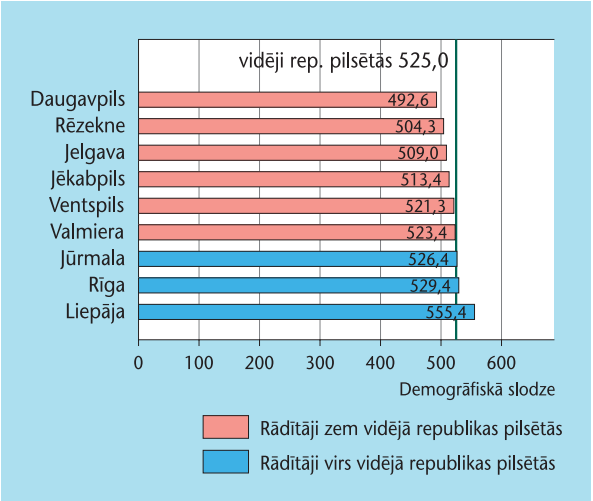
Demogrāfisko un sociālekonomisko potenciālu teritorijās lielā mērā nosaka iedzīvotāju vecuma sastāvs un sakarības starp galvenajām vecuma grupām. Komplekss rādītājs iedzīvotāju struktūras raksturošanai ir demogrāfiskās slodzes līmenis – to aprēķina kā iedzīvotāju līdz darbspējas vecumam un iedzīvotāju virs darbspējas vecuma skaitu uz 1000 iedzīvotājiem darbspējas vecumā.

Demogrāfisko situāciju Latvijā kopumā raksturo iedzīvotāju skaita samazināšanās, zema dzimstība un iedzīvotāju virs darbspējas vecuma īpatsvara palielināšanās.

Republikas pilsētu grupā demogrāfiskā slodze pēdējos gados ir palielinājusies, turklāt laika posmā no 2009. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam tā palielinājās visās republikas pilsētās. Demogrāfiskās slodzes palielināšanās izskaidrojama ar iekšējās migrācijas procesā no pilsētām uz piepilsētām iesaistīto iedzīvotāju sastāvu, kurā bija lielāks ekonomiski aktīvā – darbspējas vecuma cilvēku īpatsvars, tādējādi relatīvi samazinājās šīs iedzīvotāju grupas svars pilsētās. 2009. gada sākumā demogrāfiskās slodzes vidējais rādītājs republikas pilsētās bija 503,9 (zemāks nekā vidēji valstī – 510,1), 2010. gada sākumā – 514,6 (nedaudz augstāks nekā vidēji Latvijā – 513,8), bet 2011. gada sākumā – 525,0 (augstāks nekā vidēji Latvijā – 519,5). Šīs izmaiņas tikai gada periodā atspoguļo jau vairākos iepriekšējos gados iesākušos procesus, un līdz ar faktiskās dzīvesvietas formālo fiksāciju un citiem faktoriem atainojas arī statistikas rādītājos.

Pēc demogrāfiskās slodzes rādītājiem 2011. gada sākumā labvēlīgākā situācija bija Daugavpilī (492,6), Rēzeknē (504,3) un Jelgavā (509,0), bet visaugstākā demogrāfiskā slodze bija Liepājā (555,4). Tomēr Daugavpils un Rēzeknes gadījumā formālais šī rādītāja lielums nav viennozīmīgi atzīstams kā pozitīvs, jo šajās pilsētās vienlaikus ir arī relatīvi zemāks iedzīvotāju grupas īpatsvars līdz darbspējas vecumam, kas liecina par negatīvu iedzīvotāju demogrāfisko un sekojoši arī – ekonomisko potenciālu. Savukārt Liepājā ir pretēji – demogrāfiskās slodzes lielumu pozitīvā nozīmē ietekmē salīdzinoši viena no apjomīgākajām iedzīvotāju grupām līdz darbspējas vecumam. Republikas pilsētu grupā augstāka demogrāfiskā slodze par vidējo bija arī Rīgā un Jūrmalā (sk. 42. attēlu). Laika periodā no 2009. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam vislielākais demogrāfiskās slodzes pieaugums tika novērots Rīgā (par 4,8 %) un Daugavpilī (par 4,6 %), bet mazākais – Jēkabpilī (par 1,5 %).

Augstākais iedzīvotāju īpatsvars līdz darbspējas vecumam 2011. gada sākumā bija Jelgavā, Liepājā, Jēkabpilī (visās trijās pilsētās – 14,8 %) un Valmierā (14,6 %), kas salīdzinoši labvēlīgāk var ietekmēt nākotnes attīstības tendences. Savukārt zemākais bērnu īpatsvars bija Daugavpilī (12,5 %) un Rīgā (12,8 %). Rīgā bija arī augstākais iedzīvotāju īpatsvars virs darbspējas vecuma (21,8 %), tai sekoja Jūrmala (21,1%) – šīm pilsētām jārēķinās ar relatīvi lielāku sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu pieprasījumu.

42. attēls. Demogrāfiskās slodzes rādītāji republikas pilsētās 2011. gada sākumā.

64. attēlā parādīta demogrāfiskā slodze visās pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Pēc iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem pašvaldību budžetā zināmā mērā var spriest par iedzīvotāju labklājību teritorijā. Vērtējot šī rādītāja izmaiņas laikā gan jāņem vērā, ka ieņēmumu pieaugums pa gadiem ir saistīts ne tikai ar iedzīvotāju ienākumu izmaiņām, bet arī ar pašvaldību budžetā ieskaitāmās daļas izmaiņām, kā arī ar nodokļa likmes un apliekamās bāzes izmaiņām.

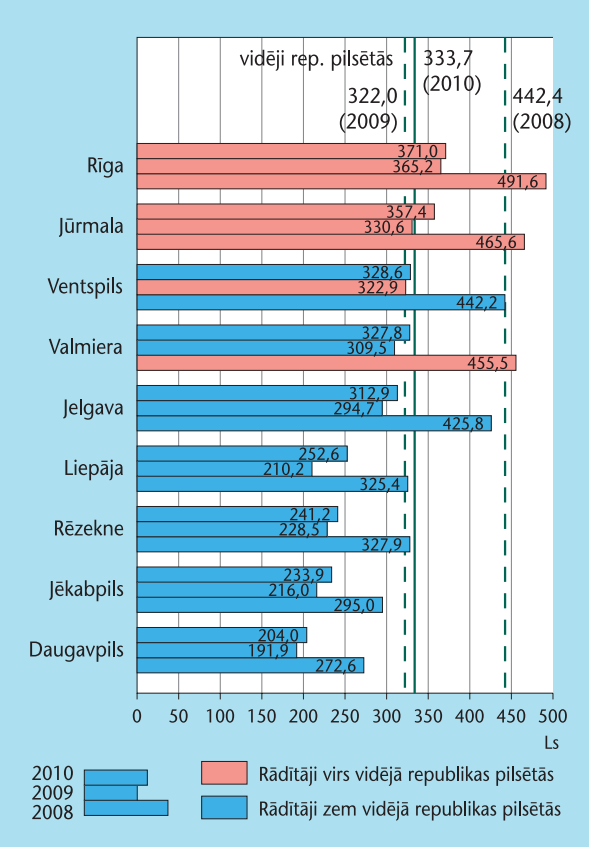
Līdz 2008. gadam bija vērojama strauja iedzīvotāju ienākumu palielināšanās, arī nodokļa atskaitījuma daļa pašvaldību budžetos katru gadu palielinājās, tā kā līdz 2008. gadam iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos uz vienu iedzīvotāju ar katru gadu pieauga. 2008. gadā šis rādītājs republikas pilsētu grupā sasniedza Ls 442,4, kas salīdzinājumā ar vidējo valstī veidoja 120,4 %. 2009. gadā līdz ar ekonomikas lejupslīdi samazinājās iedzīvotāju ienākumi. Lai gan nodokļa atskaitījuma daļa pašvaldībām 2009. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu tika palielināta no 80 uz 83 %, iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi ievērojami samazinājās, un rādītājs uz vienu iedzīvotāju republikas pilsētu grupā noslīdēja līdz Ls 322,0.

2010. gads ieviesa pozitīvas pārmaiņas, un pašvaldību kopējos ienākuma nodokļa ieņēmumos bija vērojama kaut neliela, tomēr pozitīva tendence – rādītājs uz vienu iedzīvotāju republikas pilsētu grupā pieauga līdz Ls 333,7, kas ir par 3,6 % vairāk nekā 2009. gadā. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos republikas pilsētu grupā bija par 17,0 % lielāki nekā vidēji valstī.

Tomēr kopumā ekonomiskās krīzes periodā republikas pilsētu un novadu starpā nedaudz samazinājās iedzīvotāju ienākumu nodokļa lieluma atšķirība.

Jāatzīmē, ka 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, tika samazināta pašvaldību budžetā ieskaitāmā iedzīvotāju ienākuma nodokļa daļa (līdz iepriekšējam 80 % īpatsvaram), bet nodokļa apjoma pieaugums atspoguļo būtisku iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes palielināšanos un apliekamās bāzes paplašināšanos 2010. gadā, nevis iedzīvotāju ienākumu pieaugumu.

2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, vislielākais iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu pieaugums pašvaldību budžetos uz vienu iedzīvotāju bija vērojams Liepājā (par Ls 42,5 jeb 20,2 %) un Jūrmalā (par Ls 26,8 jeb 8,1 %), bet vismazākais – Rīgā (par Ls 5,8 jeb 1,6 %) un Ventspilī (par Ls 5,7 jeb 1,8 %). Relatīvi lielāks nodokļa apjoma pieaugums kopumā raksturo pilsētas, kurās to apjoms uz vienu iedzīvotāju bija zemāks, tādējādi pilsētu grupas ietvaros pēdējos divos gados notika neliela atšķirību izlīdzināšanās starp pilsētām. Tomēr tas tik lielā mērā neattiecas uz Daugavpili un Rēzekni. Izņēmums ir arī Jūrmala, kurā iedzīvotāju ienākuma nodokļa apjoma palielinājums uz vienu iedzīvotāju saistīts ar Rīgas pozitīvi ietekmēto procesu, kur, spriežot pēc vairākiem rādītājiem, metropoles reģionā notikusi ekonomiskās attīstības līmeņa pamanāmāka izlīdzināšanās starp teritorijām (sk. arī VII nodaļu).

43. attēls. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju republikas pilsētu pašvaldību budžetos 2008., 2009. un 2010. gadā.*

* VRAA aprēķini, izmantojot Valsts kases (IIN ieņēmumi) un PMLP (iedzīvotāju skaits) datus.

43. attēlā redzami iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi republikas pilsētu pašvaldību budžetos uz vienu iedzīvotāju periodā no 2008. līdz 2010. gadam. Nemainīgi šajā laikā lielākie šī nodokļa ieņēmumi bija Rīgā un Jūrmalā, bet zemākie – Daugavpilī. 2010. gadā lielāki nekā vidēji republikas pilsētu grupā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos bija tikai Rīgā (Ls 371,0) un Jūrmalā (Ls 357,4), bet vidējo rādītāju valstī (Ls 285,1) pārsniedza arī Ventspils, Valmiera un Jelgava. Šī nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju Rīgā bija gandrīz divas reizes augstāki nekā Daugavpilī (Ls 204,0).

65. attēlā atainoti iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos visās pašvaldībās 2010. gadā, bet 66. attēlā – šī nodokļa ieņēmumu pieaugums 2010. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu.

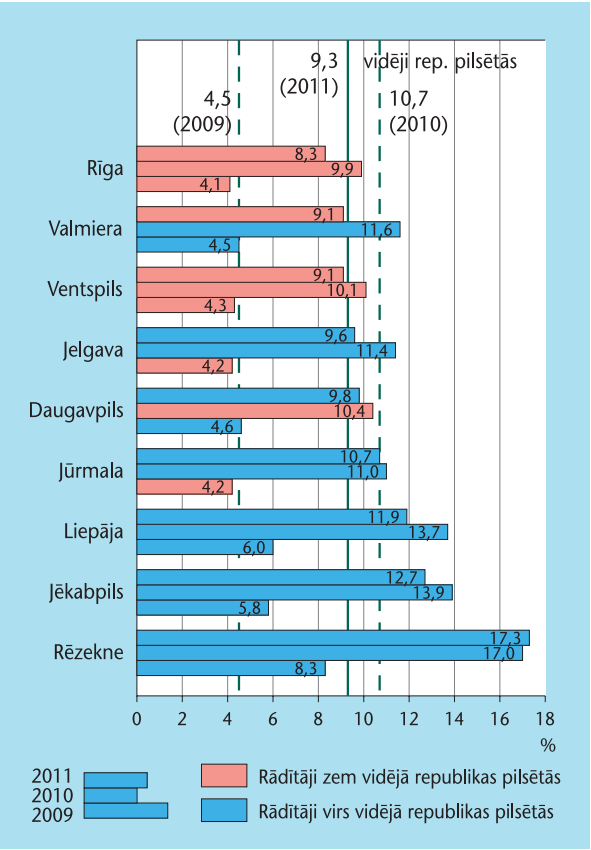
Bezdarba līmenis

2009. gadā ekonomiskā lejupslīde bija iemesls straujam bezdarba līmeņa pieaugumam visā valstī. 2010. gadā situācija mainījās – gan valstī kopumā, gan republikas pilsētās kopumā bezdarba līmeņa celšanās ne vien apstājās, bet tas arī nedaudz samazinājās. Tā 2009. gada sākumā bezdarba līmenis vidēji republikas pilsētu grupā bija 4,5 %, 2010. gada sākumā tas pieauga līdz divciparu skaitlim – 10,7 %, bet 2011. gada sākumā samazinājās līdz 9,3 %. Salīdzinājumā ar vidējo rādītāju valstī (2011. gada sākumā – 11,0 %), bezdarba rādītāji republikas pilsētu grupā bija gandrīz par 2 procentpunktiem labāki.

Vienīgā republikas pilsēta, kurā bezdarba līmenis 2010. gada laikā palielinājās, bija Rēzekne (par 0,3 procentpunktiem), turklāt Rēzeknē pastāvīgi bija visaugstākie bezdarba rādītāji šajā pašvaldību grupā (2011. gada sākumā – 17,3 %). Zemākais bezdarba līmenis 2011. gada sākumā bija reģistrēts Rīgā (8,3 %), Valmierā un Ventspilī (9,1 % katrā), savukārt vislielākais bezdarba līmeņa kritums 2010. gada laikā fiksēts Valmierā (par 2,5 procentpunktiem), tai sekoja Jelgava (par 1,8 procentpunktiem), Rīga un Liepāja (par 1,7 procentpunktiem katrā). 2011. gada sākumā zemāks bezdarba rādītājs nekā vidēji republikas pilsētās bija tikai Rīgā, Valmierā un Ventspilī, bet augstāks bezdarba līmenis nekā vidēji valstī bija Liepājā, Jēkabpilī un Rēzeknē (sk. 44. attēlu).

Gan bezdarba līmeņa pieaugums ekonomiskās lejupslīdes perioda sākumposmā, gan pats bezdarba līmenis un arī tā samazināšanās 2010. gada laikā ir saistīta ar ilgākā laikā izveidojušos katras pilsētas saimniecisko struktūru. Pilsētās ar lielāku ražošanas sektora vai lielo ražošanas uzņēmumu īpatsvaru bezdarba līmeņa un pozitīvas dinamikas rādītāji ir zemāki. Savukārt pilsētās, kuru saimniecības struktūra ir bijusi diversificētāka, kā arī ar lielāku pakalpojumu sektoru īpatsvaru, bezdarba rādītāji ir labvēlīgāki.

67. attēlā parādīts bezdarba līmenis visās Latvijas pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā, bet 68. attēlā – bezdarba līmeņa izmaiņas 2011. gada sākumā salīdzinājumā ar 2010. gada sākumu.

44. attēls. Bezdarba līmeņa rādītāji republikas pilsētās 2009., 2010. un 2011. gada sākumā.*

Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības, ekonomiski aktīvie individuālie komersanti un komercsabiedrības

2009. gadā republikas pilsētās darbojās 69,6 tūkst. ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības**, kas ir 54,3 % no visām šādām vienībām valstī. Salīdzinot ar 2008. gadu, tirgus sektora statistikas vienību skaits republikas pilsētās pieauga par 3,4 tūkst. jeb 5,2 %.

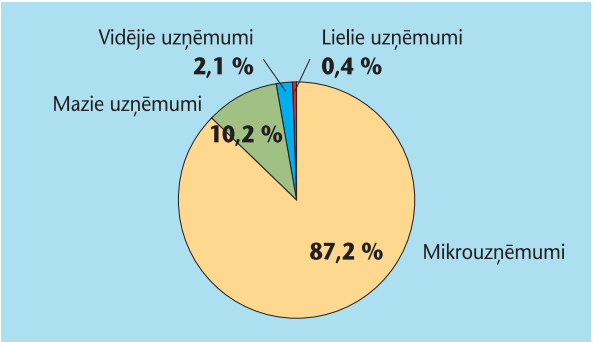
Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību kopskaitā republikas pilsētu grupā izteikti lielākais īpatsvars ir komercsabiedrībām (2009. gadā – 65,8 %), tad seko pašnodarbinātās personas (27,6 %). Salīdzinot ar valsts vidējiem rādītājiem, republikas pilsētas izceļas tieši ar manāmi lielāku komercsabiedrību īpatsvaru un to skaitu uz 1000 iedzīvotājiem, un pašsaprotami, ka republikas pilsētās ir reģistrēts salīdzinoši niecīgs skaits zemnieku un zvejnieku saimniecību (sk. 68. tabulu).

2009. gadā sadalījumā pēc lieluma republikas pilsētās, tāpat kā valstī kopumā, dominēja mikrouzņēmumi – tie veidoja 87,2 % no visām tirgus sektora statistikas vienībām (sk. 45. attēlu).

Apskatot kopējo ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaitu uz 1000 iedzīvotājiem un īpaši individuālo komersantu un komercsabiedrību skaitu uz 1000 iedzīvotājiem, redzams, ka Rīga izceļas ar izteikti lielāku ekonomisko aktivitāti (71,0 tirgus sektora statistikas vienības un 55,2 individuālie komersanti un komercsabiedrības uz 1000 iedzīvotājiem 2009. gadā) visu republikas pilsētu vidū, bet Valmiera šajā ziņā stabili ierindojama otrajā vietā (rādītāji attiecīgi 60,9 un 32,7). Zemākie rādītāji raksturo Daugavpili (2009. gadā 37,7 tirgus sektora statistikas vienības un 21,3 individuālie komersanti un komercsabiedrības uz 1000 iedzīvotājiem; sk. 46. un 47. attēlu).

Republikas pilsētu grupā 2009. gadā bija vērojama pozitīva tendence ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaita pieauguma ziņā – salīdzinājumā ar 2008. gadu, tas palielinājās visās deviņās pilsētās. Taču pieaugumu visbūtiskāk nodrošināja samērā straujš pašnodarbināto personu skaita pieaugums.

Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaita, īpatsvara un izmaiņu sadalījums starp pilsētām liecina par vairākiem šo rādītāju ietekmējošiem faktoriem, kuri ir atšķirīgi katrā no pilsētām atsevišķi, un tās nav vienozīmīgi salīdzināmas. Komercdarbības aktivitātes līmenis ir saistīts ar pilsētas lieluma ietekmēto tirgus ietilpību un potenciālo daudzveidību, saimniecības struktūru un profila lomu, pārvaldību, netiešā atbalsta veidiem, sociālās struktūras, saiknēm un iedzīvotāju sociālās aktivitātes potenciālu, kā arī ar pilsētas un tās apkaimes novadu saiknēm (pilsētreģioniem; sk. arī VII nodaļu).

45. attēls. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību sadalījums atbilstoši lieluma grupām 2009. gadā republikas pilsētu grupā.*

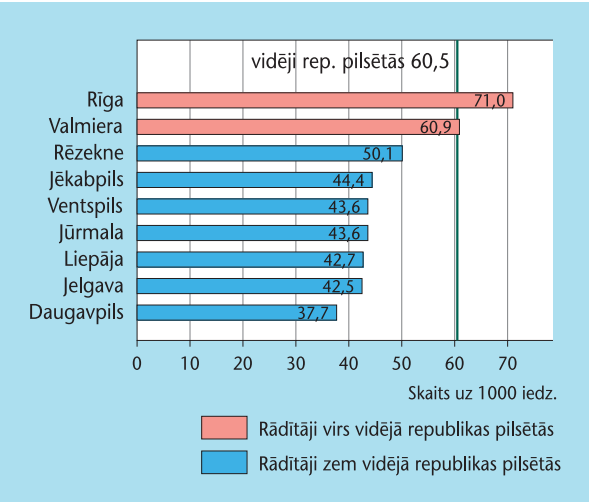
Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību komercdarbības forma	Republikas pilsētās			Latvijā		
	Skaits	Uz 1000 iedz.	% no visām formām	Skaits	Uz 1000 iedz.	% no visām formām
Pašnodarb. personas	19 235	16,7	27,6	45 279	20,1	35,3
Individ. komersanti	4436	3,9	6,4	8232	3,7	6,4
Komercsabiedrības	45 807	39,8	65,8	62 769	27,8	49,0
Zemn. un zvejn. saimn.	166	0,1	0,2	11 876	5,3	9,3
Kopā	**69 644**	**60,5**	**100,0**	**128 156**	**56,8**	**100,0**

68. tabula. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits republikas pilsētās 2009. gadā sadalījumā atbilstoši komercdarbības formām.*

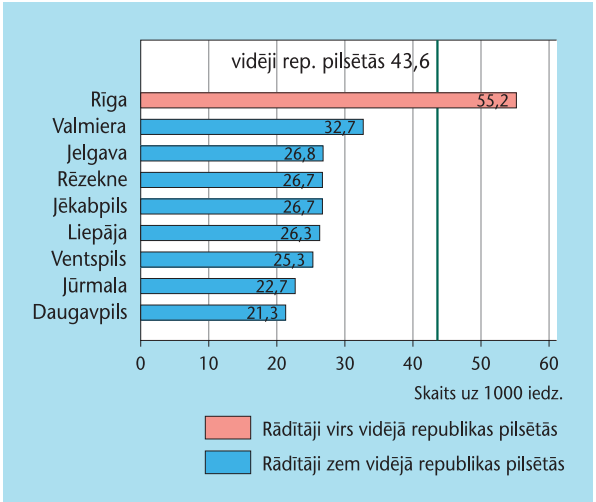
* VRAA aprēķini, izmantojot NVA (bezdarbnieku skaits) un PMLP (darbspējas vecuma iedzīvotāju skaits) datus.

** Saskaņā ar CSP uzņēmumu un organizāciju reģistra datiem (provizoriskie dati).

* CSP provizoriskie dati.

46. attēls. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem republikas pilsētās 2009. gadā.*

47. attēls. Ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem republikas pilsētās 2009. gadā.*

Par lielāku iniciatīvu uzņēmēju vidū visvairāk liecina individuālo komersantu un komercsabiedrību skaita pieaugums. 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, to daudzums republikas pilsētās kopumā palielinājās par 0,6 tūkst., taču pieaugumu nodrošināja tikai Rīga (skaits palielinājās par 0,8 tūkst.). Pārējās astoņās republikas pilsētās individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits samazinājās – visvairāk Liepājā (par 73 vienībām) un Jelgavā (par 53 vienībām). Jāpiezīmē, ka pilsētās, kurās šis samazinājums bija pavisam neliels, iedzīvotāju skaita sarukuma dēļ individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem saglabājās iepriekšējā gada līmenī vai pat kā, piemēram, Daugavpilī – palielinājās.

69. un 70. attēlā parādīts attiecīgi ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem visās pašvaldību teritorijās 2009. gadā un ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem visās pašvaldību teritorijās 2009. gadā.

Novadu raksturojums

Latvijas 110 novados dzīvo nepilna puse – 49,0 % valsts iedzīvotāju**, bet visu novadu teritorijas kopā aizņem gandrīz visu valsts teritoriju – 98,9 %. Novadu pašvaldību budžetos ienāk 40,1 % no visiem pašvaldību nodokļu ieņēmumiem*** un to teritorijās darbojas 29,2 % komercsabiedrību un individuālo komersantu****.

Latvijas novadi ir ļoti atšķirīgi gan platības, gan iedzīvotāju skaita, gan citu demogrāfisko un sociālekonomisko rādītāju ziņā. 69. tabulā atainotas novadu atšķirības galvenajos rādītājos, bet nodaļas turpinājumā sniegta detalizētāka analīze par katru no šiem rādītājiem novadu grupā. Pamatdati ietverti arī izdevuma 1. pielikumā.

* CSP provizoriskie dati.
** 2011. gada sākumā.
*** 2010. gadā.
**** 2009. gadā.
***** Datu avotus skatīt zemāk atbilstošajās sadaļās.

Rādītāja nosaukums	Rādītāja skaitliskā nozīme: Lielākais vai labākais	Rādītāja skaitliskā nozīme: Mazākais vai vājākais	Atšķirība reizēs	Salīdzinot ar iepriekšējo gadu/periodu
Teritorijas platība, km^2	Rēzeknes nov. 2525	Saulkrastu nov. 48	52,6	◀▶
Iedzīvotāju skaits, tūkst. (2011.g. sākumā)	Ogres nov. 38,7	Baltinavas nov. 1,3	28,9	▲
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006. līdz 2011.g. sākumam)	Mārupes nov. 47,7	Alsungas nov. -13,3	neaprēķina	
Iedzīvotāju blīvums, cilv./km^2 (2011.g. sākumā)	Stopiņu nov. 187,6	Rucavas nov. 4,5	41,9	▲
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	Mārupes nov. 5,3	Zilupes nov. 29,3	5,6	▲
Iedz. ien. nod. ieņēmumi pašv. budžetā uz 1 iedz., Ls (2010.g.)	Garkalnes nov. 446,8	Vārkavas nov. 104,4	4,3	▼
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	Ropažu nov. 450,3	Vaiņodes nov. 633,3	1,4	◀▶
Ekon. aktīvo tirgus sekt. statist. vien. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	Vārkavas nov. 127,2	Iecavas nov. 25,8	4,9	▲
Ekon. aktīvo individuālo komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	Mārupes nov. 59,1	Vārkavas nov. 2,5	23,6	▲

*69. tabula. Teritoriālās atšķirības novados*****.*

Iedzīvotāju skaits, teritorijas platība un iedzīvotāju blīvums

Iedzīvotāju skaits visos 110 novados kopā 2011. gada sākumā bija 1,1 milj. cilvēku. Iedzīvotāju skaita ziņā novadi ir ļoti atšķirīgi – mazākajos tas nesasniedza pat divus tūkstošus (Baltinavas novadā – 1345, Alsungas novadā – 1630 un Mērsraga novadā – 1829 iedzīvotāji), bet lielākajos novados iedzīvotāju skaits bija lielāks par 30 tūkstošiem (Ogres novadā – 38 741, Talsu novadā – 34 264, Tukuma novadā – 33 318, Rēzeknes novadā – 31 377 iedzīvotāji). Vidējais iedzīvotāju skaits vienā novadā bija gandrīz 10 000, pārsvarā bija tādi novadi, kur iedzīvotāju skaits bija robežās no 5000 līdz 10 000 (pēc skaita 37) vai no 2000 līdz 5000 (pēc skaita 36; sk. 70. tabulu un 48. attēlu).

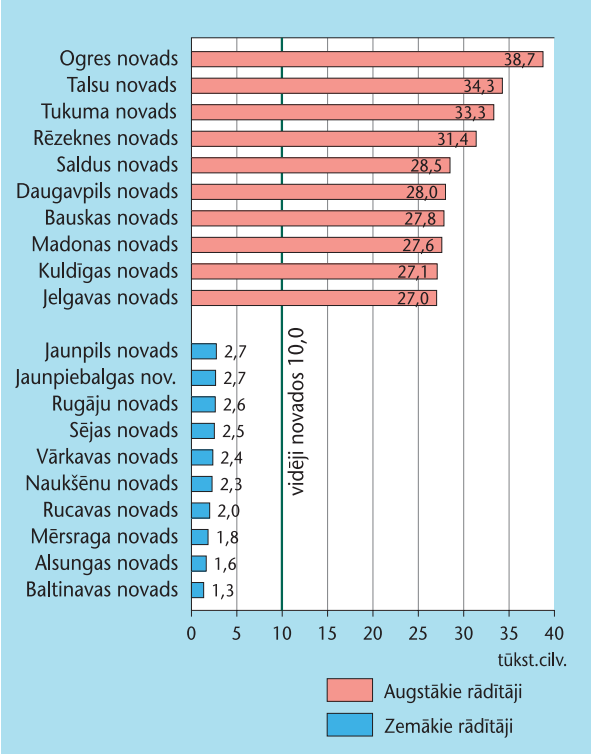
Iedzīvotāju skaits pašvaldībā	Novadu skaits	Iedzīvotāju skaits grupā kopā	Vid. iedz. skaits pašvaldībā grupā
Līdz 2000	3	4804	1601
2000 – 5000	36	130 019	3612
5000 – 10 000	37	274 985	7432
10 000 – 20 000	19	268 030	14 107
20 000 – 30 0000	11	280 875	25 534
Virs 30 000	4	137 700	34 425
Kopā	**110**	**1 096 413**	**9967**

70. tabula. Novadi sadalījumā pēc iedzīvotāju skaita 2011. gada sākumā.

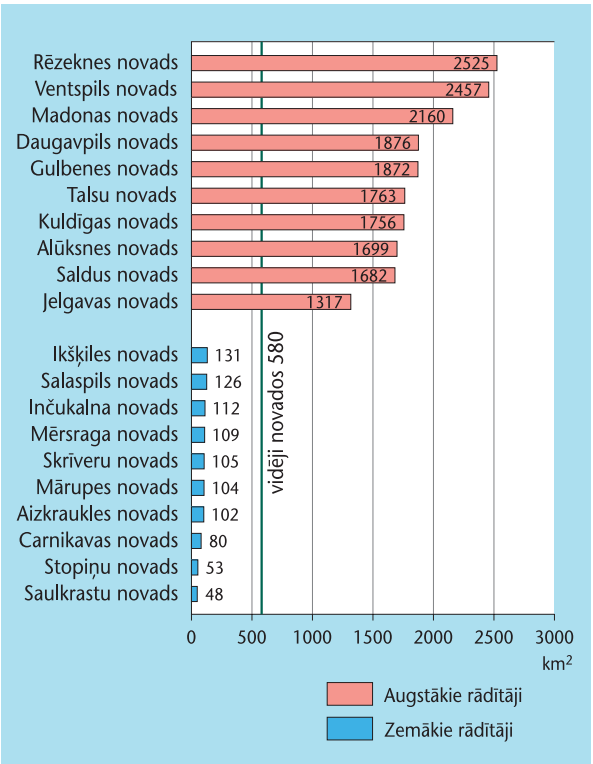
Arī pēc teritorijas platības novadi ir ļoti atšķirīgi. Latvijas novadu vidējā platība ir 580 km^2. Lielākais ir Rēzeknes novads (2525 km^2), vairāk nekā divu tūkstošu kvadrātkilometru platību aptver arī Ventspils novads (2457 km^2) un Madonas novads (2160 km^2). Savukārt pēc teritorijas platības mazākais ir Saulkrastu novads (48 km^2) – vairāk nekā 50 reižu mazāks par Rēzeknes novadu. Mazāks par 100 km^2 ir arī Stopiņu novads (53 km^2) un Carnikavas novads (80 km^2; sk. 49. attēlu).

Saistībā ar ļoti atšķirīgo novadu platību un iedzīvotāju skaitu dažāds ir arī iedzīvotāju blīvums novadu teritorijās. 50. attēlā atspoguļoti desmit novadi ar augstāko un desmit novadi ar zemāko iedzīvotāju blīvumu valstī. Kopumā augstākais iedzīvotāju blīvums ir Pierīgas teritorijās un novados, kas izveidoti bijušajam rajona centram apvienojoties tikai ar vienu pagastu (Cēsu novads, Aizkraukles novads). Ar zemākajiem iedzīvotāju blīvuma rādītājiem pārsvarā ir novadi, kuros neietilpst pilsētas un kuri pieder retāk apdzīvotām valsts nomalēm.

Iedzīvotāju blīvuma izmaiņas ir tieši saistītas ar iedzīvotāju skaita izmaiņām novadu teritorijās. 2011. gada sākumā, salīdzinot ar 2010. gada sākumu, vislielākais iedzīvotāju blīvuma pieaugums bija vērojams Mārupes novadā (par 6,9 cilvēkiem uz vienu kvadrātkilometru), Stopiņu novadā (par 3,6) un Carnikavas novadā (par 1,8), savukārt lielākais blīvuma samazinājums raksturoja Cēsu novadu (par 1,9), Aizkraukles novadu (par 1,5) un Saulkrastu novadu (par 0,5 cilvēkiem uz vienu kvadrātkilometru). Visi minētie novadi ietilpst visblīvāk apdzīvoto valsts teritoriju skaitā.

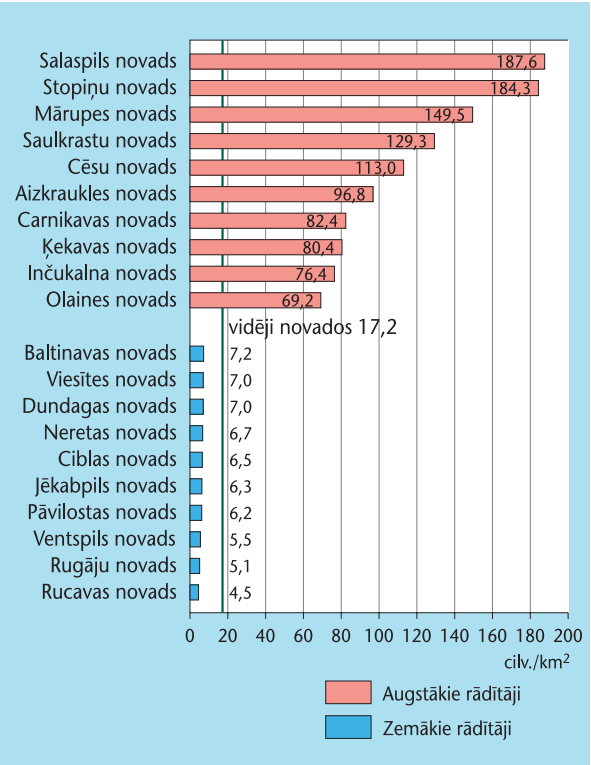

48. attēls. Iedzīvotāju skaita augstākie un zemākie rādītāji novados 2011. gada sākumā.

49. attēls. Teritorijas platības augstākie un zemākie rādītāji novados.

Jāuzsver, ka pašvaldību teritorijas ar vislielāko iedzīvotāju blīvuma pieaugumu un samazinājumu reprezentē divas galvenās iedzīvotāju kustības tendences, kas spilgti izpaudās ekonomiskās krīzes periodā. Pirmkārt, turpinājās iedzīvotāju skaita pieaugums ar Rīgu funkcionāli saistītajās, īpaši galvaspilsētai piegulošajās teritorijās,

50. attēls. Iedzīvotāju blīvuma augstākie un zemākie rādītāji novados 2011. gada sākumā.

kam pamatā bija iekšējās migrācijas plūsmu sadalījums kopumā – virzienā no Latvijas nomalēm uz vidieni, kā arī vienlaikus no Rīgas uz Pierīgu. Otrkārt, ekonomiskās krīzes radīto strukturālo ietekmju rezultātā iedzīvotāju skaits republikas pilsētās un arī vidēja lieluma pilsētās saruka straujāk nekā lauku teritorijās, tādējādi novados, kuru platības bija salīdzinoši nelielas, bet kuru sastāvā ietilpst vidēji lielās pilsētas, iedzīvotāju blīvuma samazinājums bija salīdzinoši lielāks.

60. attēlā redzams iedzīvotāju blīvums visās Latvijas pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā.

Iedzīvotāju skaita izmaiņas

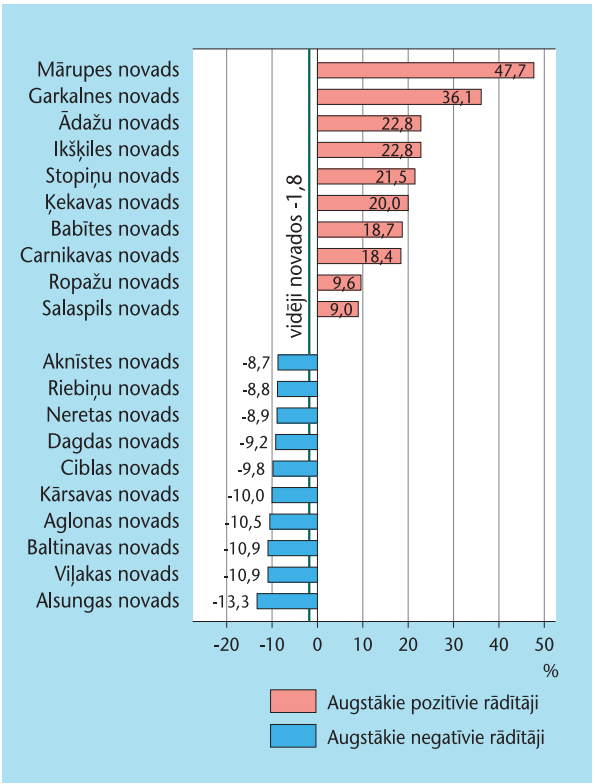
Iedzīvotāju skaits Latvijas novados kopumā samazinās, tomēr ne tik strauji kā vidēji valstī. Straujākais iedzīvotāju skaita samazinājums bija republikas pilsētu grupā. Līdzīga tendence raksturo vidēji lielo pilsētu kopu, bet, tā kā tās ietilpst novadu sastāvā, iedzīvotāju skaita izmaiņu teritoriālais sadalījums ir saistīts ar piederību pilsētnovadu un lauku novadu statusam.

Piecu gadu laikā – no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam – novadu pašvaldību grupā iedzīvotāju skaits samazinājās par 1,8 % (Latvijā vidēji par 2,8 %, republikas pilsētu grupā par 2,9 %).

Iedzīvotāju iekšējā migrācija un vairākās pašvaldību teritorijās arī pozitīva dabiskā kustība apskatāmajā laika periodā nodrošināja iedzīvotāju skaita palielināšanos 19 Latvijas novados – 17 Rīgas reģiona un divos Zemgales reģiona novados. Tie visi ietilpst Rīgas tiešās ietekmes zonā. Visievērojamāk iedzīvotāju skaits pieauga Mārupes novadā (par 47,7 %), Garkalnes novadā (par 36,1 %), Ādažu novadā un Ikšķiles novadā (par 22,8 % katrā). Ozolnieku novads un Iecavas novads bija divas teritorijas ar pozitīvām iedzīvotāju skaita izmaiņām ārpus Rīgas plānošanas reģiona.

91 novadā laika posmā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam iedzīvotāju skaits saruka. Šo novadu skaitā ietilpst pilnīgi visi Kurzemes, Vidzemes un Latgales reģiona novadi. Vislielākais iedzīvotāju skaita samazinājums tika fiksēts Alsungas novadā (par 13,3 %), tam sekoja Viļakas un Baltinavas novadi (par 10,9 % katrā). Kurzemes un Vidzemes reģionos bija novadi, kuros iedzīvotāju skaita sarukums bija pavisam neliels, viena procenta robežās (Grobiņas novads, Kocēnu novads), bet Latgales reģionā šī robeža bija 5 % (procentuāli vismazāk iedzīvotāju zaudēja Balvu novads – 5,2 %).

51. attēlā uzrādīti 10 novadi, kuros laika periodā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam tika reģistrēts lielākais iedzīvotāju skaita palielinājums, un 10 novadi, kur iedzīvotāju skaits samazinājās visvairāk.

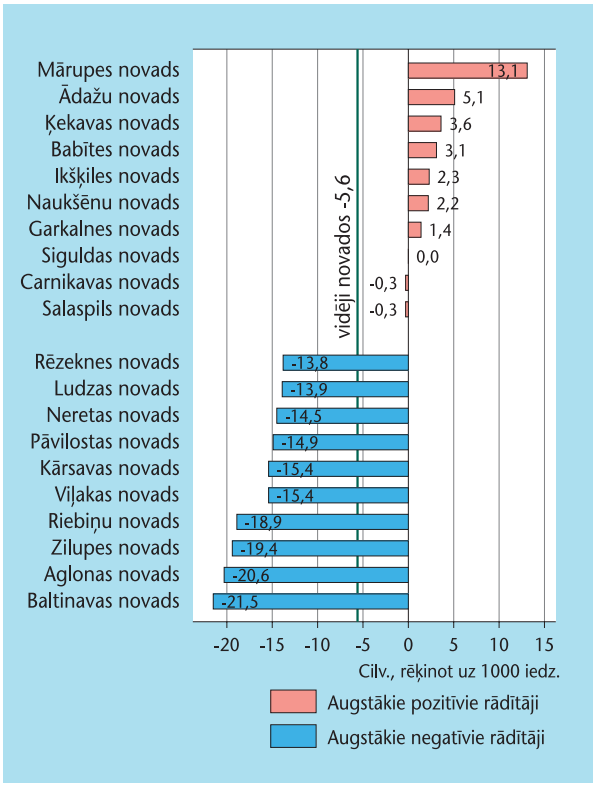
51. attēls. Lielākās iedzīvotāju skaita izmaiņas novados no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam.

Novadus, kuri pieder grupai ar lielāko iedzīvotāju skaita samazinājumu, pretēji Pierīgas novadiem raksturo gan lielāks mirušo skaita pārsvars pār dzimušajiem, gan arī relatīvi lielāks migrācijas bilances deficīts.

Novadu grupā bija septiņas (pārsvarā Pierīgas) pašvaldību teritorijas, kurās 2010. gadā dzimušo skaits pārsniedza mirušo skaitu un iedzīvotāju dabiskās kustības saldo bija ar pozitīvu zīmi. Vislielākais iedzīvotāju dabiskais pieaugums absolūtos skaitļos tika reģistrēts Mārupes novadā – par 196 cilvēkiem, Ķekavas novadā – par 78 cilvēkiem un Ādažu novadā – par 50 cilvēkiem. Rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, Mārupes novadā dabiskās kustības rezultātā iedzīvotāju skaits palielinājās par 13,1 cilvēku,

Ādažu novadā – par 5,1 cilvēku, Ķekavas novadā – par 3,6 cilvēkiem, Babītes novadā – par 3,1 cilvēku. Visas šīs teritorijas raksturo pozitīva iedzīvotāju migrācijas bilance, bet pozitīvu dabisko kustību nosaka migrācijas rezultātā veidojies labvēlīgāks iedzīvotāju demogrāfiskais sastāvs ar lielāku produktīvā vecuma iedzīvotāju īpastvaru un salīdzinoši augstāku ienākumu līmeni, kas arī netieši ietekmē dzimstības līmeni. Kopumā visos novados 2010. gadā piedzima 9,1 tūkst. bērnu, kas bija par 1,2 tūkst. mazāk nekā gadu iepriekš.

Savukārt Rēzeknes novads gada laikā iedzīvotāju dabiskās kustības rezultātā zaudēja vairāk nekā 400 cilvēku. Rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, vislielākais iedzīvotāju skaita sarukums 2010. gadā negatīvas dabiskās kustības rezultātā bija Baltinavas novadā – par 21,5 cilvēkiem, Aglonas novadā – par 20,6 cilvēkiem, Zilupes novadā – par 19,4 cilvēkiem un Riebiņu novadā – par 18,9 cilvēkiem (sk. 52. attēlu).

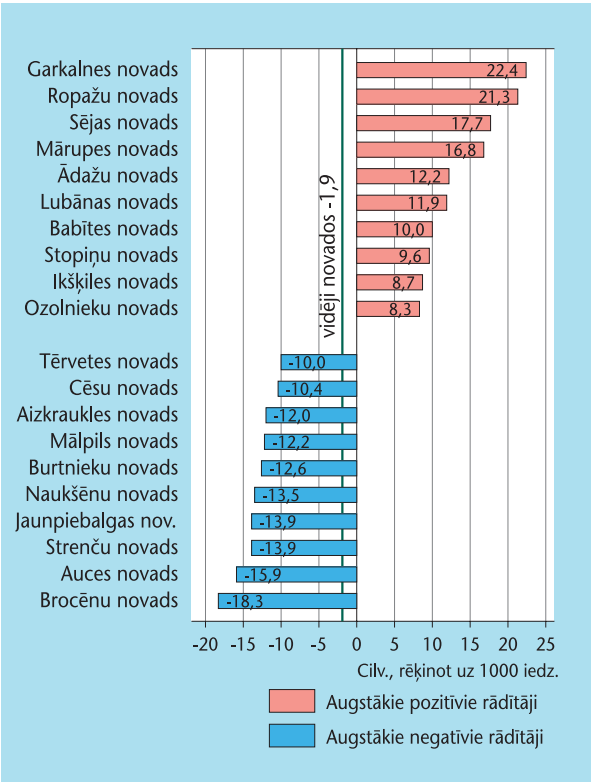
52. attēls. Iedzīvotāju dabiskā pieauguma augstākie un zemākie rādītāji novados 2010. gadā.

Jāņem vērā, ka analizētie iedzīvotāju skaita un tā izmaiņu dati saistīti ar iedzīvotājiem, kuri attiecīgajās teritorijās ir deklarējuši savu dzīvesvietu. Realitātē bieži vērojami gadījumi, kad, pārceļoties uz citu dzīvesvietu, tai skaitā arī uz ārvalstīm, deklarētā dzīvesvieta netiek mainīta.

2010. gads ir pirmais gads, par kuru ir apkopoti iedzīvotāju migrācijas dati novadu griezumā. Kopējās migrācijas apjoms, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, novadu grupā aptver arī informāciju par iedzīvotāju pārcelšanos uz citām valstīm, tomēr netiešas pazīmes liecina, ka šo teritoriju grupā noteicošā ir iekšējā migrācija. 2010. gadā ar pozitīvu migrācijas bilanci izcēlās Pierīgas pašvaldību teritorijas, kam par cēloni galvenokārt bija iedzīvotāju kustība virzienā no Rīgas uz tuvējām, ar metropoli funkcionāli saistītām pašvaldību teritorijām. Vienlaikus pozitīva migrācijas bilance raksturoja arī, piemēram, Lubānas novadu, Apes novadu un Ciblas novadu, kur migrācijas pozitīvā bilance var tikt skaidrota ar iedzīvotāju uzskaites vai deklarēšanās procesa īpatnībām. Jāatzīmē, ka atsevišķos gadījumos lomu spēlēja arī tas, ka iedzīvotāju skaita izmaiņu absolūtie lielumi bija niecīgi, piemēram, statistikas dati liecina, ka 2010. gadā Viļakas novadā mehāniskās kustības rezultātā iedzīvotāju skaits palielinājās par vienu cilvēku. Atsevišķu novadu grupu pārstāv teritorijas, kur gan pozitīvo (piemēram, Jaunjelgavas novads, Rundāles novads), gan arī negatīvo (piemēram, Brocēnu novads, Auces novads) iedzīvotāju migrācijas bilances veidošanos ietekmēja kaimiņu novados ietilpstošo bijušo rajonu centru ietekme, kā arī republikas pilsētu (bez Rīgas) pozitīvā ietekme (piemēram, Kocēnu novads, Grobiņas novads).

Pozitīva iedzīvotāju mehāniskā kustība 2010. gadā, atbilstoši statistikas datiem, bija vērojama vairāk nekā 30 novadu teritorijās. Izteikti lielāks iebraukušo cilvēku skaita pārsvars pār izbraukušajiem bija raksturīgs tuvās Pierīgas pašvaldībām – Mārupes novadā tas bija par vairāk nekā 250 cilvēkiem, Garkalnes, Ropažu un Olaines novadā – par apmēram 150 cilvēkiem. Rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, vislielākais iedzīvotāju skaita palielinājums migrācijas rezultātā bija Garkalnes novadā – par 22,4 cilvēkiem un Ropažu novadā – par 21,3 cilvēkiem.

Turpretī Bauskas novads un Cēsu novads iedzīvotāju mehāniskās kustības rezultātā 2010. gadā zaudēja vairāk nekā 200 cilvēku katrs, bet, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, visvairāk iedzīvotāju skaits saruka Brocēnu novadā – par 18,3 cilvēkiem un Auces novadā – par 15,9 cilvēkiem (sk. 53. attēlu).

53. attēls. Iedzīvotāju kopējās migrācijas saldo augstākie un zemākie rādītāji novados 2010. gadā.

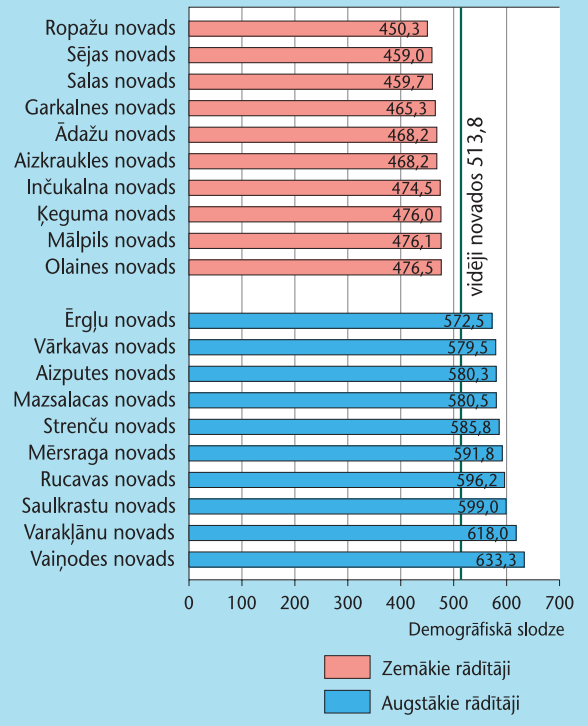
61. attēlā parādītas iedzīvotāju skaita izmaiņas visās pašvaldību teritorijās laika periodā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam, 62. attēlā – iedzīvotāju dabiskais pieaugums 2010. gadā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, bet 63. attēlā – iedzīvotāju ilgtermiņa kopējās migrācijas saldo 2010. gadā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem.

Demogrāfiskā slodze

Demogrāfiskā slodze, kas raksturo iedzīvotāju vecumstruktūru, 2011. gada sākumā, salīdzinot ar 2010. gada sākumu, novadu grupā kopumā nedaudz pieauga – no 513,0 līdz 513,8. Iepriekšējā gadā tika fiksēts pretējais – demogrāfiskā slodze novados kopumā samazinājās (2009. gada sākumā tā bija 516,9). 2009. gada sākumā demogrāfiskā slodze novados kopumā bija augstāka nekā vidēji valstī, bet 2010. un 2011. gada sākumā – jau zemāka nekā vidēji Latvijā.

Demogrāfiskās slodzes atšķirībām nav spilgti izteikts reģionāls raksturs – to parāda 64. attēls, kurā uzrādīta demogrāfiskā slodze visās pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā. Tomēr atsevišķas iezīmes kartogrāfiskais attēlojums atspoguļo. Kā reģionu ar izteiktāk palielinātu demogrāfisko slodzi var izdalīt Liepājas apkārtni, savukārt valsts centrālajā daļā atrodas lielākā daļa teritoriju ar salīdzinoši zemākām šī rādītāja vērtībām. Demogrāfiskās slodzes teritoriālais sadalījums norāda uz ilgākā laika posmā notikušajiem iedzīvotāju sastāva izmaiņu procesiem.

54. attēlā redzamas demogrāfiskās slodzes galējo rādītāju vērtības novadu grupā 2011. gada sākumā. Pašvaldību skaitā ar viszemāko demogrāfisko slodzi un

54. attēls. Demogrāfiskās slodzes augstākie un zemākie rādītāji novados 2011. gada sākumā.

līdz ar to salīdzinoši labvēlīgāko situāciju dominē Rīgas apkārtnes novadi, savukārt Vaiņodes un Varakļānu novadi ir pašvaldību teritorijas ar visaugstāko demogrāfisko slodzi Latvijā.

Salīdzinot ar republikas pilsētu grupu, novados ir lielāks iedzīvotāju īpatsvars līdz darbspējas vecumam un darbspējas vecumā, sekojoši arī mazāks iedzīvotāju īpatsvars virs darbspējas vecuma. 2011. gada sākumā novadu pašvaldību grupā vislielākais bērnu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā bija Mārupes novadā (22,0 %), Babītes un Ādažu novadā (18,3 % katrā), savukārt vismazākais – Baltinavas novadā (11,0 %). Baltinavas novadā arī bija vislielākais pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvars (25,1 %), tāds pats rādītājs raksturoja Varakļānu novadu.

Iedzīvotāju līdz darbspējas vecumam īpatsvara sadalījums starp teritorijām visuzskatāmāk atspoguļo notikušo teritoriju attīstības līmeņa atšķirību veidošanās virzienu. Lielāks bērnu īpatsvars ir novados – galvenokārt Pierīgā – ar relatīvi augstāku attīstības līmeni. Savukārt zemāks to īpatsvars ir nomales teritorijās, mazo pilsētu novados, teritorijās ar relatīvi zemāku attīstības līmeni un kopumā *sarūkošu* iedzīvotāju sastāvu.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetā iezīmē gan labklājības līmeni teritorijā, gan arī pašvaldības finanšu kapacitāti un saimniecisko patstāvību. Vērtējot šī rādītāja izmaiņas laikā, gan jāņem vērā, ka ieņēmumu pieaugums pa gadiem ir saistīts ne tikai ar pārmaiņām iedzīvotāju ienākumos, bet arī ar pašvaldību budžetā ieskaitāmās daļas, nodokļa likmes un apliekamās bāzes izmaiņām.

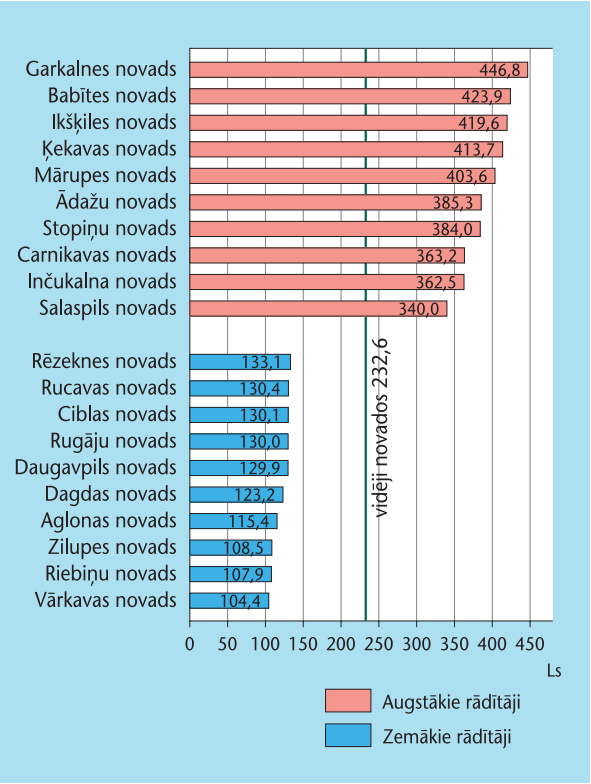
Līdz 2008. gadam visās pašvaldībās strauji pieauga iedzīvotāju ienākumi, katru gadu palielinājās nodokļa atskaitījuma daļa pašvaldību budžetos, tādējādi iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos uz vienu iedzīvotāju ar katru gadu palielinājās. 2008. gadā šis rādītājs novadu grupas teritorijās sasniedza vidēji Ls 286,5 – 78,0 % no vidējā rādītāja valstī (Ls 367,3) un 64,8 % salīdzinājumā ar vidējo rādītāju republikas pilsētu grupā.

2009. gadā ekonomikas lejupslīdes rezultātā iedzīvotāju ienākumi samazinājās, un, pat neraugoties uz palielināto iedzīvotāju ienākuma nodokļa atskaitījuma daļu pašvaldībām, nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos būtiski samazinājās. Rādītājs uz vienu iedzīvotāju novadu grupā noslīdēja līdz Ls 207,5.

2010. gads ieviesa pozitīvas pārmaiņas gan republikas pilsētu, gan novadu pašvaldību budžetu iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumos, taču to iemesls, kā jau minēts, bija būtiskās izmaiņas nodokļa likmēs, proti, to paaugstināšanā un ar nodokli apliekamās bāzes paplašināšanā. Rādītājs uz vienu iedzīvotāju novadu grupā palielinājās līdz Ls 232,6, kas bija par 12,1 % vairāk nekā 2009. gadā. Tomēr iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos novadu grupā bija par 18,4 % mazāki nekā vidēji valstī (Ls 285,1).

2010. gadā novadu grupā augstākie iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldības budžetā uz vienu iedzīvotāju bija Garkalnes novadā (Ls 446,8), Babītes

novadā (Ls 423,9), Ikšķiles novadā (Ls 419,6), savukārt zemākie – Vārkavas novadā (Ls 104,4), Riebiņu novadā (Ls 107,9), Zilupes novadā (Ls 108,5). Atšķirība starp augstāko un zemāko nodokļa ieņēmumu rādītāju novadu grupā bija 4,3 reizes, starpība sastādīja Ls 342,4. Lielākais iedzīvotāju ienākuma nodoklis uz vienu iedzīvotāju, kā ierasts, tika ieturēts Pierīgas novados, turklāt septiņos novados šis rādītājs bija augstāks nekā Rīgā. Kopumā salīdzinoši labākā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu situācija ir novados, kas izvietoti valsts centrālajā daļā un arī atsevišķos novados, kas robežojas ar republikas pilsētām (Liepāju, Valmieru, Ventspili), savukārt tā ir nelabvēlīgāka attālākajos pierobežas novados, lielā daļā Latgales reģiona novadu (sk. 55. attēlu).

55. attēls. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos augstākie un zemākie rādītāji novados 2010. gadā.*

Kopumā 2010. gadā bija novērojama tendence – kaut ne tik izteikta, kāda bija raksturīga periodam pirms ekonomiskās krīzes sākuma – straujāks iedzīvotāju ienākumu pieaugums teritorijās, kurās jau sākotnēji ir lielāki iedzīvotāju ieņēmumi. Salīdzinot 2010. gadu ar 2009. gadu, iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetā palielinājās visos novados, taču novadi ar vislielāko nodokļa ieņēmumu pieaugumu pārsvarā ir Pierīgas pašvaldības. Inčukalna novadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetā palielinājās par Ls 93,0, Ikšķiles novadā – par Ls 50,4, Saulkrastu novadā – par Ls 48,5. Jāizceļ gan Vidzemes reģiona Amatas novads – nodokļa ieņēmumu pieaugums bija Ls 57,4. Savukārt kā novadi ar vismazāko iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu pieaugumu uz vienu iedzīvotāju jāmin Mazsalacas novads (par Ls 8,2), Ludzas novads (par Ls 9,6) un Zilupes novads (par Ls 10,2).

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa apjoma pieaugums būtībā neatspoguļo saimniecisko izmaiņu raksturu 2010. gadā Latvijā kopumā, bet gan, līdzīgi kā iedzīvotāju skaita izmaiņu rādītājs – teritoriju atšķirību sadalījumu pēc līmeņa un attīstības izmaiņu ātruma. Nomales teritorijās un sevišķi novados, kuru sastāvā ir mazās pilsētas, ekonomiskās krīzes periodā kopumā un arī 2010. gadā bija vērojams relatīvi dziļāks saimnieciskās dzīves apsīkums, kura iemesli ir gan ilgākā laikā veidojies nelabvēlīgais iedzīvotāju sastāvs, gan – un galvenokārt – funkcionāli šaurā saimnieciskā struktūra, kura lēnāk piemērojas mainīgos ekonomiskās vides apstākļos. To lielā mērā ilustrē arī bezdarba līmeņa un komercaktivitātes rādītāji.

65. attēlā redzami iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos visās novadu teritorijās 2010. gadā, bet 66. attēlā – iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu pieaugums uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos 2010. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu.

Bezdarba līmenis

2009. gada sākumā bezdarba līmenis novadu grupā bija vidēji 5,7 %, pasliktinoties ekonomiskajai situācijai tas 2010. gada sākumā sasniedza 13,4 %, savukārt 2010. gada laikā situācija nedaudz uzlabojās un 2011. gada sākumā bezdarba līmenis samazinājās līdz 12,8 %. Salīdzinājumā ar vidējo rādītāju valstī (2011. gada sākumā – 11,0 %) un republikas pilsētu grupā (9,3 %) situācija novados kopumā ir nelabvēlīgāka, tomēr pozitīvas tendences ir novērojamas.

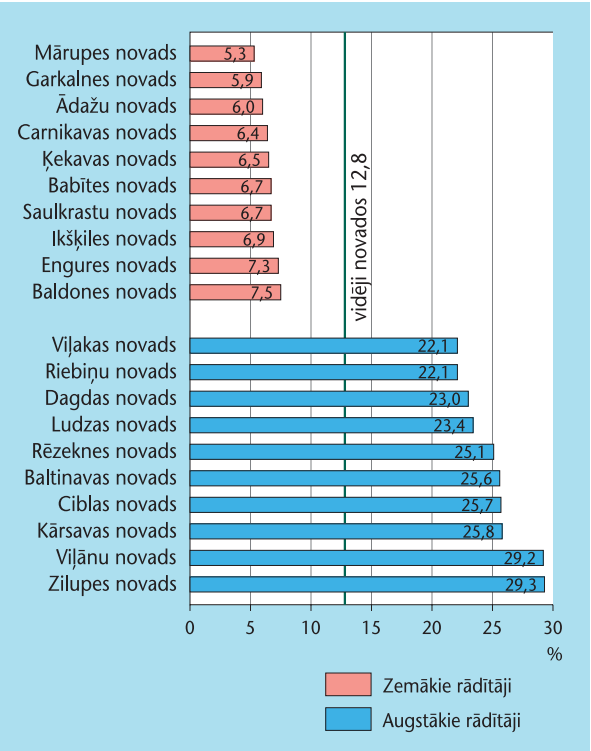
Bezdarba rādītāji novados ir ļoti atšķirīgi. 2011. gada sākumā zemākais bezdarba līmenis bija reģistrēts Pierīgā – Mārupes novadā (5,3 %), Garkalnes novadā (5,9 %), Ādažu novadā (6,0%), bet augstākais Latgalē – Zilupes novadā (29,3 %) un Viļānu novadā (29,2 %; sk. 56. attēlu). Sagrupējot novadus pēc augstākā bezdarba līmeņa 2011. gada sākumā, Latgales novadi aizņem 17 pirmās rindiņas!

Salīdzinot situāciju 2010. gada sākumā un 2011. gada sākumā, visstraujākais bezdarba līmeņa kritums bija novērojams Mālpils novadā (par 4,8 procentpunktiem), Mārupes un Aizkraukles novadā (par 3,0 procentpunktiem katrā), savukārt vislielākais bezdarba līmeņa pieaugums tika reģistrēts Riebiņu novadā (par 4,6 procentpunktiem) un Aglonas novadā (par 4,3 procentpunktiem). Kopumā 2010. gada laikā 73 novados bezdarba situācija uzlabojās, 2 novados tā nemainījās, bet 35 novados bezdarba līmenis pieauga.

Arī pēc bezdarba līmeņa un tā izmaiņām Latvijā kopumā nelabvēlīgas demogrāfiskās un saimnieciskās struktūras apstākļos negatīvā nozīmē izceļas valsts nomales un mazo pilsētu novadi, un, gluži pretēji, vislabvēlīgākā situācija ir Pierīgā un relatīvi arī atsevišķos lielajām pilsētām piegulošajos – piepilsētas novados, kur

* VRAA aprēķini, izmantojot Valsts kases (IIN ieņēmumi) un PMLP (iedzīvotāju skaits) datus.

ir lielāks ekonomiski aktīvā vecuma iedzīvotāju īpatsvars un daudzveidīgāka ekonomiskā struktūra ar plašāku darbavietu izvēles nodrošinājumu lielākās ekonomiskās telpas vienībās – funkcionāli saistītās lielo pilsētu-lauku teritorijās.

56. attēls. Bezdarba līmeņa augstākie un zemākie rādītāji novados 2011. gada sākumā.*

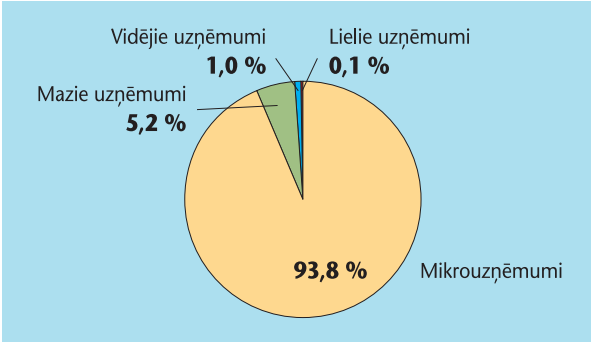
67. attēlā parādīts bezdarba līmenis visās pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā, bet 68. attēlā – bezdarba līmeņa izmaiņas pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā salīdzinājumā ar 2010. gada sākumu.

Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības, ekonomiski aktīvie individuālie komersanti un komercsabiedrības

2009. gadā novadu teritorijās darbojās 58,5 tūkst. ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības**, kas ir 45,7 % no visām šādām vienībām valstī. Salīdzinot ar 2008. gadu, tirgus sektora statistikas vienību skaits novados samazinājās par 1,2 tūkst. jeb 2,0 %.

Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību kopskaitā novadu grupā lielākais īpatsvars ir pašnodarbinātām personām (2009. gadā – 44,5 %), tad seko komercsabiedrības (29,0 %), kas ir dominējošā komercdarbības forma republikas pilsētu grupā, un zemnieku un zvejnieku saimniecības (20,0 %). Individuālo komersantu īpatsvars veido 6,5 %. Salīdzinot ar valsts vidējiem rādītājiem, novadi, saprotams, izceļas ar lielu zemnieku un zvejnieku saimniecību īpatsvaru, bet komercsabiedrību īpatsvars un arī to skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir izteikti mazāks (sk. 71. tabulu).

2009. gadā novados sadalījumā pēc lieluma mikrouzņēmumi bija 93,8 % no visām tirgus sektora statistikas vienībām (sk. 57. attēlu).

57. attēls. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību sadalījums atbilstoši lieluma grupām 2009. gadā novadu grupā.*

Iecavas novadā 2009. gadā bija mazākais ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem (25,8), bet Vārkavas novadā – lielākais (127,2). Taču no šī rādītāja vien par ekonomisko aktivitāti teritorijā nevar spriest, jo kā viena vienība tiek skaitīta gan pašnodarbināta persona, gan liels uzņēmums. Apskatot ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaitu uz 1000 iedzīvotājiem, redzams, ka tieši Vārkavas novadā šis rādītājs 2009. gadā bija viszemākais (2,5). Augstāka ekonomiskā aktivitāte, par ko liecina tieši individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits, bija Pierīgas novados (Mārupes novadā 59,1, Babītes novadā 41,4 individuālie komersanti un komercsabiedrības uz 1000 iedzīvotājiem 2009. gadā). Jāizceļ arī Cēsu novads (rādītāja vērtība 37,5; sk. 58. un 59. attēlu).

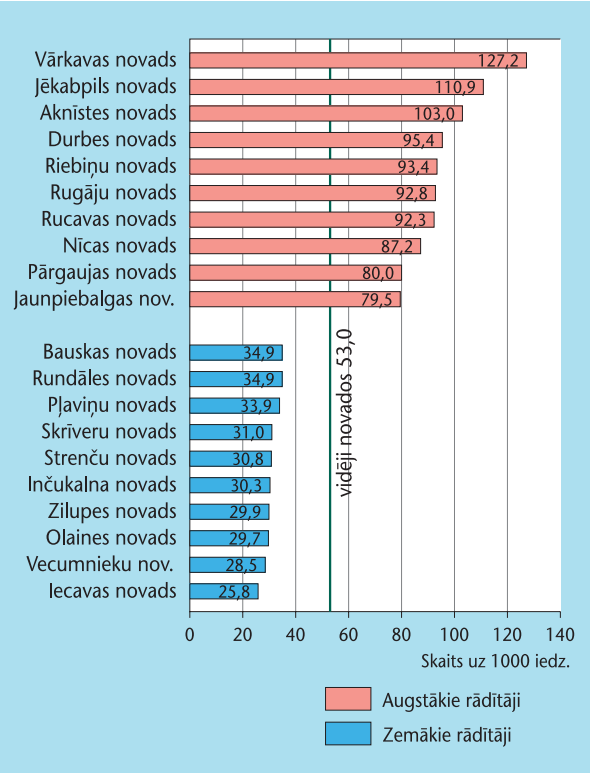
Ekon. aktīvo tirgus sektora stat. vienību komercdarb. forma	Novados			Latvijā		
	Skaits	Uz 1000 iedz.	% no visām formām	Skaits	Uz 1000 iedz.	% no visām formām
Pašnodarbinātās personas	26 044	23,6	44,5	45 279	20,1	35,3
Individuālie komersanti	3796	3,4	6,5	8232	3,7	6,4
Komercsabiedrības	16 962	15,4	29,0	62 769	27,8	49,0
Zemnieku un zvejnieku saimn.	11 710	10,6	20,0	11 876	5,3	9,3
Kopā	**58 512**	**53,0**	**100,0**	**128 156**	**56,8**	**100,0**

71. tabula. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits novados 2009. gadā sadalījumā atbilstoši komercdarbības formām.*

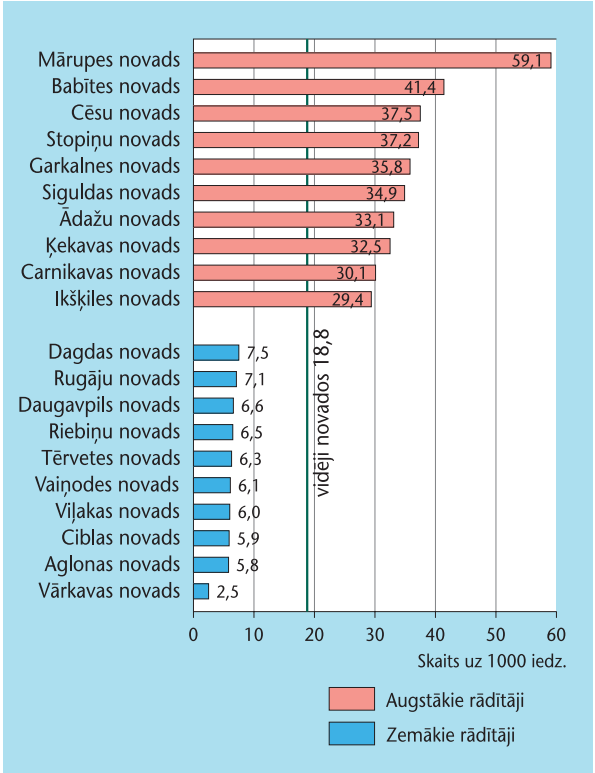
* CSP provizoriskie dati.

* VRAA aprēķini, izmantojot NVA (bezdarbnieku skaits) un PMLP (darbspējas vecuma iedzīvotāju skaits) datus.

** Saskaņā ar CSP uzņēmumu un organizāciju reģistra datiem (provizoriskie dati).

58. attēls. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaita uz 1000 iedzīvotājiem augstākie un zemākie rādītāji novados 2009. gadā.*

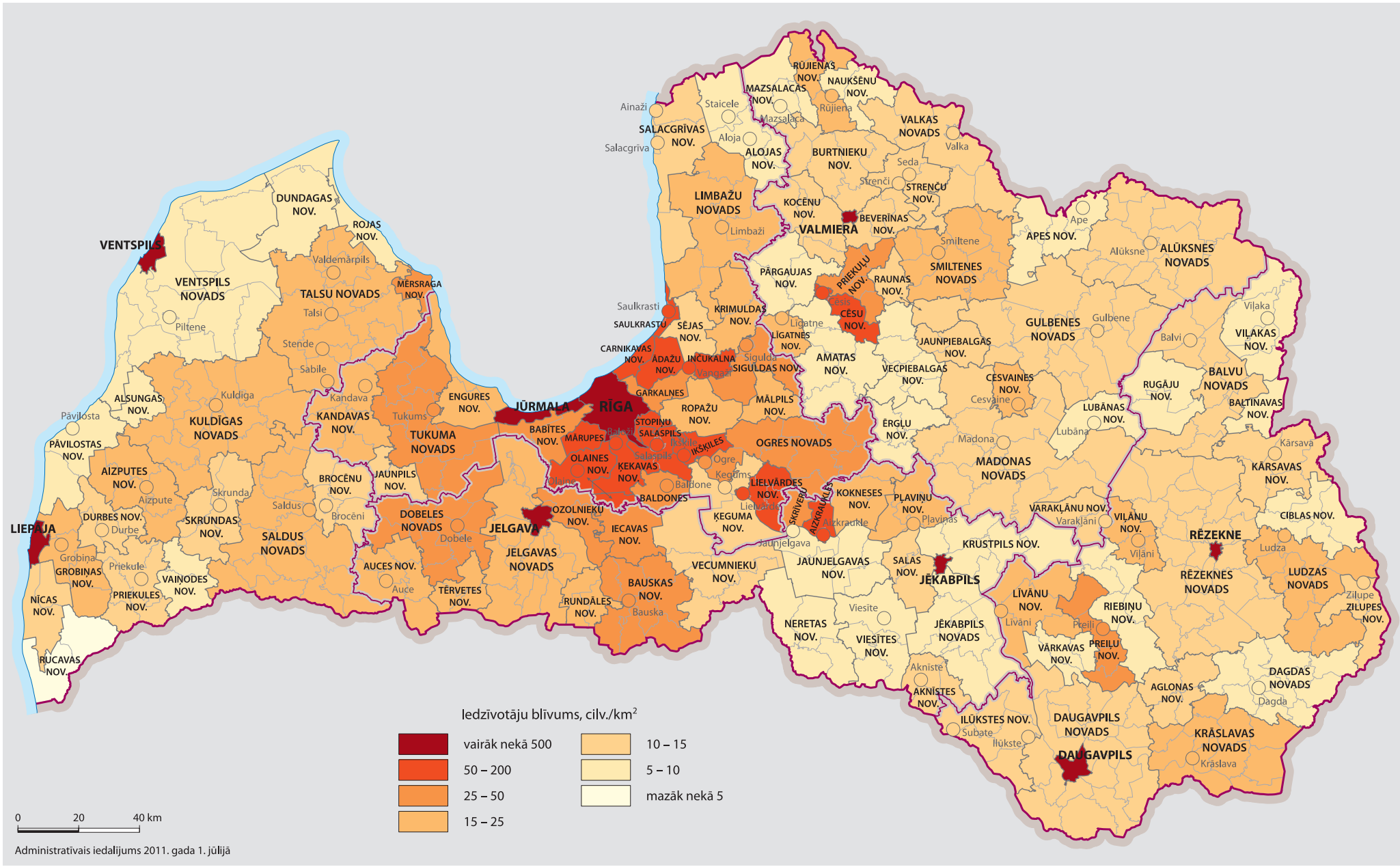
59. attēls. Ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaita uz 1000 iedzīvotājiem augstākie un zemākie rādītāji novados 2009. gadā.*

Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaita sadalījums lielā mērā saskan ar citiem novadu atšķirības iezīmējošiem teritoriju attīstības līmeni raksturojošiem rādītājiem. Tomēr ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits kā rādītājs nepilnīgi raksturo novadus kā atsevišķu teritoriju grupu, kā arī teritoriālās atšķirības. Tas tāpēc, ka šī rādītāja vērtība lielā mērā ir saistīta ar funkcionāli vienotu teritoriju kopu atšķirībām un tajās esošo saimniecisko struktūru, lielo uzņēmumu īpatsvaru un citiem formālo saimnieciskās aktivitātes līmeni ietekmējošiem kontekstuāliem faktoriem.

69. un 70. attēlā parādīts attiecīgi ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem visās pašvaldību teritorijās 2009. gadā un ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem visās pašvaldību teritorijās 2009. gadā.

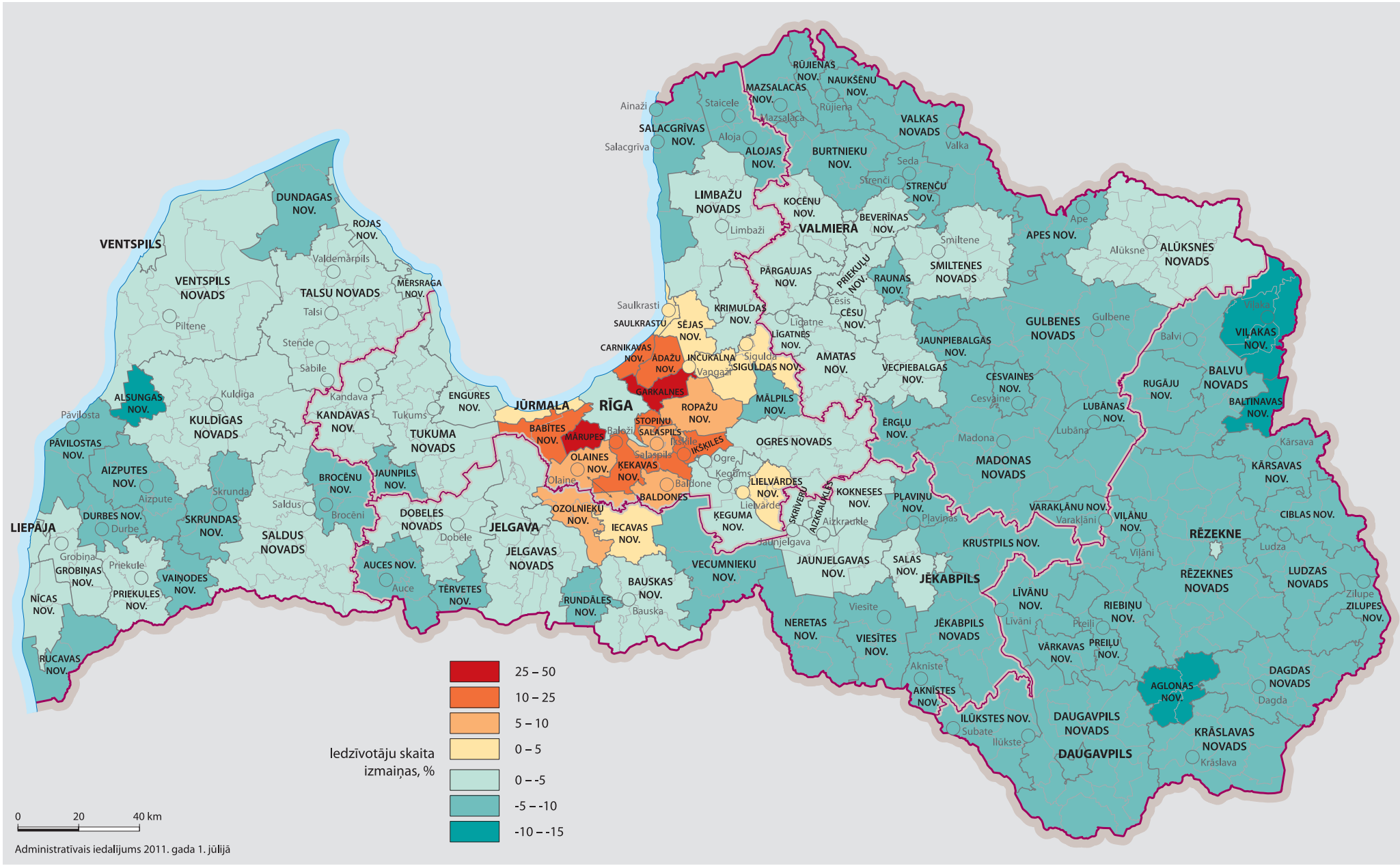
* CSP provizoriskie dati.

* CSP provizoriskie dati.

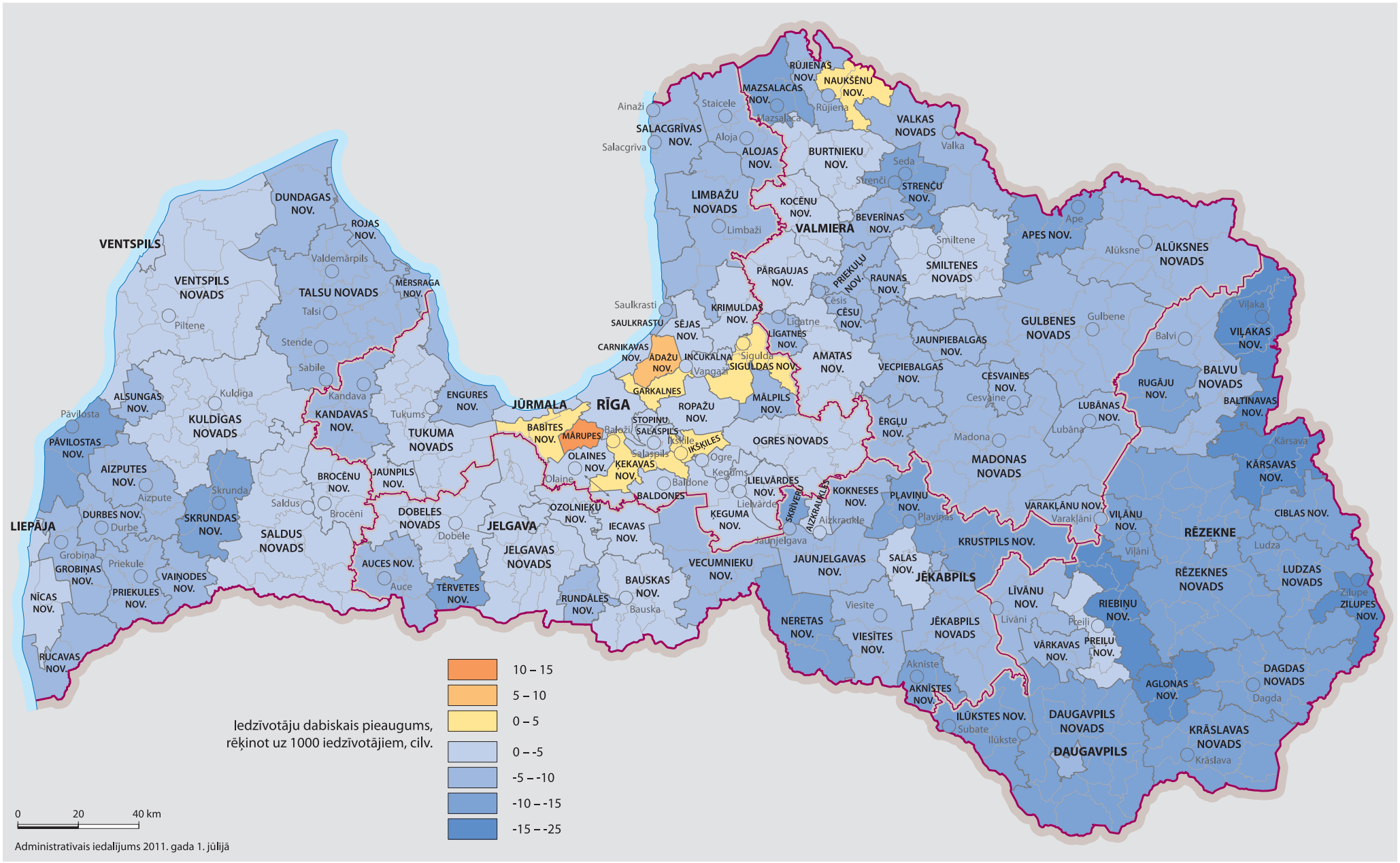
60. attēls. Iedzīvotāju blīvums pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā.*

* PMLP dati.

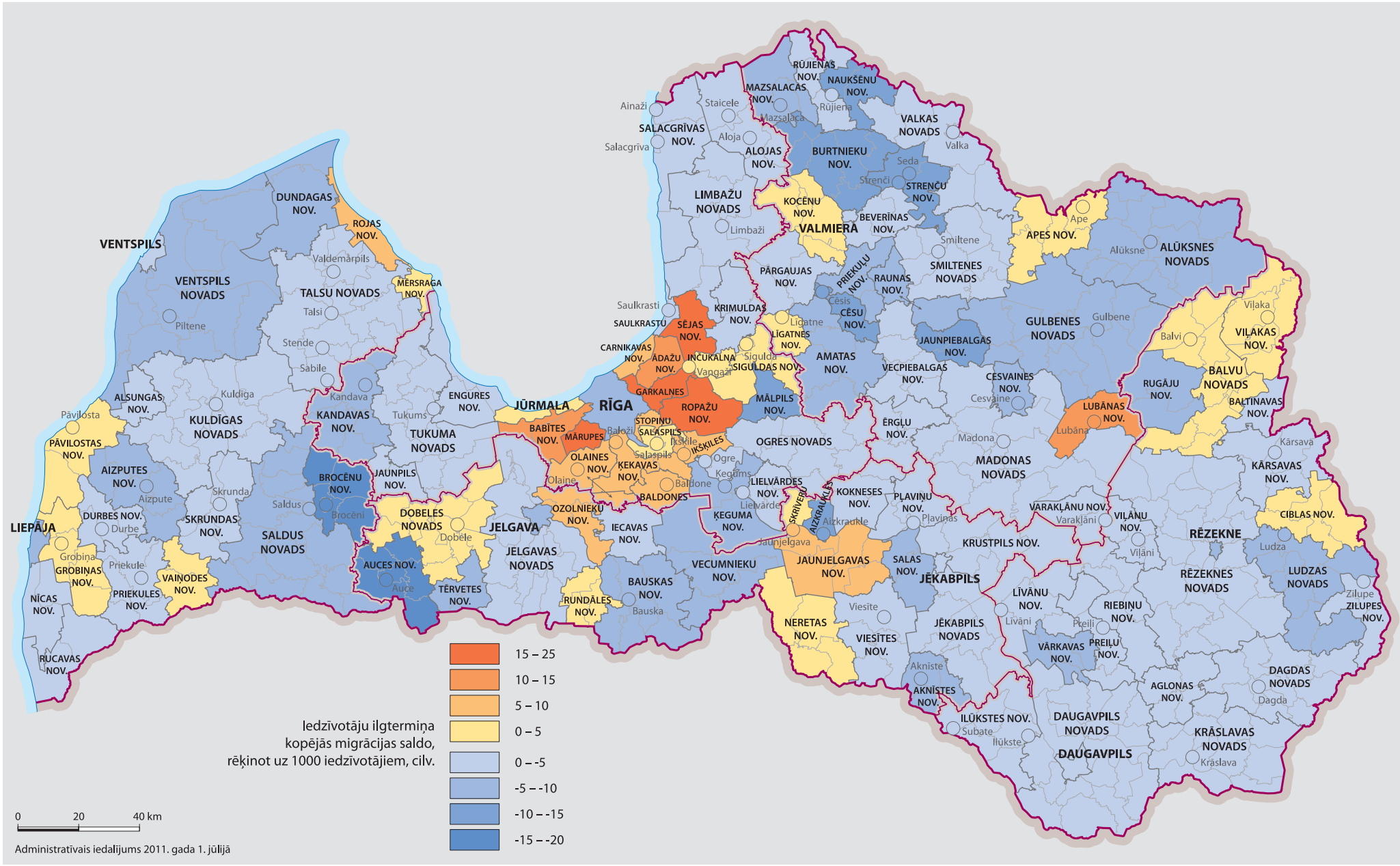
61. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas pašvaldību teritorijās no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam.*

* PMLP dati.

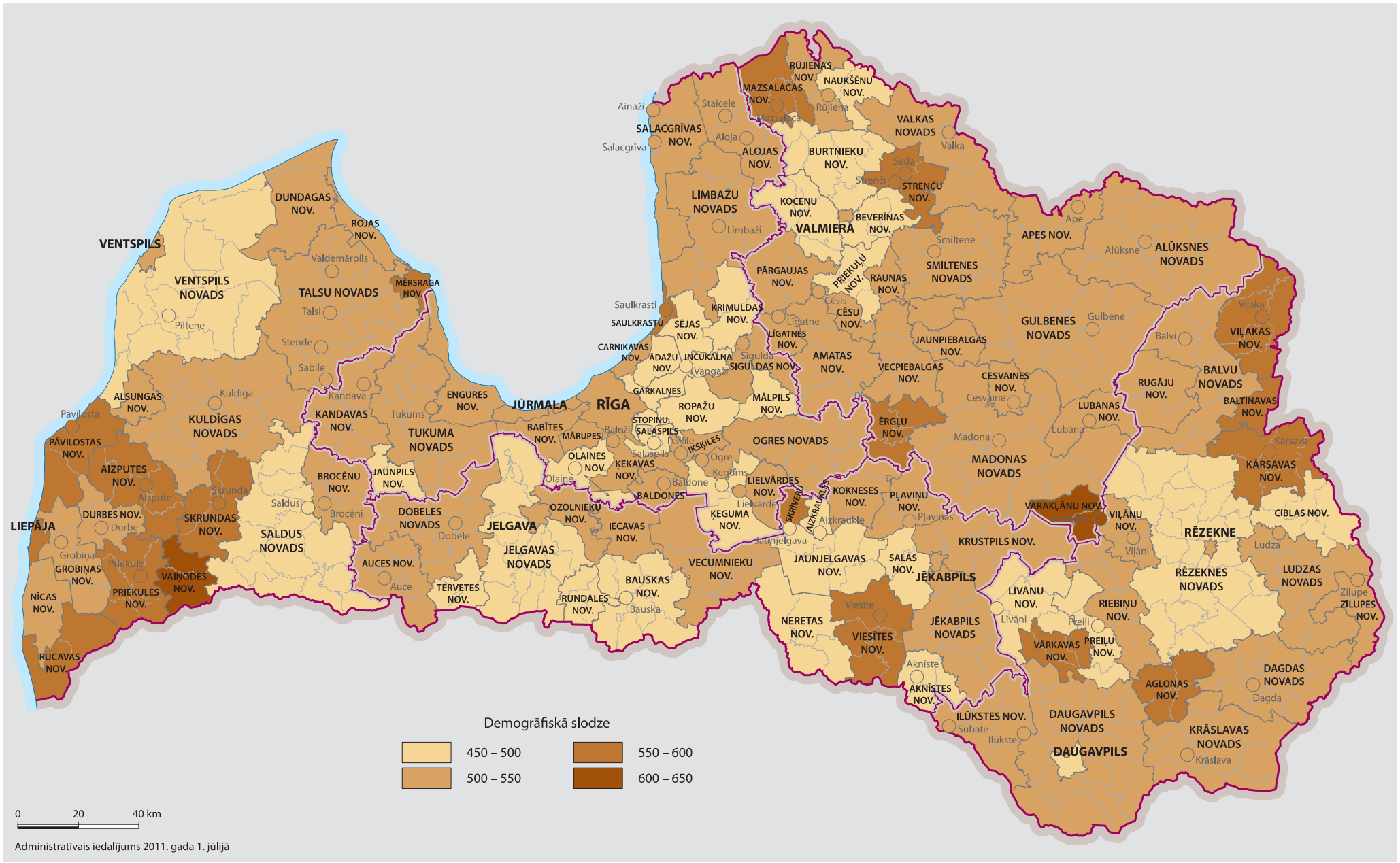
62. attēls. Iedzīvotāju dabiskais pieaugums pašvaldību teritorijās 2010. gadā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem*.

* PMLP dati.

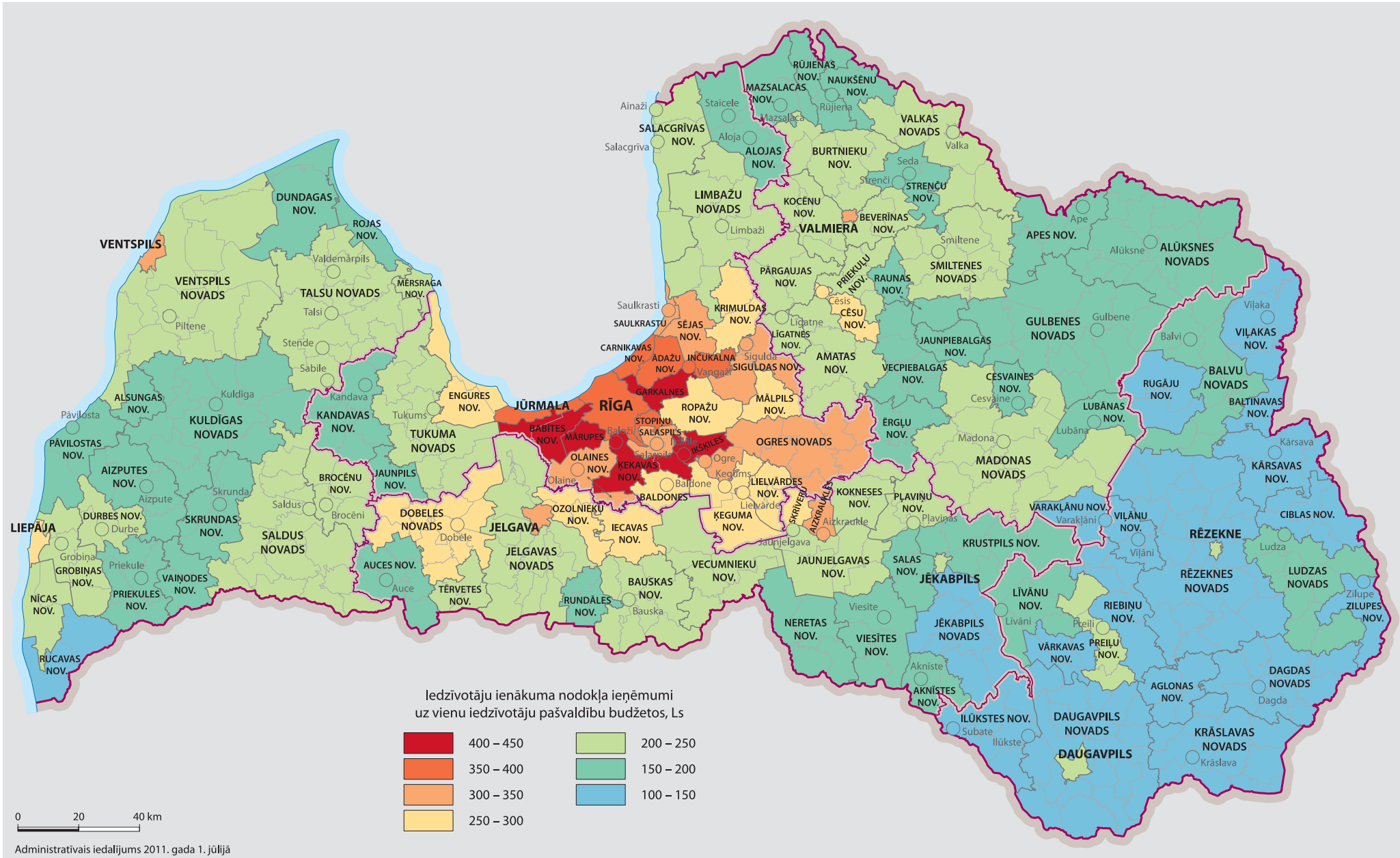
63. attēls. Iedzīvotāju ilgtermiņa kopējās migrācijas saldo pašvaldību teritorijās 2010. gadā, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem.*

* PMLP dati.

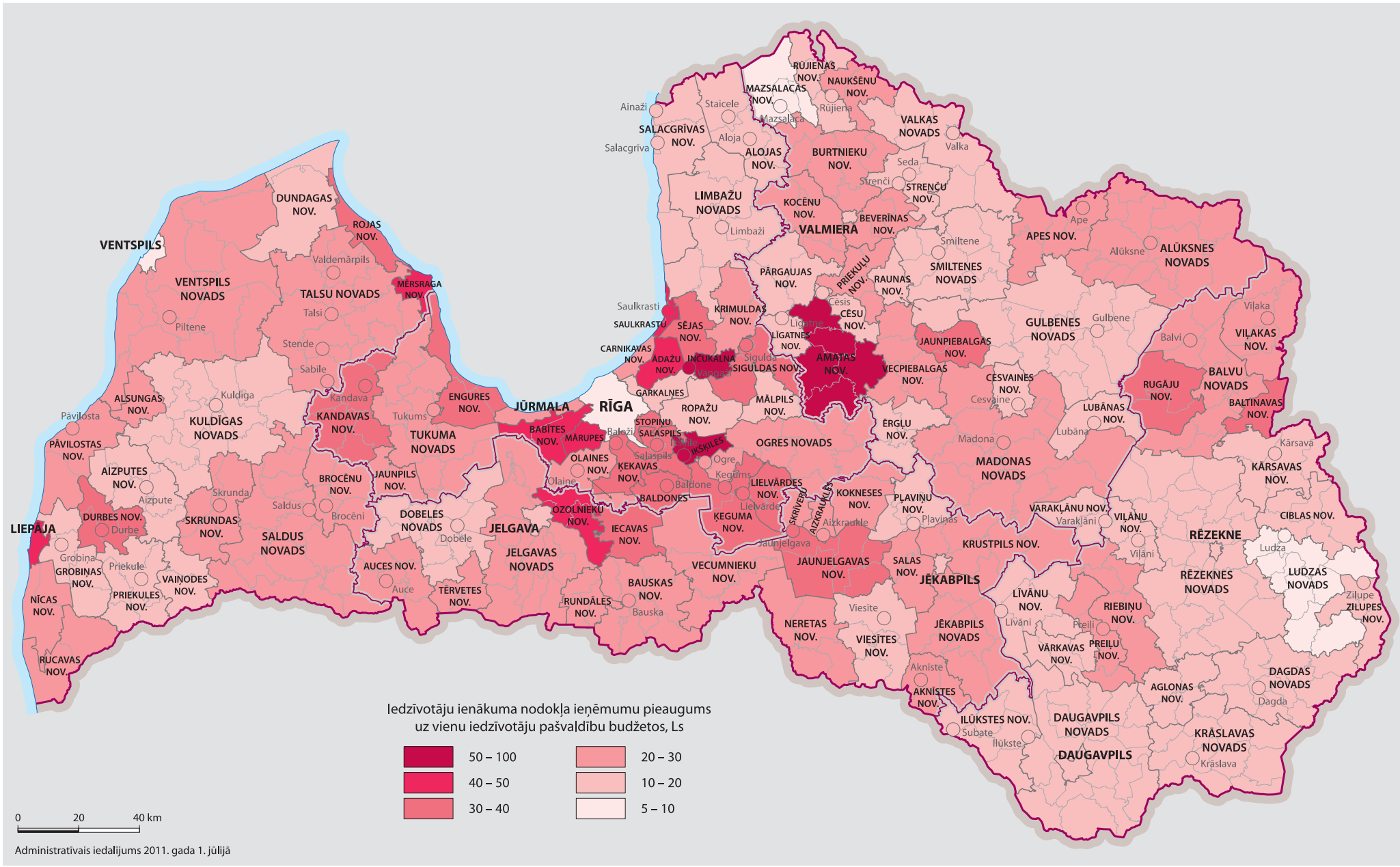
64. attēls. *Demogrāfiskā slodze pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā*.*

* PMLP dati.

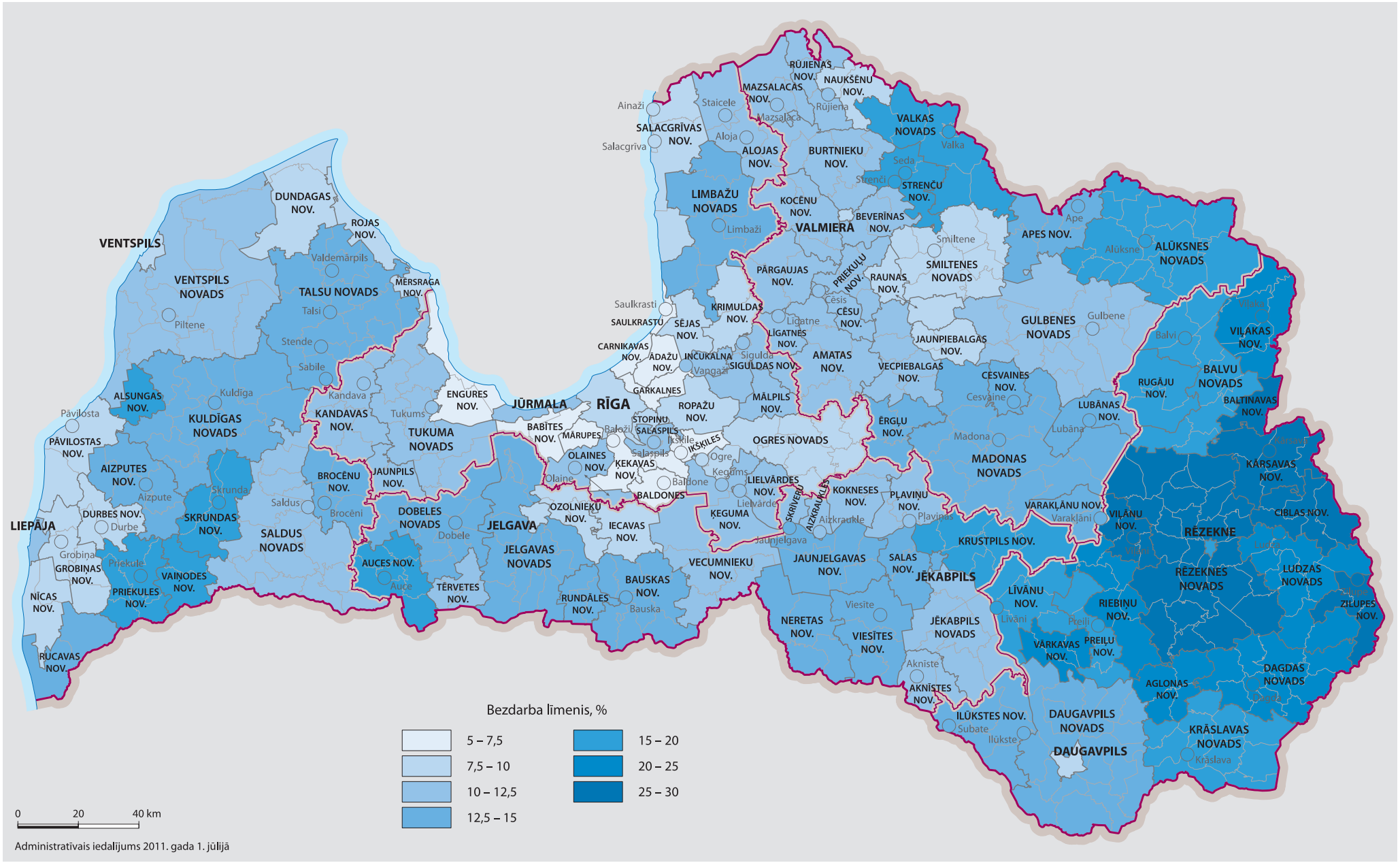
65. attēls. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos 2010. gadā.*

* VRAA aprēķini, izmantojot Valsts kases (IIN ieņēmumi) un PMLP (iedzīvotāju skaits) datus.

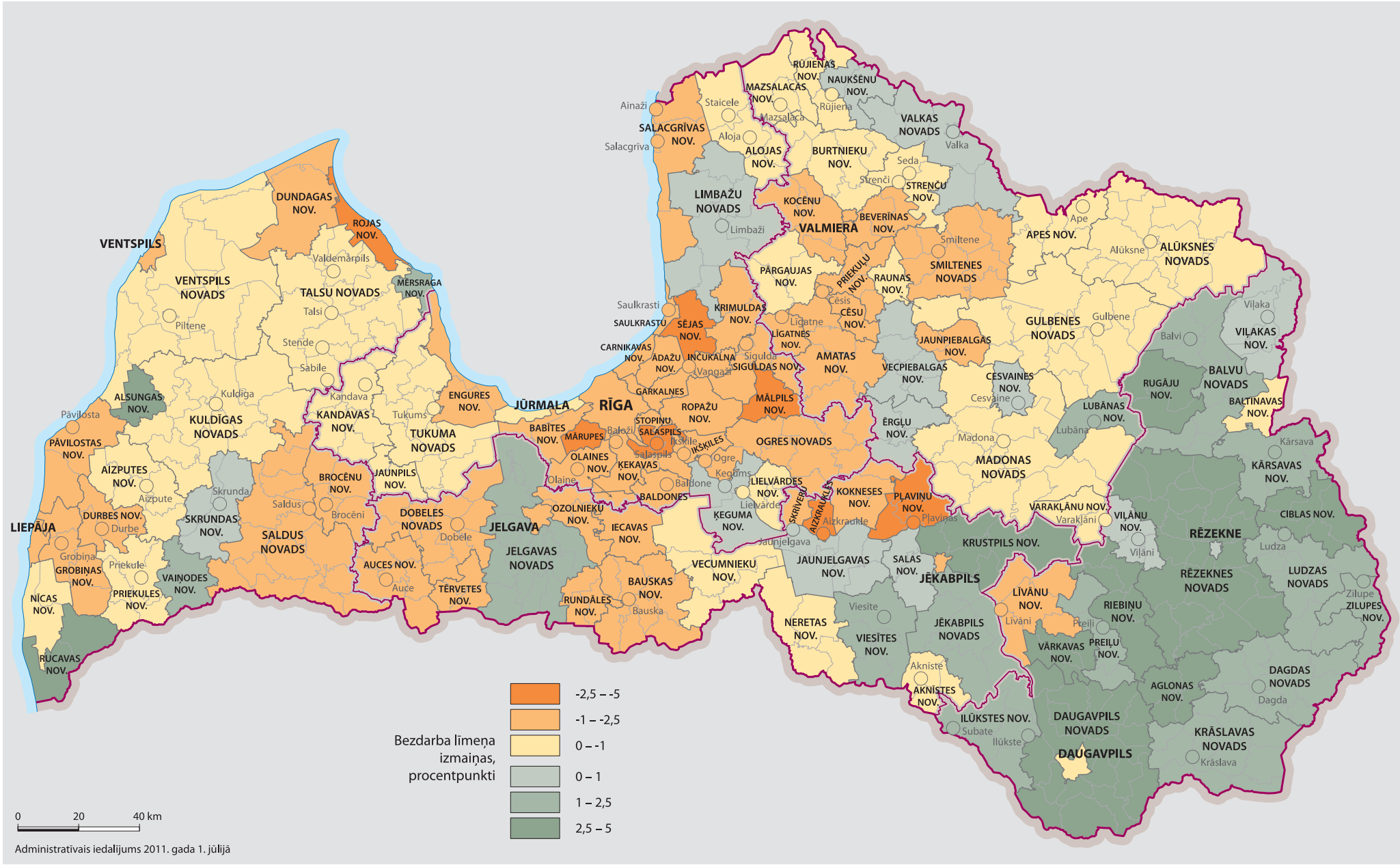
66. attēls. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu pieaugums uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos 2010. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu*.

* VRAA aprēķini, izmantojot Valsts kases (IIN ieņēmumi) un PMLP (iedzīvotāju skaits) datus.

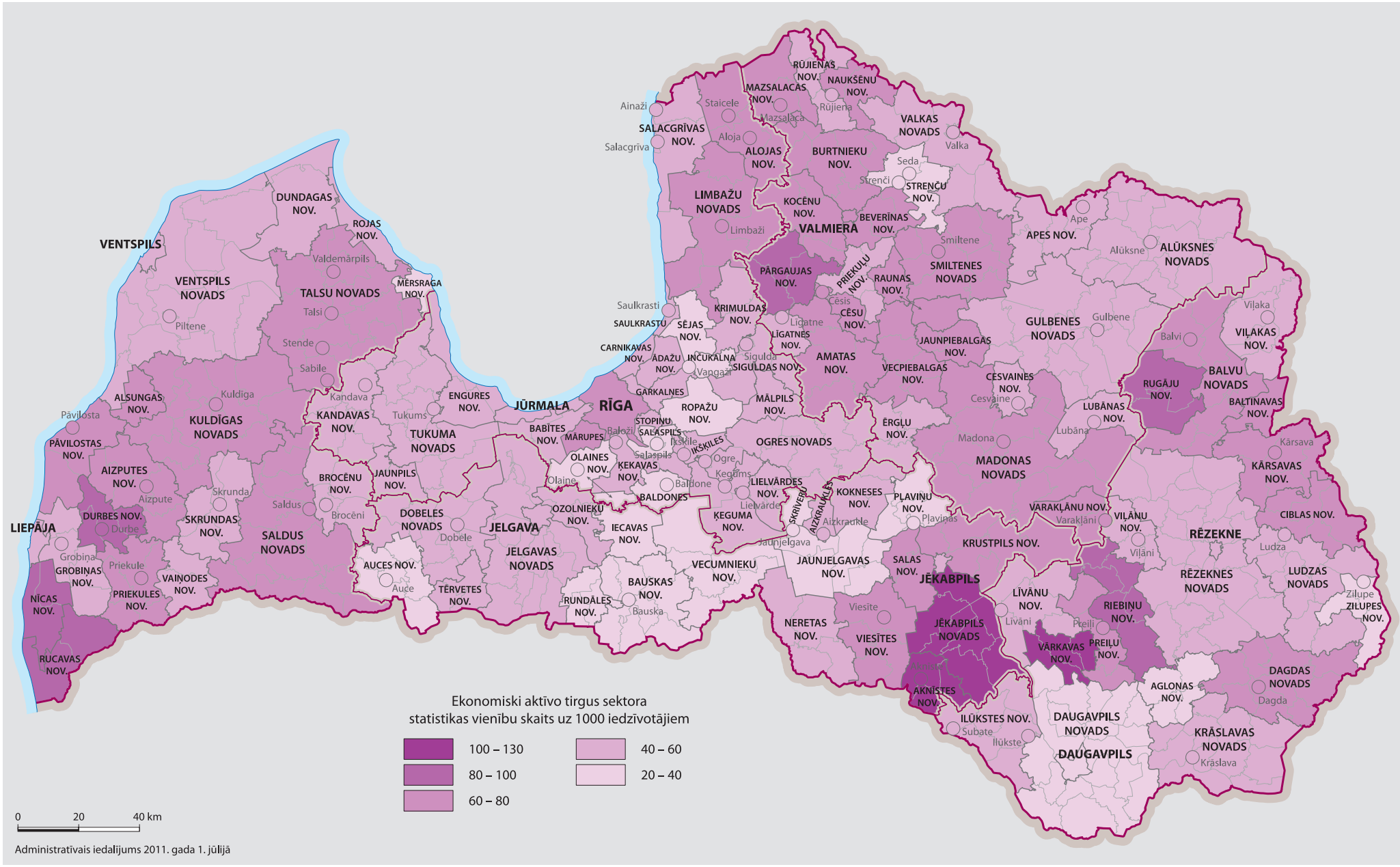
67. attēls. Bezdarba līmenis pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā.*

* VRAA aprēķini, izmantojot NVA (bezdarbnieku skaits) un PMLP (darbspējas vecuma iedzīvotāju skaits) datus.

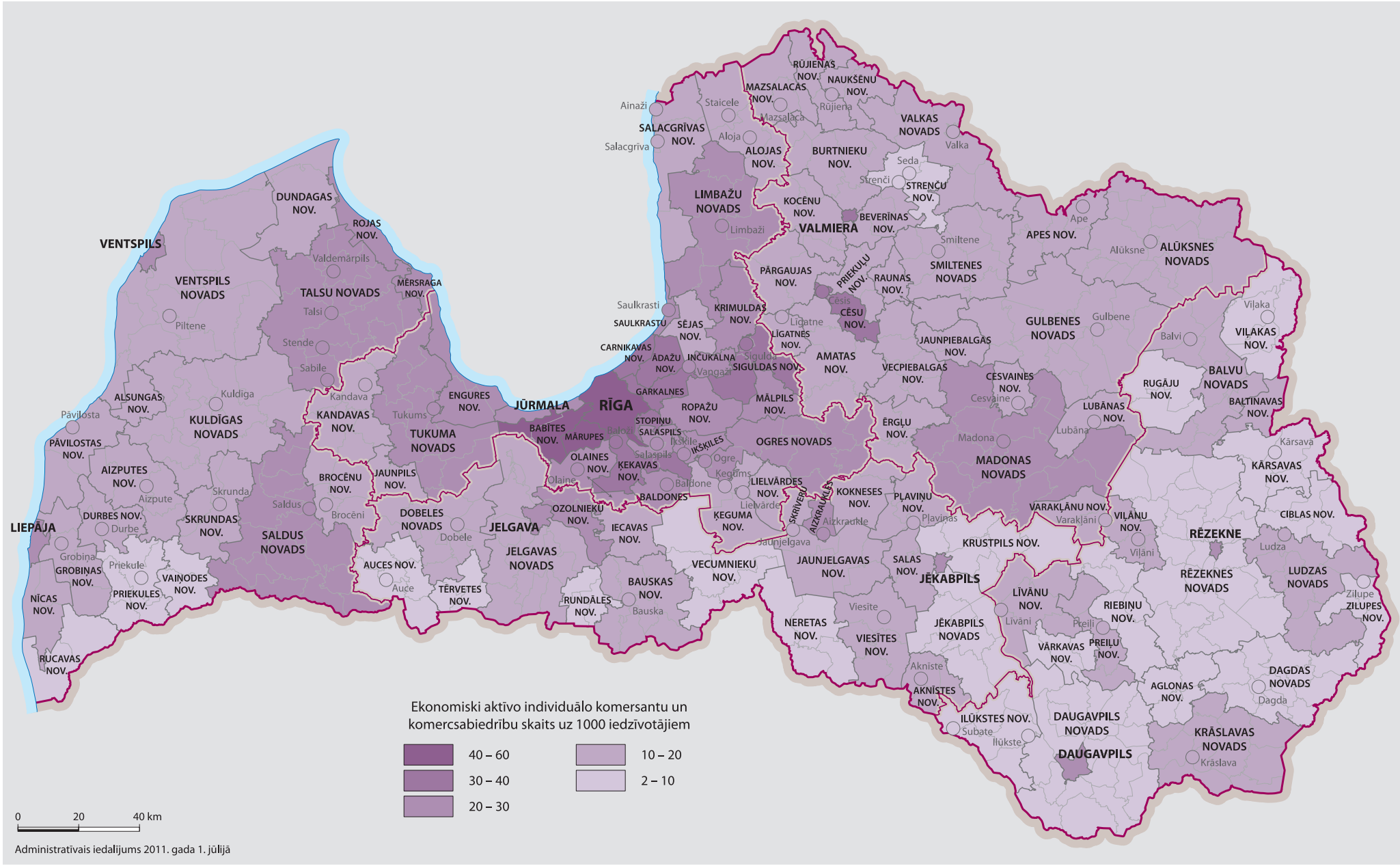
68. attēls. Bezdarba līmeņa izmaiņas pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā salīdzinājumā ar 2010. gada sākumu.*

* VRAA aprēķini, izmantojot NVA (bezdarbnieku skaits) un PMLP (darbspējas vecuma iedzīvotāju skaits) datus.

69. attēls. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem pašvaldību teritorijās 2009. gadā.*

* CSP provizoriskie dati.

70. attēls. Ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem pašvaldību teritorijās 2009. gadā.*

* CSP provizoriskie dati.

IV TERITORIJU ATTĪSTĪBAS LĪMEŅA NOVĒRTĒJUMS

Latvijā jau vairāk nekā desmit gadu dažādu teritoriālo vienību attīstības novērtējumam aprēķina teritorijas attīstības līmeņa indeksu, kas ataino teritorijas relatīvo attīstības līmeni pārskata gadā. Teritorijas attīstības līmeņa indekss ir sintētisks rādītājs, kas dod iespēju raksturot un salīdzināt teritorijas attīstību atbilstoši vairākiem demogrāfiskiem un sociālekonomiskiem rādītājiem kopā.

Analītiskā darba gaitā rodas nepieciešamība raksturot teritorijas attīstību dažādā skatījumā un analizēt to ne tikai noteiktā brīdī, bet arī dinamikā. Tādēļ VRAA sadarbībā ar Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministriju 2010. gadā izstrādāja metodiku vēl viena indeksa – teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa – aprēķināšanai.

Teritorijas attīstības līmeņa indeksa un teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa aprēķināšanas kārtību nosaka 25.05.2010. MK noteikumi Nr. 482 „Noteikumi par teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanas kārtību un tā vērtībām". Šo noteikumu stāšanās spēkā lika ieviest izmaiņas teritorijas attīstības indeksu terminos – iepriekš normatīvajos aktos vienīgais minētais un par teritorijas attīstības indeksu (speciālistu aprindās – arī par teritorijas attīstības gada indeksu) sauktais rādītājs tiek pārdēvēts par teritorijas attīstības līmeņa indeksu, savukārt iepriekšminētajos Ministru kabineta noteikumos otrs iekļautais attīstības indekss – teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss – tā izstrādes laikā, tai skaitā arī pārskatā „Reģionu attīstība Latvijā 2009", tika dēvēts par teritorijas attīstības ķēdes indeksu.

Teritorijas attīstības līmeņa indekss

Teritorijas attīstības līmeņa indekss raksturo attīstības līmeni konkrētās teritorijās attiecīgajā gadā, parādot teritoriju augstāku vai zemāku sociālekonomisko attīstību, salīdzinot ar vidējo attīstības līmeni šo teritoriju grupā. Šī indeksa aprēķināšanai pietiek ar viena gada sākotnējiem datiem, attīstības temps netiek ievērtēts.

Teritorijas attīstības līmeņa indeksa vidējā vērtība katrā teritoriju grupā attiecīgajā pārskata gadā ir nulle un attīstība kā process nav redzams. Protams, katrai teritorijai indeksa vērtība no gada uz gadu mainās, bet šīs izmaiņas parāda gada ietvaros salīdzināmu, nevis vispārēju attīstību. Teritorijas attīstības līmeņa indekss nesniedz informāciju, vai teritorija, salīdzinot ar pārējām grupā iekļautajām teritorijām, attīstās apsteidzošos vai atpaliekošos tempos.

Teritorijas attīstības līmeņa indeksa aprēķina metodes pamats ir svarīgāko attīstības pamatrādītāju standartizācija. Standartizētos rādītājus aprēķina no sākotnējiem rādītājiem, kuri raksturo teritoriju dažādos aspektos un izteikti reālās (cilvēku skaita, naudas, procentu vai citās izmērāmās) vienībās. Standartizācijas rezultātā rādītāja sākotnējās mērvienības zūd, tādēļ dažādi rādītāji kļūst savstarpēji salīdzināmi. Standartizētie rādītāji tiek apvienoti, izveidojot kopējo attīstības līmeņa indeksu. Standartizēto rādītāju vērtības aprēķina katram attīstības pamatrādītājam, katrai teritorijai.

Rādītāju standartizāciju veic, izmantojot formulu

$$t = \frac{x - \bar{x}}{s},$$

kur:

t – konkrētā teritoriju raksturojošā rādītāja standartizētā vērtība;

x – standartizējamais rādītājs attiecīgajā teritorijā savās specifiskajās mērvienībās;

$\bar{x}$ – attiecīgā rādītāja aritmētiskais vidējais salīdzināmo teritoriju grupā (aprēķina vai nu kā svērto vidējo, vai kā divu absolūto lielumu attiecību);

s – standartnovirze, variācijas rādītājs, kuru aprēķina ar formulu

$$s = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2 f}{\sum f}},$$

kur f ir statistiskais svars – parasti tas ir iedzīvotāju skaits teritorijā.

Atbilstoši valsts administratīvi teritoriālajam iedalījumam teritorijas attīstības līmeņa indeksu aprēķina 110 novadiem* un deviņām republikas pilsētām, kā arī pieciem plānošanas reģioniem. Plānošanas reģioniem indeksa aprēķinā tiek izmantoti astoņi rādītāji un to nozīmīguma svars, bet abām pašvaldību grupām – republikas pilsētām un novadiem – četri rādītāji un to nozīmīguma svars (sk. 72 tabulu).

* 03.01.2011. stājās spēkā grozījumi Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā, kuri noteica, ka bijušā Rojas novada vietā ir izveidoti divi atsevišķi novadi – Rojas novads un Mērsraga novads. Līdz tam – 109 novadi.

Rādītājs	Nozīmīguma svars Plānošanas reģioni	Rep. pilsētas, novadi
Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedz., fakt. cenās, Ls	0,3	-
Bezdarba līmenis, %	0,15	0,3
Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedz. pašvaldību budžetos, Ls	0,1	0,3
Nefinanšu investīcijas uz vienu iedzīvotāju, Ls	0,1	-
Demogrāfiskā slodze	0,1	0,2
Ekon. aktīvo individ. komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedz.	0,1	-
Iedzīvotāju blīvums, cilv./km^2	0,05	-
Iedzīvotāju skaita izmaiņas pēdējo piecu gadu laikā, %	0,1	0,2
Svaru summa	**1,0**	**1,0**

72. tabula. Teritorijas attīstības līmeņa indeksa aprēķināšanai nepieciešamie statistikas rādītāji un to nozīmīguma svars.

noteikumos Nr. 840 „Noteikumi par kritērijiem un kārtību valsts budžeta dotācijas piešķiršanai pašvaldībām un plānošanas reģioniem Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu īstenošanai".

Valsts budžeta dotāciju var saņemt visas pašvaldības, kā arī plānošanas reģioni*, īstenojot projektus visu Eiropas Savienības fondu aktivitāšu ietvaros, kurās pašvaldība vai plānošanas reģions klasificējas kā atbalsta saņēmējs**. Līdz ar to valsts budžeta dotācijas piešķiršanas specifika ir tāda, ka netiek vērtēta kāda projekta īstenošanas priekšrocība konkrētā teritorijā vai Eiropas Savienības fondu aktivitātē. Tā vietā valsts budžeta dotācijai ir noteiktas vairākas intensitātes pakāpes, kas ir atkarīgas no pašvaldības sociālekonomiskā stāvokļa un spējas uz citu pašvaldību fona pašai līdzfinansēt Eiropas Savienības fondu projektus. Uz šo spēju norāda teritorijas attīstības līmeņa indekss, kurā iekļautie rādītāji ir cieši saistīti ar pašvaldības budžeta iespējām.

Tādējādi valsts budžeta dotācijas piešķiršanas loģika ir: jo zemāks ir teritorijas attīstības līmeņa indekss, jo lielāks ir valsts budžeta dotācijas īpatsvars un jo mazāks pašas pašvaldības finansējuma īpatsvars (sk. 73. tabulu).

Teritorijas attīstības līmeņa indekss parāda ne vien to, kuras teritorijas atrodas virs vai zem vidējā sociālekonomiskās attīstības līmeņa šo teritoriju grupā (pašvaldību teritoriju gadījumā – attiecībā pret vidējo republikas pilsētu vai novadu grupā, plānošanas reģionu gadījumā – attiecībā pret vidējo valstī), bet arī šo teritoriju attīstības novirzi no vidējā līmeņa (pamatā indeksa vērtības var būt robežās no +3 līdz -3).

Teritorijas attīstības līmeņa indeksa izmantošana gadu gaitā ir ievērojami paplašinājusies. Sākotnēji to lietoja tikai īpaši atbalstāmo teritoriju noteikšanai, bet pašreiz teritorijas attīstības līmeņa indeksu piemēro:

- reģionālās attīstības valsts atbalsta programmas izstrādē;
- valsts budžeta dotācijas aprēķināšanai pašvaldībām un plānošanas reģioniem Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu īstenošanai;
- Eiropas Savienības, valsts atbalsta un citu finanšu instrumentu ietekmes uz teritoriju attīstību un ekonomiskās efektivitātes novērtēšanā;
- dažādu teritoriju attīstības salīdzināšanā, vērtēšanā, prognozēšanā un cita veida teritoriju attīstības analīzē.

Grupa	Teritorijas attīstības līmeņa indekss (intervāls)	Valsts budžeta dotācija, % Projekta iesniegums iesniegts līdz 2009.g. 30.jūn.	Valsts budžeta dotācija, % Projekta iesniegums iesniegts pēc 2009.g. 30.sept.	Pašvaldības finansējums, % Projekta iesniegums iesniegts līdz 2009.g. 30.jūn.	Pašvaldības finansējums, % Projekta iesniegums iesniegts pēc 2009.g. 30.sept.
V	-2,000 un zemāks	60	30	40	70
IV	no -1,000 līdz -1,999	50	25	50	75
III	no 0 līdz -0,999	40	20	60	80
II	no 0,001 līdz 0,999	30	15	70	85
I	1,000 un augstāks	20	10	80	90

73. tabula. Nacionālā publiskā finansējuma sadalījuma proporcijas starp valsts budžeta dotāciju un pašvaldības finansējumu, kā arī starp valsts budžeta dotāciju plānošanas reģionam un pašvaldības finansējumu projektos, kurus līdzfinansē Eiropas Savienības struktūrfondi un Kohēzijas fonds.

Viens no galvenajiem teritorijas attīstības līmeņa indeksa lietošanas mērķiem ir valsts atbalsta intensitātes noteikšana pašvaldībām to īstenotos Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansētos projektos. Teritorijas attīstības līmeņa indekss nosaka nacionālā publiskā finansējuma sadalījuma proporcijas starp valsts budžeta dotāciju un pašvaldības (novada, republikas pilsētas) pašas finansējumu projekta īstenošanā. Valsts budžeta dotācijas piešķiršanas kārtība ir noteikta 28.07.2009. MK

Lēmumu par valsts budžeta dotāciju Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu īstenošanā pieņem, pamatojoties uz tādu teritorijas attīstības līmeņa indeksu, kāds tas ir bijis projekta iesnieguma iesūtīšanas laikā. 2011. gadā teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtības pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijām ir noteiktas 25.05.2010. MK noteikumos Nr. 482 „Noteikumi par teritorijas attīstības indeksa aprēķināšanas kārtību un tā vērtībām".

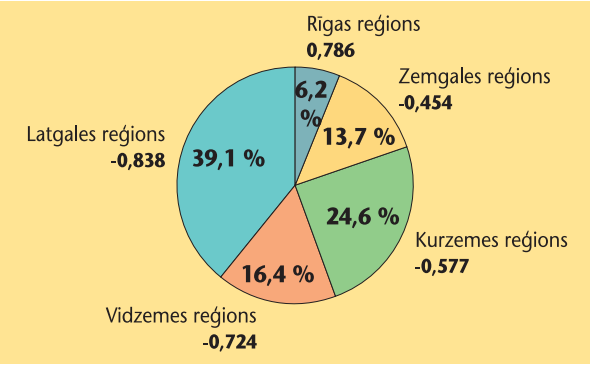
* Ņemot vērā, ka plānošanas reģioniem nav savu ieņēmumu, tie var saņemt valsts budžeta dotāciju tikai gadījumā, ja īsteno projektu kopā ar pašvaldību. Laika posmā no 2007. gada līdz 2011. gada vidum ir bijis tikai viens šāds projekts.

** Izņēmums ir darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.4.1.5. aktivitātes „Vides risku samazināšana" apakšaktivitātes un 3.5.1.2. aktivitātes „Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība" 3.5.1.2.1. apakšaktivitāte „Normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju rekultivācija", jo tajās ir noteikts komercdarbības atbalsts.

Valsts budžeta dotācijas pašvaldībām ir izmaksātas divu Eiropas Savienības fondu darbības programmu ietvaros – 1. darbības programmā „Cilvēkresursi un nodarbinātība" un 3. darbības programmā „Infrastruktūra un pakalpojumi". Kopumā laika posmā no 2009. gada līdz 2011. gada vidum* valsts budžeta dotācijas pašvaldībām ir izmaksātas 8326,4 tūkst. latu apmērā, kur 8320,1 tūkst. latu pašvaldības ir saņēmušas, īstenojot projektus 3. darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" ietvaros. Nelielo finansējuma apmēru 1. darbības programmai „Cilvēkresursi un nodarbinātība" var skaidrot ar faktu, ka 2009. gadā tika pārskatītas Eiropas Sociālā fonda (ESF) aktivitātes, un ekonomiskās krīzes pārvarēšanas un ESF ieguldījumu pievilcības palielināšanas nolūkā vairākām aktivitātēm tika palielināta ESF atbalsta intensitāte līdz 100 %, tādējādi izslēdzot valsts budžeta dotācijas nepieciešamību (sk. 74. tabulu un 71. attēlu).

Plānošanas reģions	2009	2010	2011 (līdz 24. maijam)
Rīgas reģions	310 148	141 604	61 695
Vidzemes reģions	664 032	584 210	122 028
Kurzemes reģions	993 874	970 126	81 506
Zemgales reģions	447 384	616 936	76 435
Latgales reģions	1 499 614	1 513 875	242 926
Kopā Latvijā	**3 915 052**	**3 826 751**	**584 590**

74. tabula. Valsts budžeta dotāciju apjoms pašvaldībām Eiropas Savienības fondu aktivitāšu ietvaros no 2009. gada līdz 2011. gada vidum sadalījumā pa plānošanas reģioniem, Ls.*

71. attēls. Valsts budžeta dotāciju kopapjoms pašvaldībām Eiropas Savienības fondu aktivitāšu ietvaros no 2009. gada līdz 2011. gada vidum sadalījumā pa plānošanas reģioniem, %. Salīdzinājumam izmantots teritorijas attīstības līmeņa indekss atbilstoši 2010. gada datiem.*

Analizējot pašvaldībām izmaksāto valsts budžeta dotāciju sadalījumu pa plānošanas reģioniem, var secināt, ka izmantotais princips ir nozīmīgs ne vien mērķtiecīgai valsts atbalsta sadalei, bet arī reģionālās attīstības veicināšanai kopumā: lielāku valsts budžeta dotāciju apjomu saņēmušas tās pašvaldības, kas, vērtējot pēc teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtībām, atrodas reģionos ar salīdzinoši sliktāku sociālekonomisko stāvokli. Tādējādi atslogoti šo pašvaldību budžeti un tām bijušas iespējas gan veikt likumā noteiktās funkcijas, gan arī plānot ieguldījumus pašvaldības infrastruktūras un cilvēkresursu attīstībā.

Republikas pilsētu grupa

Republikas pilsētu grupā 2010. gadā ar pozitīvu teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtību jeb ar indeksa vērtību virs vidējā šajā grupā bija piecas pilsētas – Rīga, Jelgava, Jūrmala, Valmiera un Ventspils. Pārējām četrām republikas pilsētām indekss bija dažāda lieluma negatīvie skaitļi jeb indeksa vērtības bija zemākas par vidējo pilsētu grupā.

Katrā teritorijā tās attīstības līmeņa indeksa vērtības veidošanā viens no indeksu veidojošajiem pamatkomponentiem izvirzās par galveno un sastāda lielāko attīstības līmeņa indeksa vērtības daļu. Ja rādītājs atrodas virs vidējā teritoriju grupā, tam atbilstošais indeksa komponents ir pozitīvs, kas, savukārt, norāda, kādā jomā šīs teritorijas attīstība visspilgtāk apsteidz citu tās pašas grupas teritoriju attīstību. Un otrādi – ja rādītājs ir zem vidējā, tad atbilstošais attīstības līmeņa indeksa komponents ir negatīvs, tas pazemina indeksa vērtību un norāda uz jomu, kurā teritorija visizteiktāk atpaliek no citām savas grupas teritorijām.

Liepājā, Jēkabpilī un Rēzeknē galvenais rādītājs, kas 2010. gadā noteica teritorijas attīstības līmeņa indeksa negatīvo vērtību, bija par vidējo rādītāju republikas pilsētu grupā augstāks bezdarba līmenis (attiecīgi 11,9 %, 12,7 % un 17,3 % 2011. gada sākumā, bet vidēji republikas pilsētās – 9,3 %).

Rīgā un Daugavpilī indeksa galvenais rādītājs bija iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetā. Rīgā (Ls 371,0) tie bija virs vidējā republikas pilsētu grupā (Ls 333,7), bet Daugavpilī (Ls 204,0) – izteikti zem vidējā, sekojoši arī Rīgā galvenais indeksu veidojošais komponents bija pozitīvs, bet Daugavpilī – negatīvs skaitlis.

Jelgavā un Ventspilī teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtību noteicošais rādītājs bija demogrāfiskā slodze – abās pilsētās šis rādītājs bija labvēlīgāks nekā republikas pilsētu grupā vidēji. Jelgavu raksturo viszemākais iedzīvotāju virs darbspējas vecuma īpatsvars republikas pilsētu vidū – 18,9 % no kopējā iedzīvotāju skaita 2011. gada sākumā (grupā vidēji – 21,2 %).

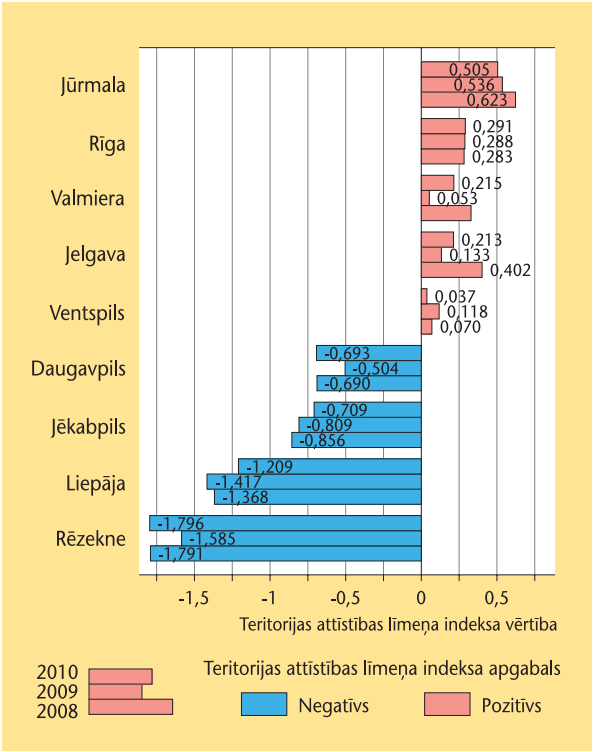
Jūrmalā un Valmierā attīstības indeksa nozīmīgākais saskaitāmais bija iedzīvotāju skaita izmaiņas. Periodā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam Jūrmalā iedzīvotāju skaits pieauga par 1,0 %. Valmierā gan iedzīvotāju skaits šajā laika posmā samazinājās (par 1,7 %), taču tas tik un tā bija manāmi labāks rādītājs nekā republikas pilsētu grupā vidēji (samazinājums par 2,9 %). Tādējādi šī indeksa komponente abās pilsētās bija pozitīva un paaugstināja teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtību.

Salīdzinot teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtības pēc 2010. gada datiem ar atbilstošajiem 2009. gada

* Eiropas Savienības fondu Vadības informācijas sistēmas dati uz 24.05.2011.

datiem, redzams, ka attīstības indekss Rīgai, Valmierai un Jelgavai palielinājies indeksa pozitīvo vērtību apgabalā, bet Jēkabpilij un Liepājai – negatīvo vērtību apgabalā. Savukārt Jūrmalu un Ventspili raksturo teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtības samazināšanās indeksa pozitīvo vērtību apgabalā un Daugavpili un Rēzekni – negatīvo vērtību apgabalā.

Trīs gadu periodā – no 2008. līdz 2010. gadam – republikas pilsētu grupā visaugstākās teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtības pastāvīgi bijušas Jūrmalai, bet viszemākās – Rēzeknei. Krasas izmaiņas kādas pilsētas attīstībā attiecībā pret vidējo rādītāju visā pilsētu grupā nav notikušas, ko apliecina salīdzinoši nelielas indeksa vērtības izmaiņas pa gadiem un pilsētu nemainīga atrašanās pozitīvo vai negatīvo indeksa vērtību apgabalā (sk. 72. attēlu).

72. attēls. Republikas pilsētu teritorijas attīstības līmeņa indekss atbilstoši 2008.–2010. gada datiem.

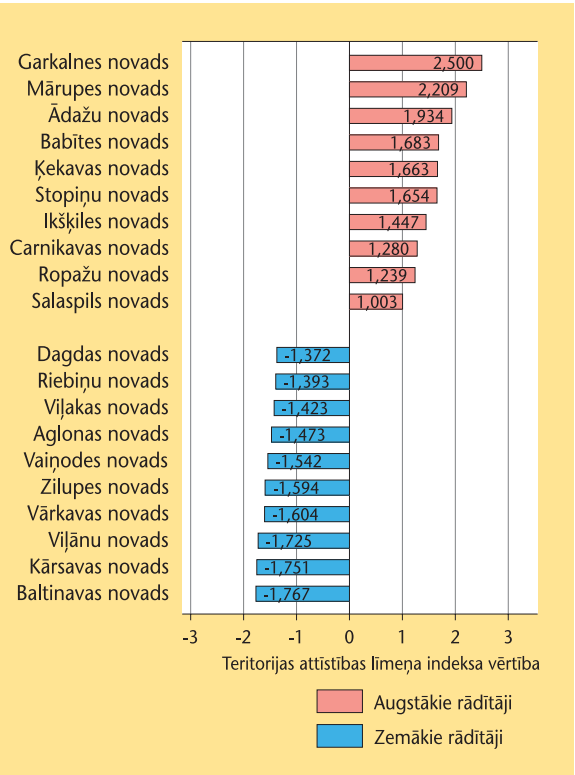
Salīdzinot republikas pilsētu ieņemtās vietas rangu sadalījumā atbilstoši teritorijas attīstības līmeņa indeksam 2009. un 2010. gadā, trīs pilsētas relatīvi mainījušas savu situāciju. Salīdzinot ar citām pilsētām, visstraujāk pret vidējiem rādītājiem paaugstinājās attīstības rādītāji Valmierā, un tā pakāpās no 5. vietas rangā 2009. gadā uz 3. vietu 2010. gadā, turpretī Jelgava rangā atkāpās no 3. uz 4. vietu, bet Ventspils – no 4. uz 5. vietu. Pārējās sešas republikas pilsētas saglabāja savas pozīcijas attiecībā pret vidējo līmeni pilsētu pašvaldību grupā.

Šī pārskata 2. pielikuma tabulā publicēts republikas pilsētu teritorijas attīstības līmeņa indekss, kas aprēķināts atbilstoši 2008., 2009. un 2010. gada datiem, kā arī pēc tā izveidotais pilsētu rangs, savukārt 74. attēlā kartē parādīts republikas pilsētu teritorijas attīstības līmeņa indekss atbilstoši 2010. gada datiem.

Novadu grupa

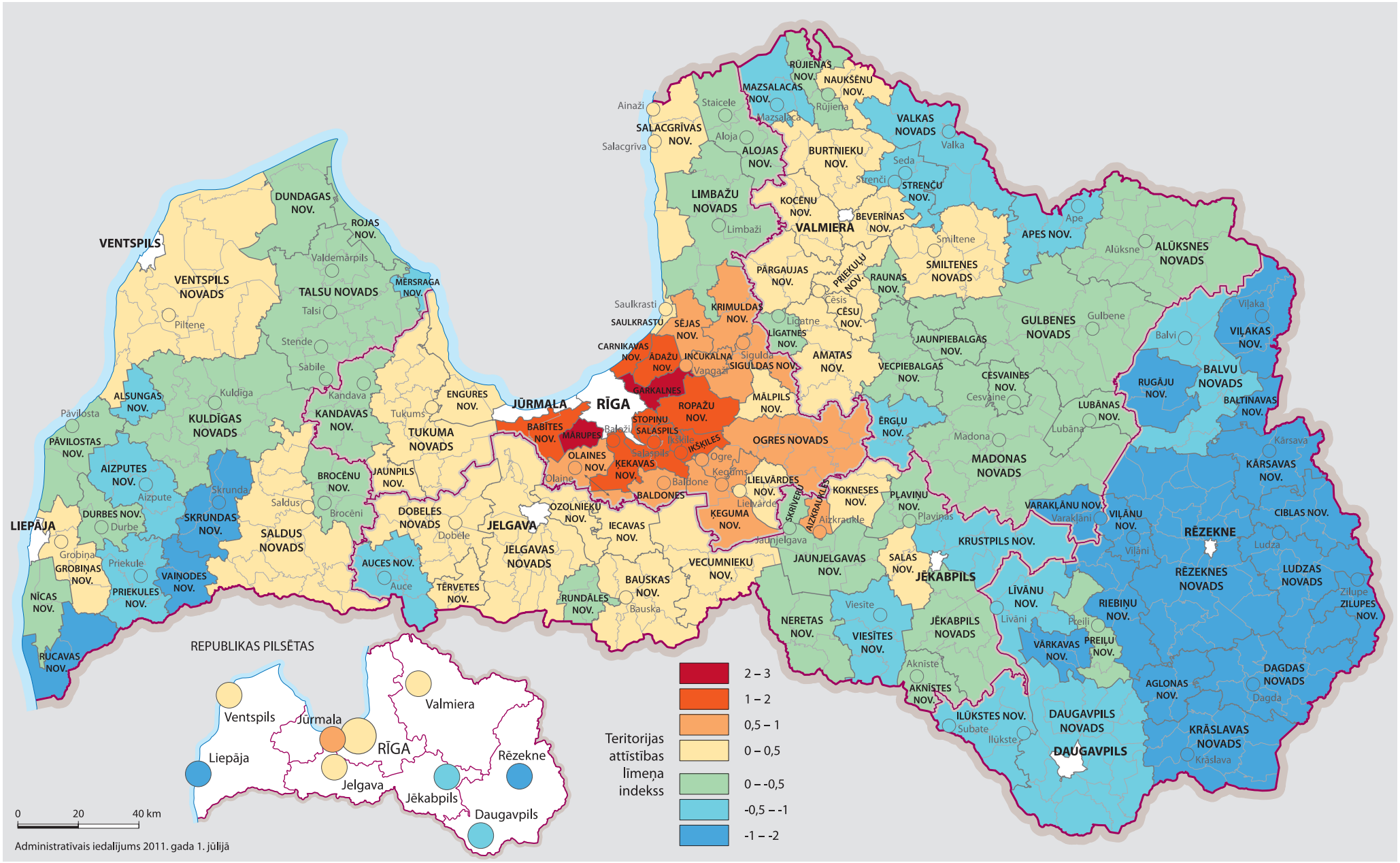
2008. gadā 110 novadu grupā teritorijas attīstības līmeņa indekss ar pozitīvu vērtību jeb virs vidējā bija 46 novados, attiecīgi ar negatīvu vērtību jeb zem vidējā – 64 novados, savukārt gan 2009., gan 2010. gadā pozitīva teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtība bija 47 novados, negatīva – 63 novados*.

2010. gadā galvenais teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtību noteicošais rādītājs (gan kā pozitīva, gan kā negatīva indeksa komponente) 36 novados bija bezdarba līmenis, 34 novados – iedzīvotāju ienākuma nodokļa apmērs uz vienu iedzīvotāju, 37 novados – demogrāfiskās slodzes līmenis. Trijos novados (Garkalnes, Mārupes un Alsungas novadā) par teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtību noteicošo komponenti kļuva iedzīvotāju skaita izmaiņas. No 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam iedzīvotāju skaits Mārupes novadā pieauga par 47,7 %, Garkalnes novadā – par 36,1 %, bet Alsungas novadā tas samazinājās par 13,3 %. Šie rādītāji visizteiktāk atšķirās no vidējā rādītāja novadu grupā (-1,8 %), un atbilstoši tiem Garkalnes un Mārupes novadā attīstības indeksa galvenā komponente bija ar pozitīvu, bet Alsungas novadā – ar negatīvu vērtību. Atbilstoši 2010. gada datiem visaugstākā teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtība bija Garkalnes novadā – 2,500, bet viszemākā – Baltinavas novadā – -1,767 (sk. 73. attēlu).

73. attēls. Novadi ar augstākajām un zemākajām teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtībām atbilstoši 2010. gada datiem.

* Teritorijas attīstības līmeņa indekss pārrēķināts atbilstoši 03.01.2011. grozījumiem Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā, proti, iekļaujot Rojas novadu un Mērsraga novadu tagadējās robežās.

74. attēls. Novadu un republikas pilsētu teritorijas attīstības līmeņa indekss atbilstoši 2010. gada datiem.

2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, 50 novados teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtība palielinājās, proti, šajos novados attiecībā pret vidējo attīstības līmeni visos novados kopā 2010. gadā bija vērojamas pozitīvas pārmaiņas. Vispusīgi pozitīva attīstība raksturoja 12 Rīgas reģiona novadus, kuros visi attīstības indeksu veidojošie komponenti bija ar pozitīvu zīmi jeb pārsniedza vidējos rādītājus novadu grupā. Tie bija Ādažu, Babītes, Garkalnes, Inčukalna, Ķeguma, Ķekavas, Lielvārdes, Olaines, Ropažu, Salaspils, Sējas un Stopiņu novadi. Savukārt 60 novados attīstības līmeņa indeksa vērtība 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, samazinājās.

Pārskata 2. pielikumā atrodams visu novadu teritorijas attīstības līmeņa indekss, kas aprēķināts atbilstoši 2008., 2009. un 2010. gada datiem, kā arī pēc indeksa vērtībām izveidotais novadu rangs. 74. attēlā atainots visu Latvijas pašvaldību teritorijas attīstības līmeņa indekss atbilstoši 2010. gada datiem.

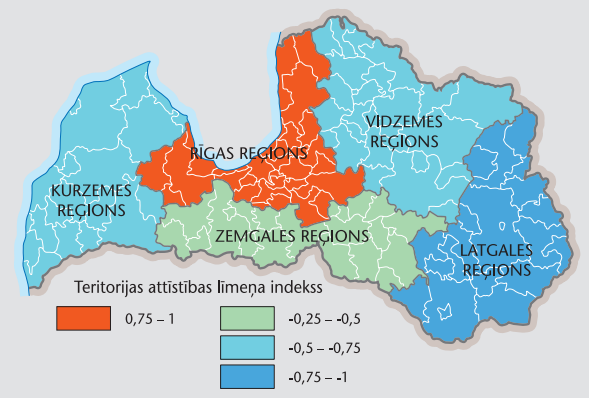
Plānošanas reģioni

Plānošanas reģionu vidū kopš 1999. gada nemainīgi pozitīva teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtība ir bijusi tikai Rīgas reģionā, bet pārējos četros reģionos – pastāvīgi negatīva. 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, Kurzemes, Vidzemes, Zemgales un Latgales reģionā teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtība uzlabojās, savukārt Rīgas reģionā – nedaudz samazinājās. Šī tendence bija vērojama arī gadu iepriekš (izņēmums – Kurzemes reģions), kas liecina, ka pēdējo gadu laikā kopējās sociālekonomiskās atšķirības starp Rīgas reģionu un pārējiem reģioniem nedaudz samazinājās. Tiesa, indeksa vērtības gan norāda, ka atšķirību līmenis joprojām saglabājas ļoti augsts (sk. 75. tabulu un 75. attēlu).

Visos piecos plānošanas reģionos par teritorijas attīstības līmeņa indeksa galveno komponenti 2010. gadā izvirzījās iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju, tikai Rīgas reģionā šis rādītājs bija ar pozitīvu zīmi un paaugstināja indeksa vērtību, bet pārējos reģionos – ar negatīvu zīmi un pazemināja to. IKP uz vienu iedzīvotāju 2008. gadā (2008. gada IKP rādītāji kā jaunākie pieejamie reģionālā griezumā tiek iekļauti 2010. gada teritorijas attīstības līmeņa indeksa aprēķinā) Rīgas reģionā bija par 38 % augstāks nekā vidēji valstī, bet pārējos reģionos – par 22–45 % zemāks.

Plānošanas reģions	pēc 2008.g. datiem		pēc 2009.g. datiem		pēc 2010.g. datiem	
	Vērtība	Rangs	Vērtība	Rangs	Vērtība	Rangs
Rīgas reģions	0,989	1	0,956	1	0,786	1
Vidzemes reģions	-0,827	4	-0,803	4	-0,724	4
Kurzemes reģions	-0,651	3	-0,701	3	-0,577	3
Zemgales reģions	-0,516	2	-0,508	2	-0,454	2
Latgales reģions	-1,267	5	-1,164	5	-0,838	5

75. tabula. Plānošanas reģionu teritorijas attīstības līmeņa indekss atbilstoši 2008., 2009. un 2010. gada datiem.

75. attēls. Plānošanas reģionu teritorijas attīstības līmeņa indekss atbilstoši 2010. gada datiem.

Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss

Ņemot vērā teritorijas attīstības līmeņa indeksa plašu lietošanu, kā arī tā ietekmi uz pašvaldību finansēm, izskanēja viedoklis, ka nepietiek teritorijas attīstību raksturot tikai ar attīstības līmeni, bet jāredz arī tā izmaiņas, to ātrums, apsteidzoši vai atpaliekoši attīstības tempi, t.i., jāaprēķina teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss.

Būtiskāko atšķirību starp abiem indeksiem veido laikā atšķirīgā bāze, ko izmanto attīstības pamatrādītāju standartizācijas formulā. Par salīdzināšanas bāzi teritorijas attīstības līmeņa indeksa aprēķinā tiek izmantoti attīstības pamatrādītāja aritmētiskie vidējie teritoriju grupā pārskata gadā, bet teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa aprēķinā – aritmētiskie vidējie un standartnovirze teritoriju grupā iepriekšējā gadā. Tādējādi teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss raksturo attīstības līmeņa izmaiņas pret iepriekšējo gadu, parādot teritoriju atpaliekošu vai apsteidzošu attīstību, salīdzinot ar vidējo attīstības līmeni iepriekšējā gadā.

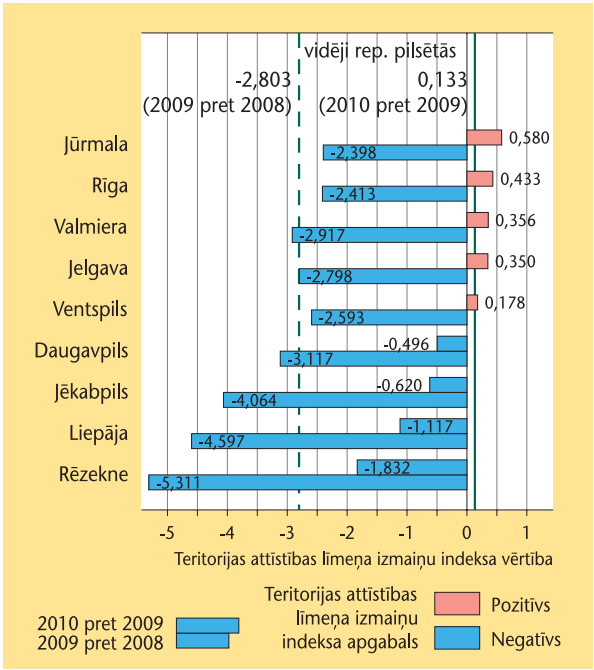
2009. gadā salīdzinājumā ar 2008. gadu, līdzīgi attīstības procesiem visā valstī, teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atspoguļoja attīstības līmeņa pazemināšanos gan abās pašvaldību grupās, gan plānošanas reģionu grupā – indeksa vidējās vērtības bija negatīvi skaitļi. Republikas pilsētu grupā teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss vidēji bija -2,803, novadu grupā – -1,156 un plānošanas reģionu grupā – -0,730. Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa negatīvo vērtību visvairāk ietekmēja strauji pieaugušais bezdarba līmenis un iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu kritums.

Savukārt 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss visās teritoriju grupās bija dažāda lieluma pozitīvi skaitļi. Republikas pilsētu grupā indeksa vidējā vērtība bija 0,133, novadu grupā – 0,141 un

plānošanas reģionu grupā – 0,012. Tātad, teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa vērtības atspoguļoja nelielas, taču pozitīvas pārmaiņas visās teritoriju grupās. Galvenā loma indeksa pozitīvās vērtības radīšanā bija tiem pašiem rādītājiem, kuri gadu iepriekš ietekmēja teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa vērtību krišanos – bezdarba līmenim un iedzīvotāju ienākuma nodokļa apjomam uz vienu iedzīvotāju. Bezdarba līmenis 2011. gada sākumā, salīdzinot ar 2010. gada sākumu, republikas pilsētu grupā samazinājās par 1,4 procentpunktiem, novadu grupā – par 0,6 procentpunktiem, bet plānošanas reģionu grupā – par 1,0 procentpunktu, savukārt iedzīvotāju ienākuma nodokļa apjoms uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, republikas pilsētu grupā palielinājās par 3,6 %, novadu grupā – par 12,1 %, bet plānošanas reģionu grupā – par 6,9 %. Jāpiezīmē, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu palielināšanos 2010. gadā visbūtiskāk ietekmēja izmaiņas nodokļu likumdošanā.

Republikas pilsētu grupa

Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa vērtības 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gada vidējiem rādītājiem, visās deviņās republikas pilsētās bija negatīvi skaitļi, vienozīmīgi norādot uz ekonomiskās lejupslīdes negatīvo ietekmi visās šīs grupas pašvaldību teritorijās. Savukārt 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem, visās republikas pilsētās teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa vērtības palielinājās, turklāt piecās pilsētās – Jūrmalā, Rīgā, Valmierā, Jelgavā un Ventspilī – indeksa vērtības kļuva par pozitīviem skaitļiem. Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atbilstoši 2010. gada datiem kopumā norāda uz pozitīvām attīstības tendencēm republikas pilsētās (sk. 76. attēlu).

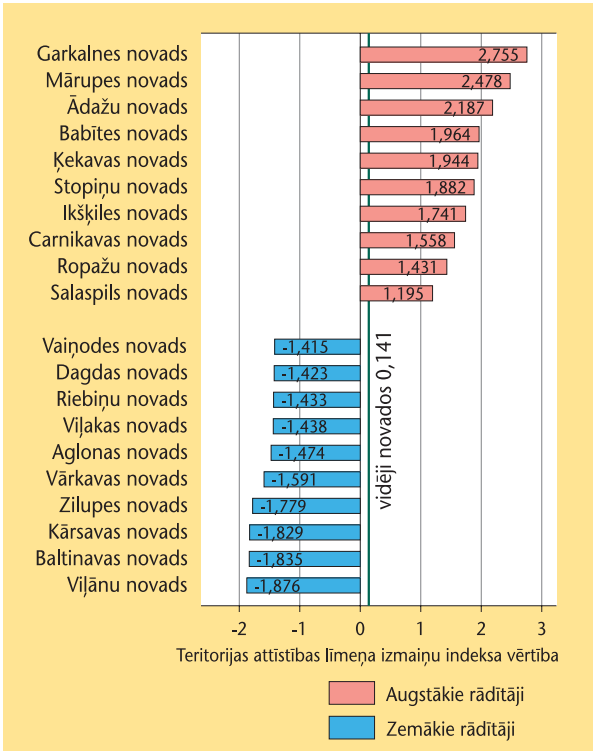
76. attēls. Republikas pilsētu teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atbilstoši 2009. gada datiem, salīdzinot ar 2008. gada vidējiem rādītājiem, un atbilstoši 2010. gada datiem, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem.

78. attēlā republikas pilsētu teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atbilstoši 2010. gada datiem, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem, parādīts kartē. Pārskata 2. pielikumā tabulā uzrādīts republikas pilsētu teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atbilstoši 2009. gada datiem, salīdzinot ar 2008. gada vidējiem rādītājiem, un atbilstoši 2010. gada datiem, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem, kā arī pēc šī indeksa vērtībām izveidotais pilsētu rangs.

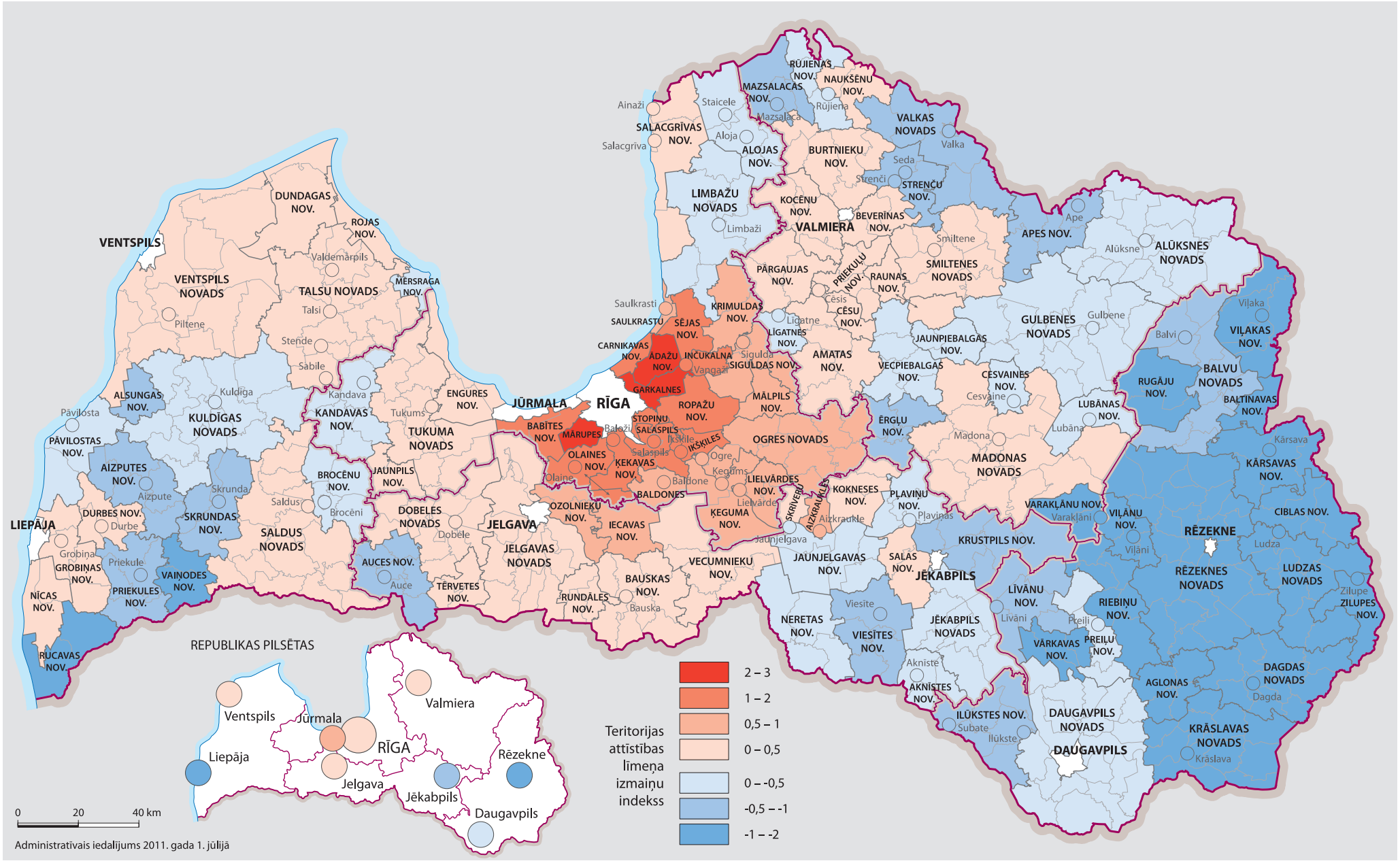
Novadu grupa

Novadu pašvaldību grupas teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss 2009. gadā, salīdzinot ar vidējiem rādītājiem 2008. gadā, bija negatīvs 101 novada teritorijā un pozitīvs tikai deviņos Pierīgas novados, spilgti raksturojot novadu pašvaldību kopējo negatīvo attīstību ekonomiskās lejupslīdes iespaidā. Turklāt būtiska ietekme Pierīgas novadu pozitīvas indeksa vērtības veidošanā bija nevis ekonomiskajiem rādītājiem, bet gan iedzīvotāju skaita pieauguma rādītājam.

2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem, teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss – tāpat kā republikas pilsētu grupā – liecināja par pozitīvām pārmaiņām novadu attīstībā. Indeksa vērtības ar pozitīvu zīmi bija vairāk nekā pusei novadu – 56 novadiem, turklāt visos 110 novados teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa vērtība, salīdzinot ar iepriekšējā gada vidējiem rādītājiem, palielinājās (sk. 77. attēlu).

77. attēls. Novadi ar augstākajām un zemākajām teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa vērtībām atbilstoši 2010. gada datiem, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem.

78. attēls. Novadu un republikas pilsētu teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atbilstoši 2010. gada datiem, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem.

2. pielikumā dots visu novadu teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atbilstoši 2009. gada datiem, salīdzinot ar 2008. gada vidējiem rādītājiem, un atbilstoši 2010. gada datiem, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem, kā arī pēc indeksa vērtībām sastādītais novadu rangs. 78. attēlā parādīts visu pašvaldību teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atbilstoši 2010. gada datiem, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem.

Plānošanas reģioni

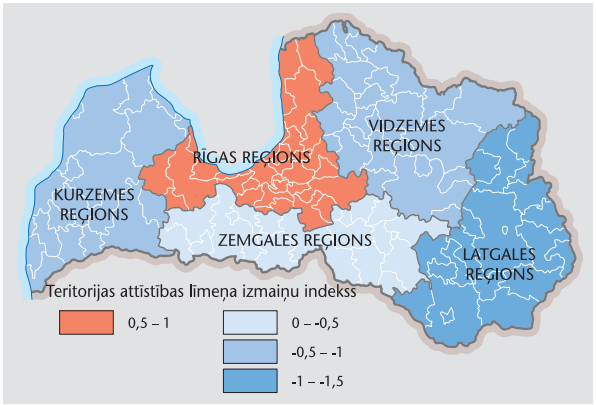
Plānošanas reģionu grupā gan 2009. gadā, salīdzinot ar vidējiem rādītājiem 2008. gadā, gan 2010. gadā, salīdzinot ar vidējiem rādītājiem 2009. gadā, teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa vērtības bija pozitīvas Rīgas reģionā un negatīvas – pārējos četros reģionos. Salīdzinot abu gadu indeksa vērtības, redzams, ka 2010. gadā tās salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās visos plānošanas reģionos (sk. 76. tabulu un 79. attēlu).

Šeit vēlreiz jāuzsver teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa būtība, proti, tas parāda gan salīdzinošu teritorijas attīstības līmeni, gan arī attīstības tempu pēdējā gada laikā, taču nevis katrai teritorijai atsevišķi, bet katrai teritorijai attiecībā pret iepriekšējā gada vidējiem rādītājiem teritoriju grupā, plānošanas reģionu gadījumā – pret vidējiem rādītājiem valstī. Tādējādi Vidzemes, Kurzemes, Zemgales un Latgales reģiona negatīvās indeksa vērtības 2010. gadā nenozīmē, ka šajās teritorijās gada laikā nav notikusi attīstība vai arī bijis regress, bet gan to, ka šajos reģionos nav sasniegts iepriekšējā gada vidējais attīstības līmenis valstī, kuru, savukārt, būtiski ietekmē Rīgas reģiona labvēlīgākie demogrāfiskie un sociālekonomiskie rādītāji. Tāpat Rīgas reģiona pozitīvā teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa vērtība 2009. gadā nenorāda uz izaugsmi Latvijas ekonomiskās lejupslīdes laikā, bet gan uz to, ka attīstības līmenis Rīgas reģionā nepazeminājās līdz iepriekšējā gada vidējam attīstības līmenim valstī.

Lai gan teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atspoguļo gan teritoriju salīdzinošu attīstības līmeni, gan attīstības dinamiku, tas nav rādītājs, kas aizstāj teritorijas attīstības līmeņa indeksu, bet vien papildina to. Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa un teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtību starpība atspoguļo teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu lielumu gada ietvaros.

Plānošanas reģions	pēc 2009.g. datiem, salīdz. ar 2008.g. Vērtība	Rangs	pēc 2010.g. datiem, salīdz. ar 2009.g. Vērtība	Rangs
Rīgas reģions	0,383	1	0,912	1
Vidzemes reģions	-1,549	4	-0,768	4
Kurzemes reģions	-1,407	3	-0,564	3
Zemgales reģions	-1,328	2	-0,452	2
Latgales reģions	-2,111	5	-1,162	5

76. tabula. Plānošanas reģionu teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss un rangs atbilstoši 2009. gada datiem, salīdzinot ar 2008. gada vidējiem rādītājiem, un atbilstoši 2010. gada datiem, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem.

79. attēls. Plānošanas reģionu teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atbilstoši 2010. gada datiem, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem.

Teritoriju attīstības novērtēšanas un uzraudzības metožu pilnveidošana

Teritorijas attīstības līmeņa indekss tiek lietots daudzos gadījumos – lai informatīvā un sabiedrībai saprotamā veidā raksturotu reģionālo attīstību un reģionālās atšķirības, noteiktu īpaši atbalstāmās teritorijas, attīstības centrus un līdzfinansējuma daļu pašvaldībām valsts vai Eiropas Savienības fondu finansētos projektos. To lieto kā kritēriju, vērtējot Eiropas Savienības īstenotus projektus, un kā rādītāju reģionālās attīstības plānošanas dokumentu uzraudzībā. Teritorijas attīstības līmeņa indeksa paplašinātā lietošana nosaka jaunas pieejas nepieciešamību.

Teritoriju attīstības uzraudzībai un novērtēšanai ir jābūt vairākām metodēm, to skaitā vairākiem attīstības indeksiem, kuru saturs izriet no to lietojuma mērķa. Šie mērķi ir iedalāmi divās atšķirīgās grupās.

Pirmā grupa iekļauj metodes un indeksus, kurus pielieto analītiski informatīvu uzdevumu risināšanai, t.i., lai gūtu vispārīgu un salīdzinošu priekšstatu par dažādu teritoriju attīstību kopumā vai atsevišķām, bet vienlaikus gana vispārinātām jomām (piemēram, sociālo attīstību kopumā), kā arī, lai sniegtu sabiedrībai viegli uztveramu informāciju par šiem jautājumiem. Šīs grupas metožu realizācijai var izmantot gan pieejamo oficiālo statistisko informāciju, gan administratīvos datus, gan arī aptauju, apsekojumu un citu ekspresmetožu lietošanas rezultātā iegūtos novērtējumus.

Pirmās grupas metodēm ir jārisina vai jāatbalsta vismaz šādi uzdevumi:

- jāatbalsta pašvaldību attīstības programmu izstrāde, palīdzot definēt katras pašvaldības specifiku;
- jādod iespēja noteikt pašvaldības attīstības specifiku konkrētu iepriekš noteiktu reģionālās politikas mērķteritoriju grupu (tipoloģiju) – pilsētas, lauki, piekraste, pierobeža – ietvaros vai arī ārpus tām;
- jāidentificē teritorijas ar visaugstāko potenciālu investīciju atdevei.

Otrā grupa ietver metodes un rādītājus, t.sk. indeksus, kurus lieto kā administratīvus kritērijus politiku veidošanā un noteiktu politikas instrumentu izmantošanā. Šādām metodēm un atbilstošo indeksu aprēķina metodikām jābalstās uz oficiālu statistisko informāciju vai valsts pārvaldes iestāžu radītiem administratīviem datiem, un tām jābūt piemērotām iestrādāšanai normatīvajos aktos.

Tā kā otrās grupas metožu lietošanas mērķi ir ļoti atšķirīgi un katrā gadījumā specifiski, būtu jāatsakās no līdzšinējās prakses visur lietot vienu universālu attīstību raksturojošu indeksu. Katram individuālam politikas izveides vai ieviešanas gadījumam ir jāizraugās atbilstošākie šīs politikas kontekstu raksturojošie rādītāji un tie jālieto vai nu atsevišķi, vai jāveido no tiem īpašs sintētisks indekss. Izmantojot otrās grupas metodes, jānosaka kritēriji valsts un Eiropas Savienības fondu investīciju teritoriālai sadalei, valsts un pašvaldības līdzfinansēto daļu noteikšanai, projektu vērtēšanai.

Valsts reģionālās attīstības aģentūra pašlaik ievieš Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) projektu „Pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas, infrastruktūras un nekustamo īpašumu pārvaldības un uzraudzības informācijas sistēma" (TAPIS). Šī projekta ietvaros viens no apakšprojektiem ir Reģionālās attīstības indikatoru moduļa (RAIM) izstrāde, kas paredz instrumenta izveidi reģionālās attīstības monitoringam un lēmumu pieņemšanas atbalstam. Tas būs palīginstruments pašvaldību teritorijas attīstības tendenču izvērtēšanai, kā arī teritorijas plānojumu un attīstības programmu sagatavošanai un uzraudzībai.

Metodoloģijas izstrādes pieeja balstās uz attīstības vērtēšanu ar specifiskiem indikatoriem noteikta modeļa kontekstā – izvēlētais ir pasaulē kopš 20. gadsimta deviņdesmito gadu sākuma plaši pazīstamais *triju kapitālu modelis*. Saskaņā ar šo modeli attīstība tiek aplūkota kā triju metaforiski domājamu kapitālu – sociālā, ekonomiskā (jeb cilvēku radītā) un vides (jeb dabas) – attīstība vienlaikus.

Noteikta modeļa izmantošana ļauj strukturēti aplūkot attīstību, neaizmirstot, ka par attīstību nevar runāt tikai kā par ekonomisku izaugsmi, labklājības pieaugumu vai citā sašaurinātā skatījumā.

Triju kapitālu pieeja rada iespēju pietiekami praktiski raudzīties uz normatīvo jēdzienu *ilgtspējīga attīstība*. Šajā kontekstā par ilgtspējīgu uzskata tādu attīstību, kuras gaitā neviens no trim kapitāliem nesamazinās.

Cits būtisks metodoloģijas stūrakmens ir indikatoru pieeja. Šajā nolūkā uz izvēlētā modeļa pamata tiek veidots sabalansēts un sistēmiski veidots, pietiekami daudzpusīgs, bet nedublējošs indikatoru komplekts.

Saskaņā ar indikatoru izveides un lietošanas metodoloģiju indikatori ir pārvaldības sistēmas būtiskos procesus raksturojoši lielumi, kuru uzdevums ir nodrošināt lēmumu pieņēmējus ar adekvātu vadības lēmumu pieņemšanai nepieciešamo informāciju.

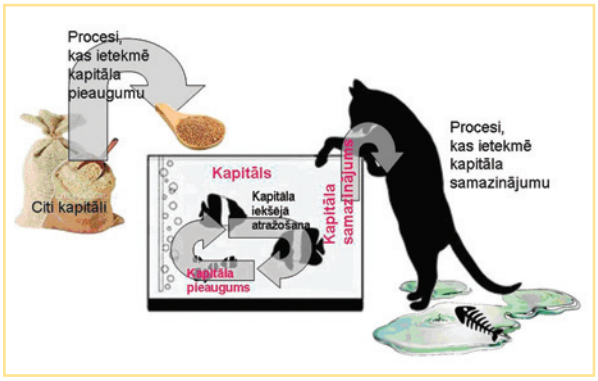
Indikatoriem nav nepieciešama papildus interpretācija, tie ir:

- integrāli un nedublējoši;
- pakārtoti sistēmas vadības struktūras uzbūvei un mērķiem;
- saistīti ar sistēmas procesu analīzē, prognozēšanā un modelēšanā izmantotajiem modeļiem.

Vienlaikus indikatoriem ir jābūt:

- ticamiem;
- reprezentatīviem (telpā un laikā);
- zinātniski precīziem;
- iegūtiem pēc standartizētas metodoloģijas un izteiktiem standartizētās mērvienībās;
- pārbaudāmiem;
- viegli uztveramiem un saprotamiem;
- salīdzināmiem;
- lietotājam nepieciešamiem;
- jutīgiem pret izmaiņām;
- izmantojamiem prognozēšanā;
- iegūstamiem par saprātīgām (informācijas ieguves un apstrādes) izmaksām.

Triju kapitālu modeļa realizācija balstās uz kapitālu pieeju sistēmu analīzē. Kapitālu pieeja plaši tiek izmantota ekonomikā, bet attīstības procesu analīzē kapitālus var traktēt kā nosacīti metaforiskus lielumus. Saskaņā ar tradicionālo ekonomikas pieeju kapitāls ir (ražošanas) faktors, kas tiek izmantots labumu radīšanai, bet vienlaikus netiek būtiski patērēts (samazināts) šajā radīšanas procesā. Līdzīgi, bet paplašināti kapitālu var traktēt arī, runājot par attīstību. Ilustrāciju, kas parāda kapitālu (krājumu), tā izmaiņas un ietekmējošos faktorus, var aplūkot 80. attēlā.

80. attēls. Kapitāls (krājums), tā samazinājums un pieaugums, kā arī tos ietekmējošie faktori.

Kapitāla būtiskās iezīmes ir: tas palielinās, veicot investīcijas tajā, bet samazinās nolietošanās (amortizācijas) procesā. Lai kapitālu uzturētu, tas ir jāatjauno.

Katram no kapitāliem ir nodalāmi tā kvantitātes un kvalitātes raksturojumi, kvalitatīvos aspektus cenšoties pēc iespējas iedalīt loģiski pamatotās apakšdimensijās.

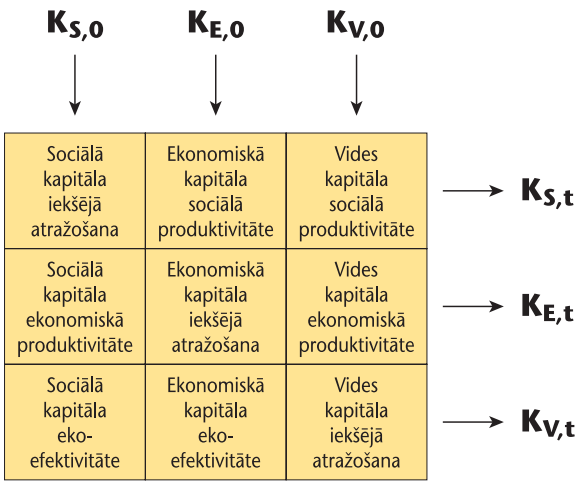
Dimensijas un apakšdimensijas jeb kapitālu kvalitatīvo pusi raksturo lēni mainīgi rādītāji un pēc būtības tie ir teritoriju attīstības potenciāla raksturojumi.

No kapitāliem kā tādiem (kā lietas sevī) ir nodalītas to mijiedarbības (dinamiskie procesi, plūsmas, kapitālu izmaiņas ietekmējošie faktori). Kapitālu mijiedarbības veido deviņus fundamentālos procesus (katra kapitāla mijiedarbība ar pārējiem un iekšējā atražošana), kas iedalāmi sīkākos apakšprocesos. Kapitālu mijiedarbība procesu līmenī (bez detalizācijas apakšprocesos) ilustrēta 81. attēlā, kur ar K_S ir apzīmēts sociālais kapitāls, ar K_E – ekonomiskais, bet ar K_V – vides kapitāls. Indekss 0 pie kapitāla apzīmē tā stāvokli brīvi izvēlētā laika atskaites sākuma punktā, bet t – šī kapitāla stāvokli pēc noteikta laika.

Attēla tabulas šūnās ar apkopojošiem nosaukumiem ir aprakstīti raksturojumi tām mijiedarbībām starp kapitāliem, kas nosaka šo kapitālu izmaiņas jeb citiem vārdiem – jauno stāvokli pēc kāda noteikta laika.

Uz šādu pieeju balstītu teritoriju attīstības uzraudzības un novērtēšanas metodoloģiju VRAA šobrīd izstrādā, lai ar RAIM ieviešanu katra pašvaldība varētu to pielietot savā ikdienas praksē, kā arī politikas veidotājiem būtu pieejams objektīvs un daudzpusīgs situācijas izvērtējums, uz ko balstīt savus lēmumus.

Viena no būtiskākajām prasībām attīstības uzraudzības un novērtēšanas metožu pielietošanā ir rādītāju laika rindu veidošana – būtiskus secinājumus par attīstības procesu norisi var balstīt tikai uz pietiekami garu novērojumu vēsturi. Latvijā šobrīd ir tikai viens teritorijas attīstības uzraudzības indekss, kam ir izveidota pietiekami gara laika rinda – tas ir teritorijas attīstības līmeņa indekss.

81. attēls. Attīstības modelis, kas raksturo galvenos kapitālu mijiedarbības procesus.

ESPON pētniecības programmas darbība Latvijā

Eiropas teritoriālās attīstības un kohēzijas novērošanas tīkls (ESPON) darbojas kopš 2002. gada. ESPON programmas aktivitātes ir vērstas uz informācijas analīzi un pētījumiem par Eiropas valstu teritoriju attīstības tendencēm un nozaru politiku teritoriālo ietekmi. ESPON 2013 programma atbalsta pētījumu veikšanu teritoriju attīstības un konkurētspējas kontekstā, koncentrējoties gan uz procesu īstermiņa dinamiku, gan ilgtermiņa attīstību.

ESPON aktivitātes no 2007. līdz 2013. gadam īpašu vērību pievērš politikas veidošanas procesa atbalstam, lai veicinātu teritoriālo kohēziju un līdzsvarotu Eiropas teritorijas attīstību kopumā. ESPON programmas budžets veido 47 milj. eiro, no kuriem 75 % finansē Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF).

ESPON uzraudzības komitejā Latviju pārstāv Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, savukārt ESPON kontaktpunkta funkciju veic VRAA Sadarbības un informācijas departamenta Starptautiskās sadarbības projektu nodaļa.

ESPON programmas īstenoto projektu ietvaros top ziņojumi, kas sniedz salīdzināmu informāciju un attīstības tendenču analīzi par Eiropas valstu teritorijām. Viens no VRAA kā ESPON kontaktpunkta uzdevumiem ir sniegt atzinumus par ESPON programmas projektu ziņojumiem, uzturēt pētnieciskās sadarbības tīklu ESPON tematikā un izplatīt pētījumu rezultātus. ES kohēzijas politikas veidošanas procesā ESPON ziņojumi tiek izmantoti lēmumu pieņemšanā. Dalība ESPON sadarbības tīklā dod iespēju Latvijai izvērtēt savu situāciju Eiropas valstu kontekstā, kā arī nozaru un teritoriju skatījumā.

Latvijas ieguvumi no līdzdalības ESPON programmā

Līdzdarbojoties ESPON programmā, Latvijai ir iespēja piedalīties starptautisko telpisko politiku veidošanas procesā. ESPON iegūtā informācija un statistikas dati, kas ir savstarpēji salīdzināmi, nodrošina Latvijas pozicionēšanos plašākā starptautiskā telpā. Savukārt izpratne par starptautiskiem procesiem ļauj reaģēt un veidot pamatu valsts telpiskās attīstības politikai.

Īstenojot ESPON programmas projektus, ir uzkrāta starptautiska pieredze plānošanā un pētījumu veikšanā, apgūstot jaunas metodes un pieejas. Iesaistīšanās ESPON programmas īstenošanā palielina politiķu un speciālistu interesi un izpratni par teritorijas attīstības procesiem, tendencēm un prognozēm Eiropā un pasaulē.

Starptautiskās projektu grupas

ESPON programmā projektus īsteno ieinteresēto partneru izveidotas starptautiskas projekta grupas. Sadarbības partneri ir pašvaldības, augstākās izglītības

iestādes un komercsabiedrības. Katrai starptautiskai projekta grupai tiek piemērots *vadošā partnera* princips, t.i., šāda projekta vadības struktūra nosaka, ka viens partneris uzņemas finansiālo un administratīvo atbildību par visu projektu kopumā, kā arī par visiem projektā iesaistītajiem partneriem.

Projekta pieteikumi tiek sagatavoti atbilstoši prioritātēm noteiktajās tēmās. Sagatavotie projekta pieteikumi iesniedzami ESPON koordinācijas vienībā Luksemburgā. Ieinteresētā institūcija projekta partneru meklēšanā var izmantot arī ESPON izveidoto *Partner Cafe*.

ESPON *Partner Cafe*

Partner Cafe izveidota, lai atvieglotu partneru meklēšanas procesu projektu pieteikumu sagatavošanā. Informējot par savu kompetenci, iestādes var pievienoties ESPON *Partner Cafe.* Aizpildot pieteikuma formu un nosūtot to uz *espon@espon.eu*, iestāde tiek pievienota potenciālo partneru sarakstam, kas tiek regulāri aktualizēts.

ESPON kontaktpunkts Latvijā

ESPON kontaktpunktu tīklu veido programmas dalībvalstu deleģētas kontaktpersonas, kuras tiek izraudzītas no institūcijām, kas koordinē pētniecisko darbību programmas tematikā savā valstī.

VRAA kā ESPON kontaktpunkts dod iespēju apzināt ESPON tematikā Latvijā darbojošos pētniecības centrus, institūcijas un individuālus pētniekus, nodrošina regulāru komunikāciju ar tiem, veido un koordinē pētnieciskās sadarbības tīklu, organizē seminārus un tematiskās tikšanās.

ESPON kontaktpunktu tīkla ietvaros tiek sniegts atbalsts starptautiskām projektu grupām, nodrošinot informācijas par Latvijas projektu partneru aktivitātēm un atbilstošās pieredzes apmaiņu starp ESPON projektiem un ESPON koordinācijas vienību. VRAA veic ESPON pētījumu rezultātu izplatīšanu, novirzot šo informāciju tām iedzīvotāju grupām, organizācijām un iestādēm, kuru intereses skar pētījumu tematika un rezultāti.

Vairāk informācijas var iegūt VRAA Sadarbības un informācijas departamenta Starptautiskās sadarbības projektu nodaļā*.

* ESPON nacionālais kontaktpunkts Latvijā. Tālr. 67079030, e-pasts *espon@vraa.gov.lv*, *www.vraa.gov.lv* (sadaļa „Starptautiskā sadarbība"), *twitter.com/ESPON_LV*, *www.espon.eu*.

V PAŠVALDĪBU FINANŠU RAKSTUROJUMS

Pašvaldību budžetu kopapjoms

Šajā nodaļā apkopotie un analizētie pašvaldību budžeta rādītāji atspoguļo, kādi finanšu līdzekļi savu funkciju un pienākumu veikšanai, brīvprātīgo iniciatīvu īstenošanai un attīstībai ir pašvaldību rīcībā un kādām jomām tie tiek izlietoti.

Pašvaldības ik mēnesi Valsts kasē iesniedz mēneša pārskatus par budžeta izpildi un pēc auditu veikšanas un Valsts kontroles atzinuma saņemšanas – detalizētākus gada pārskatus. Gan atsevišķu pašvaldību budžeta pārskati, gan pārskati par visu pašvaldību kopbudžeta izpildi ir pieejami jebkuram interesentam Valsts kases mājaslapā*. Turklāt Valsts kasē ir izveidota ierobežotas pieejas Valsts budžeta un pašvaldību budžetu pārskatu (VBPBP) datubāze.

Pašvaldību budžeti sastāv no pamatbudžeta un speciālā budžeta. Šāds sadalījums pastāv kopš pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu pirmās puses, šobrīd tas vairs nav situācijai atbilstošs un sarežģī jebkādu analīzi un izvērtējumu, kā arī padara necaurspīdīgāku pašvaldību budžetu sistēmu kopumā. No 2010. gada Rīgas pilsētas pašvaldība vairs neizmanto speciālo budžetu, bet attiecīgos ieņēmumus un izdevumus iekļauj pamatbudžetā (atsevišķi no pamatbudžeta ir tikai ziedojumi un dāvinājumi), no 2011. gada šai praksei pievienojusies arī Jūrmalas pilsētas pašvaldība. Optimāli būtu visām pašvaldībām atteikties no to speciālajiem budžetiem, visu attiecīgo informāciju iekļaujot vienā budžeta pārskatā. 2010. gadā Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija sagatavoja un iesniedza Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu „Par pašvaldību budžetu finanšu avotu palielināšanu un dažādošanu", kur viens no priekšlikumiem bija ieteikums likvidēt pašvaldību budžetu iedalījumu pamatbudžetā un speciālajā budžetā.

Latvijā līdz 2008. gadam bija vērojams straujš pašvaldību budžetu ieņēmumu un izdevumu pieaugums (sk. 77. tabulu). Pieauga gan budžeta ieņēmumu un izdevumu apjoms, gan arī pašvaldību konsolidētā budžeta īpatsvars valsts konsolidētajā kopbudžetā. Līdz ar ekonomikas lejupslīdi pašvaldību budžeta apjomi 2009. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ievērojami saruka, turklāt pašvaldību ieņēmumu un izdevumu samazinājums bija straujāks nekā valsts konsolidētajā kopbudžetā. 2010. gadā turpinājās pašvaldību budžeta ieņēmumu un izdevumu sarukšana, bet vairs ne tik strauji kā iepriekšējā gadā (sk. 78. tabulu). 2010. gadā pašvaldību konsolidētā budžeta ieņēmumi bija 1,317 miljardi latu, t.i., par 1,3 % mazāk nekā 2009. gadā. Pašvaldību budžetu ieņēmumu īpatsvars valsts konsolidētajā kopbudžetā 2010. gadā samazinājās līdz 28,6 % (2009. gadā – 28,2 %). Pašvaldību konsolidētā budžeta izdevumi 2010. gadā pirmo reizi bija mazāki nekā ieņēmumi – līdz tam parasti izdevumi pārsniedza ieņēmumus. Pašvaldību konsolidētā budžeta izdevumi 2010. gadā bija 1,264 miljardi latu jeb 23,4 % no valsts konsolidētā kopbudžeta. Kopš 2000. gada tik zems pašvaldību izdevumu īpatsvars konsolidētajā kopbudžetā nebija novērots.

Gads	Valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi, milj. Ls	Pašvaldību konsolidētā budžeta ieņēmumi, milj. Ls	Pašvaldību budžeta ieņēmumu īpatsvars valsts konsolidētajā kopbudžetā, %	Valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumi, milj. Ls	Pašvaldību konsolidētā budžeta izdevumi, milj. Ls	Pašvaldību budžeta izdevumu īpatsvars valsts konsolidētajā kopbudžetā, %
2007	5350,1	1432,4	26,8	5255,4	1457,5	27,7
2008	5727,2	1683,3	29,4	6266,5	1787,3	28,5
2009	4728,4	1334,3	28,2	5626,3	1394,9	24,8
2010	4607,0	1316,9	28,6	5409,7	1264,4	23,4

77. tabula. Valsts konsolidētā kopbudžeta un pašvaldību konsolidētā budžeta ieņēmumi un izdevumi 2007.–2010. gadā.*

Gads	Valsts konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu izmaiņas	Pašvaldību konsolidētā budžeta ieņēmumu izmaiņas	Valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumu izmaiņas	Pašvaldību konsolidētā budžeta izdevumu izmaiņas
2007	33,23	38,72	29,10	40,35
2008	7,05	17,52	19,24	22,63
2009	-17,44	-20,73	-10,22	-21,96
2010	-2,57	-1,30	-3,85	-9,36

*78. tabula. Valsts konsolidētā kopbudžeta un pašvaldību konsolidētā budžeta ieņēmumu un izdevumu dinamika 2007.–2010. gadā, % pret iepriekšējo gadu**.*

Skatot un analizējot pašvaldību budžetu un tā apjoma izmaiņu tendences, jāņem vērā, ka budžeta lielumu ietekmē arī pašvaldību izvēlētais funkciju īstenošanas institucionālais ietvars. Pašvaldību kapitālsabiedrību

* *www.kase.gov.lv*

* Datu avoti: Gada pārskati par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi. Par 2010. gadu – oficiālais mēneša pārskats (2010. gada janvāris–decembris) par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi (ieskaitot ziedojumus un dāvinājumus) neto. Pēc pārskatu datiem veiktie aprēķini.

** Aprēķini veikti pēc Gada pārskatu par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi datiem. Par 2010. gadu – izmantoti oficiālā mēneša pārskata (2010. gada janvāris–decembris) par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi (ieskaitot ziedojumus un dāvinājumus) dati.

ieņēmumi un izdevumi nav iekļauti pašvaldību budžetu pārskatos.

Pašvaldībām pieejamo finanšu resursu apjoms ir viens no visvairāk diskutētajiem pašvaldību finanšu jautājumiem. Pašvaldību sektors kopumā pauž viedokli, ka pašvaldību finanšu resursi ir nepietiekami tām uzticēto un tiesību aktos regulēto funkciju īstenošanai. Vienlaikus jāuzsver, ka finanšu kapacitāte pašvaldībās ir ļoti atšķirīga.

79. tabulā dots pašvaldību pašvērtējuma apsekojumā* sniegtais pašvaldību vērtējums par to finansiālo stāvokli un finanšu līdzekļu pietiekamību. Kā redzams, divos izteiktas augšupejas gados – 2007. un 2008. gadā – apmēram trešā daļa pašvaldību savu finansiālo stāvokli vērtēja kā labu vai ļoti labu, mazāk kā desmitā daļa – kā sliktu vai ļoti sliktu un pārējās – kā apmierinošu. Līdz ar ekonomikas lejupslīdi un pašvaldību budžetu apjoma sarukšanu 2009. gadā ievērojami pasliktinājās arī pašvaldību vērtējums par savām finansēm – vairāk nekā puse (55,6 %) to vērtēja kā sliktu vai ļoti sliktu un tikai 8,0 % – kā labu vai ļoti labu. 2010. gadā vērtējums nedaudz uzlabojās – 14,4 % pašvaldību savu finansiālo stāvokli vērtēja kā labu (neviena gan kā ļoti labu), 50,0 % – kā apmierinošu un nedaudz vairāk kā trešā daļa (34,8 %) – kā sliktu vai ļoti sliktu.

Gads	Ļoti labs	Labs	Apmierinošs	Slikts	Ļoti slikts
2007	0,8	26,8	64,0	7,3	1,1
2008	1,7	33,0	60,4	3,6	0,8
2009	0,6	7,4	35,4	38,1	17,5
2010	0,0	14,4	50,0	29,7	5,1

79. tabula. Pašvaldību finansiālā stāvokļa pašvērtējums, %.*

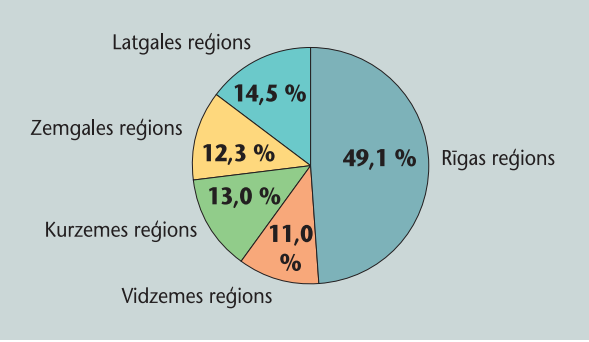
Pašvaldību budžetu ieņēmumi

2010. gadā pašvaldību konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu apjoms bija 1316,88 milj. latu. Pašvaldību pamatbudžeta bruto ieņēmumi bija 1368,98 milj. latu**, pamatbudžeta neto ieņēmumi – 1291,85 milj. latu, kas ir vairāk nekā 2009. gadā. Starpība starp bruto un neto ieņēmumiem 2010. gadā bija ievērojami mazāka nekā 2009. gadā, jo būtiski samazinājās norēķini starp pašvaldībām gan to apvienošanās, gan arī rajonu pašvaldību likvidācijas (reorganizācijas) rezultātā. Pašvaldību speciālā budžeta bruto ieņēmumi 2010. gadā bija 25,60 milj. latu, neto – 25,02 milj. latu. Salīdzinot ar 2009. gadu, lielais speciālā budžeta sarukums skaidrojams ar Rīgas pilsētas pašvaldības lēmumu atteikties no speciālā budžeta un tā resursus iekļaut pamatbudžetā (sk. 80. tabulu).

Gads	Pamatbudžeta ieņēmumi, Ls		Speciālā budžeta ieņēmumi, Ls		Pašvaldību konsolidētā budžeta ieņēmumi, Ls**
	Bruto	Neto	Bruto	Neto	
2009	1 506 065 499	1 262 047 554	81 733 166	69 467 581	1 334 294 770
2010	1 368 978 591	1 291 854 543	25 601 492	25 023 352	1 316 877 895

*80. tabula. Pašvaldību pamatbudžeta, speciālā budžeta un konsolidētā budžeta ieņēmumi 2009. un 2010. gadā***.*

2010. gadā 49,1 % no visu pašvaldību pamatbudžetu kopapjoma veidoja Rīgas reģiona, 14,5 % – Latgales reģiona, 13,0 % – Kurzemes reģiona, 12,3 % – Zemgales reģiona un 11,0 % – Vidzemes reģiona pašvaldību ieņēmumi (sk. 82. attēlu). Speciālā budžeta ieņēmumu sadalījums pa reģioniem bija salīdzinoši vienmērīgāks, bet tas skaidrojams ar to, ka Rīgas pilsētas pašvaldībai vairs nebija speciālā budžeta (sk. 83. attēlu).

*82. attēls. Pašvaldību 2010. gada pamatbudžeta kopējie ieņēmumi sadalījumā pa plānošanas reģioniem****.*

* Kopš 2005. gada CSP veic pašvaldību pašvērtējuma apsekojumu, kura aptaujās piedalās visas pašvaldības.

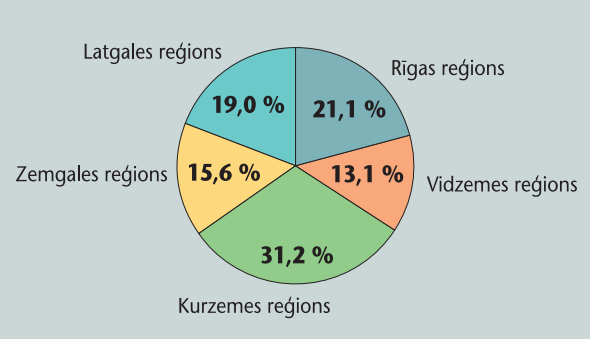
** Bruto summā ieskaitīti arī pašvaldību transferti un ieņēmumi no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda, kur lielāko daļu iemaksu veic pašvaldības.

* Datu avots: CSP pašvaldību pašvērtējumu apsekojuma aptauju dati. Aptauja veikta 2007. gada janvārī, 2008. gada februārī, 2009. gada februārī un 2010. gada februārī.

** Bez ziedojumiem un dāvinājumiem.

*** Datu avoti: par 2009. gadu – Gada pārskats par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi. Par 2010. gadu – oficiālais mēneša pārskats (2010. gada janvāris–decembris) par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi (ieskaitot ziedojumus un dāvinājumus) neto. Pēc pārskatu datiem veiktie aprēķini.

**** Aprēķini veikti, izmantojot oficiālā mēneša pārskata (2010. gada janvāris–decembris) par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi (ieskaitot ziedojumus un dāvinājumus) datus.

83. attēls. Pašvaldību 2010. gada speciālā budžeta kopējie ieņēmumi sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

Šī pārskata 3. pielikumā doti pašvaldību budžeta ieņēmumu rādītāji visās 118 pašvaldībās 2010. gadā.

Apskatot pašvaldību budžetu ieņēmumus, redzams, ka 2010. gadā vislielākie pamatbudžeta ieņēmumi pēc apjoma starp visām pašvaldībām bija Rīgas pilsētai (434,31 milj. latu), starp novadiem – Ogres novadam (32,08 milj. latu), savukārt vismazākie tie bija Alsungas novadam (0,99 milj. latu), kas ir otrais mazākais novads pēc iedzīvotāju skaita. Speciālo budžetu apjoms 2010. gadā bija robežās no 767 tūkst. latu (Stopiņu novads) līdz 29 tūkst. latu (Alsungas novads).

Pašvaldību budžetu pārskatos ieņēmumu pamata grupas atbilstoši budžeta ieņēmumu klasifikācijai ir nodokļu ieņēmumi, nenodokļu ieņēmumi, saņemtie maksājumi, maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi, ārvalstu finanšu palīdzība un transferti (valsts budžeta un pašvaldību transferti). 81. tabulā atspoguļoti 2009. un 2010. gada pašvaldību pamatbudžeta ieņēmumi sadalījumā pa pārskatu pamatgrupām (bez konsolidācijas).

Pamatbudžeta ieņēmumu rādītāji	2009 Izpilde, milj. Ls	2009 % no pamatbudžeta ieņēmumiem (bruto)	2010 Izpilde, milj. Ls	2010 % no pamatbudžeta ieņēmumiem (bruto)	Izmaiņas, salīdzinot ar 2009.g., %
Nodokļu ieņēmumi	677,64	45,0	729,22	53,3	7,6
Nenodokļu ieņēmumi	39,12	2,6	31,04	2,3	-20,7
Maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	98,55	6,5	85,80	6,3	-12,9
Ārvalstu finanšu palīdzība	0,94	0,1	0,89	0,1	-5,3
Transferti	689,81	45,8	522,03	38,1	-24,3
Kopā ieņēmumi (bruto)	**1506,07**	**100,00**	**1368,98**	**100,00**	**-9,1**

*81. tabula. Pašvaldību pamatbudžeta ieņēmumi 2009. un 2010. gadā**.*

Pašvaldību pamatbudžeta ieņēmumu lielāko apjomu 2010. gadā veidoja nodokļu ieņēmumi – 53,3 %, nākamā lielākā ieņēmumu grupa bija transferti – 38,1 %. Maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi veidoja 6,3 %, nenodokļu ieņēmumi – 2,3 % no pamatbudžeta ieņēmumiem, savukārt salīdzinoši neliels īpatsvars bija ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumu grupai – tā nepārsniedza procenta desmito daļu.

Katras pašvaldības finanšu autonomijas, stabilitātes un rīcībspējas līmeni raksturo nodokļu ieņēmumi, kas veido lielāko daļu no pašvaldību pamatbudžeta kopapjoma. Latvijā visi nodokļi ir valsts nodokļi*, un neviens nodoklis nav noteikts kā pašvaldības nodoklis. Pašvaldību budžetos tiek ieskaitīti atskaitījumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļa, nekustamā īpašuma nodokļa, izložu un azartspēļu nodokļa un dabas resursu nodokļa.

2010. gadā nodokļu ieņēmumu apjoms pašvaldību pamatbudžetā bija 729,22 milj. latu, t.i., par 7,6 % vairāk nekā 2009. gadā (677,64 milj. latu).

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi ir apjoma ziņā lielākie no nodokļu ieņēmumiem pašvaldību budžetos, un tie 2010. gadā bija lielāki nekā iepriekšējā gadā. 2009. gadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi bija 599,61 milj. latu, bet 2010. gadā tie sasniedza jau 635,59 milj. latu. 2010. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, par trim procentpunktiem tika samazināta pašvaldību budžetā ieskaitāmā iedzīvotāju ienākuma nodokļa daļa – no 83 % uz 80 % –, taču iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme par darba algu palielinājās no 23 % līdz 26 %, nodokļa likme ienākumiem no saimnieciskās darbības un par autoratlīdzību – no 15 % līdz 26 % (2011. gadā nodokļa likme samazināta uz 25 %), un ar iedzīvotāju ienākuma nodokli kopš 2010. gada tiek aplikti privātpersonu ienākumi no kapitāla.

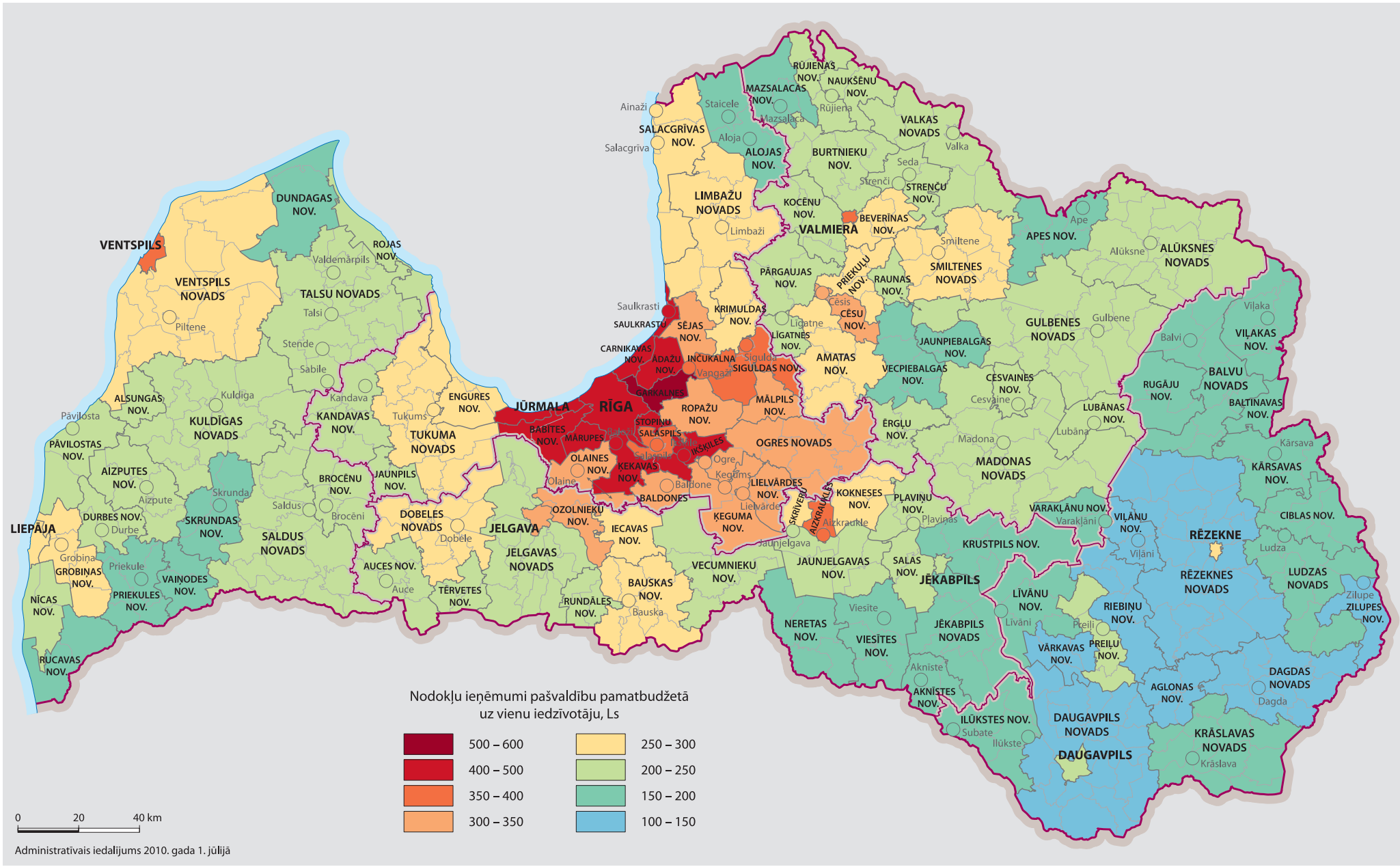
Arī nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumi 2010. gadā bija lielāki nekā gadu iepriekš. 2009. gadā nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos bija 73,04 milj. latu, bet 2010. gadā – 89,68 miljoni latu. No 2010. gada ar šo nodokli tiek aplikti arī mājokļi – dzīvojamās ēkas un dzīvokļi. Jāatzīmē, ka no 2008. līdz 2011. gadam (ieskaitot) ir noteikta nekustamā īpašuma nodokļa par zemi maksājumu palielinājuma maksimālā robeža (25 % no iepriekšējā gada, ja nav mainīts zemes lietošanas mērķis).

Izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumu apjoms pašvaldību budžetos ir salīdzinoši neliels, 2010. gadā tas veidoja nepilnu pusi procenta no visiem nodokļu ieņēmumiem (3,65 milj. latu). Turklāt izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumi ir vairāk raksturīgi lielo pilsētu pašvaldībām, un ir virkne novadu pašvaldību, kur šī nodokļa ieņēmumu vispār nav.

* Aprēķini veikti, izmantojot oficiālā mēneša pārskata (2010. gada janvāris–decembris) par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi (ieskaitot ziedojumus un dāvinājumus) datus.

** Datu avoti: par 2009. gadu – Gada pārskats par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi. Par 2010. gadu – oficiālais mēneša pārskats (2010. gada janvāris–decembris) par pašvaldību pamatbudžeta izpildi (8. tabula). Pēc pārskatu datiem veiktie aprēķini.

* Likums „Par nodokļiem un nodevām", pieņemts 02.02.1995.

84. attēls. Nodokļu ieņēmumi pašvaldību pamatbudžetā uz vienu iedzīvotāju 2010. gadā.*

* Aprēķini veikti, izmantojot Valsts kases (pašvaldību pamatbudžetu ieņēmumi) un PMLP (iedzīvotāju skaits) datus.

Arī dabas resursu nodokļa ieņēmumu apjoms pašvaldību budžetos ir salīdzinoši neliels, arī tas 2010. gadā veidoja mazāk par pusi procenta no visiem nodokļu ieņēmumiem (3,39 milj. latu). Dabas resursu nodoklis līdz 2010. gadam tika skaitīts tikai pašvaldību speciālajā budžetā, bet kopš 2010. gada Rīgas pilsētas pašvaldība to skaita pamatbudžetā (sk. 82. tabulu).

Gads	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	Nekustamā īpašuma nodoklis	Izložu un azartspēļu nodoklis	Dabas resursu nodoklis
2007	701 096 622	74 270 688	7 303 503	2 767 543
2008	830 641 652	70 684 127	7 072 873	3 058 986
2009	599 614 731	73 039 577	4 971 861	2 430 293
2010	635 589 878	89 683 637	3 652 136	3 388 807

82. tabula. Kopējie nodokļu ieņēmumi pašvaldību budžetos 2007.–2010. gadā, Ls.*

Tā kā Latvijā ir ievērojamas atšķirības starp pašvaldību sociālekonomiskās attīstības līmeni, pastāv arī liela atšķirība starp pašvaldību nodokļu ieņēmumiem – 2010. gadā to īpatsvars pamatbudžetā bija robežās no 16 % (Baltinavas novads) līdz 86 % (Garkalnes novads), bet, rēķinot uz vienu iedzīvotāju, nodokļu ieņēmumi pašvaldību pamatbudžetā bija no Ls 123 (Zilupes novads) līdz Ls 518 (Garkalnes novads). Šīs atšķirības uzskatāmi atspoguļotas 84. attēlā.

Pašvaldību nodokļu ieņēmumu apkopojums pa plānošanas reģioniem liecina, ka tie ir visaugstākie Rīgas reģionā, turklāt ievērojami augstāki nekā pārējos reģionos. 2010. gadā šis rādītājs Rīgas reģionā bija Ls 413 uz vienu iedzīvotāju, savukārt Latgales reģionā nodokļu ieņēmumi bija izteikti zemākie – Ls 190 uz vienu iedzīvotāju (sk. 83. tabulu).

Aiz nodokļu ieņēmumiem nākamais lielākais ieņēmumu īpatsvars pašvaldību budžetos 2010. gadā bija transfertiem – 38,1 % (522,03 milj. latu), taču, salīdzinot ar 2009. gadu, to apjoms ievērojami saruka – par 24,3 %. Transfertu ietvaros lielāko daļu veidoja transferti no valsts budžeta, to skaitā mērķdotācijas (229,39 milj. latu) un arī līdzekļi ES struktūrfondu projektu īstenošanai (146,26 milj. latu). Salīdzinot ar 2009. gadu, 2010. gadā ievērojami samazinājās pašvaldību budžetu transferti (14,3 milj. latu), kas skaidrojams ar pašvaldību apvienošanos un rajonu pašvaldību likvidāciju, kā rezultātā ievērojami samazinājās pašvaldību savstarpējie norēķini (sk. 84. tabulu).

Plānošanas reģions	Pamatbudžeta ieņēmumi, milj. Ls	Pamatbudžeta ieņēmumi uz vienu iedz., Ls	Nodokļu ieņēmumi, milj. Ls	Nodokļu ieņēmumi uz vienu iedz., Ls	Nodokļu ieņ. īpatsvars pamatbudžeta ieņēmumos, %
Rīgas reģions	672,60	614	452,90	413	67,3
Vidzemes reģions	151,08	653	57,06	247	37,8
Kurzemes reģions	178,56	601	79,34	267	44,4
Zemgales reģions	168,39	606	76,31	275	45,3
Latgales reģions	198,35	592	63,61	190	32,1
Latvijā	**1368,98**	**612**	**729,22**	**326**	**53,3**

83. tabula. Pašvaldību pamatbudžeta apjoms un nodokļu ieņēmumi sadalījumā pa plānošanas reģioniem 2010. gadā.*

Pamatbudžeta ieņēmumu rādītāji	2009 Izpilde, milj. Ls	2009 % no pamatbudžeta ieņēmumiem (bruto)	2010 Izpilde, milj. Ls	2010 % no pamatbudžeta ieņēmumiem (bruto)	Izmaiņas, salīdzinot ar 2009.g., %
PFIF	75,32	5,0	64,77	4,7	-14,0
Transferti no valsts budžeta	449,68	29,9	442,96	32,3	-1,5
t.sk. mērķdotācijas	*334,07*	*22,2*	*229,39*	*16,7*	*-31,3*
ES struktūrfondu projektu īstenošanai	*98,81*	*6,6*	*146,26*	*10,7*	*48,0*
Pašvaldību budžetu transferti	164,81	10,9	14,30	1,0	-91,3
Transferti kopā	**689,81**	**45,8**	**522,03**	**38,1**	**-24,3**

*84. tabula. Transferti pašvaldību pamatbudžeta ieņēmumos 2009. un 2010. gadā**.*

* Datu avoti: Gada pārskati par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi – pārskati par pašvaldību pamatbudžeta izpildi un pašvaldību speciālā budžeta izpildi. Par 2010. gadu – oficiālais mēneša pārskats (2010. gada janvāris–decembris) par pašvaldību pamatbudžeta izpildi un pašvaldību speciālā budžeta izpildi.

* Aprēķini veikti, izmantojot datus no oficiālā mēneša pārskata (2010. gada janvāris–decembris) par pašvaldību pamatbudžeta izpildi.

** Datu avoti: par 2009. gadu – Gada pārskats par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi. Par 2010. gadu – oficiālais mēneša pārskats (2010. gada janvāris–decembris) par pašvaldību pamatbudžeta izpildi (8. tabula). Pēc pārskatu datiem veiktie aprēķini.

Pašvaldību budžetu izdevumi

2010. gadā pašvaldību konsolidētā kopbudžeta izdevumu apjoms bija 1264,39 milj. latu. Pašvaldību pamatbudžeta bruto izdevumi bija 1314,34 milj. latu, neto izdevumi – 1238,78 milj. latu, pašvaldību speciālā budžeta bruto izdevumi bija 26,09 milj. latu, neto izdevumi – 25,61 milj. latu. Atšķirībā no iepriekšējiem gadiem, 2010. gadā pašvaldību izdevumi bija mazāki nekā gada ieņēmumi (sk. 85. tabulu).

Pašvaldību pamatbudžeta izdevumu pēc ekonomiskās klasifikācijas analīze liecina, ka 2010. gadā 79,5 % bija uzturēšanas izdevumi, to skaitā izdevumi atlīdzībai pamatbudžeta izdevumos (neto) veidoja 39,6 % (520,1 milj. latu). Salīdzinot ar 2009. gadu, 2010. gadā izdevumi atlīdzībai pamatbudžetā samazinājās par piekto daļu. 2010. gadā 20,3 % pamatbudžeta izdevumu bija kapitālie izdevumi – salīdzinot ar iepriekšējo gadu, kapitālo izdevumu apjoms un arī to īpatsvars palielinājās sakarā ar ES struktūrfondu finansēto projektu īstenošanai paredzēto transfertu pieaugumu. Kapitālo izdevumu īpatsvars atsevišķu pašvaldību pamatbudžetos 2010. gadā bija robežās no 1 % (Saulkrastu novads) līdz 51 % (Jaunpiebalgas novads, sk. 86. un 87. tabulu).

Gads	Pamatbudžeta izdevumi, Ls		Speciālā budžeta izdevumi, Ls		Pašvaldību konsolidētā budžeta izdevumi, Ls*
	Bruto	Neto	Bruto	Neto	
2009	1 523 695 331	1 294 834 812	121 157 356	97 737 593	1 394 915 285
2010	1 314 339 962	1 238 777 089	26 092 737	25 614 222	1 264 391 311

*85. tabula. Pašvaldību pamatbudžeta, speciālā budžeta un konsolidētā budžeta izdevumi 2009. un 2010. gadā**.*

Ekonomiskā kategorija	Izdevumi, milj. Ls	Izdevumi uz vienu iedz., Ls	Īpatsvars izdevumos, %
Uzturēšanas izdevumi	1292,4	573	84,8
t.sk. atlīdzība	*653,7*	*290*	*42,9*
Kapitālie izdevumi	231,1	103	15,2
Izdevumi kopā (bruto)	**1523,7**	**676**	**100,0**

*86. tabula. Pašvaldību pamatbudžeta izdevumi pēc ekonomiskās klasifikācijas 2009. gadā***.*

Pārskata 4. pielikumā doti pašvaldību budžetu izdevumu – pēc ekonomiskās klasifikācijas – rādītāji visās 118 pašvaldībās 2010. gadā.

Ekonomiskā kategorija	Izdevumi, milj. Ls	Izdevumi uz vienu iedz., Ls	Īpatsvars izdevumos, %	Izmaiņas, salīdz.ar 2009.g., %
Uzturēšanas izdevumi	1044,3	467	79,5	-19,2
t.sk. atlīdzība	*520,1*	*233*	39,6	-20,4
Kapitālie izdevumi	266,3	119	20,3	15,2
Izdevumi kopā (bruto)	**1314,3**	**588**	**100,0**	**-13,7**

87. tabula. Pašvaldību pamatbudžeta izdevumi pēc ekonomiskās klasifikācijas 2010. gadā.*

Apkopojot pašvaldību izdevumus pa plānošanas reģioniem, redzams, ka apjoma ziņā visvairāk kapitālo izdevumu 2010. gadā bija Rīgas reģionā (102,44 milj. latu), bet vismazāk – Zemgales reģionā (35,54 milj. latu). Rēķinot uz vienu iedzīvotāju – visvairāk Vidzemes reģionā – Ls 172, vismazāk – tieši Rīgas reģionā – Ls 94, un arī lielākais kapitālo izdevumu īpatsvars pašvaldību pamatbudžetā bija Vidzemes reģionā (26 %) un mazākais – Rīgas reģionā (16 %, sk. 88. tabulu).

Plānošanas reģions	Pamatbudžeta izdevumi, milj. Ls	Pamatbudžeta izdevumi uz vienu iedz., Ls	Kapitālie izdevumi, milj. Ls	Kapitālie izdevumi uz vienu iedz., Ls	Kapitālo izd. īpatsvars pamatbudžeta izdevumos, %
Rīgas reģions	639,39	584	102,44	94	16,0
Vidzemes reģions	153,17	662	39,76	172	26,0
Kurzemes reģions	171,60	577	41,43	139	24,1
Zemgales reģions	160,55	578	35,54	128	22,1
Latgales reģions	189,64	566	47,08	141	24,8
Latvijā	**1314,34**	**588**	**266,25**	**119**	**20,3**

*88. tabula. Pašvaldību pamatbudžeta izdevumi pēc ekonomiskās klasifikācijas 2010. gadā sadalījumā pa plānošanas reģioniem**.*

Pašvaldību pamatbudžeta izdevumi pēc funkcionālajām kategorijām norāda, kādi izdevumi pašvaldībām ir bijuši dažādās jomās un nozarēs. Jāņem vērā, ka šajos izdevumos ir iekļauti ne tikai izdevumi savām vajadzībām, bet arī pašvaldību iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā (PFIF). Tā funkcionālajā kategorijā

* Bez ziedojumiem un dāvinājumiem.

** Datu avoti: par 2009. gadu – Gada pārskats par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi. Par 2010. gadu – oficiālais mēneša pārskats (2010. gada janvāris – decembris) par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi (ieskaitot ziedojumus un dāvinājumus) neto. Pēc pārskatu datiem veiktie aprēķini.

*** Datu avots: Gada pārskats par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi – pārskats par pašvaldību pamatbudžeta izpildi.

* Datu avots: aprēķini pēc oficiālā mēneša pārskata (2010. gada janvāris–decembris) datiem par konsolidētā kopbudžeta izpildi – pārskata par pašvaldību pamatbudžeta izpildi (8. tabula).

* Aprēķini veikti, izmantojot datus no oficiālā mēneša pārskata (2010. gada janvāris–decembris) par pašvaldību pamatbudžeta izpildi.

„Vispārējie valdības dienesti" (01) ietilpst gan pašvaldību maksājumi PFIF, gan procentu maksājumi, kas var būt saistīti ar citas funkcijas (ne administrācijas) veikšanu (sk. 89. un 90. tabulu).

Kods	Funkcionālā kategorija	Izdevumi, milj. Ls	Izdevumi uz vienu iedz., Ls	Īpatsvars izdevumos, %
01	Vispārējie valdības dienesti	280,7	125	18,4
02	Aizsardzība	0,09	0,04	0,0
03	Sabiedriskā kārtība un drošība	23,8	11	1,6
04	Ekonomiskā darbība	149,7	66	9,8
05	Vides aizsardzība	21,3	9	1,4
06	Pašvaldības teritoriju un mājokļu apsaimniekošana	115,2	51	7,6
07	Veselība	19,1	9	1,3
08	Atpūta, kultūra un reliģija	104,8	46	6,9
09	Izglītība	687,1	305	45,1
10	Sociālā aizsardzība	121,7	54	8,0
	Izdevumi kopā (bruto)	**1523,7**	**676**	**100,0**

89. tabula. Pašvaldību pamatbudžeta izdevumi pēc funkcionālajām kategorijām 2009. gadā.*

Kods	Funkcionālā kategorija	Izdevumi, milj. Ls	Izdevumi uz vienu iedz., Ls	Īpatsvars izdevumos, %	Izmaiņas, salīdz.ar 2009.g., %
01	Vispārējie valdības dienesti	176,4	79	13,4	-37,2
02	Aizsardzība	0,005	0,003	0,0	-93,2
03	Sabiedriskā kārtība un drošība	20,1	9	1,5	-15,5
04	Ekonomiskā darbība	181,9	81	13,8	21,5
05	Vides aizsardzība	17,7	8	1,3	-16,9
06	Pašvaldības teritoriju un mājokļu apsaimniekošana	143,9	64	10,9	24,9
07	Veselība	3,9	2	0,3	-79,4
08	Atpūta, kultūra un reliģija	96,5	43	7,3	-7,9
09	Izglītība	539,3	241	41,0	-21,5
10	Sociālā aizsardzība	134,5	60	10,2	10,5
	Izdevumi kopā (bruto)	**1314,3**	**587**	**100,0**	**-13,7**

*90. tabula. Pašvaldību pamatbudžeta izdevumi pēc funkcionālajām kategorijām 2010. gadā**.*

Tradicionāli pēc apjoma pašvaldību lielākie izdevumi ir izglītībai (2010. gadā – 41,0 %). Šajos izdevumos ietilpst ne tikai izglītības iestāžu ēku uzturēšanas un saimnieciskie izdevumi, bet arī skolotāju algas, kuras tiek finansētas no valsts budžeta mērķdotācijas. 2010. gadā otra lielākā pašvaldību izdevumu kategorija bija ekonomiskā darbība – 13,8 %, tai sekoja izdevumi vispārējiem valdības dienestiem – 13,4 %. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, izdevumi vispārējiem valdības dienestiem 2010. gadā ievērojami saruka. Tas skaidrojams gan ar savstarpējo norēķinu samazināšanos, gan arī ar PFIF apjoma samazināšanos. 10,9 % izdevumu tika veltīti pašvaldības teritoriju un mājokļu apsaimniekošanai, 10,2 % – sociālajai aizsardzībai, 7,3 % – kultūrai un atpūtai, 1,5 % – sabiedriskajai kārtībai un drošībai, 1,3 % – vides aizsardzībai.

2009. un 2010. gada pašvaldību pamatbudžeta izdevumu savstarpējs salīdzinājums norāda, ka lielākajā daļā funkcionālo kategoriju 2010. gadā izdevumi samazinājās. Pieaugums vērojams trijās kategorijās: ekonomiskajā darbībā, kur izdevumi pieauga par 21,5 % (šajā kategorijā ietilpst, piemēram, izdevumi sabiedriskajam transportam un siltumapgādei); pašvaldības teritoriju un mājokļu apsaimniekošanā – par 24,9 % (ietilpst izdevumi ūdensapgādei, teritoriju uzturēšanai, labiekārtošanai, pašvaldības izdevumi saistībā ar dzīvojamo fondu u.c.) un sociālajā aizsardzībā – par 10,5 %. Iedzīvotāju vajadzības pēc sociālās palīdzības pieauga līdz ar ekonomisko krīzi, un šiem izdevumiem šajā pārskatā pievērsta lielāka uzmanība (sk. apakšnodaļu „Sociālās palīdzības izdevumi").

5. pielikumā uzrādīti pašvaldību pamatbudžetu izdevumu pēc funkcionālās klasifikācijas rādītāji 2010. gadā visās 118 pašvaldībās – doti gan absolūtie izdevumi, gan arī aprēķināti izdevumi uz vienu iedzīvotāju. Tā, piemēram, pašvaldību administratīvie izdevumi (kategorija „Vispārējie valdības dienesti", atskaitot iemaksas PFIF un procentu maksājumus) uz vienu iedzīvotāju bija robežās no Ls 16 (Mārupes novads) līdz Ls 120 (Varakļānu novads), izdevumi izglītībai – robežās no Ls 134 (Riebiņu novads) līdz Ls 694 (Baltinavas novads), izdevumi kultūrai un atpūtai – no Ls 17 (Rucavas novads) līdz Ls 153 (Beverīnas novads).

Pašvaldību pašvērtējuma rezultāti norāda, ka vairāk par trim ceturtdaļām pašvaldību nepietiek līdzekļu savu funkciju īstenošanai (sk. 91. tabulu).

Gads	Jā	Nē
2007	19,3	79,7
2008	25,0	73,5
2009	22,3	77,5

91. tabula. Atbildes uz pašvaldību pašvērtējuma jautājumu „Vai pašvaldībai ir pietiekami finanšu līdzekļi visu autonomo funkciju veikšanai?", %.*

* Datu avots: Gada pārskats par valsts konsolidētā kopbudžeta izpildi – pārskats par pašvaldību pamatbudžeta izpildi.

** Datu avots: aprēķini pēc 2010. gada oficiālā mēneša pārskata (janvāris–decembris) datiem par konsolidētā kopbudžeta izpildi – pārskata par pašvaldību pamatbudžeta izpildi (8. tabula).

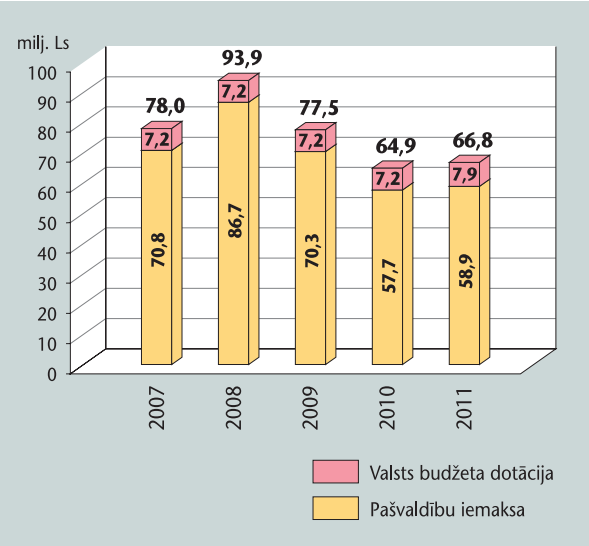
* Datu avots: CSP pašvaldību pašvērtējumu apsekojuma aptauju dati. Aptauja veikta 2007. gada janvārī, 2008. gada februārī, 2009. gada februārī un 2010. gada februārī.

Pašvaldību finanšu izlīdzināšana

Viens no nozīmīgākajiem reģionālās attīstības instrumentiem, kas vērsts uz nelabvēlīgo atšķirību samazināšanu starp pašvaldībām, ir pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēma.

Pašvaldību finanšu izlīdzināšana, ņemot vērā gan atšķirīgos pašvaldību vērtētos nodokļu ieņēmumus, gan arī atšķirīgās vajadzības, ko nosaka demogrāfiskā struktūra, tiek realizēta caur pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondu (PFIF). Fonda līdzekļus veido pašvaldību iemaksas un valsts budžeta dotācija. Lai gan kopumā PFIF apjoms veido aptuveni 5 % no visu pašvaldību pamatbudžeta ieņēmumiem un galvenais iemaksu veicējs ir pašas pašvaldības, lielai daļai pašvaldību šis ir viens no nozīmīgākajiem ieņēmumu avotiem.

Līdz 2008. gadam pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda apjoms palielinājās un 2008. gadā sasniedza maksimumu – 93,9 milj. latu. 2009. gadā un 2010. gadā PFIF apjoms saruka – 2009. gadā tas bija 77,5 milj. latu (ar 2010. gada janvārī pārskaitīto atlikumu), 2010. gadā – 64,9 milj. latu (ar 2011. gada janvārī pārskaitīto atlikumu). 2011. gadā PFIF apjoms plānots 66,8 milj. latu apmērā (sk. 85. attēlu).

85. attēls. Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda ieņēmumu dinamika 2007.–2011. gadā (2007.–2010. gadā – faktiskie ieņēmumi; 2011. gadā – plānotie).*

Lai gan pēc administratīvi teritoriālās reformas pamatā ir saglabāta vecā pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēma, reformas rezultātā (rajonu pašvaldību likvidācija, republikas pilsētu skaita palielināšanās) 2010. gadā tajā notika izmaiņas. Saskaņā ar likuma „Par pašvaldību finanšu izlīdzināšanu" 22.10.2009. Saeimas pieņemtajiem grozījumiem sistēmā:

- saglabātas divas pašvaldību grupas – republikas pilsētu pašvaldību grupa un novadu pašvaldību grupa. Mainīts finanšu nepieciešamības sadalījums starp grupām, paredzot, ka republikas pilsētu grupas daļa kopējā pašvaldību finanšu nepieciešamībā ir 47 %, novadu grupas daļa – 53 % (šīs izmaiņas saistītas ar to, ka republikas pilsētu grupai klāt nākusi Jēkabpils un Valmiera);
- visām pašvaldībām finanšu nepieciešamības noteikšanai izmanto tikai četrus demogrāfiskos kritērijus, izslēgti divi daļēji subjektīvie kritēriji (bērnu skaits bērnu namos, kas tajos ievietoti līdz 1998. gadam un iemītnieku skaits pansionātos, kas tajos ievietoti līdz 1998. gadam);
- aprēķinos lietoto kritēriju īpatsvari ir noteikti, balstoties uz 2007. gada pašvaldību budžetu datiem (pirms tam balstījās uz aprēķiniem, kas bāzējās uz 1995. gada budžeta datiem). Abām pašvaldību grupām ir noteikti vienādi kritēriju īpatsvari;
- visām pašvaldībām noteikta vienāda neizlīdzināmā apakšējā robeža (95 % no finanšu nepieciešamības), pēc kuras aprēķina nepieciešamās PFIF dotācijas apjomu katrai pašvaldībai.

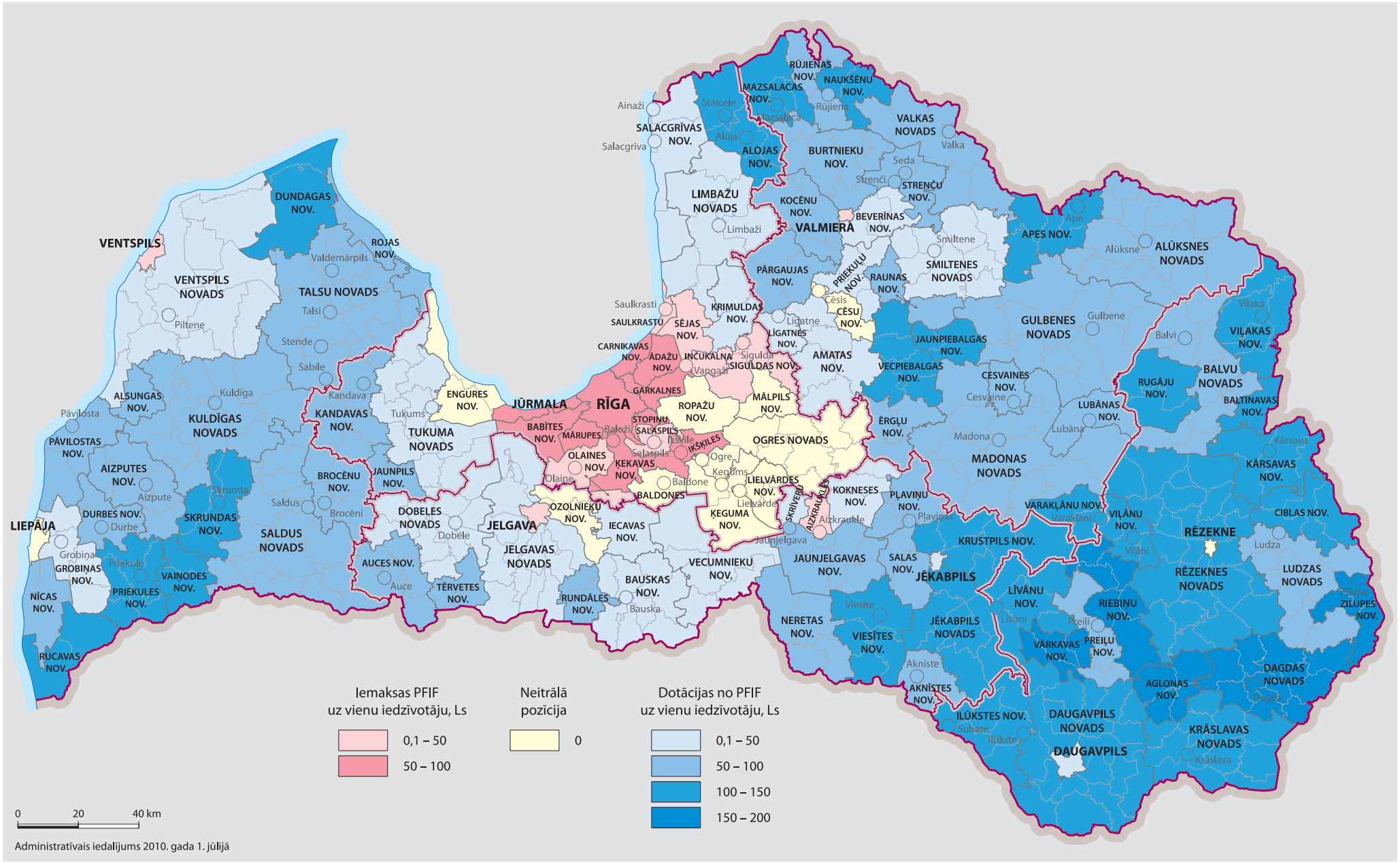
2010. gadā pašvaldību finanšu izlīdzināšanas aprēķini ir iekļauti saskaņā ar likumu 22.12.2010. pieņemtajos MK noteikumos Nr. 1571 „Noteikumi par pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda ieņēmumiem un to sadales kārtību 2010. gadā". Saskaņā ar noteikumiem dotācija finanšu izlīdzināšanas fondā no valsts budžeta bija 7,1529 milj. latu, pašvaldību iemaksas izlīdzināšanas fondā – 60,081 milj. latu. 2010. gadā, tāpat kā 2009. gadā, faktiskais PFIF apjoms bija mazāks nekā Ministru kabineta noteikumos noteiktais.

Faktiskais PFIF apjoms 2010. gadā bija 64,88 milj. latu, kurā pašvaldību iemaksas bija 57,73 milj. latu. Iemaksas fondā veica 19 pašvaldības, t.sk. piecas republikas pilsētas. 10 pašvaldības atradās neitrālā pozīcijā, bet pārējās 89 pašvaldības saņēma dotāciju no fonda. 86. attēlā un 6. pielikumā atspoguļoti pašvaldību finanšu izlīdzināšanas rādītāji visās pašvaldībās 2010. gadā.

Galvenais PFIF donors ir Rīgas pilsētas pašvaldība – 2010. gadā tās iemaksa fondā bija 44,13 milj. latu, tas ir, Ls 63 uz vienu rīdzinieku. Starp novadiem lielāko iemaksu veica Ķekavas novads – 1,23 milj. latu (Ls 56 uz vienu iedzīvotāju). Savukārt, rēķinot uz vienu iedzīvotāju, lielākā iemaksa bija Babītes novadam – Ls 69 uz vienu iedzīvotāju. Lielāko dotācijas apjomu no fonda saņēma Rēzeknes novads – 4,45 milj. latu (Ls 142 uz vienu iedzīvotāju), bet, rēķinot uz vienu iedzīvotāju, lielākā dotācija nonāca Riebiņu novadā un Vārkavas novadā – Ls 170 katrā.

Finanšu izlīdzināšanas datu apkopojums pa plānošanas reģioniem norāda, ka summāri (saskaitot iemaksas un dotācijas) Rīgas reģions vairāk veic iemaksas fondā nekā saņem no tā, savukārt pārējie četri reģioni vairāk saņem dotācijās no fonda nekā veic iemaksas tajā. Latgales reģionā neviena pašvaldība neveic iemaksas PFIF. Jāpiezīmē, ka vērojama cieša sakarība starp plānošanas reģiona summāri saņemto dotāciju un teritorijas attīstības līmeņa indeksu – jo zemāka indeksa vērtība, jo lielāka saņemtā dotācija (sk. 92. tabulu).

* Datu avots: Valsts kase.

86. attēls. Pašvaldību iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā uz vienu iedzīvotāju, dotācija no fonda uz vienu iedzīvotāju vai pašvaldību neitrālā pozīcija 2010. gadā.*

* Aprēķini veikti, izmantojot Valsts kases (PFIF) un PMLP (iedzīvotāju skaits) datus.

Plānošanas reģions	Veikto iemaksu kopapjoms, milj. Ls	Saņemto dotāciju kopapjoms, milj. Ls	Iemaksu/dotāciju saldo, milj. Ls*	Iemaksu/dotāciju saldo uz vienu iedz., Ls*	Reģiona teritorijas attīstības līmeņa indekss pēc 2009.g. datiem
Rīgas reģions	54,594	3,996	-50,598	-46,2	0,786
Vidzemes reģions	0,601	13,252	12,651	54,7	-0,724
Kurzemes reģions	1,396	11,744	10,348	34,8	-0,577
Zemgales reģions	1,142	8,280	7,139	25,7	-0,454
Latgales reģions	-	27,033	27,033	80,7	-0,838

92. tabula. Iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā un dotācijas no fonda 2010. gadā sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

Likumā „Par pašvaldību finanšu izlīdzināšanu" veiktās izmaiņas paredz ne tikai PFIF darbību, bet arī speciālu valsts dotāciju pašvaldībām par bērniem bērnu namos, kas tur ievietoti līdz 1998. gadam, un par iemītniekiem veco ļaužu pansionātos, kas tur ievietoti līdz 1998. gadam. Iepriekš šie rādītāji bija iekļauti pašvaldību finanšu izlīdzināšanas aprēķinos. Šīs dotācijas apjoms no valsts budžeta 2010. gadā bija 2,57 milj. latu (1,09 milj. latu par bērniem un 1,48 milj. latu par pansionātu iemītniekiem). Turklāt 2010. gadā finanšu izlīdzināšanas ietvaros no valsts budžeta tika izmaksāta papildu dotācija pašvaldībai, kurai pēc izlīdzināšanas bija viszemākie izlīdzinātie ieņēmumi – Daugavpils pilsētas pašvaldībai. Daugavpils saņēma papildu dotāciju 135 tūkst. latu apmērā. Tātad kopā pašvaldību finanšu izlīdzināšanas likuma izpildei 2010. gadā no valsts budžeta pašvaldībām tika pārskaitīti 9,86 milj. latu.

2011. gadā pašvaldību finanšu izlīdzināšanas aprēķini iekļauti 21.12.2010. MK noteikumos Nr. 1180 „Noteikumi par pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda ieņēmumiem un to sadales kārtību 2011. gadā". Saskaņā ar tiem 2011. gadā pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda ieņēmumi plānoti 66,76 milj. latu apmērā, ko veido dotācija fondā no valsts budžeta – 7,86 milj. latu – un pašvaldību iemaksas – 58,91 milj. latu. 2011. gadā 18 pašvaldības veic iemaksas PFIF, t.sk. piecas republikas pilsētas.

Jau ilgāku laiku dienas kārtībā ir pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēmas pilnveidošana. Veiktās izmaiņas ir tikai pagaidu risinājums. 2011. gadā VARAM kā RAPLM pienākumu pārņēmējai jāvienojas ar citām iesaistītajām pusēm – pašvaldībām, Finanšu ministriju, ekspertiem – un jāsagatavo pilnveidota pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēma.

Sociālās palīdzības izdevumi

Pašvaldību budžeta izdevumu analīze pēc funkcionālajām kategorijām liecina, ka viena no nedaudzajām kategorijām, kurā 2010. gadā izdevumi, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, palielinājās, bija sociālā aizsardzība. 2009. gadā visu pašvaldību kopējie izdevumi šai funkcijai bija 121,7 milj. latu, 2010. gadā tie pieauga par 10,5 % un sasniedza 134,5 milj. latu.

2010. gadā veiktā pašvaldību pašvērtējuma apsekojuma dati liecina, ka sociālās palīdzības nodrošinājums tiek vērtēts kā svarīgākais jautājums, kas risināms pirmām kārtām**.

Ekonomiskās lejupslīdes laikā iedzīvotāju vajadzība pēc sociālajiem pakalpojumiem un sociālās palīdzības pabalstu veidā palielinājās. Pašvaldību izdevumu pēc ekonomiskās klasifikācijas dati liecina, ka 2010. gadā izdevumi sociālajiem pabalstiem no pašvaldību budžetiem kopā bija 83,75 milj. latu (2009. gadā – 52,97 milj. latu) jeb vidēji Ls 37,4 uz vienu valsts iedzīvotāju. Jāpiezīmē, ka pašvaldību izdevumu pieaugums sociālajiem pabalstiem skaidrojams ne tikai ar vajadzību palielināšanos, bet arī ar lielāku valsts un ES fondu atbalstu (sk. 93. tabulu).

Plānošanas reģions	Izdevumi sociālajiem pabalstiem, milj. Ls	Izdevumi soc. pabalstiem uz vienu iedz., Ls	Izdevumu soc. pabalstiem īpatsvars pamatbudžeta izdevumos, %
Rīgas reģions	34,55	31,5	5,4
Vidzemes reģions	8,68	37,5	5,7
Kurzemes reģions	11,94	40,2	7,0
Zemgales reģions	10,99	39,6	6,8
Latgales reģions	17,59	52,5	9,3
Latvijā	**83,75**	**37,4**	**6,4**

93. tabula. Pašvaldību izdevumi sociālajiem pabalstiem 2010. gadā sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

Šī pārskata *7.* pielikumā ir ietverti visu pašvaldību pamatbudžetu izdevumi 2010. gadā sociālajai aizsardzībai (pēc funkcionālās klasifikācijas) un sociālajiem pabalstiem (pēc ekonomiskās klasifikācijas). Ne visus sociālos pabalstus pašvaldības iekļauj budžeta izdevumu funkcionālajā kategorijā „Sociālā aizsardzība", tie tiek iekļauti arī izglītības, mājokļu apsaimniekošanas, veselības aprūpes sadaļā. Šajā jautājumā attiecībā uz izdevumu klasificēšanu ir vērojama nekonsekvence, tāpēc arī veidojas situācija, ka dažām pašvaldībām izdevumi sociālajiem pabalstiem pārsniedz izdevumus sociālajai aizsardzībai.

Salīdzinot pašvaldību sociālās aizsardzības (funkcionālā kategorija) vidējos izdevumus uz vienu iedzīvotāju, redzams, ka 2010. gadā tie bija robežās no Ls 14 (Dundagas novads) līdz Ls 189 (Engures novads). Jāņem vērā, ka šeit ieskaitītas arī investīcijas.

* Datu avots: Valsts kase.

** Uz jautājumu „Atzīmējiet piecus uzdevumus, ar kuriem vajadzētu nodarboties pirmām kārtām" pieci visbiežāk norādītie uzdevumi ir sociālās palīdzības risināšana (88 reizes), infrastruktūras sakārtošana (75), komunālo pakalpojumu organizēšana (70), izglītības jautājumu risināšana (60) un ceļu un ielu būvniecība un remonts (58). Avots: Latvijas vietējo pašvaldību pašvērtējumi. 2005.–2010. gads. CSP, 2010. 59., 60. lpp.

* Datu avots: Valsts kase.

Savukārt sociālo pabalstu salīdzinājums liecina, ka tiem pašvaldību izdevumi 2010. gadā bija robežās no Ls 9 uz vienu iedzīvotāju (Durbes novads) līdz Ls 83 uz vienu iedzīvotāju (Viļānu novads). Sociālo pabalstu izdevumu īpatsvars pašvaldību pamatbudžeta izdevumos svārstījās no 1,9 % (Carnikavas novads) līdz 21,1 % (Viļānu novads). Pašvaldību izdevumu sociālajiem pabalstiem apkopojums pa plānošanas reģioniem liecina, ka pēc apjoma vislielākais tas bija Rīgas reģionā – tur ir arī vislielākais iedzīvotāju skaits. Taču, rēķinot uz vienu iedzīvotāju, vislielākie sociālo pabalstu izdevumi bija Latgales reģionā, kur ir viszemākais teritorijas attīstības līmeņa indekss. Arī visaugstākais sociālo pabalstu izdevumu īpatsvars pašvaldību pamatbudžetu izdevumos bija Latgales reģionā (sk. 87. attēlu).

Saskaņā ar tiesību aktiem pašvaldībām obligāta ir divu sociālo pabalstu nodrošināšana – garantētā minimālā ienākuma (GMI) pabalsts un dzīvokļu pabalsts. Pārējos pabalstus nosaka pašas pašvaldības. Kopš 2009. gada oktobra īstenotās Sociālās drošības tīkla stratēģijas ietvaros pašvaldības saņem valsts atbalstu, tai skaitā daļēju kompensāciju par šo divu obligāto pabalstu maksājumiem. Valsts pašvaldībām atmaksā 50 % no pašvaldības izlietotajiem līdzekļiem GMI pabalstam un 20 % no izlietotajiem līdzekļiem dzīvokļu pabalstam. Līdz 2010. gada beigām par stratēģijas ieviešanas uzraudzību un kontroli atbildīgā institūcija bija Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, ar 2011. gada 1. janvāri RAPLM noteiktās funkcijas, pārvaldes uzdevumus, tiesības un saistības Sociālās drošības tīkla stratēģijas ieviešanas uzraudzības un kontroles jomā pārņēma Labklājības ministrija.

Saskaņā ar informatīvo ziņojumu par Stratēģijas ieviešanas gaitu 2010. gadā pašvaldībām divu obligāto pabalstu līdzfinansēšanai valsts budžeta izdevumi bija 11,78 milj. latu – 8,74 milj. latu GMI pabalsta līdzfinansēšanai un 3,04 milj. latu dzīvokļu pabalsta līdzfinansēšanai. 2009. gadā valsts izdevumi abu šo pabalstu līdzfinansēšanai bija 1,05 milj. latu (0,74 milj. latu – GMI pabalstam, 0,31 milj. latu – dzīvokļu pabalstam). Būtiskais izdevumu pieaugums 2010. gadā bija saistīts gan ar maznodrošināto skaita palielināšanos, gan ar pabalstu saņēmēju loka paplašināšanu, gan arī ar GMI pabalsta palielināšanu. Tā 2010. gadā GMI pabalsta saņēmēju skaits mēnesī pieauga no 28,8 tūkst. personām janvārī līdz 69,0 tūkst. personām decembrī. Vidējais GMI pabalsta lielums vienai personai 2010. gadā svārstījās robežās no Ls 26,41 līdz Ls 27,71 mēnesī. Dzīvokļa pabalstu saņēmušo personu skaits bija robežās no 31,8 tūkst. personām janvārī līdz 63,4 tūkst. personām martā, savukārt šī pabalsta lielums svārstījās robežās no Ls 24,78 līdz Ls 38,13 mēnesī.

Sociālās drošības tīkla stratēģijas ietvaros no Eiropas Sociālā fonda (ESF) pašvaldību budžetos tiek finansētas arī tā sauktās *simts latu* bezdarbnieku stipendijas darba praktizēšanas vietās, īstenojot projektu „Darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšana pašvaldībās darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai". Šī projekta ietvaros tiek dota iespēja reģistrētajiem bezdarbniekiem, kuri nesaņem bezdarbnieka pabalstu, iesaistīties sabiedrībai derīgos mazkvalificētos pilna laika darbos pašvaldībās (no jauna radītās darba praktizēšanas vietās), saņemot mēnesī par darba praktizēšanu stipendiju Ls 100 apmērā. 2010. gadā šim mērķim tika izlietoti 27,24 milj. latu (2009. gadā – 8,05 milj. latu)*. Kopā 2010. gadā pasākuma ietvaros no jauna tika izveidotas 34 679 darba praktizēšanas vietas, tomēr pieprasījums pēc šādām vietām ir lielāks, nekā iespēja tās nodrošināt.

7. pielikumā līdzās pašvaldību sociālajiem izdevumiem iekļauti arī dati par pašvaldību izdevumiem darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšanai (ESF finansējums), kā arī dati par tajos iekļauto bezdarbnieku stipendiju kopējo apjomu katrā pašvaldībā. Republikas pilsētu grupā bezdarbnieku stipendiju kopējais apjoms 2010. gadā bija robežās no 206 tūkst. latu (Valmiera) līdz 1,74 milj. latu (Rīga), savukārt novadu grupā Babītes novadā šim pasākumam vispār nebija izdevumu, bet Rēzeknes novadā izdevumi sasniedza 950 tūkst. latu.

Salīdzinājumā ar iepriekšējiem pārskatiem šajā ir dota plašāka informācija par pašvaldību sociāla rakstura izdevumiem, papildus tam 8. pielikumā iekļauti arī dati par dažiem valsts izdevumiem sociālajā sfērā – Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) dati par bezdarbnieku pabalstiem un vidējām valsts pensijām 2010. gadā visās pašvaldībās.

Datu analīze par bezdarbnieku pabalstiem liecina, ka 2010. gadā to vidējais apmērs sniedzās no Ls 71 (Baltinavas novadā) līdz Ls 203 (Garkalnes novadā), savukārt uz vienu iedzīvotāju izmaksātais bezdarbnieku pabalsts bija robežās no Ls 17 (Baltinavas novads, Rugāju novads) līdz Ls 79 (Mālpils novads).

Izmaksāto bezdarbnieku pabalstu apkopojums pa plānošanas reģioniem liecina, ka lielākais bezdarbnieku pabalstu apjoms 2010. gadā tika izmaksāts reģionā ar izteikti lielāko iedzīvotāju skaitu – Rīgas reģionā (42,18 milj. latu jeb 54,7 % no visu bezdarbnieku pabalstu kopapjoma). Aprēķini par vidējo izmaksāto bezdarbnieku pabalstu uz vienu iedzīvotāju norāda, ka atšķirība starp zemāko un augstāko rādītāju reģionu vidū sasniedza 35,7 %. Augstākais rādītājs bija Rīgas reģionā – Ls 38 uz vienu iedzīvotāju, bet zemākais – Latgales reģionā, sasniedzot vien Ls 28 uz vienu iedzīvotāju (sk. 94. tabulu).

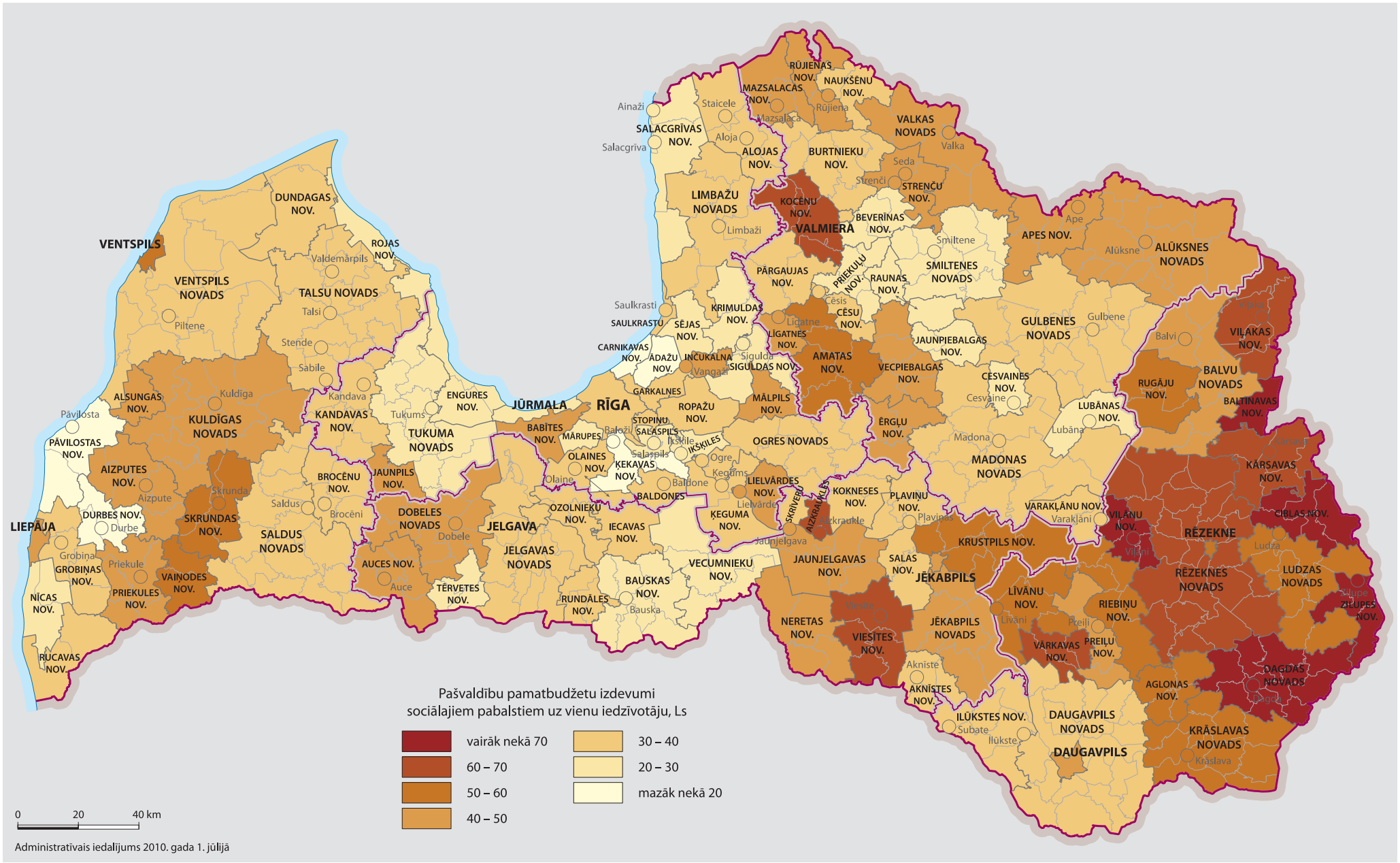
Plānošanas reģions	Izdevumi bezdarbnieku pabalstiem, milj. Ls	Izdevumi bezdarbnieku pabalstiem uz vienu iedz., Ls
Rīgas reģions	42,18	38
Vidzemes reģions	7,05	30
Kurzemes reģions	9,36	32
Zemgales reģions	9,18	33
Latgales reģions	9,33	28
Latvijā	**77,10**	**34**

*94. tabula. Valsts budžeta izdevumi bezdarbnieku pabalstiem 2010. gadā sadalījumā pa plānošanas reģioniem**.*

Dati par vidējo vecuma pensijas apmēru un vidējo visu pensiju apmēru pašvaldībās parāda, ka 2010. gadā visaugstākā vidējā pensija (iekļaujot visas pensijas) valstī tika izmaksāta Garkalnes novadā (Ls 206), bet zemākā – Rugāju novadā (Ls 145), savukārt republikas pilsētu grupā augstākā – Ventspilī (Ls 193, otra augstākā starp visām pašvaldībām), zemākā – Daugavpilī (Ls 165). Vidējā vecuma pensija sadalījumā pa pašvaldībām 2010. gadā bija robežās no Ls 156 Ciblas novadā līdz Ls 214 Garkalnes novadā un republikas pilsētu grupā – no Ls 175 Daugavpilī līdz Ls 207 Ventspilī.

* Informatīvais ziņojums par Stratēģijas ieviešanas gaitu 2010. gadā. 3. pielikums.

** Datu avots: VSAA.

87. attēls. Pašvaldību pamatbudžetu izdevumi sociālajiem pabalstiem uz vienu iedzīvotāju 2010. gadā.*

* Aprēķini veikti, izmantojot Valsts kases (pašvaldību pamatbudžetu izdevumi) un PMLP (iedzīvotāju skaits) datus.

VI ELEKTRONISKĀS PĀRVALDES ATTĪSTĪBA

Publiskie pakalpojumi

Modernajā pārvaldē, kas orientēta uz pakalpojumu lietotāju – iedzīvotāju –, ir svarīga jaunu informācijas tehnoloģiju ieviešana, orientācija uz rezultātu, sadarbība starp publisko un ar privāto sektoru, komunikācijas attīstība, iedzīvotāju iesaistīšana pārvaldes lēmumu pieņemšanā un pārvaldes caurspīdīguma (atklātības) palielināšana.

Ekonomiskā lejupslīde, kas sākās 2008. gadā, aktualizēja jautājumu par publiskās (valsts un pašvaldību) pārvaldes darbības pārveidi, optimizējot to un samazinot izdevumus.

2010. gadā Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņu 2006.–2013. gadam* īstenošanai RAPLM izstrādāja Elektroniskās pārvaldes attīstības plānu 2011.–2013. gadam**. Plāna mērķis ir nodrošināt iedzīvotājiem ērtu un vienkāršu publisko pakalpojumu pieejamību, veicot elektronisku datu apmaiņu starp valsts pārvaldes un pašvaldību subjektiem, vienlaikus palielinot valsts pārvaldes efektivitāti un samazinot tās izdevumus. Saskaņā ar plānu izvirzīti četri rīcības virzieni:

- administratīvā sloga samazināšana un valsts pārvaldes organizatoriskā procesa efektivitātes palielināšana;
- iedzīvotāju un komersantu vajadzībām atbilstošu elektronisko pakalpojumu attīstība;
- valsts informācijas sistēmu un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju infrastruktūras attīstība, interneta pieejamības veicināšana;
- inovācijas un sabiedrības līdzdalības veicināšana valsts pārvaldes procesos.

2010. gadā RAPLM vadībā turpinājās darbs pie „Koncepcijas par vienas pieturas aģentūras principa ieviešanu valsts un pašvaldību pakalpojumu pieejamībā", kas lielā mērā pamatojas uz e-pārvaldes paplašināšanu un tālāku pilnveidošanu.

Savukārt atbilstoši Ekonomikas ministrijas sagatavotajai koncepcijai „Vienas pieturas aģentūras principa ieviešana atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Direktīvā 2006/123/EK par pakalpojumiem iekšējā tirgū noteiktajām prasībām", kuru Ministru kabinets apstiprināja 2009. gada 28. maijā ar rīkojumu Nr. 342, kur Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija tika noteikta par atbildīgo institūciju koncepcijas tehnoloģiskā risinājuma izstrādē un nodrošināšanā, pastāvīgi tiek paplašināts un aktualizēts portālā *www.latvija.lv* ietverto publisko pakalpojumu loks, kas varētu būt nepieciešami dažādiem pakalpojumu sniedzējiem no jebkuras Eiropas Savienības valsts, ja tie vēlētos veikt darbību Latvijā.

Pašvaldību loma pakalpojumu sniegšanā iedzīvotājiem ir nepārvērtējama, jo tieši pašvaldības ir tās, kurām ir visciešākā sasaiste ar iedzīvotājiem. Lai padarītu savus pakalpojumus klientiem ērtākus, virkne pašvaldību kā, piemēram, Rīga, Jēkabpils, Jelgava, Liepāja, Ventspils, Dobeles novads, Salaspils novads, Ilūkstes novads u.c., ir ieviesušas vienas pieturas aģentūras principus iedzīvotāju, uzņēmēju, organizāciju un arī viesu apkalpošanā.

Elektroniskie pakalpojumi

E-pakalpojums ir pakalpojums, kura pieprasīšanas vai sniegšanas veids nodrošina tā pieejamību attālināti – ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) palīdzību***. Var izdalīt šādus e-pakalpojumu veidus:

- informatīvie pakalpojumi – e-pakalpojumi, ar kuru palīdzību klients var iegūt informāciju tiešsaistē;
- transakciju pakalpojumi – e-pakalpojumi, kuru rezultāts ir līdzvērtīgs klātienes pakalpojuma rezultātam, t.i. – klients pieprasa pakalpojumu elektroniski, bet pakalpojuma rezultāts (izziņa, lēmuma noraksts u.c.) ir pieejams pēc kāda laika (atbilstīgi konkrētās iestādes un pakalpojuma saņemšanas nosacījumiem). Piemēram, klients internetā pieprasa kādu izziņu, pēc tam saņemot informāciju, ka iestāde ir saņēmusi viņa pieteikumu. Klientam nav jāiet uz attiecīgo iestādi, nav jāstāv rindā, turklāt var izmantot pakalpojumu jebkurā viņam ērtā laikā. Kad izziņa sagatavota, klients tiek par to informēts. Saņemšanas iespējas ir dažādas: ir pakalpojumi, kas nodrošina pieprasītās izziņas saņemšanu klātienē (iestādes norādītajā darba laikā un vietā), pa pastu ierakstītā vēstulē un pa e-pastu, parakstītu ar drošu elektronisko parakstu.

* Pamatnostādnes apstiprinātas ar 19.07.2006. MK rīkojumu Nr. 542 „Par Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnēm 2006.–2013. gadam".

** Attīstības plāns apstiprināts ar 25.05.2011. MK rīkojumu Nr. 218 „Par Elektroniskās pārvaldes attīstības plānu 2011.–2013. gadam".

*** *www.vraa.gov.lv/lv/epakalpojumi/teorija/*

E-pakalpojumiem var būt šādi elektronizācijas līmeņi:

- 1. līmenis – informācija par pakalpojumu ir ievietota elektroniskā pakalpojuma turētāja publiski pieejamā tīmekļvietnē elektroniskā formā;
- 2. līmenis – pakalpojuma saņēmējam publiskā tīmekļvietnē elektroniskā formā ir pieejamas pakalpojuma pieprasīšanai vai saņemšanai nepieciešamās veidlapas;
- 3. līmenis – pakalpojuma saņēmējam ir nodrošināta iespēja elektroniski pieprasīt pakalpojumu, elektroniski iesniedzot pakalpojuma saņemšanai nepieciešamos datus strukturētā veidā vai elektroniski saņemt pakalpojumu;
- 4. līmenis – pakalpojuma pieprasīšana un saņemšana notiek elektroniski;
- 5. līmenis – pakalpojuma saņemšana notiek bez pakalpojuma saņēmēja pieprasījuma, pakalpojuma sniegšanai nepieciešamos datus bez pakalpojuma saņēmēja līdzdalības iegūst elektroniskā pakalpojuma sniedzējs.

Pakalpojumiem ir atšķirīgas prasības attiecībā uz pieprasītāja autentifikāciju. Attiecīgi ir noteikti šādi autentifikācijas līmeņi:

- nedeklarēta (anonīma) identitāte (nav jānorāda vārds, uzvārds);
- deklarēta identitāte (klients norāda vārdu, uzvārdu vai e-pastu, telefona numuru);
- apliecināta identitāte (piemēram, banka uz līguma pamata apliecina klienta identitāti);
- kvalificēti apliecināta identitāte (klients izmanto e-parakstu).

Valstī šobrīd plaši nodrošināts ir e-pakalpojumu 1. līmenis valsts iestādēm – Publisko pakalpojumu katalogs (PPK), un atbilstoši normatīvajiem aktiem visas pašvaldības iestādes ir elektronizējušas savus pakalpojumus šajā līmenī. Arvien vairāk valsts un pašvaldību pakalpojumu pieejami arī 2., 3. un 4. līmenī, savukārt 5. līmeņa pakalpojumi vēl ir nākotne.

Interneta izmantošana

Saskaņā ar statistikas datiem 2010. gadā internetu regulāri (vismaz reizi nedēļā) lietoja 62,5 % Latvijas iedzīvotāju, savukārt vecuma grupā līdz 44 gadiem – vairāk nekā 75 %*. Publiskie interneta punkti un apmācīts personāls ir visās 874 Latvijas bibliotēkās, kas padara internetu pieejamu arvien plašākam lietotāju lokam.

Statistikas dati liecina arī, ka 2010. gadā internetu ikdienā izmantoja vairāk nekā 90 % uzņēmumu**. Līdz ar to lielākā daļa iedzīvotāju un praktiski visi uzņēmumi jau šobrīd var izmantot valsts un pašvaldību elektroniskos pakalpojumus, elektroniskās saziņas priekšrocības. Pozitīva tendence ir relatīvi straujš interneta lietotāju skaita pieaugums 60–74 gadus vecu cilvēku grupā un lauku iedzīvotāju vidū – tās ir vienas no būtiskākajām sabiedrības grupām, kas saņem valsts un pašvaldību pakalpojumus***.

Latvija pēdējos gados ir uzrādījusi ievērojamu progresu publiskā sektora sniegto pakalpojumu elektronizācijā. Eiropas Savienības noteiktie pamatpakalpojumi, kas valsts un pašvaldību iestādēm jānodrošina elektroniski, iedzīvotājiem Latvijā šobrīd ir pieejami aptuveni 90 % apmērā un uzņēmējiem – 100 % apmērā****. Tas pārsniedz Eiropas Savienības vidējos rādītājus.

Tomēr, neraugoties uz valsts un pašvaldību pakalpojumu pieejamības augstajiem rādītājiem, saskaņā ar CSP datiem tikai 12 % iedzīvotāju veidlapas iestādēm ir sūtījuši elektroniski. Līdz ar to e-iespēju pieejamība ir tikai pirmais solis – nākamais solis ir iedzīvotāju aktīva informēšana, lai veicinātu radīto e-pakalpojumu izmantošanu.

VRAA pārziņā esošie elektroniskās pārvaldes risinājumi

Elektronisko iepirkumu sistēma

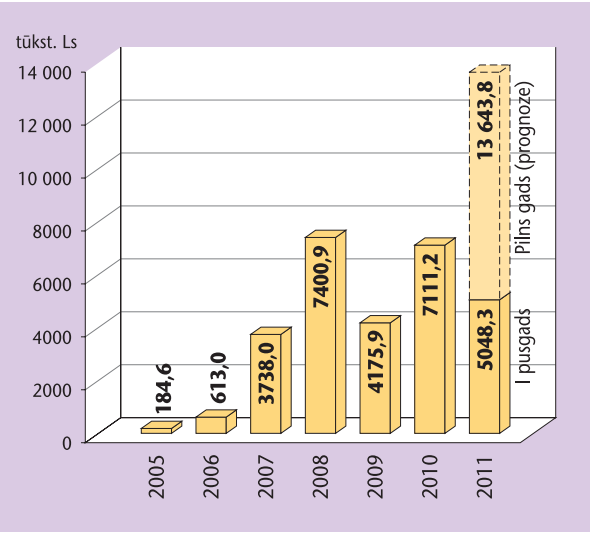
Elektronisko iepirkumu sistēma (EIS) ir pirmā elektronisko iepirkumu sistēma Baltijas valstīs, kas izveidota 2005. gadā. Kopš 2009. gada 1. jūnija EIS uzturēšanu un darbību nodrošina Valsts reģionālās attīstības aģentūra, kas veikusi lielu ieguldījumu sistēmas pilnveidošanā un modernizācijā.

EIS pamatā ir elektronisko katalogu princips, kas darbojas kā interneta veikals publiskā sektora organizācijām un kurā savas standarta preces piedāvā vairāki piegādātāji. Sistēma nodrošina šādas priekšrocības saviem lietotājiem salīdzinājumā ar klasisko iepirkumu:

- ātrāks iepirkumu process – saīsināts laiks no vajadzības apzināšanas līdz preces piegādei;
- valsts un pašvaldību iestādes tiek atslogotas no iepirkumu organizēšanas – iepirkumi tiek veikti centralizēti, nodrošinot preču pasūtīšanu ar Elektroniskās iepirkumu sistēmas starpniecību;
- tiek ietaupīti valsts budžeta līdzekļi, jo, centralizētajos iepirkumos apvienojot vairākus pasūtījumus, arī maziem iepirkumiem tiek iegūtas pircējam izdevīgākas cenas;
- palielinās iepirkumu procesa caurskatāmība, atklātība un informācijas pieejamība – informācija par iepirkumiem ir publiski pieejama EIS;
- Latvijā tiek īstenots Eiropas Komisijas direktīvās paredzētais e-iepirkums un izmantota ES valstu pozitīvā pieredze.

* CSP dati.
** CSP dati. Uzņēmumi ar darbinieku skaitu no 10 līdz 49.
*** *TNS Latvia* Nacionālais mediju pētījums par Latvijas interneta auditoriju.
**** *Digitizing Public Services in Europe: Putting ambition into action – 9th Benchmark Measurement,* 2010. – 182. lpp.

EIS apgrozījums 2010. gadā sasniedza 7111,2 tūkst. latu, savukārt 2011. gada pirmajā pusgadā – jau 5048,3 tūkst. latu jeb vairāk nekā 70 % no 2010. gada apjoma. Prognozēts, ka 2011. gadā kopumā EIS apgrozījums sasniegs 13 643,8 tūkst. latu (sk. 88. attēlu).

88. attēls. Elektronisko iepirkumu sistēmas apgrozījums 2005.–2011. gadā.

Preču iegādi, izmantojot EIS, valsts iestādēm obligāti jāveic no 2011. gada 1. februāra*, pašvaldības var izvēlēties šo iespēju. 2011. gada pirmā pusgada noslēgumā EIS aktīvi izmantoja 213 valsts iestādes un 43 pašvaldības, no kurām kā aktīvākās var minēt Rēzeknes novada, Ķekavas novada, Carnikavas novada, Tukuma novada un Kandavas novada domi, kā arī Zemgales plānošanas reģionu.

2011. gada vidū EIS pircējiem bija pieejami 17 dažādu preču e-katalogi:

- standarta programmatūra un tās atbalsts;
- digitālie kopētāji, pavairotāji, platformāta drukas iekārtas;
- biroja tehnika;
- biroja papīrs;
- datortehnikas piederumi;
- datortehnika;
- eko datortehnika;
- saimniecības preces;
- drukas iekārtu piederumi;
- reprezentācijas preces;
- reprezentācijas preces tehniskās palīdzības saņēmējiem;
- medicīnas preces;
- pretinfekciju medikamenti (Latvijas Republikā reģistrētie);
- pretinfekciju medikamenti (Latvijas Republikā nereģistrētie);
- muskuļu un skeleta sistēmas medikamenti (Latvijas Republikā reģistrētie);
- kancelejas preces;
- mēbeles.

* 28.12.2010. MK noteikumi Nr. 1241 „Centralizēto elektronisko iepirkumu noteikumi".

2011. gada laikā EIS plānots atvērt vēl divus jaunus preču katalogus:

- pārtikas preces;
- servertehnika.

Valsts reģionālās attīstības aģentūra piedāvā Elektronisko iepirkumu sistēmas lietotāju – gan pircēju, gan piegādātāju atbalstu – bezmaksas apmācības, lietotāju rokasgrāmatas un palīdzību nestandarta situācijās.

Plašāka informācija par elektronisko iepirkumu sistēmu pieejama *www.vraa.gov.lv* un *www.eis.gov.lv*, bet ar katrā katalogā iekļautajām preču grupām un to specifikācijām iespējams iepazīties *www.eis.gov.lv/Publications*.

Vienotais valsts un pašvaldību pakalpojumu portāls *www.latvija.lv*

Vienotā valsts un pašvaldību pakalpojumu portāla *www.latvija.lv* mērķis ir nodrošināt vienotu piekļuves punktu visiem Latvijas valsts un pašvaldību publiskajiem pakalpojumiem un centralizētu piekļuvi dažādu institūciju sniegtajiem elektroniskajiem pakalpojumiem. Šeit var ātri un ērti saņemt informāciju par visiem valsts sniegtajiem pakalpojumiem, saņemt e-pakalpojumus un sekot e-pakalpojumu izpildei. Populārākie e-pakalpojumi – „Dzīvesvietas deklarācijas iesniegšana", „Mani dati ledzīvotāju reģistrā" un „Mani valsts apmaksātie veselības aprūpes pakalpojumi". Portāla izmatošanas statistika ir augsta – vidēji 450 tūkst. skatījumu mēnesī!

Projekts „E-pakalpojumi un to infrastruktūras attīstība"

Projekta „E-pakalpojumi un to infrastruktūras attīstība" mērķis ir veicināt valsts pakalpojumu pieejamību, izstrādājot un ieviešot jaunus e-pakalpojumus, nodrošināt e-pakalpojumu koplietošanas infrastruktūras un Latvijas valsts portāla *www.latvija.lv* kā valsts pārvaldes vienotā elektroniskā kontaktpunkta attīstību. Projekta ietvaros kopumā tiks izstrādāti 23 e-pakalpojumi, kas tiek veidoti, lai iedzīvotājam atvieglotu ikdienā nepieciešamo formalitāšu veikšanu, nodrošinot informācijas ērtu pieprasīšanu un saņemšanu elektroniski. Viens no izveidotajiem e-pakalpojumiem – „Vienota pieteikšanās studijām"*, kas nodrošina iespēju topošajam studentam ar vienu pieteikumu pieteikties 10 augstskolās, līdz pieteikšanās beigām mainīt savas prioritātes un sekot provizoriskajiem rezultātiem.

Projekts „Publiskās pārvaldes dokumentu pārvaldības sistēmu integrācijas vides izveide"

Projekta „Publiskās pārvaldes dokumentu pārvaldības sistēmu integrācijas vides izveide" mērķis ir izveidot vienotu vidi publiskās pārvaldes elektronisko

* *www.latvija.lv/studijas*

dokumentu apritei, kas nodrošinās drošu un automatizējamu elektronisko dokumentu apriti starp publiskās pārvaldes iestādēm (to lietvedības sistēmām). Projektā sākotnēji tiks nodrošināta pirmo 13 iestāžu – projekta sadarbības partneru (Valsts kancelejas, Veselības ministrijas, v/a *Kultūras informācijas sistēmas*, Rīgas pilsētas pašvaldības, Ventspils pilsētas pašvaldības, Cēsu novada pašvaldības, Ilūkstes novada pašvaldības, Tieslietu ministrijas, Ārlietu ministrijas, Finanšu ministrijas, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, Iekšlietu ministrijas Informācijas centra un Valsts reģionālās attīstības aģentūras) lietvedības sistēmu pieslēgšana publiskās pārvaldes dokumentu pārvaldības sistēmu integrācijas videi.

Sadarbībā ar četriem partneriem – Valsts kanceleju, Ārlietu ministriju, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru un Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru – projekta ietvaros tiks nodrošināts arī pakalpojums *e-Konsultācija*. Tā ir iespēja iedzīvotājiem uzdot jautājumus valsts pārvaldes iestādei portālā *www.latvija.lv* par tur publicētajiem pakalpojumiem un saņemt atbildi, kā arī apstrādāt iedzīvotāju uzdotos jautājumus, veidot zināšanu datu bāzes un nodrošināt centralizētu biežāk uzdoto jautājumu un atbilžu publicēšanu portālā *www.latvija.lv*.

Projekts „Vienota ģeotelpiskās informācijas portāla izveidošana un ĢIS integrācija"

Projekta „Vienota ģeotelpiskās informācijas portāla izveidošana un ĢIS integrācija" mērķis ir izveidot vienotu pieejas punktu dažādu ģeotelpisko datu turētāju (valsts un pašvaldību iestāžu, uzņēmumu) informācijai un pakalpojumiem. Īstenojot projektu, tiks izveidoti ģeotelpiskās informācijas pamatpakalpojumi (meklēšana, skatīšanās, lejupielāde, transformācija), infrastruktūra ģeotelpiskās informācijas apmaiņai un e-pakalpojumu veidošanai.

Projekts „Pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas, infrastruktūras un nekustamo īpašumu pārvaldības un uzraudzības informācijas sistēma – 1. kārta"

Projekta „Pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas, infrastruktūras un nekustamo īpašumu pārvaldības un uzraudzības informācijas sistēma – 1. kārta" mērķis ir izstrādāt teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmu (TAPIS), kas nodrošinās efektīvu infrastruktūras un nekustamo īpašumu pārvaldību un teritorijas plānošanu, kā arī teritorijas plānojumu grafisko un teksta datu uzglabāšanu. TAPIS aptvers visas pašvaldības, un tajā tiks integrētas visas informācijas sistēmas, kas satur nekustamā īpašuma pārvaldībai nepieciešamo informāciju.

Svarīgs TAPIS komponents ir Reģionālās attīstības indikatoru modulis (RAIM). Tas būs instruments reģionālās attīstības monitoringam un lēmumu pieņemšanas atbalstam, kā arī palīginstruments pašvaldību teritorijas attīstības tendenču izvērtēšanai un attīstības programmu sagatavošanai un uzraudzībai.

Projekts „Pašvaldību funkciju atbalsta sistēmas izveide (1. kārta)"

Projekta „Pašvaldību funkciju atbalsta sistēmas izveide (1. kārta)" mērķis ir veicināt e-pārvaldes attīstību pašvaldībās, nodrošināt normatīvajos aktos noteiktās informācijas elektronisku apriti, pakāpeniski samazinot papīra dokumentu apriti starp valsts informācijas sistēmām, valsts institūcijām un pašvaldībām, paātrinot informācijas apriti. Projektā pašvaldību informācijas sistēmas integrēs ar valsts informācijas sistēmām un elektroniskajiem pakalpojumiem, kā arī attīstīs Pašvaldību funkciju atbalsta sistēmu (PFAS) kā valsts un pašvaldību informācijas sistēmu savietotāju (veidojot to kā Valsts informācijas sistēmu savietotāja (VISS) apakšsistēmu, izmantojot jau esošo infrastruktūru). 2010. gadā tika realizēta aktivitāte „Pašvaldību informācijas sistēmu pielāgošana izmaiņām, kas saistītas ar nekustamā īpašuma nodokļa aprēķināšanu".

Pašvaldību mājaslapu apskats

Lai iedzīvotājiem nodrošinātu ātrāku un ērtāku saziņu ar valsts iestādēm un pašvaldībām, kā arī, lai iestādēs uzlabotu pakalpojumu sniegšanas izmaksu efektivitāti, aizvien plašāk tiek izmantoti daudzveidīgi saziņas veidi – gan klātienē (klientu pieņemšana iestādē, klientu apkalpošanas centros), gan attālināti (uzziņu tālruņi un e-pakalpojumi). Pašvaldības mājaslapa ir viens no izplatītākajiem informācijas gūšanas veidiem par pašvaldības pakalpojumiem.

Valsts reģionālās attīstības aģentūra sadarbībā ar VARAM Elektroniskās pārvaldes departamenta Elektronisko pakalpojumu nodaļas darbiniekiem veica pašvaldību mājaslapu apskatu ar mērķi noskaidrot pašvaldību sniegto pakalpojumu elektronizācijas līmeni. Pašvaldību mājaslapas tika analizētas 2010. gada decembra beigās un 2011. gada jūnija sākumā.

Apskatam sagatavotā anketa tika strukturēta tā, lai iekļautie jautājumi skaidrāk atainotu informāciju par pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem un novērtētu to elektronizācijas līmeni. Anketa tika izstrādāta, ievērojot 06.03.2007. MK noteikumu Nr. 171 „Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā" prasības.

Aptaujas lapā bija iekļauti 15 punkti, kas sagrupēti divos lielos blokos – informācija par pakalpojumiem un pakalpojumu elektronizācijas līmenis. Atsevišķi jautājumi bija vērsti par *e-Konsultācijām* un kontaktinformācijas ievietošanu.

2011. gada jūnija sākuma pašvaldību mājaslapu apskata rezultāti atspoguļoti šī pārskata 9. pielikumā.

Informācija par pakalpojumiem

06.03.2007. MK noteikumi Nr. 171 „Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā" paredz, ka pašvaldības mājaslapas pirmajā atvērumā jāizveido sadaļa „Pakalpojumi", kurā ievieto informāciju par pašvaldības pakalpojumiem un veicamajām darbībām. Šajā sadaļā jāievieto arī sniegto pakalpojumu saraksts. Ja pašvaldība savu informāciju par pakalpojumiem ir ievietojusi vienotajā valsts un pašvaldību e-pakalpojumu portālā *www.latvija.lv*, tad jānorāda saite uz attiecīgo pakalpojuma aprakstu portālā.

„Pakalpojumi" un/vai „e-Pakalpojumi"

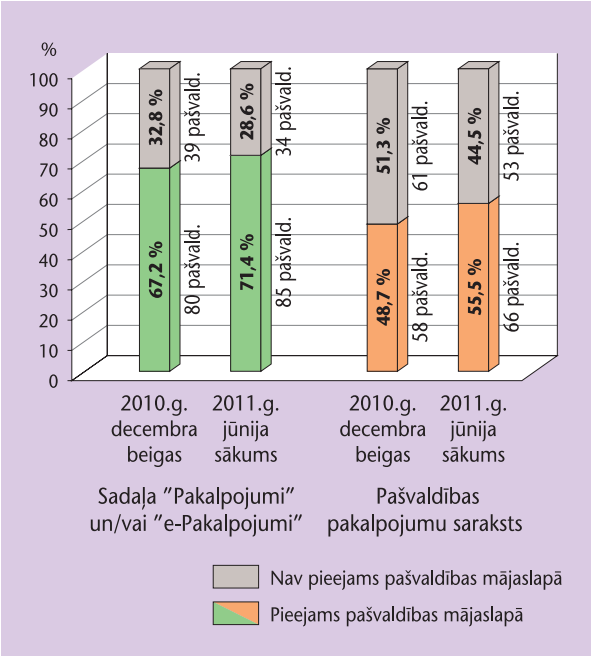
2011. gada jūnija sākumā sadaļa „Pakalpojumi" un/vai „e-Pakalpojumi" bija izveidota 85 pašvaldību mājaslapās, sekojoši tā iztrūka vairāk nekā ceturtajā daļā pašvaldību mājaslapu. Novērošanas laikā – no 2010. gada decembra beigām līdz 2011. gada jūnija sākumam – sadaļa „Pakalpojumi" un/vai „e-Pakalpojumi" tika izveidota piecās pašvaldību mājaslapās (sk. 89. un 90. attēlu).

Jāpiezīmē, ka informācija par pakalpojumiem pašvaldību mājaslapās varētu būt arī nepilnīga, jo, dažreiz sadaļa „Pakalpojumi" neatvērās, reizēm bija piezīme, ka sadaļa atrodas izstrādes stadijā vai tiek pilnveidota.

Pašvaldības pakalpojumu saraksts

Pilnīga un aktuāla informācija par pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem kalpo kā uzticams informācijas avots iedzīvotājiem un atvieglo pašvaldības vai to iestāžu darbu, samazinot konsultāciju skaitu pa tālruni vai klātienes apmeklējumus.

2011. gada jūnija sākumā nedaudz vairāk par pusi pašvaldību (66) savās mājaslapās bija ievietojušas pakalpojumu sarakstus. Laika periodā starp abiem mājaslapu apskatiem astoņas pašvaldības tās papildināja ar sniegto pakalpojumu sarakstu (sk. 89. un 91. attēlu).

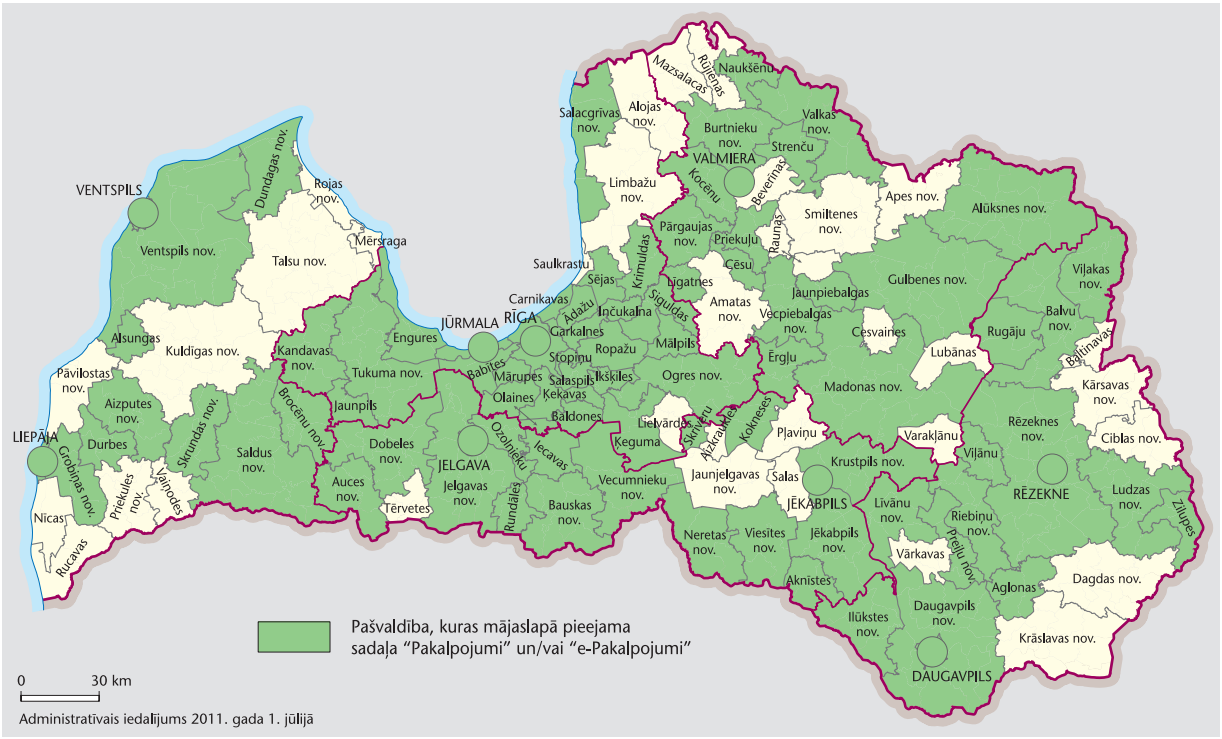
89. attēls. Pašvaldības, kuru mājaslapās izveidota sadaļa „Pakalpojumi" un/vai „e-Pakalpojumi" un pieejams pašvaldību pakalpojumu saraksts. Pašvaldību skaits un īpatsvars 2010. gada decembra beigās un 2011. gada jūnija sākumā.

Pakalpojumu strukturēšana

Lai veicinātu uz iedzīvotājiem orientētu pārvaldību, būtiski ir sniegt informāciju iedzīvotājiem viegli atrodamā un uztveramā veidā.

Informācija par pakalpojumiem pašvaldību mājaslapās tiek strukturēta pēc dažādām pazīmēm, piemēram, atbilstoši struktūrvienībām, funkcijām, pēc nozares, jomas, pēc klientu mērķa grupām vai atbilstoši dzīves situācijai. Veiktajā pašvaldību mājaslapu apskatā tā tika apvienota divās lielās grupās – atbilstoši iestādes struktūrai (funkcijai) un dzīves situācijai. Atbilstoši iestādes struktūrai (funkcijai) atspoguļoti, piemēram, dzimtsarakstu nodaļas, sociālā dienesta, bāriņtiesas, būvvaldes pakalpojumi u. tml. Atbilstoši dzīves situācijai sakārtoti dažādu struktūru pakalpojumi, kas nepieciešami, piemēram, dzimšanas vai laulību reģistrācijai u. tml.

2011. gada jūnija sākumā informācija par sniegtajiem pakalpojumiem bija strukturēta kopumā 73 pašvaldību

90. attēls. Pašvaldības, kuru mājaslapās 2011. gada jūnija sākumā bija pieejama sadaļa „Pakalpojumi" un/vai „e-Pakalpojumi".

91. attēls. Pašvaldības, kuru mājaslapās 2011. gada jūnija sākumā bija pieejams pašvaldības pakalpojumu saraksts.

mājaslapās. 33 pašvaldību mājaslapās tas bija veikts gan atbilstoši iestādes struktūrai (funkcijai), gan dzīves situācijai, 10 mājaslapās – tikai atbilstoši iestādes struktūrai (funkcijai) un 30 mājaslapās – tikai atbilstoši dzīves situācijai. Tādējādi atbilstoši iestādes struktūrai (funkcijai) sakārtota informācija par pakalpojumiem bija atrodama 43 pašvaldību mājaslapās, atbilstoši dzīves situācijai – 63.

Pakalpojumu apraksti pašvaldību mājaslapās

Pakalpojumu apraksta mērķis ir informēt iedzīvotājus par būtiskākajiem jautājumiem, kas jāzina par pakalpojumu un tā saņemšanas kārtību. Jo kvalitatīvāks un pakalpojuma saņēmējam saprotamāks ir pakalpojuma apraksts, jo mazāks ir jautājumu skaits par pakalpojumu saņemšanas kārtību un pašvaldība saņem kvalitatīvākus pakalpojumu pieprasījumus.

Lai nodrošinātu, ka iedzīvotājiem un komersantiem ir vienuviet pieejama uzticama informācija par visiem publiskajiem pakalpojumiem, vienotā valsts un pašvaldību e-pakalpojumu portāla *www.latvija.lv* Publisko pakalpojumu katalogā ir izveidota standartizēta pakalpojumu aprakstīšanas forma, ko izmanto valsts iestādes un kas ir pieejama pakalpojumu aprakstu izveidošanai arī pašvaldībām.

Ja pakalpojuma apraksta standarta forma nav pieejama portālā *www.latvija.lv*, tad pašvaldības mājaslapā ir jānodrošina pamatinformācija vismaz šādā apjomā:

- par secīgām darbībām (soli pa solim), kas jāveic, lai saņemtu pakalpojumu;
- par pakalpojuma saņemšanai nepieciešamajiem dokumentiem, ietverot saiti uz pieteikuma veidlapu (ja tāda ir);
- par pakalpojuma sniegšanas termiņu, maksu (ja tāda ir, tad jāietver saite uz cenrādi);
- par veidu, kā pakalpojumu iespējams pieteikt elektroniski (izmantojot e-pakalpojumu vai iesniedzot elektroniski parakstītu veidlapu);
- pēc pakalpojuma sniedzēja ieskatiem cita pakalpojuma saņēmējam saistoša informācija.

Sniegto pakalpojumu apraksti 2011. gada jūnija sākumā bija ievietoti 67 pašvaldību mājaslapās – attiecīgi 52 tie nebija pieejami. Periodā starp abiem apskatiem pakalpojumu aprakstus savās mājaslapās ievietoja 12 pašvaldības.

Pakalpojumu apraksti Publisko pakalpojumu katalogā portālā *www.latvija.lv*

Portālā *www.latvija.lv* iekļautajā Publisko pakalpojumu katalogā pašvaldībām ir pieejama darba vide pakalpojumu aprakstu veidošanai, koriģēšanai, aktualizēšanai vai dzēšanai*. Publisko pakalpojumu katalogā ievadītie apraksti tiek publicēti vienotajā valsts un pašvaldību e-pakalpojumu portālā *www.latvija.lv*, kā arī var tikt eksportēti uz jebkuru citu mājaslapu, tādējādi pat gadījumos, kad apraksti tiek ievietoti citos portālos, to aktualizēšanu var veikt vienuviet.

2011. gada jūnija sākumā portālā *www.latvija.lv* bija ievietoti 16 pašvaldību 554 pakalpojumu apraksti. Visvairāk sniegto pakalpojumu aprakstus ievietojušas Rīgas pilsētas, Babītes novada un Rēzeknes novada pašvaldības (sk. 95. tabulu).

Portālā *www.latvija.lv* iekļauti arī trīs pašvaldību pakalpojumi (tirdzniecība publiskās vietās, tirdzniecības organizēšana publiskās vietās un publisku pasākumu organizēšana), uz kuriem attiecināmas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2006/123/EK „Par pakalpojumiem iekšējā tirgū" prasības, kas nosaka, ka informācija par šo pakalpojumu sniegšanu jānodrošina vienuviet un šie pakalpojumi ir jāspēj pieteikt un saņemt elektroniski.

2011. gada jūnija sākumā Direktīvas noteikto pakalpojumu aprakstus Publisko pakalpojumu katalogā vai savā mājaslapā bija ievietojusi 31 pašvaldība.

Pašvaldība	Publisko pakalpojumu katalogā portālā *www.latvija.lv* ievietoto pakalpojumu aprakstu skaits
Rīga	265
Daugavpils	39
Alūksnes novads	21
Babītes novads	94
Daugavpils novads	20
Durbes novads	4
Jēkabpils novads	1
Līvānu novads	1
Mazsalacas novads	3
Ogres novads	26
Preiļu novads	3
Rēzeknes novads	63
Rundāles novads	3
Salaspils novads	2
Strenču novads	8
Valkas novads	1
Kopā	**554**

95. tabula. Publisko pakalpojumu katalogā portālā www.latvija.lv *ievietoto pakalpojumu aprakstu skaits 2011. gada jūnija sākumā sadalījumā pa pašvaldībām.*

Informācija par portālu *www.latvija.lv*

Vienotais valsts un pašvaldību e-pakalpojumu portāls *www.latvija.lv* ir primārais informācijas avots par valsts iestāžu pakalpojumiem. Ņemot vērā, ka iedzīvotājiem var nebūt skaidrs kompetenču sadalījums starp pašvaldības un valsts iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem, saite uz portālu *www.latvija.lv* pašvaldības mājaslapas lietotājiem atvieglo informācijas atrašanu par valsts sniegtajiem pakalpojumiem.

Kā īpaši ieteicams un uz iedzīvotāju ērtībām orientēts risinājums ir valsts un pašvaldību kompetences pakalpojumu apvienošana dzīves situācijās. Piemēram, dzīves situācija „Darba meklēšana" ietvertu norādes uz pašvaldības pakalpojumiem, kā arī NVA un VSAA sniegtajiem pakalpojumiem. Tāpat dzīves situācija „Bērna piedzimšana" ietvertu norādes uz pašvaldības piedāvātajiem pakalpojumiem, piemēram, bērna reģistrēšanu, bērna piedzimšanas pabalsta saņemšanu u.c.

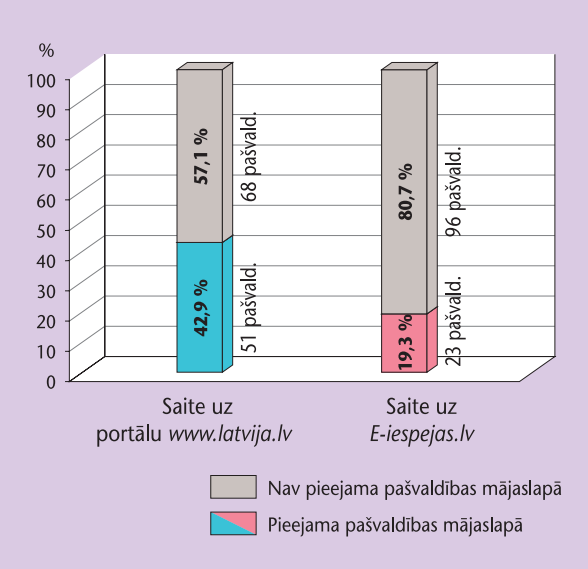
Kopumā saite uz vienoto valsts un pašvaldību e-pakalpojumu portālu *www.latvija.lv* 2011. gada jūnija sākumā bija mazāk nekā pusē (51) pašvaldības mājaslapu (sk. 92. attēlu).

Informācija par *E-iespejas.lv*

Portāla *www.latvija.lv* sadaļā *E-iespējas.lv* ir ievietoti materiāli, kas vienkāršā veidā paskaidro, kā iedzīvotāji elektroniski var pieprasīt un saņemt valsts iestāžu un pašvaldību sniegtos pakalpojumus, sazināties ar iestādēm, iegūt informāciju.

Turpinot veicināt iedzīvotāju informētību par dažādajiem e-pakalpojumiem, ko piedāvā valsts un pašvaldību iestādes, pašvaldības mājaslapā var tikt ievietota saite uz *E-iespejas.lv.* 2011. gada jūnija sākumā saite uz portāla *www.latvija.lv* sadaļu *E-iespejas.lv* bija atrodama 23 pašvaldību mājaslapās – tātad aptuveni katrā piektajā pašvaldībā (sk. 92. attēlu).

* Plašāka informācija par Publisko pakalpojumu katalogu atrodama *www.vraa.gov.lv/lv/katalogs*

92. attēls. Pašvaldības, kuru mājaslapās 2011. gada jūnija sākumā bija ievietota saite uz portālu www.latvija.lv *un tā sadaļu* E-iespejas.lv.

Informācijas apjoms par pašvaldības pakalpojumiem

Pašvaldību mājaslapas pēc pieejamā informācijas apjoma par pakalpojumiem 2011. gada jūnija sākumā ir sadalāmas trijās grupās. Pirmā grupa aptver 60 pašvaldību mājaslapas, kurās ievietota pilna informācija par pieejamajiem pakalpojumiem – izveidotajā sadaļā „Pakalpojumi" un/vai „e-Pakalpojumi" ir gan pašvaldības pakalpojumu saraksts, gan to apraksti, un informācija par pakalpojumiem ir strukturēta. Šajās pašvaldību mājaslapās visbiežāk ir atrodama saite uz portālu *www.latvija.lv*, daļā – arī uz tā sadaļu *E-iespejas.lv*.

Otrajā grupā iekļaujas 29 pašvaldību mājaslapas, kurās informācija par sniegtajiem pakalpojumiem pieejama daļēji.

Trešajā grupā ietilpst 30 pašvaldību mājaslapas, kurās nav pieejama neviena augstāk minētā iespēja informācijas iegūšanai par pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem (sk. 93. attēlu).

Pakalpojumu elektronizācijas līmenis

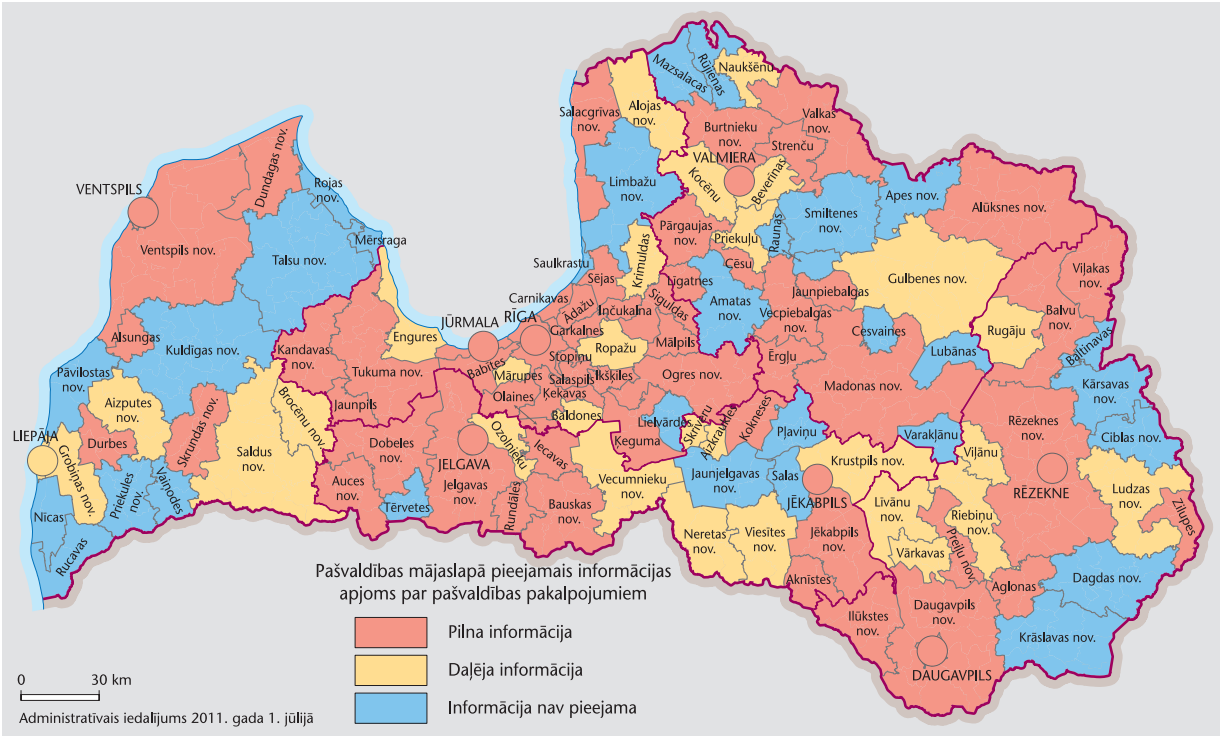
Lai iedzīvotājiem nodrošinātu ātrāku un ērtāku saziņu ar valsts iestādēm un pašvaldībām, nepieciešams plānot daudzveidīgus pakalpojumu sniegšanas veidus – gan tradicionāli klātienē (iestādē, klientu apkalpošanas centrā), gan neklātienē (e-pasts, e-dokuments, e-pakalpojums, tālrunis u.c.).

Būtiski ievērot šādus pamatprincipus:

- klientam ir tiesības izvēlēties tam ērtāko un pieņemamāko komunikācijas kanālu;
- vienots pakalpojuma sniegšanas process visiem kanāliem (piemēram, nebūtu ieteicams e-pakalpojumus nodalīt no kopējā pakalpojumu sniegšanas procesa).

Lai noteiktu efektīvākos pakalpojumu sniegšanas veidus, jāizvērtē pakalpojumu pieejamība un klientu ērtības prasības, sniegšanas izmaksu samērīgums un dažādu sabiedrības grupu nediskriminācijas apsvērumi.

Mājaslapu apsekojumā tika vērtēti elektronisko pakalpojumu sniegšanas veidi iedzīvotājiem un komersantiem.

93. attēls. Pašvaldību mājaslapu sadalījums grupās atbilstoši pieejamajam informācijas apjomam par pašvaldības pakalpojumiem 2011. gada jūnija sākumā.

Lejupielādējamas pakalpojumu veidlapas

Pašvaldības, kuras savās mājaslapās bija ievietojušas pilnu vai daļēju informāciju par pašvaldības pakalpojumiem, atbilst pirmajam elektronizācijas līmenim. Pakalpojumu elektronizācijas otrajam līmenim atbilst tās pašvaldības, kas nodrošina iedzīvotājiem iespēju lejupielādēt pakalpojuma pieprasīšanai nepieciešamās veidlapas.

Iespēja izskatīt un mājās aizpildīt iestādes sagatavoto veidlapu atvieglo pakalpojuma pieprasīšanu gan iedzīvotājam, gan iestādei, jo, ierodoties iestādē, iedzīvotājs ir zinošāks un iestādē tiek samazināts viņa apkalpošanai patērētais laiks.

2011. gada jūnija sākumā 73 pašvaldību mājaslapās bija pieejamas lejupielādējamas pakalpojumu veidlapas. Piecu mēnešu laikā – starp abiem veiktajiem mājaslapu apskatiem – iedzīvotājiem iespēju elektroniski lejupielādēt veidlapas bija sākušas piedāvāt 15 pašvaldības.

Informācija par iespēju pieprasīt pakalpojumu elektroniski

Pakalpojumu pieejamība elektroniski (pakalpojumu elektronizācijas trešais līmenis) joprojām nav pašsaprotama, tādēļ, lai iedzīvotāji būtu zinoši par iespējām pašvaldības pakalpojumus saņemt elektroniski, ir būtiski par šīm iespējām viņus informēt gan klātienē, gan arī pašvaldību mājaslapās.

Viena no formām, kā to veikt mājaslapā – ietvert vispārīgu norādi par elektroniskās saziņas iespēju sadaļā „Kontaktinformācija" vai „Pakalpojumi", kā arī sniegt konkrētu informāciju par iespējām elektroniski pieprasīt pakalpojumu, t.sk. pakalpojuma saņemšanas nosacījumu aprakstu.

Saskaņā ar 06.03.2007. MK noteikumiem Nr. 171 „Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā" sadaļā „Kontaktinformācija" jāiekļauj atsauce *„Ērtākai un ātrākai informācijas apmaiņai un pakalpojumu saņemšanai iesakām izmantot elektroniskos saziņas līdzekļus".*

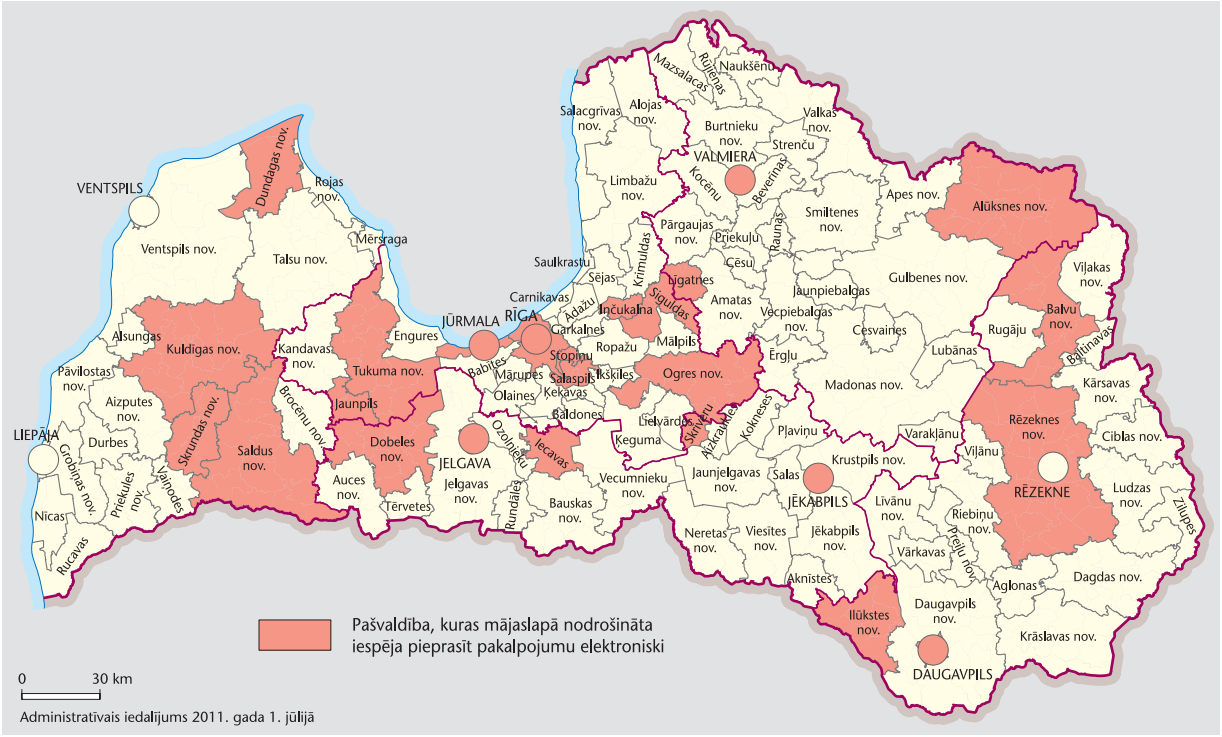
Apsekojuma rezultāti rāda, ka 2011. gada jūnija sākumā informācija par iespēju pieprasīt pakalpojumus elektroniski bija atrodama tikai 25 pašvaldību mājaslapās – lielākajā to daļā (94 jeb gandrīz 80 % no pašvaldību kopskaita) šāda informācija nebija ievietota. Laika periodā no 2010. gada decembra beigām līdz 2011. gada jūnija sākumam ar iespēju pieprasīt pakalpojumu elektroniski bija papildinātas septiņu pašvaldību mājaslapas (sk. 94. attēlu).

Iespēja iesūtīt iesniegumu vai pieprasījumu elektroniski

Pakalpojumu elektroniskās pieteikšanas iespēja, kas atbilst pakalpojumu elektronizācijas ceturtajam līmenim, var tikt realizēta dažādās formās – sākot ar e-pasta vēstuli vai pa e-pastu nosūtītu elektroniski parakstītu dokumentu, tīmekļvietnē izveidotu speciālu ekrānformu pieprasījuma aizpildīšanai un nosūtīšanai, līdz pat pašvaldības izveidotam interaktīvam e-pakalpojumam.

Ņemot vērā, ka ar drošu elektronisko parakstu parakstītam elektroniskam dokumentam ir tāds pats juridiskais spēks kā personas parakstītam dokumentam, gadījumos, kad personai ir iespēja pakalpojumu pieteikt pa pastu vai nav nepieciešamas speciālas ekspertīzes klātienē, būtu jānodrošina iespēja pakalpojumu pieprasīt elektroniska dokumenta formā. Pieprasījums būtu nosūtāms uz pašvaldības oficiālo elektroniskā pasta adresi (vai citu adresi), informāciju par to norādot pakalpojuma aprakstā.

Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2006/123/EK „Par pakalpojumiem iekšējā tirgū" prasībām, ir norādīti trīs pašvaldību pakalpojumi (tirdzniecība publiskās

94. attēls. Pašvaldības, kuru mājaslapās 2011. gada jūnija sākumā bija nodrošināta iespēja pieprasīt pakalpojumu elektroniski.

vietās, tirdzniecības organizēšana publiskās vietās un publisku pasākumu organizēšana), kuru pieteikšana un saņemšana pašvaldībām jānodrošina elektroniskā veidā.

26 pašvaldību mājaslapas (22 % no pašvaldību kopskaita) 2011. gada jūnija sākumā piedāvāja iespēju iesūtīt iesniegumu vai pieprasījumu elektroniski – pa e-pastu. Kopš 2010. gada decembra beigām šādu mājaslapu skaits bija palielinājies par septiņām.

Iespēja aizpildīt iesniegumu vai pieprasījumu pakalpojuma saņemšanai tiešsaistes formā ir nodrošināta tikai divu republikas pilsētu – Rīgas un Jēkabpils – mājaslapās.

e-Konsultācijas. Iedzīvotāju iespējas saņemt palīdzību vai konsultācijas elektroniski

Lai atvieglotu iedzīvotāju iespējas konsultēties ar pašvaldību vai tās iestādēm par iedzīvotājus interesējošiem jautājumiem vai pakalpojumiem, pašvaldība var sniegt konsultācijas mājaslapā. Konsultācijas var tikt realizētas dažādās formās. Biežāk uzdoto jautājumu publicēšana un diskusiju forumi ir ērts veids, kā samazināt individuālo jautājumu skaitu, jo ļauj iedzīvotājiem meklēt atbildes uz tos interesējošiem jautājumiem jau iepriekš sniegtajās atbildēs.

Iedzīvotāju iespējas saņemt palīdzību vai konsultācijas elektroniski 2011. gada jūnija sākumā bija nedaudz vairāk kā pusē pašvaldību mājaslapu – 63. e-Konsultāciju iespējas, savukārt, nebija pieejamas 56 pašvaldību teritoriju iedzīvotājiem. Kādu no e-Konsultāciju veidiem kopš 2010. gada decembra beigām bija ieviesušas 20 pašvaldības (sk. 95. attēlu).

Pavisam maz, tikai astoņu pašvaldību mājaslapās, bija ievietota kontaktinformācija atbilstoši 06.03.2007. MK noteikumu Nr. 171 11.2.5. apakšpunktam *„Ērtākai un ātrākai informācijas apmaiņai un pakalpojumu saņemšanai iesakām izmantot elektroniskos saziņas līdzekļus"*.

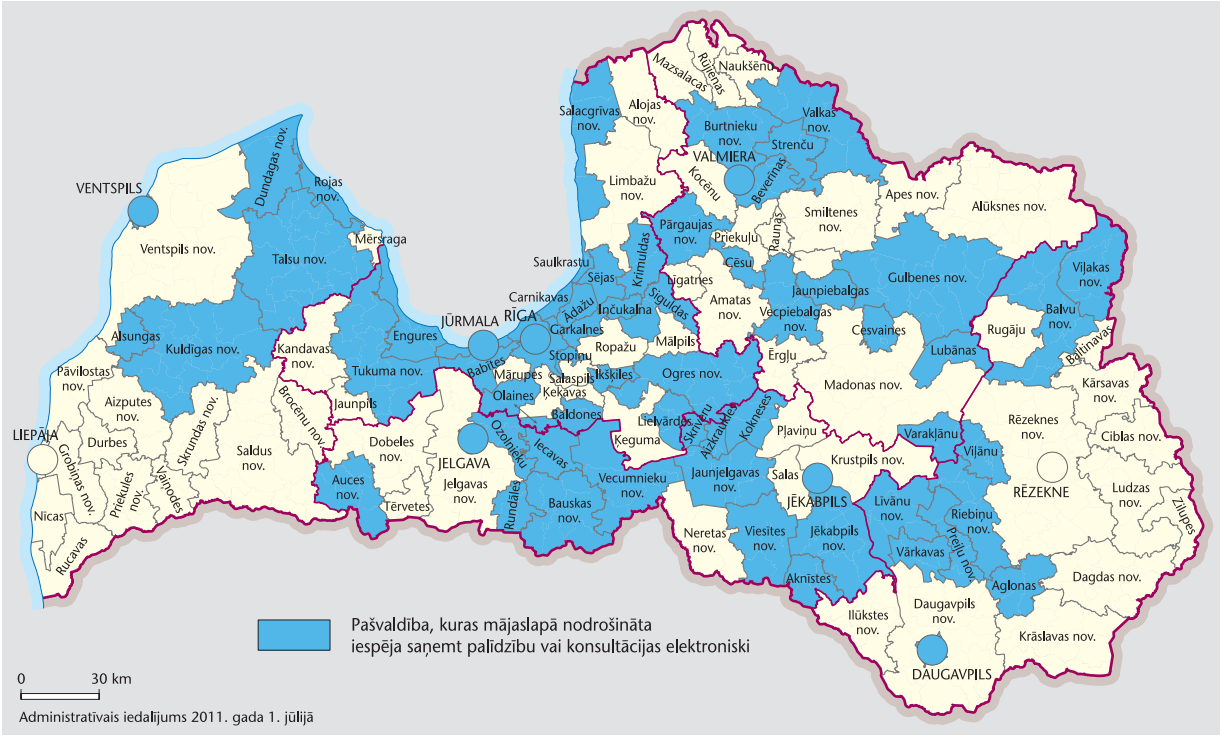
Mājaslapu apskata rezultāti liecina par nepieciešamību organizēt apmācības pašvaldībām kvalitatīvai informācijas par pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem nodrošināšanai, lai sekmētu pašvaldību mājaslapu kā pilnvērtīga elektroniskā kanāla attīstību.

2010. gads, pateicoties vairāku ES līdzfinansētu projektu uzsākšanai valsts pārvaldē un pašvaldībās un jauno novadu pašvaldību datu tīklu attīstībai, iezīmē kvalitatīvi jaunu pieeju iedzīvotāju un uzņēmēju apkalpošanā.

Pašvaldību mājaslapu apskata rezultāti rāda, ka arvien vairāk pašvaldību savas mājaslapas izmanto kā instrumentu iedzīvotāju informēšanai un arī attālinātai apkalpošanai. Acīmredzams progress bija noticis pat piecu mēnešu laikā – periodā starp abām veiktajām pašvaldību mājaslapu apskatēm. Tomēr vienlaikus jāsecina, ka vēl daudz kas darāms, lai būtu pieejami pilna spektra elektroniskie pakalpojumi augstā elektronizācijas līmenī.

Šobrīd pieejami dažādi e-pakalpojumi – sākot no vienkāršiem e-pasta sūtījumiem un elektroniskai veidlapu iesniegšanai līdz pilnībā automatizētiem e-pakalpojumiem. Ieviešot elektronisko dokumentu apriti, tiek ekonomētas izmaksas gan uz pasta un transporta rēķina, gan laika un cilvēku resursiem. Elektroniskā paraksta lietošana šobrīd ir kļuvusi lietotājam draudzīgāka, pat vienkāršāka par internetbankas lietošanu. Laikā, kad elektroniskais paraksts būs plaši izplatīts, paaugstināsies elektronisko pakalpojumu lietotāju skaits un pakalpojumu izmantošanas līmenis.

Iedzīvotāji jāinformē, jāizglīto un jāmotivē izmantot e-pārvaldes sniegtās iespējas, un e-pārvalde darbosies efektīvi.

95. attēls. Pašvaldības, kuru mājaslapās 2011. gada jūnija sākumā bija nodrošināta iespēja saņemt palīdzību vai konsultācijas elektroniski.

VII PAŠVALDĪBU TERITORIJU GRUPU ATTĪSTĪBAS RAKSTUROJUMS

Šajā nodaļā pašvaldību teritoriju analīze tiek balstīta gan uz kvantitatīviem datiem, gan arī uz dažādām kvalitatīva rakstura pazīmēm. Pašvaldības tiek grupētas, lai iezīmētu funkcionāli saistītu teritoriju grupas, ko vieno apdzīvojums, sasniedzamība un darbaspēka kustība. Īpaša vērība tiek veltīta pilsētreģionu un to atšķirību iezīmēšanai.

Kā atsevišķas pašvaldību funkcionālās grupas tiek raksturotas:

- pilsētu un lauku teritorijas;
- attīstības centri un to areāli, kas ietver Pierīgu kā Rīgas metropoles telpu un nacionālos attīstības centrus un to areālus jeb pilsētreģionus;
- Baltijas jūras un Rīgas līča piekraste;
- pierobeža, t.sk. Austrumu pierobeža.

VII nodaļā ievietotajās tabulās izmantoti PMLP dati, izņemot datus par iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem pašvaldību budžetā (VRAA aprēķini, izmantojot Valsts kases datus), bezdarba līmeni (VRAA aprēķini, izmantojot NVA datus) un ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaitu (CSP provizoriskie dati).

Pilsētu un lauku teritorijas

Latvijas pašvaldību teritorijas pēc to piederības vai saiknēm ar pilsētām var iedalīt trijās grupās:

- republikas pilsētas;
- pilsētnovadi (novadi, kuru sastāvā ietilpst pilsēta);
- lauku novadi (novadi, kuru sastāvā ietilpst tikai pagasti).

Pilsētu piederības statusa pamatotību teritoriju grupēšanai raksturo to īpatsvars ekonomiskajā aktivitātē un iedzīvotāju skaita sadalījums. Pēc teritoriju statusa Latvijā ir 76 pilsētas*, kurās dzīvo 67,5 % no valsts iedzīvotājiem. Tomēr teritoriju sadalījums šajās grupās ir formāls, jo pilsētu loma funkcionāli aptver plašāku telpu jeb sniedzas pāri noteiktajām teritoriālajām robežām. Arī pašu pilsētu attīstība ir saistīta ar apkārtējo lauku teritoriju vitalitāti, kas veido ne tikai lielāku darbaspēka apjomu, bet arī nodrošina lielāku publisko un komercpakalpojumu pieprasījumu un tirgu. Pilsētu un lauku teritoriju saistība ir būtiska arī kā saimnieciski teritoriālo klāsteru veidošanās faktors pārtikas, mežsaimniecības, tūrisma un citos sektoros. Tas attiecas uz visām Latvijas pilsētām. Pilsētu lomu atšķirības veido plašu teritoriju attīstības apstākļu spektrs, veidojot dažādus pilsētu un lauku mijiedarbības areālus.

Latvijā pastāv vēsturiski veidojies vienots apdzīvojuma tīkls, kur apdzīvotās vietas ir funkcionāli saistītas gan ar saimnieciskajām, gan arī ar pakalpojumu saiknēm, kas īstenojas kā ekonomiskajā darbībā, tā arī iedzīvotāju ikdienas kustībā. Atkarībā no pilsētām piegulošo teritoriju apdzīvojuma saimnieciskā profila un iedzīvotāju aktivitātes telpas jeb darba/izglītības–māju–pakalpojumu izvietojuma struktūras veidojas atšķirības gan starp pašām pilsētām, gan arī katrā no to ietekmes jeb saikņu areāliem piegulošajā lauku telpā, kuru var saukt par tieces areālu. Katra pilsēta ap sevi veido noteiktu, bieži vien specifisku, no citiem atšķirīgu tieces areālu. Darbaspēka un studējošo migrācija, saimnieciskie un pakalpojumu sakari raksturo katru no šiem areāliem. To ietekmē pilsētu lielums, satiksmes infrastruktūra, apdzīvojuma tīkla īpatnības, dabiskie šķēršļi u.c., bet galvenā nozīme ir iedzīvotāju mobilitātei.

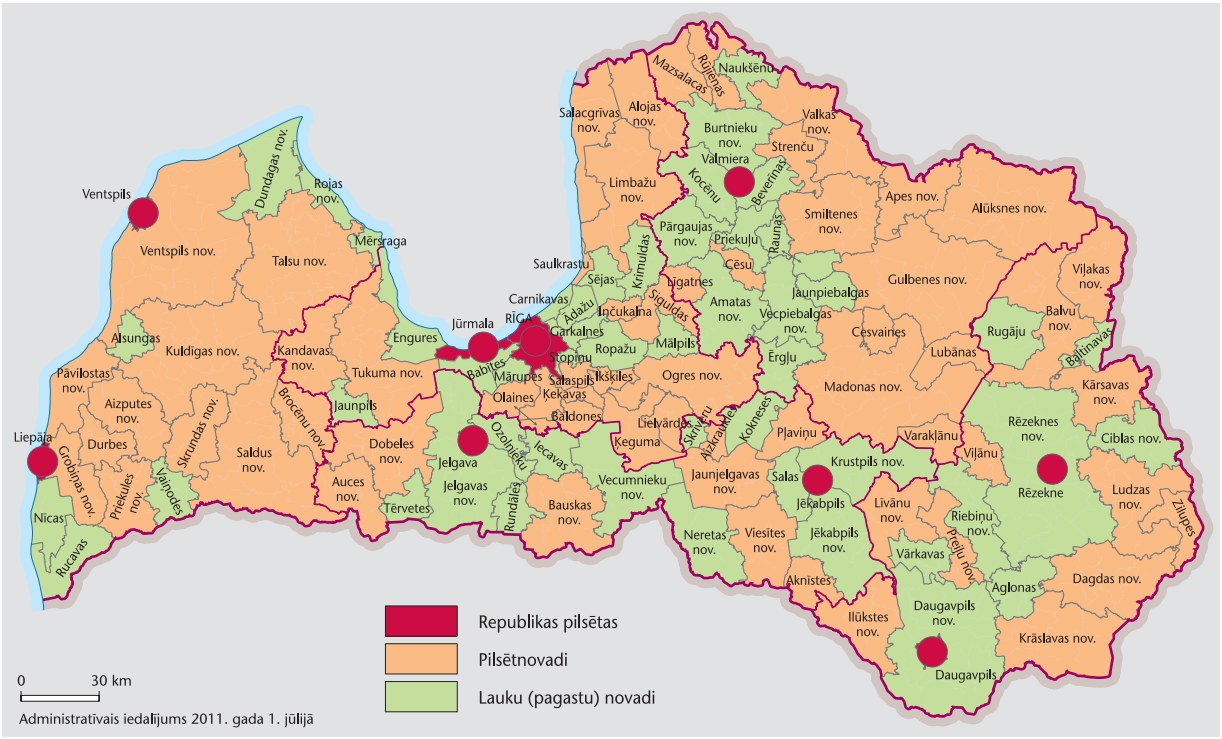
Deviņas republikas pilsētas ir atsevišķa teritoriju kategorija, kas veido patstāvīgas administratīvās vienības (republikas pilsētas detalizētāk raksturotas pārskata III nodaļā). Šīs pilsētas aizņem 1,1 % valsts teritorijas un tajās dzīvo 51 % (2011. gada sākumā) no visiem valsts iedzīvotājiem.

Pilsētnovadu grupu pārstāv 60 novadu administratīvās teritorijas (63,5 % no valsts teritorijas un 33,8 % no valsts iedzīvotāju kopskaita 2011. gada sākumā), kur katrā no tām ir viena (55 novadi) vai vairākas pilsētas (5 novadi). Pilsētām visbagātākais ir Talsu novads, kurā ietilpst četras pilsētas – Talsi, Sabile, Stende un Valdemārpils. Alojas, Ilūkstes, Salacgrīvas un Strenču novadā katrā ir pa divām pilsētām. Šajā grupā izceļami novadi (kopskaitā 18), kuru sastāvā ir kāda no bijušo rajonu centru pilsētām.

Novadi, kuru sastāvā nav pilsētu, veido lauku teritoriju grupu – Latvijā kopskaitā ir 50 šādu novadu*. Lauku novadu kopējā teritorija aizņem 35,4 % no valsts teritorijas un 2011. gada sākumā tajos dzīvoja 15,4 % valsts iedzīvotāju (sk. 96. attēlu).

* 2010. gada februārī Kalnciema pilsētai tika mainīts statuss no pilsētas uz ciemu. Pirms tam Latvijā bija 77 pilsētas.

* 01.03.2011. ar grozījumiem Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā Rojas novads tika sadalīts Rojas un Mērsraga novadā. Pirms tam – 49 novadi.

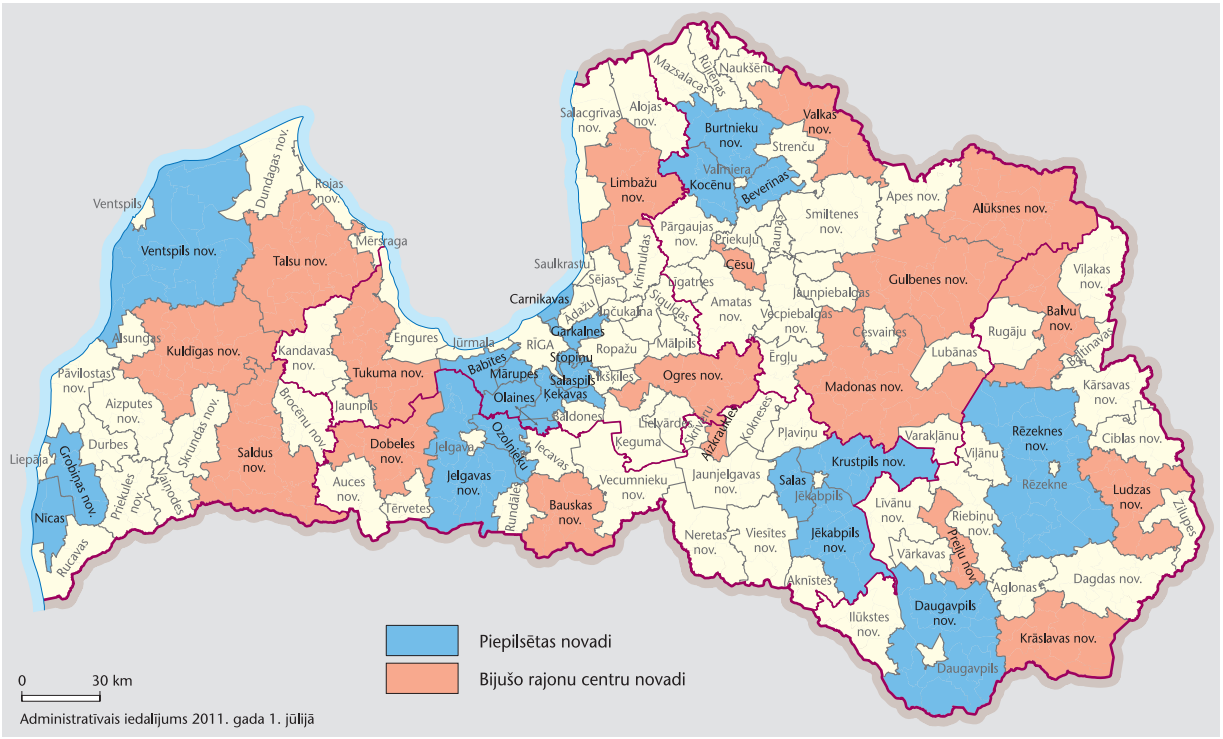
96. attēls. Latvijas pašvaldību teritorijas pēc pilsētu piederības statusa.

Izvērtējot pašvaldību teritoriju attīstības atšķirības, izmantojot salīdzināšanai piemērojamus ekonomiskos un demogrāfiskos rādītājus, Latvijas teritorijas pēc to pilsētu piederības statusa visai skaidri nošķiras divās kategorijās. Pirmo veido republikas pilsētas, kuras raksturo krietni augstāks ekonomiskās aktivitātes līmenis – individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem vairāk nekā divkārt pārsniedz šī rādītāja vērtību gan pilsētnovados, gan arī lauku novados. Arī iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu un nodarbinātības rādītāji lielo pilsētu vidū ir jūtami augstāki nekā vidēji pārējās teritorijās. Republikas pilsētās novērojami salīdzinoši nelabvēlīgāki demogrāfiskie procesi – straujāka iedzīvotāju skaita samazināšanās, zemāks iedzīvotāju skaita līdz darbspējas vecumam īpatsvars un augstāks iedzīvotāju virs darbspējas vecuma īpatsvars (sk. 96. tabulu).

Otru kategoriju veido novadi, kur atšķirības starp to tipiem – pilsētnovadiem un lauku novadiem – ir salīdzinoši nelielas. Ekonomiskās krīzes apstākļos lauku novadus raksturojošo rādītāju izmaiņas 2010. gada laikā kopumā liecina par relatīvi nedaudz labāku situāciju, salīdzinot ar pilsētnovadiem. Jāatzīmē, ka lauku novadu grupai pieder liels skaits republikas pilsētām piegulošo teritoriju, kur ekonomiskā situācija lielā mērā saistīta ar šo pilsētu saimniecisko dzīvi, vienlaikus tās ir teritorijas, kur uz pastāvīgu dzīvi ir apmetušies šo pašu pilsētu bijušie iedzīvotāji. Līdz ar to šajās piepilsētu lauku teritorijās ir jūtami labvēlīgāki demogrāfiskie rādītāji un augstāki iedzīvotāju ienākumi, kas paceļ visu lauku novadu grupas rādītāju līmeni. Ja no salīdzinājuma izslēdz republikas pilsētām tieši piegulošās lauku teritorijas, tomēr saglabājas nelielas atšķirības starp pilsētnovadiem un lauku novadiem, par labu pēdējiem. Tas liecina, ka kopumā vidējās un mazās pilsētas vismaz ekonomiskās krīzes apstākļos

Rādītāja nosaukums	**Republikas pilsētas**	Novadi	*tai skaitā* ***pilsēt-novadi***	***lauku novadi***	Latvijā
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk.)	**-2,9**	-1,8	***-2,6***	***0,0***	-2,8
Iedzīvotāju blīvums, cilv./km^2 (2011.g. sākumā)	**1591,3**	17,2	***18,4***	***15,0***	34,5
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	**525,0**	513,8	***517,2***	***506,4***	519,5
Iedz. skaita līdz darbspējas vecumam īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	**13,2**	14,2	***14,2***	***14,3***	13,7
Iedz. skaita darbspējas vecumā īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	**65,6**	66,1	***65,9***	***66,4***	65,8
Iedz. skaita virs darbspējas vecuma īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	**21,2**	19,7	***19,9***	***19,3***	20,5
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumi pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g.)	**333,7**	232,6	***234,0***	***229,6***	285,1
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumu izmaiņas pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g. salīdzin. ar 2009.g.)	**11,7**	25,1	***23,7***	***28,2***	18,4
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	**9,3**	12,8	***13,0***	***12,4***	11,0
Bezdarba līmeņa izmaiņas, procentpunkti (2011.g. sāk. salīdzin. ar 2010.g. sāk.)	**-1,4**	-0,6	***-0,8***	***-0,1***	-1,0
Ekon. aktīvo individ. komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	**43,6**	18,8	***19,3***	***17,7***	31,5

96. tabula. Republikas pilsētu, pilsētnovadu un lauku novadu vidējie demogrāfiskie un sociālekonomiskie rādītāji un to izmaiņas gada laikā.

97. attēls. Piepilsētas novadi un bijušo rajonu centru novadi.

relatīvi vāji pildīja attīstības centra lomu – ar spēju veicināt paši savu un apkārtējo lauku teritoriju sociālekonomisko attīstību. Var pieņemt, ka šādi akcentējas ekonomiskās krīzes specifiskie apstākļi, kas negatīvāk iespaidojuši teritorijas ar lielāku publiskā sektora īpatsvaru un nepietiekamu saimnieciskās struktūras daudzveidību.

Augstāk minēto apstiprina arī novadu salīdzinājums, izdalot tos pēc sasaistes ar republikas pilsētām (piepilsētas novadi) un bijušo rajonu administratīvajiem centriem. Piepilsētu novadus – salīdzinājumā iekļauti novadi, kas tieši robežojas ar republikas pilsētām (izņemot Jūrmalu) – ne vien kopumā, bet arī gandrīz pēc visiem atsevišķajiem rādītājiem raksturo labvēlīgāka sociāli ekonomiskā un demogrāfiskā situācija nekā bijušo rajonu centru jeb Latvijas vidēji lielo pilsētu novadus (sk. 97. attēlu un 97. tabulu).

Atsevišķu rādītāju vidū jāmin iedzīvotāju skaita samazināšanās temps, kas bijušo rajonu centru novados piecu gadu laikā ir bijis visaugstākais, salīdzinot ar visām citām aplūkotajām teritoriju grupām. 2010. gada sociālekonomiskie rādītāji liecina par krasu atšķirību gan attīstības līmeņa, gan pozitīvas dinamikas nozīmē starp lielajām un pārējām Latvijas pilsētām. Lai gan vidēji lielās un mazās pilsētas nav izdalāmas kā savstarpēji salīdzināmas statistikas vienības, tomēr tieši pastarpinājumā – salīdzinot ar pilsētām saistīto novadu teritoriju grupas – visnotaļ uzskatāma ir ierobežotā Latvijas vidēji lielo pilsētu sociāli ekonomiskā loma. Var pieņemt, ka mazajās pilsētās ekonomisko pārmaiņu periodā to attīstības nosacījumi ir bijuši visai līdzīgi lauku novadu teritorijām.

Rādītāja nosaukums	Novadi	*tai skaitā* ***piepilsētas novadi***	***bij. rajonu centru novadi***	Latvijā
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk.)	-1,8	***4,6***	***-4,0***	-2,8
Iedzīvotāju blīvums, cilv./km^2 (2011.g. sākumā)	17,2	***19,4***	***19,8***	34,5
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	513,8	***499,8***	***511,5***	519,5
Iedz. skaita līdz darbspējas vecumam īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	14,2	***15,1***	***14,0***	13,7
Iedz. skaita darbspējas vecumā īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	66,1	***66,7***	***66,2***	65,8
Iedz. skaita virs darbspējas vecuma īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	19,7	***18,3***	***19,9***	20,5
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumi pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g.)	232,6	***264,5***	***225,7***	285,1
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumu izmaiņas pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g. salīdzin. ar 2009.g.)	25,1	***29,2***	***20,7***	18,4
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	12,8	***11,9***	***13,5***	11,0
Bezdarba līmeņa izmaiņas, procentpunkti (2011.g. sāk. salīdzin. ar 2010.g. sāk.)	-0,6	***-0,4***	***-0,6***	-1,0
Ekon. aktīvo individ. komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	18,8	***21,1***	***20,4***	31,5

97. tabula. Piepilsētas novadu un bijušo rajonu centru novadu vidējie demogrāfiskie un sociālekonomiskie rādītāji un to izmaiņas gada laikā.

Attīstības centri un to areāli

Par attīstības centriem šajā pārskatā tiek uzlūkotas urbānās teritorijas, kuras ir resursu – galvenokārt, cilvēkresursu, sociālo un ekonomisko aktivitāšu – koncentrācijas vietas un kurām jāveicina apkārtējo teritoriju attīstība. Latvijas attīstības centri ir sadalāmi vairākos līmeņos pēc to nozīmes – nacionālā, reģionālā un novadu līmenī. Valsts nozīmes – nacionālie un reģionālie attīstības centri – ir noteikti Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam (*Latvija 2030*).

Saskaņā ar *Latvija 2030* nacionālās nozīmes attīstības centri ir visas deviņas republikas pilsētas – Rīga, Daugavpils, Jēkabpils, Jelgava, Jūrmala, Liepāja, Rēzekne, Valmiera un Ventspils.

Reģionālās nozīmes attīstības centru kategorijā ietilpst 21 pilsēta – Aizkraukle, Alūksne, Balvi, Bauska, Cēsis, Dobele, Gulbene, Krāslava, Kuldīga, Limbaži, Līvāni, Ludza, Madona, Ogre, Preiļi, Saldus, Sigulda, Smiltene, Talsi, Tukums un Valka (sk. 98. attēlu).

Novadu nozīmes attīstības centriem pieskaitāmas gandrīz visas pārējās pilsētas, kā arī lielie urbanizētie lauku centri, kuri atbilst augstāk minētajai definīcijai, bet novadu nozīmes attīstības centrus savos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos nosaka vietējās pašvaldības.

Latvijas statistikas sistēma nodrošina teritoriju attīstības salīdzināšanai nepieciešamos pamatdatus par republikas pilsētām jeb nacionālās nozīmes attīstības centriem, un tie raksturoti šī pārskata III nodaļā. Savukārt pieejamie dati visbiežāk ir tikai netieši attiecināmi uz reģionālās nozīmes attīstības centriem, jo tie kā teritoriālās vienības iekļaujas novadu sastāvā. Reģionālās nozīmes attīstības centri ir bijušo rajonu administratīvie centri, kuri neietilpst republikas pilsētu skaitā, kā arī Līvāni, Sigulda un Smiltene.

Attīstības centru būtiska un nepieciešama īpašība ir apkārtējo teritoriju attīstības veicināšana. Turklāt visbiežāk centra telpiskā jeb šajā gadījumā urbānā struktūra nav ierobežojama ar pilsētas formālajiem administratīvajiem ietvariem. Ārpus tiem mēdz veidoties funkcionāli integrētas attīstību veicinošas pilsētu un pilsētu-lauku telpas, kuras var dēvēt par pilsētreģioniem. Pilsētu un to apkaimju integrētas attīstības gadījumos pieaug šīs ekonomiskās telpas apjoms, potenciāli – aktivitāte un konkurētspēja.

Pārskatā kā priekšlikums tiek izdalītas un raksturotas nacionālās nozīmes attīstības centru telpas – pilsētreģioni, kas Rīgas gadījumā tiek saukts par Rīgas metropoles areālu – Pierīgu. Tajā ietilpst arī Jūrmala un tāpēc tā atsevišķi netiek apskatīta, bet pārējie nacionālās nozīmes centri tiek salīdzināti, lai gūtu ieskatu par lielajām pilsētām kā to apkaimes teritoriju attīstības veicinātājām.

Rīgas metropoles reģions – Pierīga

Rīgas metropoles reģions – Pierīga – tiek uzlūkots kā ar galvaspilsētu funkcionāli saistīta ekonomiskās un iedzīvotāju ikdienas darba un izglītības kustības telpa. Rīgas ietekme uz apkārtējo teritoriju vēsturiski ir lielāka nekā citām Latvijas pilsētām un, tai ilgstoši pastāvot, ir izveidojusies funkcionāli un telpiski ar Rīgu sasaistīta apdzīvojuma un satiksmes infrastruktūra un tai atbilstoša iedzīvotāju ikdienas kustība.

Rīgas funkcionālā reģiona aglomerācijas robežas tika noteiktas Latvijas Universitātes veiktajā pētījumā 2004. gadā*, kā arī precizētas, izstrādājot Rīgas reģiona plānojumu 2006. gadā**. Atsevišķie iedzīvotāju mobilitātes rādītāji liecina, ka Rīga kopā ar Pierīgu ir nozīmīgs saikņu virziens visai Latvijas teritorijai. Pēc salīdzinoši augstas ikdienas svārstmigrācijas intensitātes metropole aptver ne tikai tiešā Rīgas tuvumā esošās teritorijas, bet sniedzas arī, piemēram, līdz Aizkrauklei un Koknesei, ietver Jelgavu un daļu no Jelgavas novada, Tukuma novada un Bauskas novada, daļēji iekļauj Limbažu un Līgatnes novadu. Rīgas pilsētas ietekmes areāls neaptver visu Rīgas plānošanas reģionu – piemēram, Kandavas, Salacgrīvas un Alojas novada teritorijas tajā neietilpst, savukārt ietekmes areālā atrodas nozīmīga daļa Zemgales reģiona. Jelgava gan kā Zemgales plānošanas reģiona centrs, gan arī saimnieciski veido savu ietekmes areālu, taču liela daļa tās iedzīvotāju un uzņēmumu ikdienā ir ciešāk saistīti ar Rīgu.

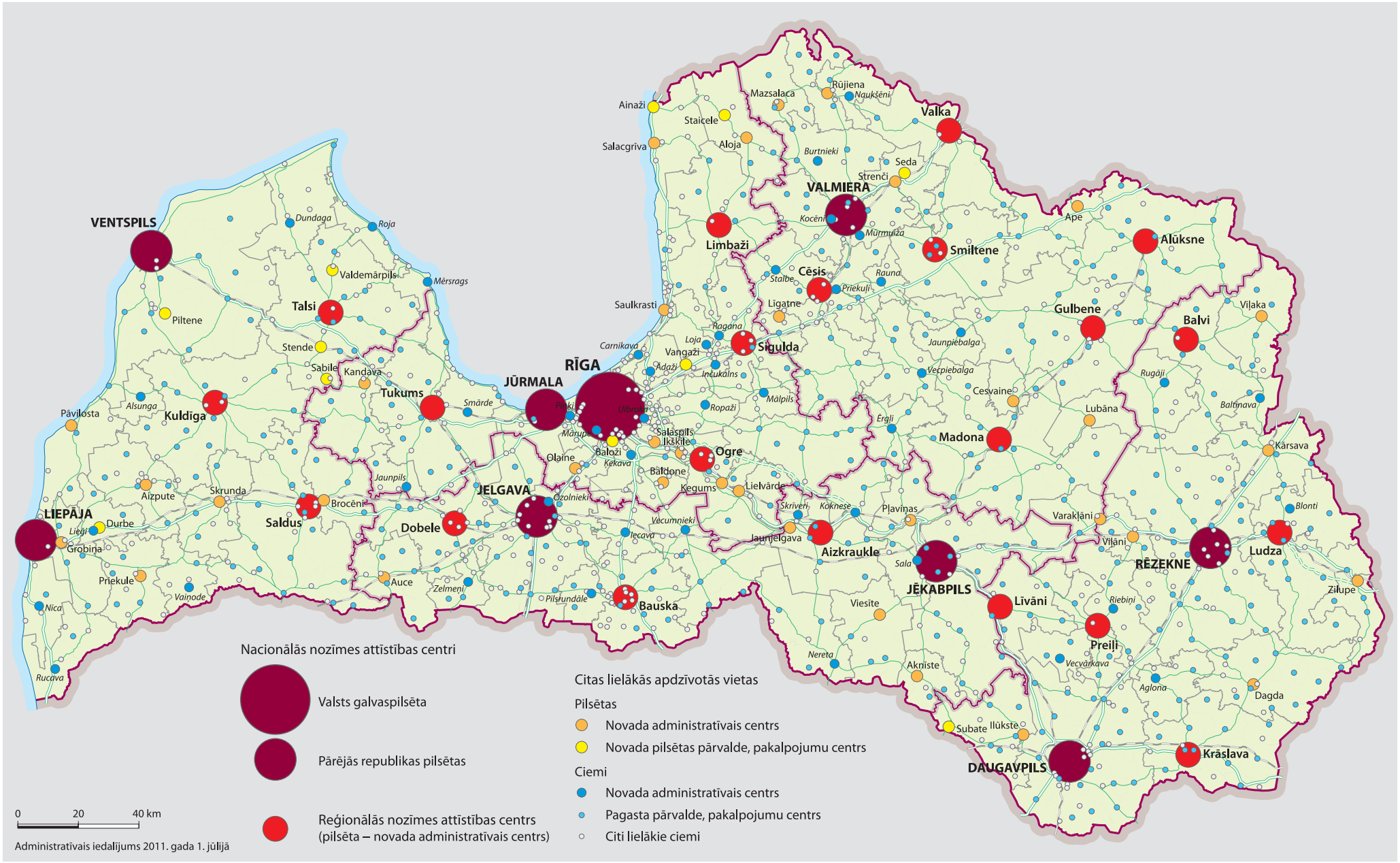
Kopš 2004.–2006. gada nav veikti speciāli pētījumi par Rīgas ietekmes telpas struktūru, tāpēc par pamatu Pierīgas izdalīšanai izmantoti 2008. gada Valsts kases dati par Rīgas darba devēju pārskaitīto iedzīvotāju ienākuma nodokļa īpatsvaru pašvaldību budžetos. Tiek pieņemts, ka Pierīgas areāls aptver teritorijas, kurās vairāk par 40 % no iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem veido Rīgā strādājošie. Tādējādi Pierīgā ietilpst divas republikas pilsētas – Jūrmala un Jelgava – un vairāk nekā 30 novadi (Tukuma un Jelgavas novads – daļēji). Pierīga ietver piecus reģionālās nozīmes attīstības centrus – Ogri, Aizkraukli, Siguldu, Bausku, Tukumu, kā arī vairākas mazākas novadu pilsētas (sk. 99. attēlu).

Rīga kopā ar tās funkcionālo telpu pēc iedzīvotāju skaita un ekonomiskā apjoma ir lielākais pilsētreģions ne tikai Latvijā, bet arī Baltijas valstīs. Rīgas pilsētreģionā 2011. gada sākumā dzīvoja vairāk nekā puse – 54 % no visiem Latvijas iedzīvotājiem, bet tajā radītās kopējās pievienotās vērtības īpatsvars Latvijā ir vēl lielāks. Turklāt lielākā iedzīvotāju un saimniecības, it īpaši pakalpojumu, ražošanas, finanšu, izglītības, kultūras un zinātnes iestāžu koncentrācija ir pašā Rīgā.

98. tabulā sniegtā salīdzinošā informācija ļauj spriest par dažām Rīgas metropoles reģiona raksturīgām iezīmēm. Rīgas pilsēta ļoti izteikti pozitīvi ietekmē komercdarbības aktivitātes līmeni, reprezentējot ievērojami lielāku ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaitu uz 1000 iedzīvotājiem, tādējādi netieši apliecinot ievērojamo darba vietu nodrošinātājas pārsvaru

* Krišjāne Z. (proj. vad., LU ĢZZF), 2004. Rīgas aglomerācijas robežu noteikšana. Rīgas domes pilsētas attīstības departaments.

** Rīgas plānošanas reģiona telpiskais (teritorijas) plānojums. Rīgas plānošanas reģiona attīstības padome, Rīgas reģiona attīstības aģentūra, 2007. gads.

98. attēls. Nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centri, citas lielākās apdzīvotās vietas.

Rādītāja nosaukums	Visas republikas pilsētas	Visi novadi	Rīgas pilsētreģions	tai skaitā Rīga, Jūrmala un Jelgava	tai skaitā pilsētreģions bez rep. pilsētām	Pārējie pilsētreģioni	Latvijā
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk.)	-2,9	-1,8	**0,0**	*-2,6*	*6,1*	-3,9	-2,8
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	525,0	513,8	**520,3**	*527,6*	*504,6*	517,2	519,5
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumi pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g.)	333,7	232,6	**349,7**	*365,5*	*314,6*	230,5	285,1
Iedz. ien. nod. ieņēmumu izmaiņas pašv. budž. uz vienu iedz., Ls (2010.g. salīdzin. ar 2009.g.)	11,7	25,1	**15,7**	*8,2*	*32,9*	20,8	18,4
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	9,3	12,8	**8,9**	*8,5*	*9,6*	12,5	11,0
Bezdarba līmeņa izmaiņas, procentpunkti (2011.g. sāk. salīdzin. ar 2010.g. sāk.)	-1,4	-0,6	**-1,6**	*-1,6*	*-1,7*	-0,4	-1,0
Ekon. aktīvo individ. komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	43,6	18,8	**42,9**	*50,8*	*25,1*	20,5	31,5

98. tabula. Rīgas metropoles areāla teritoriju vidējie demogrāfiskie un sociālekonomiskie rādītāji un to izmaiņas gada laikā.

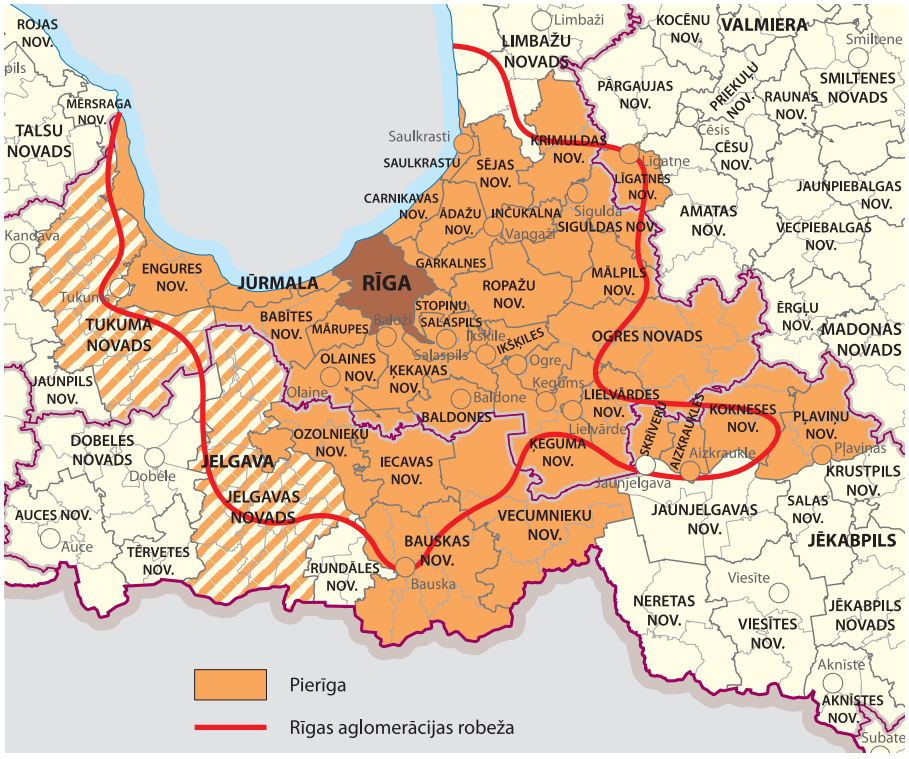
pār citām teritorijām gan Latvijā, gan arī pašā metropoles telpā ne tikai pēc kopskaita, bet arī pēc īpatsvara. Līdz ar to Rīga pozitīvi ietekmē salīdzinoši augstāku nodarbinātības līmeni reģionā un arī visu citu ar to saistīto teritoriju relatīvi labākus bezdarba rādītājus.

Dati apliecina Rīgas kā urbānās telpas *izplešanos*, kur pieaug galvenokārt aktīvā darbspējas vecuma iedzīvotāju kustība, mainot pastāvīgo dzīvesvietu no Rīgas uz piepilsētu, kas pazemina galvaspilsētas demogrāfisko rādītāju vērtības.

Viena no Rīgas metropoles reģionu raksturojošām īpatnībām, kas to būtiski atšķir no citiem pilsētreģioniem Latvijā, ir relatīvi daudz augstāks iedzīvotāju ienākumu līmenis, turklāt tas ir teritoriāli izlīdzinātāks jeb ir mazāka tā apjoma atšķirība starp galveno pilsētu un pārējām reģiona teritorijām.

Nacionālie attīstības centri un to ietekmes areāli – pilsētreģioni

Kā nacionālās nozīmes centri tiek salīdzinātas septiņas republikas pilsētas (Rīga un ar to cieši saistītā Jūrmala raksturota augstāk) un ar tām funkcionāli saistītās lauku teritorijas, lai gūtu ieskatu par pilsētām un to apkaimes teritoriju attīstības sakarībām. Ar pilsētām saistītās lauku teritorijas ir noteiktas pēc teritoriju attīstības līmeņa indeksa izmaiņu rakstura un virziena laikā kopš 2000. gada (indeksa izmaiņu intensitāte, izmaiņas pieauguma vai samazināšanās virzienā blakus esošajās teritorijās), pēc 2008. gada datiem par iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārskaitījumu pašvaldību budžetos sadalījumu pa teritorijām, kā arī pēc vienojošās satiksmes infrastruktūras, pieņemot, ka šie kritēriji atspoguļo teritoriālo saikņu raksturu (sk. 100. attēlu).

99. attēls. Rīgas metropoles reģions.

Septiņus pilsētreģionus salīdzinot pēc vidējām demogrāfisko un sociālekonomisko rādītāju vērtībām, redzams, ka tos raksturo caurmēra atbilstība Latvijas demogrāfiskajai struktūrai, salīdzinoši straujāka iedzīvotāju skaita samazināšanās, bet bezdarba līmenis un ekonomiskā aktivitāte ir tuva vidējam novados. Šajos pilsētreģionos kopumā, piemēram, demogrāfiskās slodzes līmenis starp republikas pilsētām un novadiem ir visai līdzīgs, bet citi – galvenokārt ekonomisko attīstību raksturojošie – dati liecina par lielām atšķirībām starp pilsētām un lauku teritorijām. Pilsētreģionu lauku teritorijas daļas jūtami atpaliek ne

100. attēls. Nacionālās nozīmes attīstības centri un to ietekmes areāli.

Rādītāja nosaukums	Visas republikas pilsētas	Visi novadi	*tai skaitā visi pilsēt-novadi*	Daugavpils, Jēkabpils, Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes, Valmieras un Ventspils *tai skaitā* **pilsēt-reģioni**	*pilsētreģioni bez rep. pilsētas*	*rep. pilsētām*	Latvijā
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk.)	-2,9	-1,8	*-2,6*	**-3,9**	*-3,4*	*-4,8*	-2,8
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	525,0	513,8	*517,2*	**517,2**	*516,7*	*518,0*	519,5
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumi pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g.)	333,7	232,6	*234,0*	**230,5**	*261,2*	*178,0*	285,1
Iedz. ien. nod. ieņēmumu izmaiņas pašv. budž. uz vienu iedz., Ls (2010.g. salīdzin. ar 2009.g.)	11,7	25,1	*23,7*	**20,8**	*20,0*	*22,1*	18,4
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	9,3	12,8	*13,0*	**12,5**	*11,0*	*15,2*	11,0
Bezdarba līmeņa izmaiņas, procentpunkti (2011.g. sāk. salīdzin. ar 2010.g. sāk.)	-1,4	-0,6	*-0,8*	**-0,4**	*-1,2*	*0,8*	-1,0
Ekon. aktīvo individ. komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	43,6	18,8	*19,3*	**20,5**	*25,4*	*12,0*	31,5

99. tabula. Pilsētreģionu vidējie demogrāfiskie un sociālekonomiskie rādītāji un to izmaiņas gada laikā.

tikai no šo reģionu galvenajām pilsētām – sevišķi pēc iedzīvotāju ienākuma nodokļa apjoma, bezdarba līmeņa, ekonomiski aktīvo komersantu un komercsabiedrību īpatsvara –, bet arī no Latvijas novadiem vidēji. Tātad pilsētreģioni (bez Rīgas metropoles reģiona) iezīmējas ar relatīvi lielākām iekšējo teritoriju attīstības līmeņa atšķirībām nekā citās teritoriju grupās. Tas liecina, ka pilsētreģionus veidojošās republikas pilsētas jūtami ietekmē tās apkārtnes teritorijas. Vienlaikus jāuzsver, ka pēc šo ietekmju rakstura un mēroga pastāv visai ievērojamas atšķirības pilsētreģionu vidū. Pilsētu loma gadījumos, kur minētās līmeņa atšķirības ir mazākas, ir vērtējama kā labvēlīgāka – pilsētu apkaimes teritoriju attīstību veicinošāka. Lielāku atšķirību gadījumos tas ir pretēji – pilsētas vājāk iespaido tām piegulošo lauku teritoriju izaugsmi, un attīstības līmeņa atšķirības starp teritorijām pakāpeniski pieaug (sk. 99. tabulu).

Septiņus pilsētreģionus kopumā raksturojošie rādītāji sniedz priekšstatu par pilsētreģionu attīstības līmeni pārējo Latvijas teritoriju grupu fonā, bet neatsedz pilsētu kā attīstības centru lomu. To var veikt speciālos pētījumos, izmantojot iedzīvotāju, finanšu plūsmu, sadarbības tīklu u.c. saikņu analīzi, balstoties gan uz kvantitatīviem, gan arī uz kvalitatīviem datiem. Šī pārskata ietvaros, izmantojot salīdzināmo statistikas informāciju, teritoriju saistība identificēta netieši – savstarpēji pakārtoto teritoriju salīdzinājumā.

Liepājas pilsētreģions

Liepājas pilsētreģionā ietilpst Liepāja un Aizputes, Durbes, Grobiņas, Nīcas, Pāvilostas, Priekules, Rucavas un Vaiņodes novads. Desmit gadu periodā bijušajā Liepājas rajonā ietilpstošo lauku pašvaldību teritorijas pastāvīgi bija ar Latvijas fonā salīdzinoši ļoti zemu teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtību. 2010. gadā Liepājas pilsētreģionu raksturojošie dati liecina par ilgākā laika posmā veidojušos nelabvēlīgu demogrāfisko struktūru. Liepājas pilsētas dominējošo lomu reģionā ataino viena no pazīmēm – relatīvi daudz augstāks komercdarbības aktivitātes līmenis salīdzinājumā ar pārējām teritorijām. Reģiona novadu teritorijās tiek iekasēts jūtami zemāks iedzīvotāju ienākumu nodokļa apjoms uz vienu iedzīvotāju nekā Liepājā. Spilgti reģiona iekšējās teritoriālās atšķirības pasvītro ievērojami augstāks novadu teritoriju iedzīvotāju skaita samazināšanās temps, kas pārsniedz gan Kurzemes plānošanas reģiona, gan arī visas Latvijas vidējo rādītāju. Tas liecina par ilglaicīgi pastāvošu negatīvu sociāli ekonomisko situāciju pilsētreģiona laukos. Vienlaikus Liepāja ir izteikts nodarbinātības centrs, un ir pamats domāt, ka centrālās pilsētas saimnieciskā aktivitāte nodrošina darbavietas plašas lauku teritorijas iedzīvotājiem, līdz ar to nav bezdarba līmeņa atšķirību starp pilsētreģiona teritorijām (sk. 100. tabulu).

Rādītāja nosaukums	**Liepājas pilsēt-reģions**	*tai skaitā* *Liepāja*	*pilsētreģions bez Liepājas*	**Ventspils pilsēt-reģions**	*tai skaitā* *Ventspils*	*pilsētreģions bez Ventspils*	Kurzemes plānošanas reģions	Latvijā
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk.)	**-3,1**	*-2,5*	*-4,1*	**-3,1**	*-3,0*	*-3,6*	-3,9	-2,8
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	**556,9**	*555,4*	*559,7*	**515,2**	*521,3*	*496,3*	532,1	519,5
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumi pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g.)	**231,6**	*252,6*	*190,2*	**303,9**	*328,6*	*225,5*	243,4	285,1
Iedz. ien. nod. ieņēmumu izmaiņas pašv. budž. uz vienu iedz., Ls (2010.g. salīdzin. ar 2009.g.)	**35,2**	*42,5*	*20,9*	**11,4**	*5,7*	*29,2*	34,4	18,4
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	**11,9**	*11,9*	*11,9*	**9,4**	*9,1*	*10,4*	11,7	11,0
Bezdarba līmeņa izmaiņas, procentpunkti (2011.g. sāk. salīdzin. ar 2010.g. sāk.)	**-1,5**	*-1,7*	*-1,0*	**-0,9**	*-1,0*	*-0,4*	-1,1	-1,0
Ekon. aktīvo individ. komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	**22,0**	*26,3*	*13,5*	**23,4**	*25,3*	*17,5*	21,8	31,5

100. tabula. Liepājas un Ventspils pilsētreģiona vidējie demogrāfiskie un sociālekonomiskie rādītāji un to izmaiņas gada laikā.

Ventspils pilsētreģions

Pilsētreģiona teritoriju pārstāv Ventspils pilsēta un to ieskaujošais Ventspils novads. Pēdējās desmitgades pirmajā pusē, līdzīgi kā Liepājas apkaimes gadījumā, arī bijušā Ventspils rajona pašvaldību teritorijas raksturoja zemas teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtības. Tomēr situācija pakāpeniski mainījās pēdējos piecos gados, kad caurmērā šo teritoriju attīstības līmenis relatīvi strauji pieauga. Sevišķi tas attiecās uz pagastu teritorijām, kuras tieši piekļāvās Ventspils pilsētai. Te gan jāuzsver, ka minētās teritorijas raksturo salīdzinoši ļoti neliels iedzīvotāju skaits, līdz ar to arī jaunas ekonomiskās aktivitātes varēja relatīvi strauji mainīt rādītāju vērtības. Tomēr nenoliedzami, ka šajā periodā izpaudās pozitīva Ventspils ietekme uz tai piegulošo teritoriju attīstību.

Ventspils pilsētreģionu citu pilsētreģionu fonā raksturo salīdzinoši augsts komercdarbības īpatsvars ārpus paša centra – 17,5 ekonomiski aktīvie individuālie komersanti un komercsabiedrības uz 1000 iedzīvotājiem 2009. gadā (pilsētreģionu novadu teritorijās vidēji – 12,0). Tas liecina par pilsētas un apkaimes pozitīvām saiknēm, bet jāņem vērā, ka šis rādītājs varētu būt saistīts ar uzņēmumu reģistrācijas praksi, turklāt apstākļos, kur teritoriāli ļoti plašā Ventspils novada iedzīvotāju skaits ir tikai 13,4 tūkst. Vienlaikus jāatzīmē ļoti lielā iedzīvotāju ienākumu līmeņa atšķirība starp pilsētas un novada teritoriju, kas, no vienas puses, vedina uzskatīt, ka darba saiknes pilsētreģiona teritoriju iekšienē ir visai vājas, tomēr salīdzinoši zemais bezdarba līmenis Ventspils novadā – pat zemāks nekā vidēji Latvijā – liecina par pretējo – ka pilsēta augstākā līmenī nodrošina darba vietas arī novadā dzīvojošajiem (sk. 100. tabulu).

Daugavpils pilsētreģions

Pilsētreģions ietver Daugavpils pilsētu un Daugavpils un Ilūkstes novada teritorijas. Iedzīvotāju ienākuma līmeņa un ļoti lielās ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību īpatsvara atšķirības pilsētas un novadu teritorijās raksturo iekšēji neviendabīgu sociāli ekonomisko situāciju pilsētreģiona telpā. Apstākļos, kad komercaktivitāte laukos ir ļoti zema, Daugavpils pilsētas pozitīvo ietekmi uz tās apkaimes teritorijām tomēr apliecina Latgales kontekstā salīdzinoši zemais bezdarba līmenis. Lai gan sociālekonomiskās attīstības līmenis kopumā ir zemāks, Daugavpils pilsētreģiona iekšējās teritoriju attīstības līmeņa atšķirības un savstarpējo sociāli ekonomisko saikņu raksturs ir visai līdzīgs Liepājas pilsētreģionam. Vienlaikus zemāks komercdarbības aktivitātes līmenis Daugavpils pilsētreģiona novados iezīmē relatīvi lielāku pilsētas dominējošo – darba vietu nodrošinātājas – lomu (sk. 101. tabulu).

Rēzeknes pilsētreģions

Rēzeknes pilsētreģions ietver gan Rēzeknes pilsētu, gan arī Rēzeknes, Viļānu un Kārsavas novadu. Rēzekni ietverošā ļoti plašā Rēzeknes novada sociālekonomiskās attīstības rādītāji ir līdzīgi attālāko Viļānu un Kārsavas novadu rādītājiem, līdz ar to Rēzeknes kā attīstības centra loma apkaimes teritoriju attīstības veicināšanā jeb pilsētas tieša pozitīva ietekme uz apkaimes lauku teritorijām formāli nav manāma. Gan pašas Rēzeknes pilsētas, gan it īpaši novadu teritoriju bezdarba kā ekonomiskās aktivitātes līmeņa rādītāji ir ļoti nelabvēlīgi. Vienlaikus, tāpat kā Daugavpils pilsētreģionā, arī šeit pastāv ļoti liela iedzīvotāju ienākumu līmeņu atšķirība starp pilsētu un apkaimes teritorijām. Pozitīvā nozīmē Rēzeknes pilsētreģionu Latgales plānošanas reģiona fonā raksturo salīdzinoši daudz augstāks ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem, kas var liecināt vai nu par aizsākušos augstākas sociālās un ekonomiskās aktivitātes procesu, vai arī par ekonomiskās izaugsmes potenciālu tuvākajā nākotnē (sk. 101. tabulu).

Jelgavas pilsētreģions

Jelgavas pilsēta un lielā mērā arī tai piegulošās novadu teritorijas ietilpst Rīgas metropoles reģionā. Tomēr pati Jelgava ļoti izteiksmīgi veido savu, šajā gadījumā pakārtotu, ietekmes areālu jeb pilsētreģionu, kuram pieder arī Jelgavas un Ozolnieku novads. Jelgavas pilsētreģiona lauku teritorijas uzrāda salīdzinoši augstu komercaktivitātes īpatsvaru. Pilsētas pozitīvo – saikņu – lomu raksturo relatīvi mazāka iedzīvotāju ienākumu līmeņa atšķirība starp pilsētas teritoriju un pārējām

Rādītāja nosaukums	**Daugavpils pilsētreģions**	*tai skaitā* *Daugavpils*	*pilsētreģions bez Daugavpils*	**Rēzeknes pilsētreģions**	*tai skaitā* *Rēzekne*	*pilsētreģions bez Rēzeknes*	Latgales plānošanas reģions	Latvijā
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk.)	**-5,9**	*-5,3*	*-7,3*	**-6,0**	*-4,9*	*-6,9*	-6,9	-2,8
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	**497,4**	*492,6*	*510,9*	**510,4**	*504,3*	*515,0*	507,2	519,5
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumi pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g.)	**185,1**	*204,0*	*132,8*	**180,2**	*241,2*	*133,7*	172,8	285,1
Iedz. ien. nod. ieņēmumu izmaiņas pašv. budž. uz vienu iedz., Ls (2010.g. salīdzin. ar 2009.g.)	**12,8**	*12,1*	*14,7*	**14,6**	*12,6*	*16,2*	14,4	18,4
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	**10,8**	*9,8*	*13,7*	**22,1**	*17,3*	*25,8*	16,9	11,0
Bezdarba līmeņa izmaiņas, procentpunkti (2011.g. sāk. salīdzin. ar 2010.g. sāk.)	**0,2**	*-0,6*	*2,4*	**1,5**	*0,4*	*2,4*	0,9	-1,0
Ekon. aktīvo individ. komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	**17,5**	*21,3*	*6,9*	**17,0**	*26,7*	*9,5*	15,4	31,5

101. tabula. Daugavpils un Rēzeknes pilsētreģiona vidējie demogrāfiskie un sociālekonomiskie rādītāji un to izmaiņas gada laikā.

Rādītāja nosaukums	**Jelgavas pilsēt-reģions**	*tai skaitā* *Jelgava*	*pilsētreģions bez Jelgavas*	**Jēkabpils pilsēt-reģions**	*tai skaitā* *Jēkabpils*	*pilsētreģions bez Jēkabpils*	Zemgales plānošanas reģions	Latvijā
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk.)	**-1,0**	*-2,0*	*0,7*	**-4,5**	*-1,7*	*-7,3*	-3,2	-2,8
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	**504,2**	*509,0*	*495,9*	**515,5**	*513,4*	*517,7*	505,8	519,5
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumi pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g.)	**284,1**	*312,9*	*234,6*	**200,2**	*233,9*	*163,8*	250,1	285,1
Iedz. ien. nod. ieņēmumu izmaiņas pašv. budž. uz vienu iedz., Ls (2010.g. salīdzin. ar 2009.g.)	**23,6**	*18,2*	*33,3*	**20,8**	*18,0*	*23,6*	23,3	18,4
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	**10,6**	*9,6*	*12,3*	**13,2**	*12,7*	*13,7*	11,9	11,0
Bezdarba līmeņa izmaiņas, procentpunkti (2011.g. sāk. salīdzin. ar 2010.g. sāk.)	**-0,9**	*-1,8*	*0,6*	**0,2**	*-1,2*	*1,6*	-1,0	-1,0
Ekon. aktīvo individ. komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	**22,4**	*26,8*	*14,7*	**19,1**	*26,7*	*11,0*	18,4	31,5

102. tabula. Jelgavas un Jēkabpils pilsētreģiona vidējie demogrāfiskie un sociālekonomiskie rādītāji un to izmaiņas gada laikā.

reģiona teritorijām, tomēr tā ir jūtami lielāka nekā vidējās atšķirības starp republikas pilsētām un lauku teritorijām Rīgas metropoles reģiona telpā. Salīdzinoši nelielā bezdarba līmeņa atšķirība starp Jelgavu un tās apkaimes teritorijām arī liecina par visai ciešām un pozitīvām ekonomiskajām saiknēm Jelgavas pilsētreģionā. Pilsētreģions citu teritoriju grupu vidū izceļas ar salīdzinoši labvēlīgu (septiņu pilsētreģionu vidū ar vislabvēlīgāko) iedzīvotāju skaita izmaiņu raksturu. Jelgavas pilsētreģiona novadu teritorija ir viena no tām teritoriju grupām Latvijā, kurās laikā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam iedzīvotāju skaits ir pieaudzis (sk. 102. tabulu).

Jēkabpils pilsētreģions

Jēkabpils pilsētreģions sakrīt ar bijušā rajona teritoriju. Tam pieder Jēkabpils pilsēta, Aknīstes, Jēkabpils, Krustpils, Salas un Viesītes novads. Plašajā telpā centra ietekme ir vāja un uzrāda visai līdzīgu ainu kā Rēzeknes pilsētreģionā. Komercdarbības aktivitāte ir koncentrēta Jēkabpilī, novados tā ir ievērojami zemāka. Pastāv arī ļoti liela iedzīvotāju ienākumu līmeņa atšķirība starp republikas pilsētu un novadiem. Jēkabpils pilsētreģions citu šīs grupas teritoriju vidū izceļas ar visaugstāko novadu iedzīvotāju skaita samazināšanās tempu. Iemesls varētu būt mazāk labvēlīgie sociāli ekonomiskie apstākļi, reģiona novietojuma radītas mobilitāti veicinošas priekšrocības, pierobežas teritorijās arī nomales situācijai raksturīgie apstākļi (sk. 102. tabulu).

Valmieras pilsētreģions

Arī Valmiera ir centrs lielākai, par bijušo rajonu pat plašākai teritorijai, tomēr atšķirībā no Jēkabpils šeit ir spilgtāk izteikts centram ciešāk piegulošo novadu loks, kas aptver Beverīnas, Burtnieku, Kocēnu un Strenču novadu. Valmieras pilsēta šajā telpā ir izteikts darbavietu koncentrācijas centrs. Tajā ir daudz lielāks komercaktivitātes, kā arī darba samaksas līmenis, turpretī novados šie rādītāji ir salīdzinoši zemi. Rādītāju vērtību un teritoriālā sadalījuma spektrs liek vērtēt Valmieru (tāpat kā Rēzekni, Jēkabpili un daļēji arī Liepāju) kā pagaidām visai vāji izteiktu eksteritoriālās ietekmes attīstības centru (sk. 103. tabulu).

Rādītāja nosaukums	**Valmieras pilsēt-reģions**	*tai skaitā* *Valmiera*	*pilsētreģions bez Valmieras*	Vidzemes plānošanas reģions	Latvijā
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk.)	**-2,7**	*-1,7*	*-3,8*	-4,9	-2,8
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	**517,1**	*523,4*	*509,8*	516,6	519,5
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumi pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g.)	**273,8**	*327,8*	*210,8*	224,8	285,1
Iedz. ien. nod. ieņēmumu izmaiņas pašv. budž. uz vienu iedz., Ls (2010.g. salīdzin. ar 2009.g.)	**20,1**	*18,2*	*22,3*	21,9	18,4
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	**10,3**	*9,1*	*11,7*	11,6	11,0
Bezdarba līmeņa izmaiņas, procentpunkti (2011.g. sāk. salīdzin. ar 2010.g. sāk.)	**-1,9**	*-2,5*	*-1,3*	-0,9	-1,0
Ekon. aktīvo individ. komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	**24,9**	*32,7*	*15,8*	20,4	31,5

103. tabula. Valmieras pilsētreģiona vidējie demogrāfiskie un sociālekonomiskie rādītāji un to izmaiņas gada laikā.

Baltijas jūras un Rīgas līča piekraste

Latvijā 496 kilometrus garā Baltijas jūras piekraste ar lielām un mazām ostām un Baltijas jūras reģionā garākajām smilšu pludmalēm ir būtiska valsts tēla komponente un nozīmīgs attīstības resurss, kas daudzu gadsimtu garumā ir pozitīvi ietekmējis Latvijas attīstību un starptautisko atpazīstamību.

No attīstības veicināšanas un vērtēšanas viedokļa piekraste ir telpa, kur dabas un kultūras mantojuma saglabāšana jāsaskaņo ar ekonomisko darbību, ņemot vērā aizvien pieaugošās klimata pārmaiņas – jūras līmeņa celšanos, vējuzplūdu un krasta izskalošanās pastiprināšanos. Šajā līdzsvarošanas procesā notiek atšķirīgu interešu mijiedarbība, kur vienlīdz svarīga ir valsts un vietējā līmeņa sadarbība un kompleksi risinājumi. Tas liek teritoriju attīstības vērtēšanā izmantotos salīdzināmos kvantitatīvos rādītājus uzlūkot ne tikai pēc to formālās vērtības, bet tikpat lielā mērā arī pēc tā, kā tie attiecināmi un kā raksturo piekrastes teritoriju specifiku, kura būtībā ir novērtējama pēc kompleksām un kvalitatīvām pazīmēm.

Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes 2011.–2017. gadam, kas Ministru kabinetā tika atbalstītas 2011. gada 20. aprīlī, nosaka, ka piekraste ir Baltijas jūras un sauszemes saskares josla, kurā norit jūras krasta ģeoloģiskie procesi (erozija un akumulācija), ir savdabīga jūras un krasta ainava, ko veido pludmale, stāvkrasti, upju grīvas, randu pļavas, kāpas, lagūnu ezeri, bākas, moli, ostas, ostu pilsētas, ciemi un viensētas, kur dzīvesveids (zveja jūrā, zivju apstrāde, jūraszāļu vākšana) un kultūras mantojums (apbūve, dialekti, tradīcijas u.c.) atšķiras no iekšzemes. Taču piekrastes attīstība ir saistīta ar sociālajiem, ekonomiskajiem un vides procesiem daudz plašākā teritorijā, tāpēc šajā pārskatā tiek raksturotas piekrastes pašvaldības – republikas pilsētas un novadi, kuru administratīvās teritorijas robežojas ar Baltijas jūru un Rīgas līci (sk. 101. attēlu).

Piekraste ietilpst divos – Rīgas un Kurzemes – plānošanas reģionos. Tā aptver 17 vietējo pašvaldību administratīvās teritorijas, t.sk. arī četras republikas pilsētas – Rīgu, Jūrmalu, Ventspili un Liepāju. Visu piekrastes pašvaldību teritoriju kopējā platība ir gandrīz 8100 km² jeb 12,5 % no valsts teritorijas. Iedzīvotāju kopskaits piekrastes pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā bija 978,8 tūkst. cilvēku jeb 43,9 % no visiem valsts iedzīvotājiem. Lielāko īpatsvaru sastāda četru republikas pilsētu iedzīvotāji – 90,5 %, 13 novadu iedzīvotāju kopskaits 2011. gada sākumā bija tikai 93,2 tūkstoši. Vasarās iedzīvotāju skaits piekrastes pašvaldībās gan būtiski palielinās – atsevišķās teritorijās iedzīvotāju skaits pieaug vairākkārtīgi.

Pašreizējā ekonomiskā aktivitāte piekrastē ir atšķirīga. Ievērojami augstāka tā ir republikas pilsētās. Rīga, Ventspils un Liepāja ir kompleksi attīstīti saimnieciskie centri, kuros to novietojums piekrastē radījis iespēju izmantot ostas kā vienu no būtiskajiem šo pilsētu ekonomikas dzinējspēkiem. Šajās pilsētās atrodas visas trīs Latvijas lielās ostas, kuru teritorijām ir īpašas ekonomiskās zonas statuss – Rīgas Brīvosta, Ventspils Brīvosta un Liepājas Speciālā ekonomiskā zona. Citiem ar piekrasti saistītiem aspektiem, piemēram, pret antropogēno ietekmi dabas jūtīgo teritoriju apsaimniekošanai, rekreācijai un tūrismam piekrastes lielo pilsētu dzīvē ir papildu nozīme. Jūrmalas pilsētas izaugsme un ekonomiskā aktivitāte ir saistīta ar tūrisma, tostarp kūrortsaimniecības, attīstīšanu. Pašlaik tūrisma un kūrorta resursi netiek izmantoti pilnvērtīgi, jo esošā infrastruktūra daudzviet neatbilst starptautiskajiem standartiem.

101. attēls. Piekrastes pašvaldības.

Novados piekrastes faktors vienlaikus ir gan attīstības priekšnoteikums, gan ierobežojums. No vienas puses, tas nosaka piekrastei raksturīgo ekonomiskās darbības virzienu (zvejniecība, zivapstrāde, ostu darbība, pakalpojumu sniegšana atpūtniekiem) attīstību, taču, no otras puses, piekrastes attīstības resursi ir telpiski ierobežoti, bet citu resursu piesaiste vai saimnieciskās darbības pārstrukturizēšana prasa papildu izdevumus. Pašlaik novadu teritorijās darbojas septiņas mazās ostas, kas attīstās kā kompleksi piekrastes ekonomiskās aktivitātes centri (reģionālie Baltijas jūras kravu pārvadājumi, zvejniecība, kuģu remonts, jahtu būve un tūrisms). Tomēr pēdējā desmitgadē ekonomiskā aktivitāte zvejniecībā un zivapstrādē samazinās, taču vienlaikus pieaug interese par piekrastes izmantošanu tūrismam, atpūtai, sportam un par piekrasti kā otro mājvietu. Tomēr piekrastes nodrošinājums ar kvalitatīvu infrastruktūru tūrisma un sporta attīstībai ir nepietiekams. Trūkst automašīnu stāvlaukumu, pieeju pie jūras, to skaitā personām ar funkcionāliem traucējumiem, nobrauktuvju operatīvo dienestu vajadzībām un lielizmēra sporta inventāra transportēšanai, veloceliņu, informatīvo zīmju un norāžu.

Piekrastes novadu teritorijas ir ļoti atšķirīgas. Pēc platības lielākais ir Ventspils novads (2457 km²), mazākais – Saulkrastu novads (tikai 48 km²), pēc iedzīvotāju skaita lielākais ir Limbažu novads (2011. gada sākumā – 19 388 iedz.), mazākais – Mērsraga novads (2011. gada sākumā – 1829 iedz.). Vidēji vienā piekrastes novadu pašvaldībā 2011. gada sākumā dzīvoja 7,2 tūkst. cilvēku, bet visos novados vidēji – 10,0 tūkst. cilvēku.

Sociālekonomiskie rādītāji piekrastes novados kopumā ir zemāki nekā Latvijas novados vidēji. Pēc salīdzināmiem demogrāfiju un ekonomisko attīstību raksturojošiem rādītājiem visu Latvijas novadu vidū piekrastes novadi iezīmējas ar nelabvēlīgāku iedzīvotāju vecuma sastāvu un sekojoši augstāku demogrāfiskās slodzes līmeni, arī iedzīvotāju skaits piekrastē sarūk straujāk nekā visos novados vidēji. Periodā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam iedzīvotāju skaits pieauga tikai divos no 13 piekrastes novadiem – Rīgai tuvajos Carnikavas un Saulkrastu novados. Pārējos novados iedzīvotāju skaits samazinājās, turklāt Salacgrīvas, Limbažu, Engures, Mērsraga, Rojas, Dundagas, Ventspils, Pāvilostas un Rucavas novadā straujāk nekā Latvijas novados vidēji. 2011. gada sākumā astoņos piekrastes novados iedzīvotāju blīvums bija zemāks nekā vidēji visos novados.

Salīdzinot ar vidējiem rādītājiem Latvijas novados, 2010. gadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetos uz vienu iedzīvotāju bija mazāki 10 piekrastes novados. Bezdarba rādītāji piekrastes novados gan bija labvēlīgāki – 2011. gada sākumā tikai Limbažu novadā un Rucavas novadā bezdarba līmenis pārsniedza gan novadu vidējo, gan visas valsts vidējo rādītāju (sk. 104. tabulu).

Arī pēc ekonomiskās aktivitātes rādītājiem piekrastē ir lielas atšķirības. Pusē no piekrastes novadiem ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem 2009. gadā bija zemāks nekā visos Latvijas novados vidēji. Baltijas jūras piekrastes teritorijās ekonomiskās aktivitātes rādītāji ir ievērojami zemāki nekā novados, kuru administratīvās teritorijas robežojas ar Rīgas līci. Ekonomisko aktivitāti ietekmē gan novietojums attiecībā pret lielajām pilsētām un lielajām ostām, pirmkārt jau attiecībā pret Rīgu, gan satiksmes infrastruktūra, gan novada teritorijas forma jeb tās *iekšzemes dziļums*, gan arī saikne ar jūras krastu. Šie apstākļi būtiski ietekmē katra novada saimniecisko profilu, apdzīvojumu un iedzīvotāju dzīvesveidu. Piekrastes novadi, kuru teritorijas iestiepjas dziļāk iekšzemē, parasti ir bagāti ar mežiem, un šo novadu ekonomikā būtiska loma ir mežsaimniecībai, atsevišķos novados – arī lauksaimniecībai. Novados, kuru administratīvās teritorijas robežojas ar republikas pilsētām, lielāka nozīme ir atpūtas pakalpojumiem, kā arī iedzīvotāju ikdienas kustībai uz darbu pilsētā, kas pašvaldību budžetos nodrošina salīdzinoši augstākus iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus.

Rādītāja nosaukums	Novadi	*tai skaitā* ***piekrastes novadi***	Latvijā
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk.)	-1,8	***-2,0***	-2,8
Iedzīvotāju blīvums, cilv./km² (2011.g. sākumā)	17,2	***12,3***	34,5
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	513,8	***531,4***	519,5
Iedz. skaita līdz darbspējas vecumam īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	14,2	***13,5***	13,7
Iedz. skaita darbspējas vecumā īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	66,1	***65,3***	65,8
Iedz. skaita virs darbspējas vecuma īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	19,7	***21,2***	20,5
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumi pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g.)	232,6	***236,4***	285,1
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumu izmaiņas pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g. salīdzin. ar 2009.g.)	25,1	***24,3***	18,4
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	12,8	***9,7***	11,0
Bezdarba līmeņa izmaiņas, procentpunkti (2011.g. sāk. salīdzin. ar 2010.g. sāk.)	-0,6	***-0,9***	-1,0
Ekon. aktīvo individ. komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	18,8	***20,2***	31,5

104. tabula. Piekrastes novadu vidējie demogrāfiskie un sociālekonomiskie rādītāji un to izmaiņas gada laikā.

Piekrastes teritorijas specifisko resursu izmantošanu līdz šim kavējis salīdzinoši sarežģītāks process piekrastes dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanas un ekonomiskās aktivitātes līdzsvarošanā. Jaunas iespējas teritoriju attīstībā radušās līdz ar piekrastes noteikšanu par nacionālo interešu telpu Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam (*Latvija 2030*). No tās izrietošās Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnēs 2011.–2017. gadam ir definēti politikas īstenošanas virzieni un instrumenti. Prioritārais uzdevums piekrastes ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai ir piekrastes infrastruktūras attīstīšana, ievērojot ilgtermiņa prognozes par klimata pārmaiņu ietekmi un saglabājot ainaviskās vērtības. Kvalitatīva infrastruktūra uzlabos un organizēs piekļuvi piekrastei, ierobežojot kāpu izbraukāšanu un izbradāšanu, mazinās klimata pārmaiņu ietekmi, veicinās vienotā piekrastes dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu un izmantošanu piekrastes pievienotās vērtības veidošanā, kā arī sekmēs ekonomisko aktivitāti piekrastes pašvaldībās.

Pierobeža

Latvijas valsts robežas kopējais garums ir 1852 km. 1356 km veido sauszemes robeža, 496 km – jūras robeža. Pierobeža ir valsts sauszemes robežas līnijai pieguloša teritorijas daļa, kas saskaņā ar likumu* noteikta Ministru kabineta noteikumos par administratīvo teritoriju un teritoriālo vienību robežām**. Pierobeža nav šaurāka par 15 km gar Lietuvas un Igaunijas robežu, un nav šaurāka par 30 km gar Eiropas Savienības ārējo – Krievijas un Baltkrievijas robežu. Pierobeža ir Valsts robežsardzes darbības teritorija, kur noteiktie ierobežojumi būtiski neietekmē saimniecisko un citu darbību. Līdz 2 km platumam gar valsts ārējo (Eiropas Savienības) robežu ir noteikta pierobežas josla, kur daļēji ir ierobežotas individuālās aktivitātes, celtniecība, ceļu infrastruktūras attīstība un saimnieciskā darbība.

Valsts robeža rada specifiskus, t.sk. ierobežojošus apstākļus, kas vienlaikus veido arī veicinošu faktoru kopumu atšķirīgu ekonomisko, kultūras un sociālo telpu savienošanā un veido funkcionāli atšķirīgu attīstības situāciju plašākā teritoriju lokā. Šeit ir priekšnoteikumi tam, ka pierobeža var tikt izmantota kā specifisks attīstības potenciāls, kas gan var izpausties tikai mērķtiecīgas valsts reģionālās politikas gadījumā. Nozīmīgs pierobežas attīstības priekšnoteikums ir pārrobežu starptautiskā sadarbība, kas palielina iespējas īstenot apjomīgus attīstības projektus.

Pierobežā ietilpst 36 novadu pašvaldību teritorijas – vairumā gadījumu gan tā aptver tikai daļu no novadā ietilpstošajām teritoriālajām vienībām. Tieši ar valsts ārējo robežu saskaras 31 novada teritorija.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam kā reģionālās politikas mērķteritorija ir noteikta Austrumu pierobeža. Reģionālās politikas pamatnostādņu projektā (2011. gads) ir definētas tajā ietilpstošās pašvaldību teritorijas. Austrumu pierobeža ir gan Eiropas Savienības austrumu pierobežas areāls, gan arī virzienā no valsts robežas uz iekšzemi vērsts plašāks teritoriju loks, sastādot aptuveni 80 % no Latgales reģiona teritorijas, un ietverot arī Vidzemes reģiona Alūksnes novadu. Austrumu pierobežā ietilpst 14 novadu teritorijas, kā arī divas republikas pilsētas – Daugavpils un Rēzekne (sk. 102. attēlu). Tādējādi paredzama integrēta reģionālās attīstības instrumentu lietošana teritoriju attīstībā, pierobežas potenciāla izmantošanā, papildus integrējot pilsētu pārrobežu sadarbības potenciālu un tām piegulošās lauku teritorijas reģiona kopējā attīstības kontekstā.

Šajā pārskatā atsevišķi tiek raksturota pierobeža kā visai valsts sauszemes robežai piegulošo teritoriju kopums un Austrumu pierobeža. Lai gan pierobežā, kā jau minēts, visbiežāk ietilpst tikai atsevišķas novadu teritoriālās vienības (pilsētas un pagasti), teritoriju raksturošana un salīdzināšana veikta novadu griezumā, proti, pierobežā iekļaujot visu novada teritoriju – vairums statistikas datu ir pieejami tikai par novadu teritorijām kā vienotu veselumu.

Iedzīvotāju skaits pierobežas 36 novados 2011. gada sākumā bija 361,8 tūkstoši (16,2 % no valsts iedzīvotāju kopskaita), platība – 26,7 tūkst. km² (41,3 % no valsts teritorijas).

Pierobežas novadu attīstību raksturojošie vidējie rādītāji, salīdzinot gan ar Latvijas, gan ar novadu vidējiem, kopumā ir jūtami zemāki. Demogrāfiskā slodze un iedzīvotāju vecuma grupu sastāvs gan maz atšķiras no vidējā rādītāja valstī un visos novados, savukārt iedzīvotāju skaits pierobežā ir samazinājies ievērojami straujāk. Pierobežas novadu teritorijas raksturo zems infrastruktūras, t.sk. ceļu, kvalitātes līmenis, nepietiekams sabiedriskā transporta nodrošinājums, kas ietekmē teritoriju sasniedzamību, līdz ar to palielina perifērijas efektu un sekmē pierobežas teritoriju iztukšošanos. Salīdzinot sociālekonomiskos rādītājus – iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos un komercdarbības aktivitāte ievērojami atpaliek no visu novadu un Latvijas vidējā, savukārt bezdarba līmenis ir būtiski augstāks (sk. 105. tabulu).

Vienlaikus starp pierobežas teritorijām pastāv visai lielas atšķirības. Eiropas Savienības pierobežas teritorijās – Igaunijas un Lietuvas pierobežā – nav tik izteikta „nomales" efekta kā tas izpaužas Austrumu (NVS valstu) pierobežā. ES pierobežā vietējā līmenī īstenojas pārrobežu sadarbība, pastāv brīva iedzīvotāju kustība un veidojas saimnieciskās un pakalpojumu saiknes.

Austrumu pierobeža

Austrumu pierobežas iedzīvotāju kopējais skaits – ar Daugavpili un Rēzekni – 2011. gada sākumā bija 304,0 tūkst. jeb 13,4 % no valsts iedzīvotāju kopskaita, savukārt Austrumu pierobežas 14 novados – 166,9 tūkst. jeb 7,5 %. Austrumu pierobežas teritoriju kopējā platība ir 13,4 tūkst. km² (20,8 % no valsts teritorijas).

Austrumu pierobežas novadu grupā ietilpst Aglonas, Alūksnes, Baltinavas, Balvu, Ciblas, Dagdas, Daugavpils, Kārsavas, Krāslavas, Ludzas, Rēzeknes, Rugāju, Viļakas un Zilupes novads. Austrumu pierobežu no citām Latvijas teritorijas daļām atšķir tas, ka Latgales reģiona un Vidzemē ietilpstošā Alūksnes novada teritorijās pie Krievijas un Baltkrievijas robežas ir noteikta pierobežas josla ar daļējiem personiskās brīvības un saimnieciskās darbības ierobežojumiem, kā arī valsts robežas šķērsošana atļauta tikai ierīkotās robežšķērsošanas vietās, kuru skaits ir neliels.

Ekonomiskie un demogrāfiskie rādītāji pierobežā kopumā ir zemāki nekā novados vidēji, taču Austrumu pierobežas novados vidējie rādītāji ir vēl zemāki nekā caurmērā visā pierobežā. Austrumu pierobežas novadu iedzīvotāju blīvums vidēji ir par trešdaļu zemāks nekā novados vidēji un par divām trešdaļām zemāks nekā Latvijā vidēji. Austrumu pierobežas novadi ir teritoriju kategorija, kur, salīdzinot ar citām teritorijām Latvijā, laikā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam iedzīvotāju skaits sarucis visstraujāk, turklāt tajās ir liels pensijas vecuma iedzīvotāju skaits. Tas raksturo *nomales* efekta situāciju, kādā atrodas šīs grupas teritorijas.

* „Latvijas Republikas valsts robežas likums", stājās spēkā 16.12.2009.

** 27.07.2010. MK noteikumi Nr. 674 „Noteikumi par Latvijas Republikas valsts robežas joslu, pierobežas joslu un pierobežu, kā arī pierobežas, pierobežas joslas un valsts robežas joslas norādījuma zīmju un informatīvo norāžu paraugiem un to uzstādīšanas kārtību".

102. attēls. Pierobeža un Austrumu pierobeža.

Rādītāja nosaukums	Novadi	*tai skaitā* ***pierobežas novadi***	***Austrumu pierobežas novadi***	**Austrumu pierobeža***	Latvijā
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, % (no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk.)	-1,8	***-6,1***	***-7,2***	**-6,3**	-2,8
Iedzīvotāju blīvums, cilv./km^2 (2011.g. sākumā)	17,2	***13,6***	***12,5***	**22,7**	34,5
Demogrāfiskā slodze (2011.g. sākumā)	513,8	***513,4***	***515,4***	**506,4**	519,5
Iedz. skaita līdz darbspējas vecumam īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	14,2	***13,3***	***12,8***	**12,8**	13,7
Iedz. skaita darbspējas vecumā īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	66,1	***66,1***	***66,0***	**66,4**	65,8
Iedz. skaita virs darbspējas vecuma īpatsvars, % (2011.g. sākumā)	19,7	***20,6***	***21,2***	**20,8**	20,5
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumi pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g.)	232,6	***176,6***	***146,5***	**176,7**	285,1
Iedz. ienākuma nod. ieņēmumu izmaiņas pašv. budžetos uz vienu iedz., Ls (2010.g. salīdzin. ar 2009.g.)	25,1	***19,4***	***16,7***	**14,7**	18,4
Bezdarba līmenis, % (2011.g. sākumā)	12,8	***16,3***	***20,6***	**16,5**	11,0
Bezdarba līmeņa izmaiņas, procentpunkti (2011.g. sāk. salīdzin. ar 2010.g. sāk.)	-0,6	***0,6***	***1,9***	**0,9**	-1,0
Ekon. aktīvo individ. komersantu un komercsab. skaits uz 1000 iedz. (2009.g.)	18,8	***12,3***	***10,4***	**15,9**	31,5

105. tabula. Pierobežas novadu un Austrumu pierobežas vidējie demogrāfiskie un sociālekonomiskie rādītāji un to izmaiņas gada laikā.

Austrumu pierobežas novadu pašvaldību iekasētais iedzīvotāju ienākuma nodokļa apmērs uz vienu iedzīvotāju 2010. gadā sastādīja 63 % no novadu vidējā rādītāja un tikai 51 % no valstī vidēji iekasētā. Šeit ir izteikti mazs darbavietu skaits un augsts bezdarbs – bezdarba līmenis Austrumu pierobežas novados ir gandrīz divas reizes augstāks nekā Latvijā vidēji, savukārt ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem – trīs reizes mazāks nekā vidēji Latvijā.

Abas Austrumu pierobežā ietilpstošās lielās pilsētas – Daugavpils un Rēzekne – ir salīdzinoši daudz labākā ekonomiskā situācijā nekā novadu teritorijas. Tomēr arī šīs pilsētas pēc vairākiem rādītājiem jūtami atpaliek no citām republikas pilsētām un arī no vidējā līmeņa Latvijā. Piemēram, iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetā 2010. gadā Daugavpilī bija tikai aptuveni 60–70 % no republikas pilsētu un Latvijas vidējiem rādītājiem. Rēzeknē tie bija nedaudz augstāki, bet arī nesasniedza minētos vidējos rādītājus. Arī pēc ekonomiskās aktivitātes līmeņa – ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaita uz 1000 iedzīvotājiem – Austrumu pierobežas lielās pilsētas atpaliek no republikas pilsētu un valsts vidējiem rādītājiem. Kopumā republikas pilsētu grupā Daugavpilī ir sliktākie rādītāji iedzīvotāju skaita izmaiņu, iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu uz vienu iedzīvotāju un ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaita ziņā uz 1000 iedzīvotājiem, bet Rēzeknē – sliktākie bezdarba rādītāji. Savukārt salīdzinoši vislabvēlīgākajā situācijā Daugavpils un Rēzekne atrodas pēc demogrāfiskās slodzes rādītājiem.

* 14 novadi, Daugavpils un Rēzekne.

VIII RAPLM UN VRAA PĀRZIŅĀ ESOŠIE REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS ATBALSTA INSTRUMENTI

Mūsdienu pasauli lielākoties raksturo brīva kapitāla un, Eiropas Savienības gadījumā, brīva darbaspēka plūsma. Šī iezīme ietekmē resursu ģeogrāfisko koncentrēšanos un rezultātā arī – attīstības līmeņu atšķirību palielināšanos starp ekonomiski veiksmīgām un mazāk veiksmīgām teritorijām. Reģionālās politikas uzdevums ir nodrošināt līdzsvarotu teritoriju attīstību ar regulējošiem, atbalsta un pārdales instrumentiem, kas ir valsts un pašvaldību pārziņā. Latvijā valsts un reģionālās attīstības plānošanas un koordinācijas jomā vadošā valsts pārvaldes iestāde kopš 2011. gada 1. janvāra ir Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, kura izveidota, apvienojot Vides ministriju un Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministriju. Tās padotībā atrodas un reģionālo politiku īsteno Valsts reģionālās attīstības aģentūra. Pastāvošās teritoriālās atšķirības, kas raksturotas pārskata iepriekšējās nodaļās un kuras bez valsts īstenotiem pasākumiem būtu vēl lielākas, pamato mērķtiecīgas valsts attīstības politikas nepieciešamību, kas spētu gan paaugstināt atsevišķu teritoriju konkurētspēju, gan izlīdzināt nelabvēlīgas atšķirības.

Šajā sadaļā ir apskatīti reģionālās attīstības atbalsta instrumenti, kas bija RAPLM un VRAA pārziņā 2010. gadā. Šo institūciju vadībā 2010. gadā tika īstenoti vairāki nacionālie atbalsta pasākumi, ES fondu finansētās aktivitātes reģionu konverģencei, ES atbalsta pasākumi teritoriālajai sadarbībai Eiropā, Norvēģijas finanšu instrumenta un Šveices Konfederācijas finanšu instrumenta, kā arī sociālā drošības tīkla pasākumi. Šajā nodaļā tiek izmantoti VRAA dati.

Nacionālie reģionālās attīstības atbalsta pasākumi

2010. gadā RAPLM un VRAA vadībā tika īstenoti šādi reģionālās attīstības valsts (nacionālie) atbalsta pasākumi jeb instrumenti:

- mērķdotācija plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību teritorijas plānojumu un to grozījumu izstrādei;
- mērķdotācija pašvaldībām bezmaksas interneta un datoru izmantošanas nodrošināšanai pašvaldību publiskajās bibliotēkās.

Kopējais valsts budžeta finansējuma apjoms abos valsts atbalsta instrumentos kopā 2010. gadā bija 384,1 tūkst. latu – daudzkārt mazāks nekā iepriekšējos gados (2007. gadā RAPLM un VRAA apsaimniekoto nacionālo instrumentu kopējais finansējums bija 60,5 milj. latu, 2008. gadā – 78,3 milj. latu, 2009. gadā – 17,4 milj. latu).

Mērķdotācijas teritorijas plānojumiem

Pašvaldību un reģionu ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikums ir sociālekonomiskās attīstības un vides aizsardzības interešu sabalansēšana. Turklāt sekmīga teritoriju attīstība nav iedomājama bez ieinteresēto pušu iesaistīšanas un teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju un strādājošo uzņēmumu un organizāciju interešu ievērošanas. Tāpēc attīstības plānošana kopumā un teritoriju izmantošanas plānošana atsevišķi ir ļoti svarīga. Teritorijas plānojums ir pašvaldības attīstības vīzijas telpiskā izpausme, kas nosaka zemes izmantošanas un attīstības politiku. Pašvaldību attīstības programmās noteiktās attīstības prioritātes teritorijas plānojumos izpaužas gan teritorijas zonējumā, gan tās izmantošanas un apbūves noteikumos.

Teritorijas attīstības plānošanā valsts atbalsts izpaužas teritorijas attīstības plānošanas sistēmas pilnveidošanā, metodikas sagatavošanā, kā arī mērķdotācijās pašvaldībām no valsts budžeta teritorijas plānojumu sagatavošanai.

No 2011. gada 1. janvāra Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir atbildīga par Teritorijas plānošanas likumā noteikto funkciju izpildi. No 2003. gada sākuma līdz 2010. gada beigām šo funkciju pildīja Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija. Ikgadējas mērķdotācijas pašvaldībām teritorijas plānojumu izstrādei valsts budžetā ir paredzētas kopš 1996. gada, un to piešķiršanu 2010. gadā noteica 14.02.2006. MK noteikumi Nr. 121 „Kārtība, kādā piešķir mērķdotāciju plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību teritorijas plānojumu un to grozījumu izstrādei" (ar grozījumiem).

Kopš 2003. gada mērķdotācija tiek piešķirta ar teritorijas plānojuma sagatavošanu saistītiem pasākumiem, to skaitā arī ietekmes uz vidi stratēģiskajam novērtējumam. Savukārt vietējo pašvaldību attīstības programmu izstrādei 1. darbības programmas 1.5.3.2. aktivitātes „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana" ietvaros ir pieejami Eiropas Sociālā fonda (ESF) līdzekļi. Aktivitātes īstenošanas progress tiks apskatīts citā apakšnodaļā.

Sākot ar 2008. gadu, mērķdotācijas pieprasījumu pieņemšanu, mērķdotāciju izmaksu un pārskatu par piešķirtās mērķdotācijas un saņēmēja līdzfinansējuma izlietojumu izvērtēšanu veic VRAA. VRAA nodrošina arī teritorijas plānojuma izstrādei nepieciešamās mērķdotācijas piešķiršanas komisijas sekretariāta funkcijas.

Laika posmā no 1996. līdz 2002. gadam mērķdotācijas teritorijas plānojumu izstrādei piešķirtas 5,76 milj. latu apjomā. Laikā no 2003. līdz 2009. gadam (ieskaitot) no valsts budžeta pašvaldībām piešķirti nepilni 5 milj. latu. Tātad kopā līdz 2010. gada sākumam teritorijas plānošanai pašvaldības bija saņēmušas aptuveni 10 milj. latu. Jāpiebilst, ka ik gadu plānotais mērķdotāciju apjoms ir bijis lielāks nekā faktiskā izpilde, jo ne visas pašvaldības, kam tika apstiprināta mērķdotācija, to spēja apgūt Ministru kabineta noteikumos noteiktajā termiņā.

2010. gadā VRAA veica mērķdotācijas izmaksas 22 novadu pašvaldībām (Aizputes, Alsungas, Alūksnes, Apes, Daugavpils, Dundagas, Grobiņas, Gulbenes, Kocēnu, Kuldīgas, Ķeguma, Limbažu, Līvānu, Ludzas, Pļaviņu, Rēzeknes, Skrundas, Strenču, Talsu, Valkas, Vārkavas un Ventspils novads) un vienai republikas pilsētas pašvaldībai – Jēkabpilij. Izmaksāto mērķdotāciju kopējais apjoms bija 68 tūkst. latu.

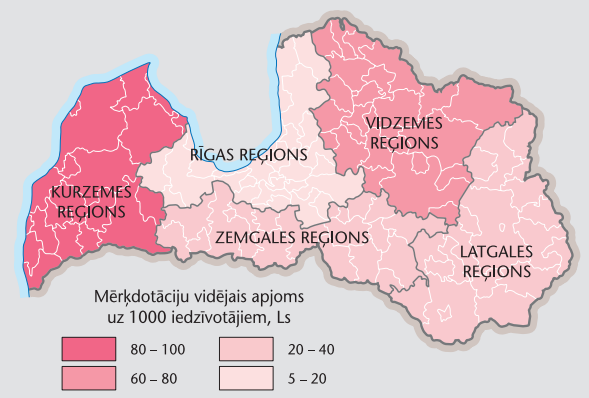
106. tabulā sniegta informācija par teritorijas plānojumiem paredzēto mērķdotāciju sadalījumu starp pašvaldībām plānošanas reģionos 2010. gadā, kā arī par kopējo dotāciju apjomu laika posmā no 2003. gada līdz 2010. gadam (ieskaitot). 2009. gadā piešķirto mērķdotāciju apjoms bija 369,1 tūkst. latu, 2010. gadā – 68,0 tūkst. latu (sk. arī 103. attēlu).

Plānošanas reģions	Mērķdotāciju apjoms 2010.g., tūkst. Ls	Mērķdotāciju apjoms 2003.–2010.g. kopā, tūkst. Ls	Mērķdotāciju apjoms 2010.g. uz 1000 iedz., Ls	Mērķdotāciju apjoms 2003.–2010.g. kopā, uz 1000 iedz., Ls	Mērķdotāciju īpatsvars no kopējā apjoma 2010.g., %	Mērķdotāciju īpatsvars no kopējā apjoma 2003.–2010.g., %
Rīgas reģions	6,4	841,8	5,8	769,2	9,4	17,4
Vidzemes reģions	16,0	929,2	68,8	3855,1	23,5	19,3
Kurzemes reģions	25,8	984,2	86,6	3215,9	38,0	20,4
Zemgales reģions	6,8	984,5	24,4	3463,0	10,0	20,4
Latgales reģions	13,0	1084,7	38,5	3056,2	19,1	22,5
Latvijā	**68,0**	**4824,4**	**30,4**	**2115,4**	**100,0**	**100,0**

106. tabula. Mērķdotācijas teritorijas plānojumiem 2003.–2010. gadā sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

Kopējā mērķdotāciju apjoma sadalījumā 2010. gadā vērojamas lielas atšķirības starp reģioniem, taču ilgākā laika posmā tās izlīdzinās. Periodā no 2003. gada līdz 2010. gadam vismazākais īpatsvars kopējā mērķdotāciju apjomā bija Rīgas reģionā (17,4 %), vislielākais – Latgales reģionā (22,5 %), kas atspoguļo atšķirības pašvaldību skaitā līdz administratīvi teritoriālajai reformai.

Lielās atšķirības mērķdotācijas lielumā uz 1000 iedzīvotājiem starp Rīgas reģionu un citiem reģioniem laika posmā no 2003. gada līdz 2010. gadam skaidrojamas ar to, ka līdz administratīvi teritoriālajai reformai vidējais iedzīvotāju skaits vienā pašvaldībā Rīgas reģionā bija daudzkārt lielāks nekā citos reģionos (Rīgas reģionā dzīvo gandrīz puse valsts iedzīvotāju), savukārt 2010. gadā Rīgas reģiona izteikti zemo rādītāja vērtību noteica tas, ka mērķdotāciju teritorijas plānojumam saņēma tikai viena šī reģiona pašvaldība – Limbažu novads.

103. attēls. Mērķdotāciju teritorijas plānojumiem vidējais apjoms uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos 2010. gadā.*

Mērķdotācijas bezmaksas interneta un datoru izmantošanas nodrošināšanai pašvaldību publiskajās bibliotēkās

Kopš 2007. gada pašvaldībām ik gadu tiek piešķirta mērķdotācija, lai segtu izmaksas, kas radušās, nodrošinot bezmaksas interneta un datoru izmantošanu pašvaldību publiskajās bibliotēkās.

Katrai konkrētajai bibliotēkai un, rezultātā, – pašvaldībai piešķirtā mērķdotācija ir proporcionāli vienādi aprēķināta no kopējām abonēšanas izmaksām bibliotēku, kuras atkarīgas no garantētā datu pārraides ātruma, pieslēgumam. 2007. gadā pašvaldībām tika piešķirti 700 tūkst. latu, 2008. gadā – 940,9 tūkst. latu, 2009. gadā – 403,8 tūkst. latu un 2010. gadā – 316,2 tūkst. latu. Mērķdotācijas apmēra samazinājums skaidrojams ar valsts budžeta konsolidācijas pasākumiem: 2008. gadā mērķdotācijas sedza bezmaksas interneta un datoru izmantošanas izmaksas pašvaldību publiskajās bibliotēkās 100 % apmērā, 2009. gadā mērķdotācijas apjoms nodrošināja tikai 50 % no nepieciešamajiem līdzekļiem, bet 2010. gadā – vairs tikai 40 %. 2010. gadā šo mērķdotāciju saņēma visas 118 pašvaldības.

107. tabulā atspoguļots 2010. gadā piešķirto mērķdotāciju bezmaksas interneta un datoru lietojuma nodrošināšanai pašvaldību publiskajās bibliotēkās apjoma sadalījums starp plānošanas reģioniem, bet 104. attēlā redzams mērķdotācijas finansējums uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos.

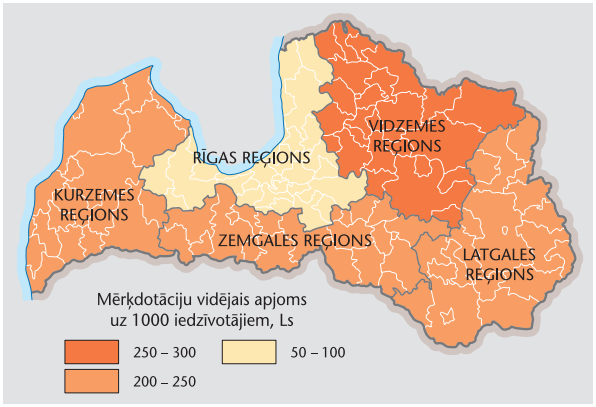
* Datu avots: VRAA.

* Datu avots: VRAA.

Plānošanas reģions	Mērķdotāciju apjoms, tūkst. Ls	Mērķdotāciju apjoms uz 1000 iedz., Ls	Mērķdotāciju īpatsvars no kopējā apjoma, %
Rīgas reģions	62,1	56,8	19,6
Vidzemes reģions	58,4	251,4	18,5
Kurzemes reģions	71,3	239,1	22,5
Zemgales reģions	56,3	202,1	17,8
Latgales reģions	68,1	201,9	21,5
Latvijā	**316,2**	**141,2**	**100,0**

107. tabula. Mērķdotācijas bezmaksas interneta un datoru lietojuma nodrošināšanai pašvaldību publiskajās bibliotēkās sadalījumā pa plānošanas reģioniem 2010. gadā.*

Kopējā šīs mērķdotācijas apjoma sadalījums pa plānošanas reģioniem ir līdzīgs mērķdotāciju pašvaldību teritorijas plānojumiem sadalījumam – mērķdotācijas apjoms uz 1000 iedzīvotājiem Rīgas reģionā ir krasi mazāks nekā citos reģionos. Šīs atšķirības skaidrojamas ar to, ka mērķdotācijas apmērs reģionu līmenī ir saistīts ar bibliotēku un to filiāļu skaitu reģionā. Rīgas reģionā, salīdzinot ar pārējiem plānošanas reģioniem, ir izteikti lielāks iedzīvotāju skaits un augstāks iedzīvotāju blīvums, sekojoši viena bibliotēka apkalpo lielāku iedzīvotāju skaitu nekā citos reģionos.

104. attēls. Mērķdotāciju bezmaksas interneta un datoru lietojuma nodrošināšanai pašvaldību publiskajās bibliotēkās vidējais apjoms uz 1000 iedzīvotājiem plānošanas reģionos 2010. gadā.*

ES fondu aktivitāšu īstenošana

Pašlaik Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (līdz 2011. gada 1. janvārim – Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija) un Valsts reģionālās attīstības aģentūra ir iesaistīta Valsts stratēģiskā ietvardokumenta (2007.–2013. gadam; VSID) īstenošanā. Līdz 2010. gada beigām RAPLM un pēc tam VARAM ir atbildīgā iestāde, bet VRAA bija un paliek sadarbības iestāde vairākās ESF un ERAF aktivitātēs.

108. tabulā dots pārskats par RAPLM (tagad – VARAM) pārziņā esošo aktivitāšu un apakšaktivitāšu kopējo paredzēto ES fondu finansējumu, apstiprinātajiem projektiem un veiktajiem maksājumiem līdz 2010. gada 31. decembrim. Sadarbības iestāde apakšaktivitātei 3.2.2.1.1. un aktivitātei 3.2.2.2. ir Centrālā finanšu un līgumu aģentūra (CFLA), savukārt visām pārējām aktivitātēm – VRAA. Turklāt RAPLM (tagad – VARAM) ir atbildīgā iestāde par VSID noteikto horizontālo prioritāšu „Teritorijas līdzsvarota attīstība", „Rīgas starptautiskā konkurētspēja" un „Informācijas sabiedrība" īstenošanas uzraudzību un koordināciju.

Kā redzams tabulā, no deviņām RAPLM un VRAA pārziņā esošajām aktivitātēm un apakšaktivitātēm līdz 2010. gada beigām projektu atbalsts tika uzsākts septiņās aktivitātēs, turklāt trīs aktivitāšu (1.5.3.1., 1.5.3.2., un 3.6.1.2) īstenošana tika uzsākta 2010. gadā. 3.2.2.1.1. apakšaktivitāte „Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība" vērtējama kā nacionālas nozīmes aktivitāte. Tās ietvaros sniegts atbalsts valsts institūcijām elektronisko pakalpojumu pilnveidošanai un rezultāts ietekmēs visas valsts teritorijas attīstību. Pārējām sešām aktivitātēm, kurās atbalsta sniegšana uzsākta, ir reģionāla un vietēja mēroga ietekme. Turpinājumā dots pārskats par visu aktivitāšu un apakšaktivitāšu ieviešanas progresu periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim, kas ir tikai starpposms programmu īstenošanā.

Reģionālajā griezumā RAPLM un VRAA pārziņā esošajās ES fondu aktivitātēs vērojams salīdzinoši līdzīgs projektu skaita sadalījums, taču apstiprināto projektu finansējuma, kā arī izmaksātā finansējuma ziņā Rīgas reģions būtiski atpaliek no citiem reģioniem. Šis fakts var tikt skaidrots ar to, ka RAPLM un VRAA pārziņā esošās aktivitātes vairāk vērstas uz reģionālo atšķirību mazināšanu, līdz ar to Rīgas reģions, kura sociālekonomiskās attīstības līmenis ir augstāks, saņem mazāku finansējumu. Pēc apjoma lielākais līdz 2010. gada 31. decembrim apstiprināto projektu ES un valsts budžeta līdzfinansējums bija Vidzemes reģionam – 25 %. Interesants ir fakts, ka līdzekļu apguve (veiktie maksājumi), salīdzinot ar apstiprinātā finansējuma sadalījumu, proporcionāli lielāka ir Latgales reģionam (28 %) un Kurzemes reģionam (26 %) un mazāka – Zemgales un Vidzemes reģionam (attiecīgi 18 % un 21 %), kas var liecināt par ātrāku projektu realizāciju Kurzemes un Latgales reģionos (sk. 109. tabulu).

* Datu avots: VRAA.

* Datu avots: VRAA.

Nr.	Aktivitāte, ES fonds	Noteiktais ES fondu līdzfinansējums, tūkst. Ls	Apstiprināto projektu skaits	ES fondu līdzfinansējums apstiprinātajos projektos, tūkst. Ls	Valsts budžeta līdzfinansējums apstiprinātajos projektos, tūkst. Ls	ES fondu un valsts budžeta līdzfinansējums apstiprin. projektos kopā, tūkst. Ls	Izmaksātais ES fondu un valsts budžeta līdzfinansējums, tūkst. Ls
1.5.3.1.	Speciālistu piesaiste plānošanas reģioniem, pilsētām un novadiem (ESF)	2550	125	2505	-	2505	1090
1.5.3.2.	Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana (ESF)	2550	73	2548	-	2548	1088
3.1.4.3.	Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros (ERAF)	21 028	42	20 670	954	21 624	20 312
3.1.4.4.	Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai (ERAF)	2548	23	2012	142	2155	1438
3.2.2.1.1.	Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība (ERAF)	96 945	44	63 695	-	63 695	9118
3.2.2.2.	Publisko interneta pieejas punktu attīstība (ERAF)	2550	-	-	-	-	-
3.6.1.1.	Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai (ERAF)	177 834	47	98 842	4448	103 290	99 636
3.6.1.2.	Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība (ERAF)	7028	1	2550	68	2618	500
3.6.2.1.	Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai (ERAF)	8062	-	-	-	-	-
	Kopā visās aktivitātēs	**321 095**	**355**	**192 822**	**5612**	**198 435**	**133 182**

108. tabula. RAPLM un VRAA pārziņā esošo VSID (2007.–2013. gadam) aktivitāšu un apakšaktivitāšu īstenošanas progress periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim.*

Skatoties griezumā uz 1000 iedzīvotājiem, gan projektu skaita, gan apstiprinātā un izmaksātā finansējuma ziņā citus reģionus apsteidza Vidzemes reģions. Tam sekoja Zemgales reģions un Kurzemes reģions. Rīgas reģionā viens apstiprinātais projekts bija vidēji uz 16,6 tūkstošiem cilvēku, savukārt Vidzemes reģionā – uz 3,2 tūkstošiem cilvēku (sk. 110. tabulu un 105. attēlu).

Plānošanas reģions	Apstiprināto projektu skaits	Īpatsvars, %	ES fondu un valsts budžeta līdzfinansējums apstiprinātajiem projektiem, tūkst.Ls	Īpatsvars, %	Izmaksātais līdzfinansējums, tūkst.Ls	Īpatsvars, %
Rīgas reģions	66	21	11 366,3	8	8424,4	7
Vidzemes reģions	74	24	33 578,5	25	26 572,9	21
Kurzemes reģions	56	18	30 273,8	22	32 338,4	26
Zemgales reģions	55	18	30 126,2	22	22 254,8	18
Latgales reģions	60	19	29 394,6	22	34 473,0	28
Latvijā	**311**	**100**	**134 739,5**	**100**	**124 063,5**	**100**

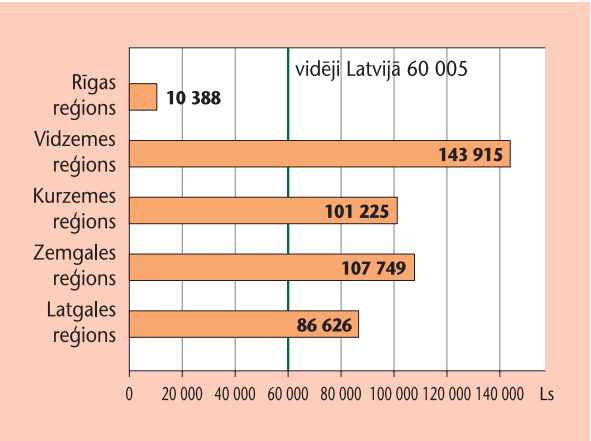
109. tabula. RAPLM un VRAA pārziņā esošo ES fondu finansētajās aktivitātēs ar vietēja un reģionāla mēroga ietekmi no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim apstiprināto projektu, apstiprināto projektu līdzfinansējuma un izmaksātā līdzfinansējuma sadalījums pa plānošanas reģioniem.*

* Datu avots: VRAA.

Plānošanas reģions	Apstiprināto projektu skaits	Iedzīvotāju skaits uz vienu apstiprin. projektu	ES fondu un valsts budžeta līdzfinansējums apstiprinātajiem projektiem, Ls	Izmaksātais līdzfinansējums, Ls
Rīgas reģions	0,06	16 578	10 388	7700
Vidzemes reģions	0,32	3153	143 915	113 890
Kurzemes reģions	0,19	5341	101 225	108 128
Zemgales reģions	0,20	5084	107 749	79 596
Latgales reģions	0,18	5655	86 626	101 592
Latvijā	**0,14**	**7220**	**60 005**	**55 251**

110. tabula. RAPLM un VRAA pārziņā esošo ES fondu finansētajās aktivitātēs ar vietēja un reģionāla mēroga ietekmi no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim apstiprināto projektu skaits, apstiprināto projektu līdzfinansējums un izmaksātais līdzfinansējums attiecībā pret iedzīvotāju skaitu sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

* Datu avots: VRAA.

105. attēls. ES fondu un valsts budžeta līdzfinansējums no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim apstiprinātajos projektos uz 1000 iedzīvotājiem RAPLM un VRAA pārziņā esošajās ES fondu aktivitātēs ar vietējā un reģionālā mēroga ietekmi sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

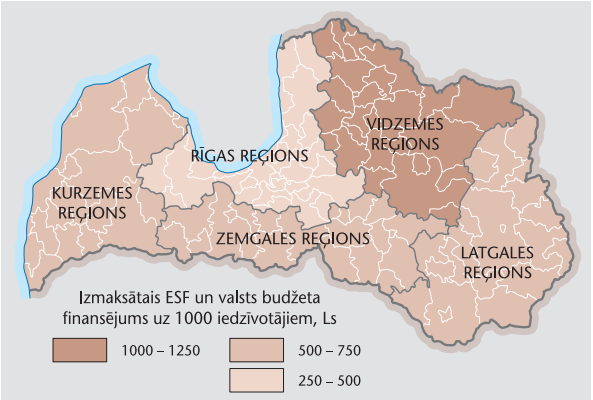
Nākamajās sadaļās aprakstīts ES fondu apgūšanas progress katrā no RAPLM un VRAA pārziņā esošajām aktivitātēm.

1. DP aktivitāte 1.5.3.1 „Speciālistu piesaiste plānošanas reģioniem, pilsētām un novadiem" (ESF)**

Aktivitātes mērķis ir paaugstināt plānošanas reģionu, pilsētu un novadu pašvaldību administratīvo kapacitāti, sekmējot efektīvas publiskās pārvaldes vajadzībām atbilstošu speciālistu piesaisti institūcijās reģionā un vietējā līmeņa pārvaldē. Finansējuma saņēmēji ir Daugavpils, Jēkabpils, Jelgavas, Jūrmalas, Liepājas, Rēzeknes, Valmieras un Ventspils pilsētu pašvaldības, novadu pašvaldības un plānošanas reģioni. Aktivitāti īsteno ierobežotas projektu iesniegumu atlases veidā.

Kopējais aktivitātei pieejamais finansējums ir 2550 tūkst. latu, ESF finansējums aktivitātes ietvaros ir 100 % apmērā. Līdz 2010. gada 31. decembrim tika apstiprināti 125 projekti ar kopējo ESF līdzfinansējumu 2505 tūkst. latu apmērā.

111. tabulā apkopota informācija par aktivitātes finansējuma sadalījumu pa plānošanas reģioniem un aktivitātes īstenošanas ietvaros veiktajiem maksājumiem līdz 2010. gada beigām (sk. arī 106. attēlu).

106. attēls. Izmaksātais ESF un valsts budžeta finansējums uz 1000 iedzīvotājiem 1. DP aktivitātē 1.5.3.1. „Speciālistu piesaiste plānošanas reģioniem, pilsētām un novadiem" no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim atbalstītajos projektos sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

Plānošanas reģions	Apstiprināto projektu skaits	ESF un valsts budžeta līdzfinansējums apstiprinātajiem projektiem, tūkst.Ls	Izmaksātais līdzfinansējums, tūkst.Ls	ESF un valsts budžeta līdzfinansējums apstiprin. projektiem uz 1000 iedz., Ls	Izmaksātais līdzfinansējums uz 1000 iedz., Ls
Rīgas reģions	32	583,8	249,6	533,6	228,1
Vidzemes reģions	29	565,9	259,2	2425,6	1110,9
Kurzemes reģions	20	429,4	166,7	1435,7	557,4
Zemgales reģions	23	477,3	209,1	1707,1	748,0
Latgales reģions	21	448,3	205,2	1321,3	604,6
Latvijā	**125**	**2504,8**	**1089,8**	**1115,5**	**485,3**

111. tabula. Apstiprināto projektu skaits, apstiprinātais un izmaksātais ESF un valsts budžeta finansējums 1. DP aktivitātē 1.5.3.1. „Speciālistu piesaiste plānošanas reģioniem, pilsētām un novadiem" no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

* Datu avots: VRAA.

** Aktivitātes īstenošanu regulē MK 08.06.2010. noteikumi Nr. 523 „Noteikumi par darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība" papildinājuma 1.5.3.1. aktivitāti „Speciālistu piesaiste plānošanas reģioniem, pilsētām un novadiem"".

1. DP aktivitāte 1.5.3.2. „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana" (ESF)**

Aktivitātes mērķis ir paaugstināt teritorijas attīstības plānošanas kapacitāti, lai nodrošinātu kvalitatīvu nacionāla, reģionāla un vietēja līmeņa teritorijas attīstības plānošanas procesu. Finansējuma saņēmēji ir pašvaldības. Aktivitāti īsteno ierobežotas projektu iesniegumu atlases veidā.

Kopējais aktivitātei pieejamais finansējums ir 2550 tūkst. latu, ESF finansējums aktivitātes ietvaros ir 100 % apmērā. Līdz 2010. gada 31. decembrim tika apstiprināti 73 projekti ar kopējo ESF līdzfinansējumu 2548 tūkst. latu apmērā.

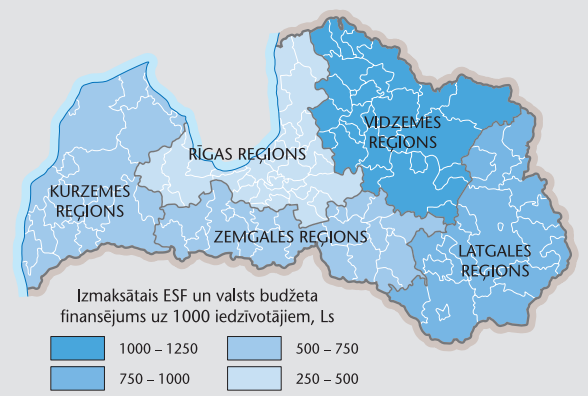
112. tabulā apkopota informācija par aktivitātes finansējuma sadalījumu pa plānošanas reģioniem un par tās īstenošanas ietvaros veiktajiem maksājumiem (sk. arī 107. attēlu).

* Datu avots: VRAA.

** Aktivitātes īstenošanu regulē 08.06.2010. MK noteikumi Nr. 522 „Noteikumi par darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība" papildinājuma 1.5.3.2.aktivitāti „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana"".

Plānošanas reģions	Apstiprināto projektu skaits	ESF un valsts budžeta līdzfinansējums apstiprinātajiem projektiem, tūkst.Ls	Izmaksātais līdz-finansējums, tūkst.Ls	ESF un valsts budžeta līdzfinansējums apstiprin. projektiem uz 1000 iedz., Ls	Izmaksātais līdzfinansējums uz 1000 iedz., Ls
Rīgas reģions	18	566,0	233,1	517,3	213,0
Vidzemes reģions	16	573,0	245,7	2456,0	1052,9
Kurzemes reģions	11	448,4	178,6	1499,2	597,0
Zemgales reģions	12	349,4	156,6	1249,7	560,1
Latgales reģions	16	611,6	274,1	1802,2	807,8
Latvijā	**73**	**2548,4**	**1088,0**	**1134,9**	**484,5**

112. tabula. Apstiprināto projektu skaits, apstiprinātais un izmaksātais ESF un valsts budžeta finansējums 1. DP aktivitātē 1.5.3.2. „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana" no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

107. attēls. Izmaksātais ESF un valsts budžeta finansējums uz 1000 iedzīvotājiem 1. DP aktivitātē 1.5.3.2. „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana" no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim atbalstītajos projektos sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

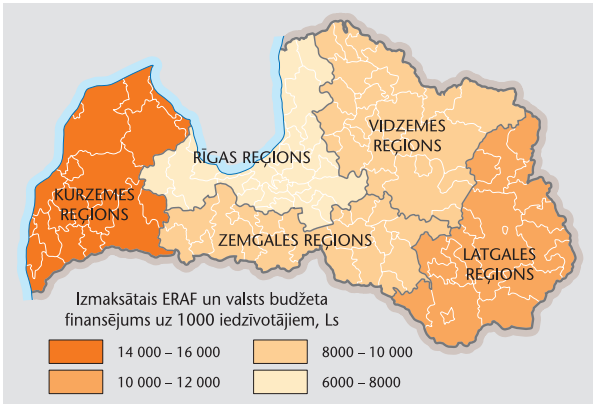
3. DP aktivitāte 3.1.4.3. „Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros" (ERAF)**

Aktivitātes mērķis ir veicināt vienlīdzīgas nodarbinātības iespējas, kā arī nodarbinātību un pakalpojumu pieejamību nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centros*, attīstot pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūru. Šīs aktivitātes ietvaros finansējuma saņēmēji ir nacionālas vai reģionālas nozīmes attīstības centra pašvaldības vai tās iestādes, kas reģistrētas nodokļu maksātāju reģistrā.

Aktivitāti īsteno ierobežotas projektu iesniegumu atlases veidā. Balstoties uz iedzīvotāju skaitu, bērnu skaitu rindā uz vietām pirmsskolas izglītības iestādē, bērnu skaitu pirmsskolas vecumā un vietu skaitu bērnudārzos, ir noteiktas kvotas plānošanas reģioniem un Rīgai.

Kopējais aktivitātei pieejamais finansējums ir Ls 24 738 700, tai skaitā Eiropas Reģionālā attīstības fonda (ERAF) finansējums ir Ls 21 027 895 un nacionālais finansējums – Ls 3 710 805. Līdz 2010. gada beigām šīs aktivitātes ietvaros ir apstiprināti 42 projekti ar 20,67 milj. latu lielu ES līdzfinansējumu.

113. tabulā norādīts šajā aktivitātē līdz 2010. gada 31. decembrim apstiprināto projektu, piešķirtā finansējuma un veikto maksājumu sadalījums plānošanas reģionu griezumā (sk. arī 108. attēlu).

*108. attēls. Izmaksātais ERAF un valsts budžeta finansējums uz 1000 iedzīvotājiem 3. DP aktivitātē 3.1.4.3. „Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros" no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim atbalstītajos projektos sadalījumā pa plānošanas reģioniem**.*

Pēc apjoma lielāko ES un valsts budžeta atbalstu šīs aktivitātes ietvaros saņēma Rīgas plānošanas reģions, mazāko – Vidzemes plānošanas reģions, taču salīdzinošais rādītājs – finansējums uz 1000 iedzīvotājiem – visaugstākais bija Kurzemes reģionā (15,0 tūkst. latu), zemākais – Rīgas reģionā (6,5 tūkst. latu).

* Datu avots: VRAA.

** Aktivitātes īstenošanu regulē MK 22.07.2008. noteikumi Nr. 584 „Noteikumi par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.1.4.3. aktivitāti „Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros"".

* Šīs aktivitātes ietvaros nacionālas un reģionālas nozīmes centra statuss ir 30 pašvaldībām, t. sk. 9 pilsētu pašvaldībām (Rīgas, Daugavpils, Jēkabpils, Jelgavas, Jūrmalas, Liepājas, Rēzeknes, Valmieras un Ventspils pilsētai) un 21 novadu pašvaldībai (Cēsu, Ogres, Bauskas, Aizkraukles, Siguldas, Limbažu, Alūksnes, Valkas, Gulbenes, Kuldīgas, Madonas, Saldus, Tukuma, Smiltenes, Talsu, Dobeles, Krāslavas, Balvu, Līvānu, Preiļu un Ludzas novadam).

** Datu avots: VRAA.

Plānošanas reģions	Apstiprināto projektu skaits	ERAF līdzfinansējums apstiprinātajiem projektiem, tūkst.Ls	Valsts budžeta līdzfinansējums apstiprin. projektiem, tūkst.Ls	ERAF un valsts budžeta līdzfinansējums kopā apstiprinātajiem projektiem, tūkst.Ls	Izmaksātais līdzfinansējums, tūkst.Ls	ERAF un valsts budžeta līdzfinansējums kopā apstiprin. projektiem uz 1000 iedz., Ls	Izmaksātais līdzfinansējums uz 1000 iedz., Ls
Rīgas reģions	8	6950,6	250,4	7201,0	7142,6	6581,4	6528,0
Vidzemes reģions	10	2671,4	115,7	2787,1	2324,0	11 945,2	9960,4
Kurzemes reģions	7	4068,0	233,0	4301,0	4497,3	14 381,2	15 037,3
Zemgales reģions	7	3283,8	140,0	3423,8	2552,0	12 245,5	9127,4
Latgales reģions	10	3695,9	214,8	3910,7	3795,8	11 524,8	11 186,2
Latvijā	**42**	**20 669,8**	**953,9**	**21 623,7**	**20 311,7**	**9629,9**	**9045,6**

113. tabula. Apstiprināto projektu skaits, apstiprinātais un izmaksātais ERAF un valsts budžeta finansējums 3. DP aktivitātē 3.1.4.3. „Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros" no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

Šīs aktivitātes ietvaros tiek veikta gan pirmsskolas izglītības iestāžu atsevišķu bloku renovācija un iestāžu paplašināšana, gan arī paredzēta jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecība un to teritorijas labiekārtošana.

Saskaņā ar VRAA 2010. gada publiskā pārskata datiem 2010. gadā šīs aktivitātes projektu ietvaros tika sasniegti šādi rezultāti:

- izveidotas 200 jaunas darba vietas un saglabātas 356 esošās darba vietas;
- uzcelti divi bērnudārzi, rekonstruēti vai renovēti 8 bērnudārzi;
- izveidotas 1990 jaunas vietas bērniem pirmsskolas izglītības iestādēs.

Salīdzinot ar 2009. gadu, 2010. gadā šīs aktivitātes ietvaros realizēto projektu rezultātā aptuveni divkārt pieauga jaunradīto darba vietu skaits, bet saglabāto darba vietu skaits – trīskārt, savukārt vietu skaits bērniem pirmsskolas izglītības iestādēs – 3,6 reizes.

Latvijā kopumā faktiskais bērnu skaita samazinājums rindās uz vietu bērnudārzā 2010. gadā, salīdzinot ar 2009. gadu, bija 3,9 %, salīdzinot ar 2004. gadu – 14,2 %.

Reģionālā griezumā projektu ietvaros lielākais jaunizveidoto vietu skaits bērniem pirmsskolas izglītības iestādēs bija Rīgas plānošanas reģionā – 559 vietas. Zemgales reģionā tika izveidotas 484 jaunas vietas, Kurzemes reģionā – 466, Latgales reģionā – 388, bet vismazāk Vidzemes reģionā – 93 vietas.

3. DP aktivitāte 3.1.4.4. „Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai" (ERAF)**

Aktivitātes mērķis ir veicināt vienlīdzīgas nodarbinātības iespējas, nodrošinot bērnu, invalīdu un pensijas vecuma personu sociālās aprūpes, sociālo prasmju attīstības, izglītošanas un brīvā laika pavadīšanas iespējas, attīstot alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamību ārpus nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem***. Finansējuma saņēmēji var būt pašvaldības, pašvaldību iestādes, biedrības un nodibinājumi.

Kopējais aktivitātei pieejamais finansējums ir Ls 2 997 840, t.sk. ERAF finansējums Ls 2 548 164 un nacionālais publiskais finansējums Ls 449 676.

Aktivitāti īsteno atklātas projektu iesniegumu atlases veidā. Lai veicinātu valsts teritoriju līdzsvarotu attīstību, plānošanas reģioniem ir noteiktas kvotas, pamatojoties uz statistikas datiem par iedzīvotāju skaitu, dienas aprūpes centru skaitu, pirmsskolas vecuma bērnu skaitu un personu ar funkcionāliem traucējumiem skaitu.

Līdz 2010. gada beigām šīs aktivitātes ietvaros bija apstiprināti 23 projekti ar 2,01 milj. latu ES līdzfinansējumu. Atbalstīto projektu iesniedzēji ir pašvaldības vai to iestādes (sk. 114. tabulu un 109. attēlu).

Šīs aktivitātes ietvaros līdz 2010. gada beigām apjoma ziņā lielāko atbalsta finansējumu saņēma Latgales reģions, lielākais atbalsts, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, nonāca Vidzemes reģionā, savukārt lielākais atbalstīto projektu skaits bija Rīgas reģionā.

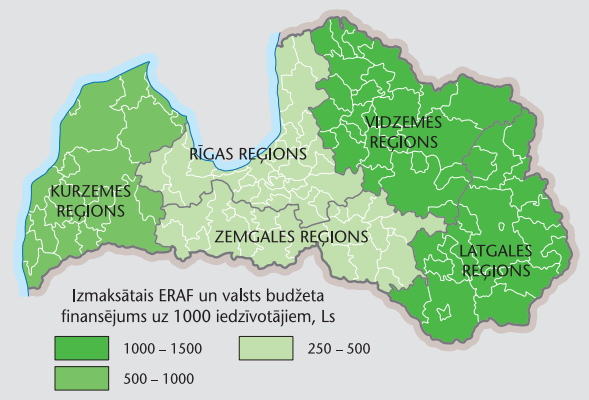
Plānošanas reģions	Apstiprināto projektu skaits	ERAF līdzfinansējums apstiprinātajiem projektiem, tūkst.Ls	Valsts budžeta līdzfinansējums apstiprin. projektiem, tūkst.Ls	ERAF un valsts budžeta līdzfinansējums kopā apstiprinātajiem projektiem, tūkst.Ls	Izmaksātais līdzfinansējums, tūkst.Ls	ERAF un valsts budžeta līdzfinansējums kopā apstiprin. projektiem uz 1000 iedz., Ls	Izmaksātais līdzfinansējums uz 1000 iedz., Ls
Rīgas reģions	7	385,9	12,0	397,9	299,2	363,7	273,4
Vidzemes reģions	3	440,7	43,8	484,5	264,4	2076,4	1133,0
Kurzemes reģions	4	277,9	24,9	302,8	280,3	1012,4	937,4
Zemgales reģions	6	352,6	12,2	364,8	122,0	1304,7	436,2
Latgales reģions	3	555,3	49,6	604,9	472,1	1782,7	1391,3
Latvijā	**23**	**2012,4**	**142,5**	**2154,9**	**1438,0**	**959,7**	**640,4**

114. tabula. Apstiprināto projektu skaits, apstiprinātais un izmaksātais ERAF un valsts budžeta finansējums 3. DP aktivitātē 3.1.4.4. „Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai" no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

* Datu avots: VRAA.

** Aktivitātes īstenošanu regulē MK 15.09.2008. noteikumi Nr. 751 „Noteikumi par darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.1.4.4. aktivitāti „Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai"".

*** Kā nacionālas un reģionālas nozīmes centri šīs aktivitātes ietvaros ir Rīgas, Daugavpils, Jelgavas, Jēkabpils, Jūrmalas, Liepājas, Rēzeknes, Valmieras, Cēsu, Ventspils, Alūksnes, Aizkraukles, Balvu, Bauskas, Dobeles, Gulbenes, Krāslavas, Kuldīgas, Limbažu, Līvānu, Ludzas, Madonas, Ogres, Preiļu, Saldus, Siguldas, Smiltenes, Talsu, Tukuma un Valkas pašvaldības pilsētas teritorija.

109. attēls. Izmaksātais ERAF un valsts budžeta finansējums uz 1000 iedzīvotājiem 3. DP aktivitātē 3.1.4.4. „Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai" no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim atbalstītajos projektos sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

Apstiprināto projektu ietvaros tiek izveidoti, rekonstruēti un aprīkoti bērnu brīvā laika pavadīšanas centri, dienas aprūpes centri personām ar kustību traucējumiem un krīzes centri.

3. DP apakšaktivitāte 3.2.2.1.1. „Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība" (ERAF)**

3.2.2.1.1. apakšaktivitāte „Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība" ir nacionālas nozīmes aktivitāte. Apakšaktivitātes mērķis ir, efektīvi izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) iespējas, uzlabot publiskās pārvaldes efektivitāti, veicināt publisko pakalpojumu elektronizāciju, attīstību, pieejamību un kvalitāti, samazināt administratīvo slogu uz iedzīvotājiem un komersantiem, palielināt iespējas iedzīvotājiem iesaistīties sabiedriskajos procesos, attīstīt informācijas sistēmas, nodrošinot tehnisko bāzi e-pakalpojumu attīstībai un uzlabojot informācijas apriti. Apakšaktivitāte vērsta uz IKT infrastruktūras, t.sk., informācijas sistēmu un pakalpojumu attīstību vairākās nozarēs – veselības aprūpes, nodarbinātības un sociālās aizsardzības, kultūras un citās –, nodrošinot gan piekļuvi informācijas resursiem, gan šo resursu saglabāšanu. Apakšaktivitātes mērķis ir arī attīstīt un pilnveidot informācijas sistēmas, kas paredzētas visām vai vairākām publiskās pārvaldes institūcijām, nodrošinot šo informācijas sistēmu saskaņotību un integrāciju, un attīstīt pakalpojumus, kuros piedalās vairākas publiskās pārvaldes institūcijas un tiek izmantotas vairākas informācijas sistēmas.

Apakšaktivitāte tiek ieviesta kā ierobežota projektu iesniegumu atlase, lai valstī nodrošinātu vienotu un koordinētu atbalsta sniegšanu IKT infrastruktūras attīstībai un būtu skaidri definējams ierobežotais finansējuma saņēmēju loks, kas spēj nodrošināt apakšaktivitāšu īstenošanu.

Kopējais aktivitātei pieejamais ERAF finansējums ir Ls 96 944 798. Līdz 2010. gada beigām šīs aktivitātes ietvaros bija apstiprināti 44 projekti par Ls 63 695 017 lielu ES līdzfinansējumu un veiktas atmaksas ES fondu finansējuma saņēmējiem par Ls 9 118 067.

3. DP aktivitāte 3.2.2.2. „Publisko interneta pieejas punktu attīstība" (ERAF)***

Aktivitātes mērķis ir paaugstināt piekļuves iespējas internetam pēc iespējas plašākām sabiedrības grupām, veicinot piekļuvi publiskās pārvaldes un komercsabiedrību piedāvātajiem elektroniskajiem u.c. pakalpojumiem un informācijai, lai veicinātu iedzīvotāju iekļaušanos sabiedrības sociālajos, ekonomiskajos un kultūras procesos un uzlabotu viņu dzīves kvalitāti.

Aktivitātes mērķa grupas ir iedzīvotāji un citi publisko interneta pieejas punktu lietotāji. 3.2.2.2. aktivitāte tiks īstenota ierobežotas projektu iesniegumu atlases veidā. Aktivitātei pieejamais kopējais finansējums ir 3 milj. latu, tai skaitā ERAF finansējums 2,55 milj. latu un valsts budžeta finansējums 450 tūkst. latu.

3. DP aktivitāte 3.6.1.1. „Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai" (ERAF)****

Aktivitātes mērķis ir nodrošināt 16 nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru (pilsētu)***** ārpus Rīgas plānošanas reģiona izaugsmi, sniedzot atbalstu projektu īstenošanai pilsētvides un pilsētreģionu

* Datu avots: VRAA.

** Aktivitātes ieviešanu regulē 21.07.2008. MK noteikumi Nr. 576 „Noteikumi par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.2.2.1.1. apakšaktivitāti „Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība" projektu iesniegumu atlases pirmo kārtu", 10.08.2010. MK noteikumi Nr. 766 „Noteikumi par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.2.2.1.1. apakšaktivitātes „Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība" projektu iesniegumu atlases otro kārtu", kā arī 15.03.2010. MK rīkojums Nr. 147 „Par elektroniskās pārvaldes un informācijas sabiedrības attīstības prioritāro projektu sarakstu" un tā pielikums „Ministriju, to pakļautībā un pārraudzībā esošo institūciju prioritāro projektu saraksts elektroniskās pārvaldes un informācijas sabiedrības attīstības jomā Eiropas Savienības struktūrfondu 2007.–2013. gada plānošanas periodam".

*** Aktivitātes ieviešana vēl nav uzsākta, aktivitātes ieviešanu regulējošie MK noteikumi ir izstrādes stadijā.

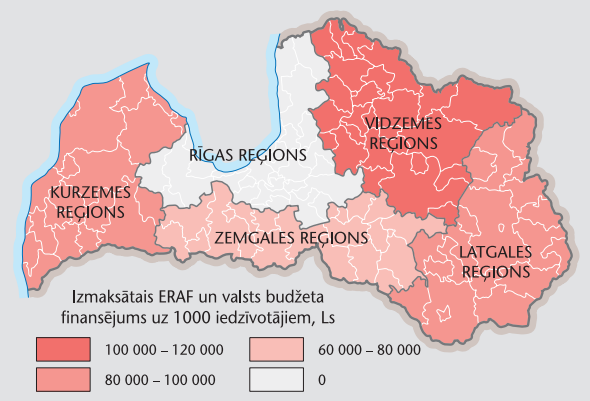
**** Aktivitātes ieviešanu regulē 27.05.2008. MK noteikumi Nr. 377 „Noteikumi par darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.6.1.1. aktivitāti "Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai"".

***** Aktivitātes ietvaros atbalstu saņem 16 pilsētas ar nacionālas un reģionālas nozīmes centra statusu – Daugavpils, Jēkabpils, Jelgava, Liepāja, Rēzekne, Valmiera, Ventspils, Aizkraukle, Cēsis, Gulbene, Kuldīga, Līvāni, Madona, Saldus, Smiltene un Talsi.

konkurētspējas, sasniedzamības vai pieejamības un pievilcības faktoru attīstībai saskaņā ar integrētām pašvaldību attīstības programmām. Šīs aktivitātes ietvaros finansējuma saņēmējs ir nacionālas vai reģionālas nozīmes attīstības centra pašvaldība vai tās iestāde, kas nav izveidota ar mērķi veikt saimniecisko darbību.

Kopējais aktivitātei pieejamais finansējums ir Ls 209 216 720, tai skaitā ERAF finansējums Ls 177 834 211 un nacionālais publiskais finansējums Ls 31 382 509.

Aktivitāti īsteno ierobežotas projektu iesniegumu atlases veidā. Līdz 2010. gada beigām šīs aktivitātes ietvaros bija noslēgti līgumi par 47 projektu īstenošanu ar 98,84 milj. latu ES līdzfinansējumu (sk. 115. tabulu un 110. attēlu).

110. attēls. Izmaksātais ERAF un valsts budžeta finansējums 3. DP aktivitātē 3.6.1.1. „Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai" no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim atbalstītajos projektos sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

Plānošanas reģions	Apstiprināto projektu skaits	ERAF līdzfinansējums apstiprinātajiem projektiem, tūkst.Ls	Valsts budžeta līdzfinansējums apstiprin. projektiem, tūkst.Ls	ERAF un valsts budžeta līdzfinansējums kopā apstiprinātajiem projektiem, tūkst.Ls	Izmaksātais līdzfinansējums, tūkst.Ls	ERAF un valsts budžeta līdzfinansējums kopā apstiprin. projektiem uz 1000 iedz., Ls	Izmaksātais līdzfinansējums uz 1000 iedz., Ls
Rīgas reģions	-	-	-	-	-	-	-
Vidzemes reģions	16	28 101,6	1066,4	29 168,0	23 479,7	125 011,9	100 632,4
Kurzemes reģions	14	23 578,3	1213,9	24 792,2	27 215,5	82 896,4	90 998,9
Zemgales reģions	7	24 668,3	842,6	25 510,9	19 215,1	91 242,0	68 724,4
Latgales reģions	10	22 493,5	1325,6	23 819,1	29 725,8	70 194,6	87 601,6
Latvijā	**47**	**98 841,7**	**4448,5**	**103 290,2**	**99 636,1**	**89 714,4**	**86 540,6**

115. tabula. Apstiprināto projektu skaits, apstiprinātais un izmaksātais ERAF un valsts budžeta finansējums 3. DP aktivitātē 3.6.1.1. „Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai" no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

* Datu avots: VRAA.

Dati liecina, ka līdz pārskata perioda beigām lielāko finansējumu gan pēc absolūtā apjoma, gan, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, saņēma Vidzemes reģions. Šīs aktivitātes ietvaros vēl tiks atbalstīta virkne projektu, jo līdz 2010. gada beigām tika noslēgti līgumi par 55 % no aktivitātei plānotā ES līdzfinansējuma.

Pašvaldību vajadzības un attīstības iespējas ir atšķirīgas, dažādi ir arī aktivitātes ietvaros atbalstītie projekti – gan pēc nozarēm, gan pēc apjoma. Projektu ietvaros paredzēts atjaunot vai no jauna izveidot kultūras un izglītības iestāžu un objektu infrastruktūru, tai skaitā paaugstināt energoefektivitāti, daudzos projektos paredzēta satiksmes infrastruktūras (ielu, laukumu, tiltu) un inženierkomunikāciju rekonstrukcija, ir arī projekts par biznesa inkubatora būvniecību (Valmierā). Pēc projekta attiecināmo izmaksu apjoma līdz šim lielākais atbalstītais projekts ir ielu infrastruktūras attīstība un Driksas upes krastmalas sakārtošana Jelgavā (13,44 milj. latu).

Rīgas plānošanas reģions šajā aktivitātē nav iekļauts kā mērķa teritorija, bet tā attīstībai ir paredzēta cita aktivitāte – 3.6.1.2. „Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība" (ERAF). Šīs aktivitātes mērķis ir nodrošināt Rīgas pilsētas degradēto teritoriju revitalizāciju (funkcionālo aktivizēšanu) saskaņā ar integrēto pašvaldības attīstības programmu, veicinot Latvijas galvaspilsētas turpmākās sociāli ekonomiskās izaugsmes priekšnosacījumu veidošanos. Finansējuma saņēmējs ir Rīgas pilsētas pašvaldība. Kopējais aktivitātei paredzētais finansējums ir Ls 8 268 281, tai skaitā ERAF finansējums – Ls 7 028 040 un nacionālais publiskais finansējums – Ls 1 240 241. Aktivitātes ietvaros līdz 2010. gada beigām apstiprināts viens projekts – „Maskavas, Krasta un Turgeņeva ielu kvartāla degradētās teritorijas revitalizācija" (kopējās izmaksas 3,03 milj. latu).

Turklāt pēc RAPLM priekšlikuma ir veikta darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" prioritātes „Policentriska attīstība" paplašināšana, izveidojot jaunu 3.6.2.1. aktivitāti „Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai". 2010. gada 14. septembrī stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr. 843 „Noteikumi par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.6.2.1. aktivitāti „Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai"". Kopējais aktivitātei paredzētais finansējums ir Ls 9 484 399, tai skaitā ERAF finansējums – Ls 8 061 739 un nacionālais publiskais finansējums – Ls 1 422 660.

Šīs aktivitātes ietvaros projektu pieņemšana ir paredzēta ierobežotas projektu iesniegumu atlases veidā. Saskaņā ar 3.6.2.1. aktivitātes nosacījumiem finansējuma saņēmējiem atbalsts paredzēts, vadoties pēc attīstības programmas, un uzaicinājumi tiek izsūtīti pēc attīstības programmas un projekta idejas saskaņošanas Koordinācijas padomē*. Atbilstoši 3.6.2.1. aktivitātes nosacījumiem par finansējuma saņēmējiem noteiktas 18 novadu pašvaldības (Aizputes, Alūksnes, Balvu, Bauskas, Daugavpils, Dobeles, Grobiņas, Jelgavas, Krāslavas, Limbažu, Ludzas, Ogres, Preiļu, Rēzeknes, Siguldas, Tukuma, Valkas un Ventspils novada pašvaldības).

Līdz 2010. gada 31. decembrim bija sagatavoti atzinumi par sagatavotajām attīstības programmām Limbažu un Valkas novada pašvaldībās, kas tika virzītas saskaņošanai Koordinācijas padomes sēdē.

Pārskata periodā tika uzsākta metodisko materiālu izstrāde projektu iesniegumu vērtēšanai. Pirmie uzaicinājumi projektu iesniedzējiem tika nosūtīti 2011. gada jūnija vidū.

ES atbalsts Eiropas teritoriālajai sadarbībai

Iepriekš apskatītās ES struktūrfondu finansētās VSID darbības programmu aktivitātes nav vienīgās ES struktūrfondu atbalstītās programmas, kas bija RAPLM pārziņā 2010. gadā. RAPLM (tagad – VARAM) 2007.–2013. gada periodā ir arī nacionālā atbildīgā iestāde ES struktūrfondu 3. mērķa „Eiropas teritoriālā sadarbība" (ETS) programmu politikas izstrādē un koordinēšanā. Nacionālās atbildīgās iestādes uzdevums ir veicināt ETS programmu un projektu ieviešanu Latvijā un Latvijas projektu pieteicēju aktivitāti, sekmējot Latvijai piešķirtā ERAF finansējuma apgūšanu.

2007.–2013. gada plānošanas periodā Latvija piedalās desmit ETS programmās, no kurām astoņas tiek finansētas no Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļiem, bet divas programmas tiek īstenotas ar Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instrumenta (EKPI) atbalstu. Šīs programmas ir:

- Igaunijas–Latvijas pārrobežu sadarbības programma;
- Latvijas–Lietuvas pārrobežu sadarbības programma;
- Centrālā Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programma;
- Baltijas jūras reģiona transnacionālās sadarbības programma;
- starpreģionu sadarbības programma INTERREG IVC; pilsētvides attīstības programma URBACT II; ESPON 2013 programma;
- labas teritoriālās sadarbības programmu pārvaldības programma INTERACT II;
- Igaunijas–Latvijas–Krievijas pārrobežu sadarbības programma EKPI ietvaros;
- Latvijas–Lietuvas– Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programma EKPI ietvaros.

ETS programmās visi projekti tiek ieviesti uz starptautiskās (pārrobežu, transnacionālās vai starpreģionu) sadarbības pamata, vienmēr veidojot partnerību vismaz starp divām dalībvalstīm. Turklāt ETS programmu ieviešanu nosaka noslēgto starpvalstu līgumu nosacījumi, bet budžetu veido attiecīgās programmās iesaistīto dalībvalstu kopējais finansējums, kas projektu atlases procedūrā netiek sadalīts pa valstīm. Latvijā ETS programmu projektu partneri ir plānošanas reģioni, valsts pārvaldes institūcijas un to pārraudzībā esošas iestādes, pašvaldības un to izveidotas iestādes, nevalstiskās organizācijas, atsevišķās programmās arī privātie uzņēmēji.

Kopējais Eiropas Komisijas Latvijai iedalītais finansējums ETS programmu īstenošanai 2007.–2013. gada plānošanas periodā ir 89,9 milj. eiro jeb 63,2 milj. latu**, bet kopējais pieejamais finansējuma apjoms Latvijas partneriem visās augstākminētajās ETS programmās sastāda 501,8 milj. eiro jeb 352,7 milj. latu. ETS programmās attiecīgās dalībvalsts projektu partneru ieguvums var būt lielāks nekā nacionālais ieguldījums programmās, tādējādi apgūtā Latvijas finansējuma apjoms ir atkarīgs no Latvijas partneru aktivitātes sadarbības projektos.

ETS programmu ieviešana tika uzsākta 2008. gadā. VARAM dati liecina, ka līdz 2010. gada beigām bija apstiprināti 224 projekti:

- pārrobežu sadarbības programmu ietvaros 2008.–2010. gadā tika apstiprināti 156 projekti ar Latvijas partneru dalību, kuros kopējais Latvijas partneru projektu budžets (ERAF finansējums un nacionālais finansējums) veido 55,25 milj. latu. 74 projekti ir apstiprināti Latvijas–Lietuvas programmā, 36 projekti – Igaunijas–Latvijas programmā, 38 projekti – Centrālā Baltijas jūras reģiona programmā, 8 projekti – Latvijas–Lietuvas–Baltkrievijas programmā;
- Baltijas jūras reģiona transnacionālās sadarbības programmas ietvaros tika apstiprināts 51 projekts ar Latvijas partneru dalību. Latvijas partneru projektu budžets ir 13,33 milj. latu;

* Koordinācijas padome ir koleģiāla konsultatīva institūcija, kuras mērķis ir nodrošināt ERAF 2007.–2013. gadam prioritātes „Policentriska attīstība" potenciālo atbalsta saņēmēju izstrādāto vai aktualizēto pašvaldību attīstības programmu izvērtēšanu atbilstoši prasībām.

* Aprēķinos izmantots Latvijas Bankas noteiktais valūtas kurss: 1 eiro = Ls 0,702804.

- starpreģionu sadarbības programma INTERREG IVC, pilsētvides attīstības programma URBACT II un Eiropas telpiskās plānošanas pārraudzības tīkla programma ESPON 2013 aptver visu Eiropas Savienības teritoriju. INTERREG IVC programmā tika apstiprināti 11 projekti ar Latvijas partneru dalību, kur Latvijas partneru projektu budžets veido 2,90 milj. latu, URBACT II programmā apstiprināti 3 projekti, kur ES finansējums un nacionālais finansējums Latvijas partneriem veido 1,25 milj. latu, ESPON 2013 programmā apstiprināti 3 projekti ar Latvijas partneru kopējo budžetu 47,4 tūkst. latu.

Latvijas partneru skaits atbalstītajos projektos ir lielāks par projektu skaitu, jo vienā projektā var būt iesaistīti vairāki Latvijas partneri.

Igaunijas–Latvijas pārrobežu sadarbības programma

Igaunijas–Latvijas pārrobežu sadarbības programma atbalsta pārrobežu sadarbības projektus starp Igaunijas un Latvijas partneriem programmas teritorijā (Kurzemes, Vidzemes un Rīgas reģions Latvijā; Hījumā, Jegevas, Lēnes, Pelvas, Pērnavas, Sāremā, Tartu, Valgas, Veru un Vīlandes apriņķis Igaunijā). Šajā programmā ir trīs prioritātes:

„Lielāka Programmas teritorijas saliedētība";
„Programmas teritorijas augstāka konkurētspēja";
„Aktīvas, ilgtspējīgas un integrētas kopienas".

Latvijas–Lietuvas pārrobežu sadarbības programma

Latvijas–Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas mērķis ir veicināt ilgtspējīgu un vienlīdzīgu pierobežas reģiona sociālekonomisko attīstību, lai padarītu to konkurētspējīgu ekonomiskajai un uzņēmējdarbības attīstībai un pievilcīgu dzīvošanai un apmeklēšanai. Programmas attiecināmās teritorijas Latvijā ir Kurzemes, Zemgales un Latgales reģions, Lietuvā – Klaipēdas, Panevēžas, Šauļu, Telšu, Utenas un Kauņas (kā papildus teritorija) apriņķis. Programmā ir izdalītas trīs prioritātes:

- „Sociālekonomiskās attīstības un konkurētspējas veicināšana reģionā";
- „Pievilcīgas vides dzīvošanai izveidošana un ilgtspējīgas sabiedrības attīstība";
- „Tehniskā palīdzība – atbalsts programmas ieviešanai".

Latvijas–Lietuvas–Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programma

Latvijas–Lietuvas–Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programmas mērķis ir veicināt ilgtspējīgu un vienlīdzīgu pierobežas reģiona sociālekonomisko attīstību, lai padarītu to konkurētspējīgu ekonomiskajai un uzņēmējdarbības attīstībai un pievilcīgu dzīvošanai un apmeklēšanai. Programmas attiecināmās teritorijas Latvijā ir Latgales reģions, Lietuvā – Utenas, Viļņas un Alītas apriņķis, Baltkrievijā – Grodņas un Vitebskas apgabals.

Centrālā Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programma

Centrālā Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas vīzija ir radīt globāli atpazīstamu, dinamisku un konkurētspējīgu reģionu, kas ir pievilcīgs gan biznesam, gan tūristiem, kur cilvēki vēlas dzīvot, strādāt un investēt. Šīs programmas attiecināmās teritorijas Latvijā ir NUTS 3 reģioni – Kurzeme, Rīga, Pierīga –, kā arī tiem piegulošie Zemgales un Vidzemes reģioni, kur projekta aktivitātēm no ERAF līdzekļiem bija pieejams mazāks finansējums (līdz 20 %). Centrālā Baltijas jūras reģiona programma ietver trīs prioritātes:

- „Droša un veselīga vide";
- „Ekonomiski konkurētspējīgs un inovatīvs reģions";
- „Pievilcīgas un dinamiskas kopienas".

Baltijas jūras reģiona transnacionālās sadarbības programma

Baltijas jūras reģiona transnacionālās sadarbības programmas mērķis ir veicināt transnacionālo attīstību, lai izveidotu ilgtspējīgu, konkurētspējīgu un teritoriāli vienotu Baltijas jūras reģionu. Programmas attiecināmajā teritorijā ietilpst šādas dalībvalstis: Dānija, Zviedrija, Somija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija, Vācija (atsevišķas tās federālās zemes – Berlīne, Brēmene, Hamburga, Brandenburga, Meklenburga-Priekšpomerānija un Šlēzviga-Holšteina, Līneburgas NUTS 2 teritorija Lejassaksijā), kā arī Norvēģija un Baltkrievija. Programmā ir četras prioritātes:

- „Inovāciju sekmēšana visā Baltijas jūras reģionā";
- „Baltijas jūras reģiona iekšējās un ārējās pieejamības uzlabošana";
- „Baltijas jūras kā kopējā resursa pārvaldība";
- „Pievilcīgas un konkurētspējīgas pilsētas un reģioni".

Starpreģionu sadarbības programma INTERREG IVC

Starpreģionu sadarbības programmas INTERREG IVC mērķis ir atbalstīt reģionālās attīstības politiku inovāciju, zināšanu ekonomikas, vides un risku novēršanas jomās, kā arī veicināt Eiropas ekonomisko modernizāciju un konkurētspējas palielināšanos. Programmas attiecināmajā teritorijā ietilpst visas 27 Eiropas Savienības dalībvalstis, Norvēģija un Šveice. Programmā ir trīs prioritātes:

- „Inovācijas un zināšanu ekonomika";
- „Vide un risku novēršana";
- „Tehniskā palīdzība".

Pilsētvides attīstības programma URBACT II

Pilsētvides attīstības programmas URBACT II mērķis ir uzlabot ilgtspējīgas, integrētas pilsētu attīstības politikas efektivitāti Eiropā, lai īstenotu Lisabonas un Gēteborgas stratēģijas. Programmas attiecināmajā teritorijā ietilpst visas 27 Eiropas Savienības dalībvalstis, Norvēģija un Šveice. Programmā ir trīs prioritātes:

- „Pilsētas – izaugsmes un nodarbinātības instruments";
- „Pievilcīgas un sociāli vienotas pilsētas";
- „Tehniskā palīdzība".

Plānošanas reģions	Igaunijas-Latvijas programma, tūkst. Ls	Latvijas-Lietuvas programma, tūkst. Ls	Latvijas-Lietuvas-Baltkrievijas programma, tūkst. Ls	Centrālās Baltijas programma, tūkst. Ls	Baltijas jūras reģ. programma, tūkst. Ls	INTERREG IVC, tūkst. Ls	URBACT II, tūkst. Ls	ESPON, tūkst. Ls	Kopā, tūkst. Ls
Rīgas reģions	5488,77	1268,65	489,53	5757,97	9599,49	855,98	88,07	29,33	23 577,80
Vidzemes reģions	1301,74	-	-	654,91	393,92	178,33	-	18,10	2547,00
Kurzemes reģions	2079,68	3891,16	-	828,04	259,40	-	-	-	7058,28
Zemgales reģions	369,55	5734,53	-	248,47	736,41	46,04	-	-	7135,00
Latgales reģions	72,73	8701,74	1396,73	-	212,25	80,28	-	-	10 463,73
Latvijā kopā	**9312,47**	**19 596,08**	**1886,27**	**7489,39**	**11 201,46**	**1160,64**	**88,07**	**47,44**	**50 781,81**

116. tabula. Latvijas partneru kopējais projektu budžets ETS programmās no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim apstiprinātajos projektos sadalījumā pa plānošanas reģioniem**.*

Plānošanas reģions	Igaunijas-Latvijas programma, tūkst. Ls	Latvijas-Lietuvas programma, tūkst. Ls	Centrālās Baltijas programma, tūkst. Ls	Baltijas jūras reģ. programma, tūkst. Ls	INTERREG IVC, tūkst. Ls	URBACT II, tūkst. Ls	ESPON, tūkst. Ls	Kopā, tūkst. Ls
Rīgas reģions	1084,92	319,34	1376,87	500,34	209,36	10,43	0,22	3501,48
Vidzemes reģions	858,77	-	42,67	-	15,69	-	1,91	919,04
Kurzemes reģions	472,62	475,62	-	58,24	-	-	-	1006,48
Zemgales reģions	142,53	1302,29	-	92,97	-	-	-	1537,80
Latgales reģions	29,27	2987,40	-	1,32	-	-	-	3018,00
Latvijā kopā	**2588,12**	**5084,66**	**1419,54**	**652,87**	**225,05**	**10,43**	**2,13**	**9982,79**

*117. tabula. ETS programmu ietvaros veiktie maksājumi no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim**.*

ESPON 2013 programma

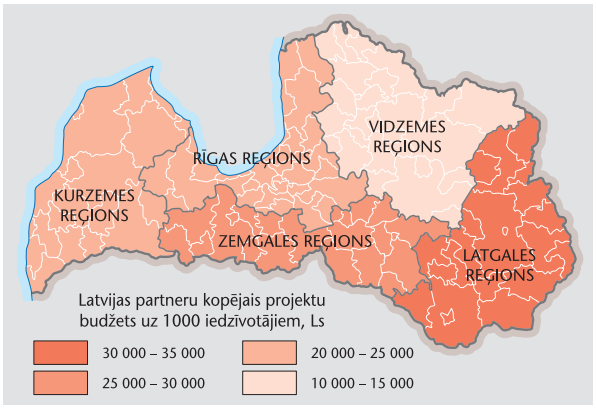
ESPON 2013 (Eiropas teritoriālās attīstības un kohēzijas novērošanas tīkls) ir izveidots, lai atbalstītu politikas un Eiropas zinātniskās sabiedrības veidošanu teritoriālās attīstības un telpiskās plānošanas jomā. Tā galvenais mērķis ir palielināt informācijas un zināšanu apjomu par teritoriālajām vienībām, tendencēm un politiku ietekmēm Eiropā. Programmā iesaistītas visas Eiropas Savienības dalībvalstis, kā arī partnervalstis – Īslande, Lihtenšteina, Norvēģija un Šveice. Programmā ir piecas prioritātes:

- „Lietišķie pētījumi";
- „Analīze, kas orientēta uz lietotāju vajadzībām";
- „Zinātniskā platforma un instrumenti";
- „Rezultātu kapitalizācija, piederība un līdzdalība";
- „Tehniskā palīdzība, analītiskais atbalsts un komunikācija".

116. tabulā dots pārskats par Latvijas partneru projektu kopējo budžetu (ERAF, EKPI un nacionālais līdzfinansējums kopā) ETS programmu projektos, kas apstiprināti līdz 2010. gada beigām – sadalījumā pa plānošanas reģioniem pēc projektu Latvijas partneru programmas datu bāzē dotajām kontaktadresēm vai darbības pamatteritorijas. Apjoma ziņā lielākais finansējums ir piesaistīts Rīgas reģionā (46 % no visa Latvijas partneru finansējuma), otrs lielākais – Latgales reģionā, bet mazākais finansējums – Vidzemes reģionā. Jāatzīmē, ka projektu rezultātu un ietekmes sadalījums starp reģioniem var būt atšķirīgs no šī finansējuma sadalījuma, jo partneru kontaktadreses vieta ne vienmēr sakrīt ar projekta īstenošanas vietu un rezultātu saņēmušo teritoriju.

Salīdzinot ar situāciju 2009. gada beigās, 2010. gada beigās bija palielinājies Rīgas reģiona īpatsvars apstiprināto projektu kopējā budžetā (no 43 % līdz 46 %), attiecīgi par vienu procentpunktu samazinoties Vidzemes, Kurzemes un Zemgales reģiona finansējuma īpatsvaram.

111. attēls liecina, ka līdz 2010. gada beigām visaugstākais Latvijas partneru finansējums ETS programmās uz 1000 iedzīvotājiem bija Latgales reģionā, kam sekoja Zemgales, Kurzemes un Rīgas reģions, bet zemākais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem bija Vidzemes reģionā.

111. attēls. Latvijas partneru kopējais projektu budžets ETS programmās no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim apstiprinātajos projektos uz 1000 iedzīvotājiem sadalījumā pa plānošanas reģioniem**.*

* Finansējuma sadalījums pa reģioniem veikts pēc projektu Latvijas partneru norādītajām kontaktadresēm VARAM projektu datu bāzē vai pēc finansējuma saņēmēja darbības pamatteritorijas.
** Datu avots: VRAA.

Plānošanas reģions	Piešķirtā finansējuma īpatsvars	Izmaksātā finansējuma īpatsvars
Rīgas reģions	46,4	35,1
Vidzemes reģions	5,0	9,2
Kurzemes reģions	13,9	10,1
Zemgales reģions	14,1	15,4
Latgales reģions	20,6	30,2
Latvijā kopā	**100,0**	**100,0**

118. tabula. Piešķirtā un izmaksātā līdzfinansējuma īpatsvars ETS programmu ietvaros no 2007. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim, %.*

117. tabula apkopo datus par maksājumiem, kas veikti ETS programmu ietvaros laika posmā no 2007. gada sākuma līdz 2010. gada beigām.

Salīdzinot ETS programmu ietvaros piešķirtā un izmaksātā finansējuma īpatsvaru reģionu griezumā, redzams, ka Rīgas un Kurzemes reģionā piešķirtā finansējuma apjoma īpatsvars ir lielāks par izmaksāto, savukārt Vidzemes, Zemgales un īpaši Latgales reģionā izmaksātā finansējuma īpatsvars ir lielāks nekā projektu kopējā budžeta īpatsvars. Šīs atšķirības var liecināt par ātrāku finansējumu apguvi, piemēram, Latgales reģionā vai arī par atšķirībām programmu atskaites periodos un līdzfinansējuma likmēs (sk. 118. tabulu).

Citi atbalsta instrumenti

Norvēģijas finanšu instruments

2010. gadā RAPLM pārziņā bija Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta prioritātes – „Pārrobežu sadarbība" un „Reģionālā politika un ekonomisko aktivitāšu attīstība".

Prioritātes „Pārrobežu sadarbība" programmas „Pārrobežu sadarbība" ietvaros 2010. gadā tika īstenoti 10 apakšprojekti. Programmas ietvaros tika apmaksāti pasākumi, kas saistīti ar vides aizsardzību, ilgtspējīgu attīstību, Eiropas kultūras mantojuma saglabāšanu, cilvēkresursu attīstību un izglītību, reģionālās politikas un ekonomisko aktivitāšu attīstību, kā arī akadēmiskiem pētījumiem. 2010. gadā projektu ietvaros tika veikti maksājumi 411,19 tūkst. latu apmērā, tai skaitā Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansējums bija 85 %, kas sastādīja 349,51 tūkst. latu.

Prioritātes „Reģionālā politika un ekonomisko aktivitāšu attīstība" ietvaros tika īstenoti 9 individuālie projekti, prioritātes programmas „Valsts un privātās partnerības attīstības veicināšana Latvijā" ietvaros – 13 apakšprojekti.

Individuālo projektu ietvaros tika apmaksāti pasākumi, kas saistīti ar vietējās un reģionālās attīstības veicināšanu, publisko un privāto partnerību, līdzsvarotas ekonomikas attīstību, sadarbības tīklu veidošanu starp pašvaldībām, augstākās izglītības un pētniecības iestādēm, sociālajiem partneriem un kapitālsabiedrībām, reģionālās attīstības institūcijām, Latvijas un Norvēģijas valsts un pašvaldību institūcijām, institucionālo spēju stiprināšanu reģionālās attīstības institūcijās, pētījumu un izvērtēšanas spēju stiprināšanu reģionālās attīstības kontekstā. 2010. gadā projektos tika veikti maksājumi 1036,75 tūkst. latu apmērā, tai skaitā Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansējums – 880,54 tūkst. latu.

Programmas „Valsts un privātās partnerības attīstības veicināšana Latvijā" ietvaros tika apmaksāta finanšu un ekonomiskā pamatojuma izstrāde publiskās un privātās partnerības projektiem, publiskās un privātās partnerības projekta konkursa dokumentācijas izstrāde, iekļaujot apakšprojektā iesaistīto darbinieku apmācības. 2010. gadā projektos tika veikti maksājumi 164,17 tūkst. latu apmērā, tai skaitā Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansējums – 85 % jeb 139,54 tūkst. latu.

RAPLM un VRAA apsaimniekoja arī Norvēģijas finanšu instrumenta īpašo atbalsta formu – grantu shēmu „Īstermiņa ekspertu fonds". Šīs grantu shēmas ietvaros tika apmaksāti konsultāciju pakalpojumi reģionālās un vietējās attīstības projektiem. 2010. gadā veikto maksājumu sadalījums pa plānošanas reģioniem parādīts 119. tabulā. 85 % no norādītajām summām bija Norvēģijas finanšu instrumenta finansējums un 15 % – valsts līdzfinansējums. Kā redzams, finansējums pārsvarā tika piešķirts organizācijām, kas reģistrētas Rīgas reģionā.

Plānošanas reģions	Izmaksātais finansējums, tūkst. Ls	Izmaksātais finansējums uz 1000 iedz., Ls
Rīgas reģions	115	105,3
Vidzemes reģions	-	-
Kurzemes reģions	-	-
Zemgales reģions	18	65,6
Latgales reģions	5	14,9

119. tabula. Izmaksātais finansējums Norvēģijas finanšu instrumenta grantu shēmas „Īstermiņa ekspertu fonds" ietvaros sadalījumā pa plānošanas reģioniem 2010. gadā.*

Šveices Konfederācijas finanšu instruments

RAPLM un VRAA pārziņā 2010. gadā bija Šveices Konfederācijas finanšu instrumenta projekts skolu autobusu iegādei. Projekta mērķis ir uzlabot skolēnu transportēšanas sistēmu attālos un mazāk attīstītos reģionos, nodrošinot skolēnu pārvadāšanu no dzīvesvietas uz mācību iestādi un atpakaļ.

Lai nodrošinātu Šveices finansiālās palīdzības ieviešanu, 2007. gada 4. decembrī ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 839 tika apstiprināts Latvijas Republikas valdības un Šveices Konfederācijas padomes ietvarlīgums par Latvijas–Šveices sadarbības programmas īstenošanu ekonomisko un

* Datu avots: VRAA.

* Datu avots: VRAA.

sociālo atšķirību samazināšanai paplašinātajā Eiropas Savienībā, kuru abas līgumslēdzējpuses parakstīja 2007. gada 20. decembrī. Ietvarlīgums nosaka pamatnosacījumus Latvijas–Šveices sadarbības programmas finansējuma piešķiršanai un izlietošanai, atbalstāmās prioritātes un to finansiālos asignējumus, kā arī atbildīgās institūcijas par Latvijas–Šveices sadarbības programmas administrēšanu.

RAPLM 2008. gada nogalē veica skolēnu pārvadāšanas transporta sistēmas analīzi, kā rezultātā tika aptaujātas toreizējās 26 rajona padomes, kas iesniedza informāciju par to, ka vairāk nekā 250 vietējām pašvaldībām nepieciešams transports skolēnu pārvadāšanai. RAPLM izveidoja darba grupu priekšlikumu sniegšanai projekta iesnieguma izstrādei (kritēriju izstrādei).

Projekta partneri tika atlasīti pēc sekojošiem kritērijiem:

- pieprasītā autobusa tehnisko specifikāciju īpaši nosacījumi;
- kopējais skolēnu skaits pašvaldībā, kuriem jānodrošina nokļūšana līdz skolai;
- skolēnu pārvadājumu maršruta garums;
- skolu optimizācija;
- pašvaldības autobusu parka novērtējums;
- nodrošinājums ar sabiedriskā transporta pārvadājumiem plānotajā skolēnu pārvadājumu maršrutā;
- novada teritorijas attīstības (līmeņa) indekss.

Ņemot vērā šos kritērijus, jaunās novadu pašvaldības tika sarindotas prioritārā sarakstā atkarībā no iegūto punktu skaita vērtēšanā, tādējādi tika atlasītas 59 novadu pašvaldības, kuras projekta ietvaros tika definētas kā partneri un kurām pēc veiktās transporta sistēmas analīzes skolēnu autobusi bija nepieciešami visvairāk.

2009. gada 11. augustā tika noslēgts līgums starp LR Finanšu ministriju un Šveices Konfederāciju par finansējuma piešķiršanu projekta īstenošanai, kā arī 2009. gada 14. septembrī tika noslēgts līgums starp Centrālo finanšu un līgumu aģentūru, VRAA un RAPLM par šī projekta īstenošanu.

Projekta finansējums ir 20 885 355 Šveices franku, t.sk. Šveices Konfederācijas finansējums ir 16 000 000 Šveices franku, bet Latvijas budžeta finansējums – 4 885 355 Šveices franku, no tā 10 % ir pašvaldības finansējums.

Valsts reģionālās attīstības aģentūra nodrošināja skolēnu autobusu iepirkuma procedūras norisi, kuras ietvaros tika izvēlēti piegādātāji: SIA *Domenikss* – par skolēnu autobusu piegādi ar 19+1 vietu un 40+1 vietu un piegādātāju apvienība SIA *Latursus*, UAB *Salociai ir Parteneriai*, BMC *Sanayi ve Ticaret A.S.* – par skolēnu autobusu piegādi ar 30+1 vietu. 2010. gada jūlijā tika noslēgti līgumi par 110 skolēnu autobusu piegādi par kopējo summu 17 850 441,50 Šveices franki.

2010. gadā tika nodrošināta 94 skolēnu autobusu piegāde pašvaldībām.

120. tabulā norādīts projekta finansējuma sadalījums pa plānošanas reģioniem. Lielāko finansējumu kā kopumā, tā arī uz 1000 iedzīvotājiem saņēma Latgales reģiona pašvaldības, mazāko – Rīgas reģiona pašvaldības.

Jāatzīmē, ka skolas autobusu iegāde pašvaldībām tika finansēta arī Sociālās drošības tīkla stratēģijas īstenošanas ietvaros.

Plānošanas reģions	Izmaksātais finansējums, tūkst. Ls	Izmaksātais finansējums uz 1000 iedz., Ls
Rīgas reģions	1072,5	981,5
Vidzemes reģions	1588,8	6838,9
Kurzemes reģions	1990,0	6677,4
Zemgales reģions	1918,3	6887,0
Latgales reģions	2948,2	8737,9
Latvijā	**9517,8**	**4250,9**

120. tabula. Šveices Konfederācijas finanšu instrumenta izmaksātais finansējums skolas autobusu iegādei sadalījumā pa plānošanas reģioniem 2010. gadā.*

Sociālās drošības tīkla stratēģijas pasākumi

Sociālās drošības tīkla stratēģija tika apstiprināta ar 18.08.2010. MK rīkojumu Nr. 490 „Par Sociālās drošības tīkla stratēģiju". Tā tika izstrādāta, lai sniegtu atbalstu iedzīvotājiem situācijā, kas bija izveidojusies globālās un Latvijas finanšu un ekonomikas krīzes rezultātā, kā arī vairāku nozaru strukturālo reformu rezultātā un paredzēja ieviest ārkārtas drošības pasākumus vairākās jomās:

- nodrošināt garantēto minimālo ienākumu (GMI) trūcīgām personām, vienlaikus paaugstinot GMI līmeni;
- nodrošināt darba prakses vietas pašvaldībās, šādi veicinot nodarbinātību;
- nodrošināt veselības aprūpes pamata pakalpojumu un pamata medikamentu pieejamību personām ar zemiem ienākumiem;
- nodrošināt transporta pakalpojumus izglītības sistēmā, kā arī pirmsskolas izglītības pieejamību;
- nodrošināt sabiedriskā transporta pakalpojumus pasažieru kategorijām, kurām noteikti braukšanas maksas atvieglojumi.

VRAA Sociālās drošības tīkla stratēģijas ietvaros veic pasākuma „Skolēnu pārvadājumu nodrošināšana skolēnu nogādāšanai skolās no apdzīvotajām vietām, kur skolas ir slēgtas izglītības reformas rezultātā" divu aktivitāšu administrēšanu:

- kompensējot novadu pašvaldībām skolēnu braukšanas izdevumus mācību gada laikā;
- piešķirot finanšu līdzekļus autobusu iegādei skolēnu pārvadājumu veikšanai.

Šīs aktivitātes paredzētas, lai, sākot ar 2009. gada 29. maiju, sakarā ar izglītības iestāžu reorganizāciju vai likvidēšanu, novadu pašvaldībām 90 % apmērā kompensētu izdevumus, kas tām radušies, sedzot to administratīvajā teritorijā dzīvojošo vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs izglītojamo braukšanas izdevumus, kā arī, lai 90 % apmērā finansētu autobusu iegādi.

2010. gadā kompensācijas skolēnu pārvadājumu izdevumu segšanai tika izmaksātas 45 pašvaldībām, savukārt 62 pašvaldībām izmaksāts finansējums skolēnu autobusu iegādei.

Saņemto autobusu skaits pa plānošanas reģioniem 2010. gadā bija salīdzinoši nevienmērīgs. Visvairāk autobu-

* Datu avots: VRAA.

Plānošanas reģions	Braukšanas izdevumu kompensācijas, tūkst. Ls	Līdzfinansējums autobusu iegādei, tūkst. Ls	Maksājumi transporta organizācijai izglītības sistēmā kopā, tūkst. Ls	Maksājumu apjoms uz 1000 iedz., Ls	Līdzfinansējuma autobusu iegādei īpatsvars no kopējā apjoma, %	Maksājumu transporta organizācijai izglītības sistēmā īpatsvars no kopējā apjoma, %
Rīgas reģions	41,6	975,4	1017,0	930,7	31,7	29,1
Vidzemes reģions	73,6	760,3	833,9	3589,6	24,7	23,8
Kurzemes reģions	81,2	645,5	726,7	2438,5	21,0	20,8
Zemgales reģions	74,2	542,6	616,8	2214,3	17,6	17,6
Latgales reģions	148,9	153,7	302,6	896,9	5,0	8,7
Latvijā	**419,6**	**3077,5**	**3497,1**	**1561,9**	**100,0**	**100,0**

121. tabula. Maksājumi transporta pārvadājumu nodrošināšanai izglītības sistēmā VRAA administrēto pasākumu ietvaros 2010. gadā.*

Atbilstoši iegādāto autobusu skaitam arī finansējuma sadalījums starp reģioniem bija diezgan nevienmērīgs – Latgales reģiona saņemtā finansējuma īpatsvars no kopējā šīs aktivitātes maksājumu apjoma bija 8,7 % (nākamais zemākais īpatsvars bija Zemgales reģionam – 17,6 %). Tik zems finansējuma īpatsvars Latgales reģionā skaidrojams ar to, ka šī reģiona pašvaldības saņēma 42 skolu autobusus Latvijas–Šveices programmas ietvaros. Vienlaikus Latgales reģionā 2010. gadā nonāca vislielākais finansējuma apjoms no novadu pašvaldību saņemtajām kompensācijām skolēnu braukšanas izdevumiem – 148,9 tūkst. latu jeb 35,5 % no kopējā šīs aktivitātes finansējuma (sk. 121. tabulu).

Ievērojot, ka finansējumu skolu autobusu iegādei pašvaldības saņēma arī Šveices Konfederācijas finanšu instrumenta ietvaros, tad kopumā Latgales reģions ir saņēmis visvairāk autobusu – 50. Kurzemes reģiona pašvaldības saņēma 43 autobusus, Vidzemes reģiona – 42, Rīgas reģiona – 39 un Zemgales reģiona – 35 autobusus.

su saņēma Rīgas un Vidzemes reģiona pašvaldības – attiecīgi 30 un 25 autobusus, bet vismazāk – Latgales reģiona pašvaldības – tikai 8 autobusus. Kurzemes reģions saņēma 20, bet Zemgales reģions – 16 autobusus.

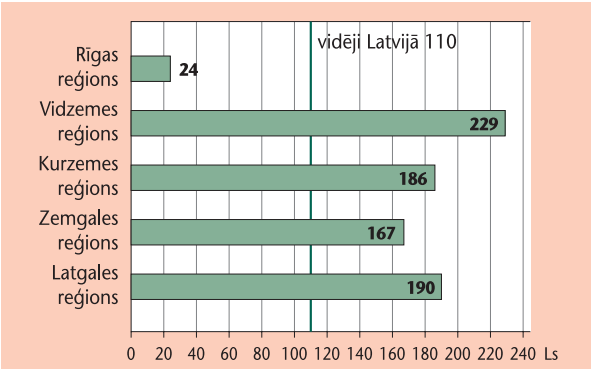
122. tabulā apkopoti dati par maksājumiem, kas tika veikti 2008.–2010. gadā RAPLM un VRAA pārziņa esošo reģionālās attīstības atbalsta instrumentu ietvaros**. 112. attēlā norādīti maksājumi uz vienu iedzīvotāju plānošanas reģionu griezumā. Lielāko finansējumu apjomu (26 %) šajā laika periodā saņēma Latgales reģions, mazāko (11 %) – Rīgas reģions. Savukārt, saņemtais finansējums uz vienu iedzīvotāju vislielākais bija Vidzemes reģionā (Ls 229), vismazākais – Rīgas reģionā (Ls 24).

Plānošanas reģions	Valsts budžeta mērķdotācijas, tūkst.Ls	ES fondu atbalsts reģionu konverģencei, tūkst.Ls	ES atbalsts teritoriālajai sadarbībai Eiropā, tūkst.Ls	Norvēģijas finanšu instruments, tūkst.Ls	Šveices Konfederācijas finanšu instruments, tūkst.Ls	Sociālā drošības tīkla atbalsta pasākumi, tūkst.Ls	Saņemtais finansējums kopā, tūkst.Ls	īpatsvars, %	Saņemtais finansējums uz vienu iedz., Ls
Rīgas reģions	11 415	8424	3501	2264	1073	1017	26 677	11	24
Vidzemes reģions	22 286	26 573	919	1456	1589	834	53 656	22	229
Kurzemes reģions	18 319	32 338	1006	1541	1990	727	55 921	23	186
Zemgales reģions	19 221	22 255	1538	1275	1918	617	46 823	19	167
Latgales reģions	23 664	34 473	3018	650	2948	303	65 056	26	190
Latvijā	**94 904**	**124 064**	**9983**	**7185**	**9518**	**3497**	**248 133**	**100**	**110**

*122. tabula. RAPLM un VRAA pārziņā esošo reģionālās attīstības atbalsta instrumentu ietvaros veiktie maksājumi*** 2008.–2010. gadā sadalījumā pa plānošanas reģioniem*.*

Pēc maksājumu apjoma uz vienu iedzīvotāju starpība starp Rīgas reģiona un Latgales reģiona rādītāju ir gandrīz desmitkārtīga, bet starp Rīgas reģionu un pārējiem trim reģioniem – 7–8 reizes. Tas skaidrojams ar to, ka RAPLM un VRAA pārziņā esošie reģionālās attīstības atbalsta instrumenti vērsti pārsvarā uz reģionālo atšķirību izlīdzināšanu.

Finansējums uz vienu iedzīvotāju visu ES fondu darbības programmu aktivitātēs ar reģionālu un vietēju ietekmi tieši Rīgas reģionā ir ievērojami lielāks. Plašāka informācija par šīm aktivitātēm sniegta nākamajā nodaļā.

112. attēls. RAPLM un VRAA pārziņā esošo reģionālās attīstības atbalsta instrumentu ietvaros veiktie maksājumi uz vienu iedzīvotāju 2008.–2010. gadā sadalījumā pa plānošanas reģioniem.*

* Datu avots: VRAA.

** Izņemot nodokļu atlaides uzņēmumiem, kas darbojas īpaši atbalstāmajās teritorijās.

*** Ņemot vērā, ka visiem projektiem, kas tika apstiprināti finansējuma saņemšanai no Norvēģijas finanšu instrumenta 2004.–2009. gadam, jābūt pabeigtiem līdz 2011. gada aprīlim, aprēķinos tika izmantots viss donorvalsts līdzfinansējums apstiprinātajiem projektiem.

IX ES FONDU DARBĪBAS PROGRAMMU AKTIVITĀŠU FINANSĒJUMS REĢIONIEM

Būtisku ieguldījumu Latvijas reģionālajai attīstībai dod Eiropas Savienības sniegtā finanšu palīdzība ekonomiskajai un sociālajai attīstībai, tāpēc ES fondu aktivitāšu finansējuma apgūšanai reģionu griezumā ir veltīta atsevišķa sadaļa.

ES finanšu instrumenti Latvijā 2007.–2013. gada plānošanas periodā darbojas, pamatojoties uz sekojošiem valsts plānošanas dokumentiem: Valsts Stratēģisko ietvardokumentu (2007.–2013. gadam), Latvijas Lauku attīstības programmu (2007.–2013. gadam) un Rīcības programmu Eiropas Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2007.–2013. gadā.

Zemkopības ministrija ir atbildīga par Latvijas Lauku attīstības programmas ieviešanas īstenošanu, saskaņā ar kuru tiek apsaimniekots Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) atbalsts un Rīcības programmas Eiropas Zivsaimniecības fonda (EZF) atbalsta ieviešanai.

Finanšu ministrija ir vadošā iestāde Valsts stratēģiskā ietvardokumenta (2007.–2013. gadam) īstenošanā. VSID finanšu instrumenti, kuru ietvaros Latvija saņem finanšu palīdzību, ir Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Eiropas Sociālais fonds (ESF) un Kohēzijas fonds (KF). ERAF, ESF un KF investīcijas VSID norādīto problēmjautājumu risināšanai un izvirzīto mērķu sasniegšanai tiek vadītas ar triju darbības programmu (DP) palīdzību:

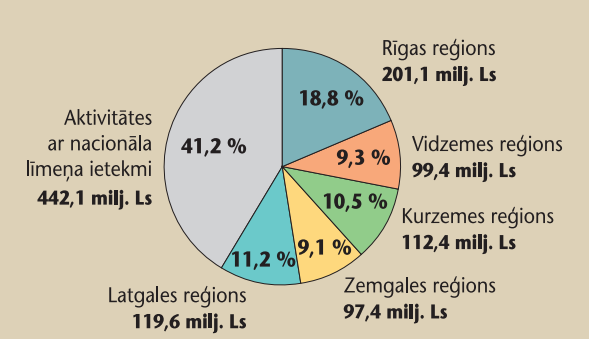
- 1. DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība" ir ESF darbības programma;
- 2. DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas" ir ERAF darbības programma;
- 3. DP „Infrastruktūra un pakalpojumi" ir ERAF un KF darbības programma.

Šajā nodaļā ir apkopota informācija par VSID finanšu instrumentu (ERAF, ESF, KF) apgūšanu. Tiek apkopota informācija par maksājumiem, kas veikti laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim projektu īstenotājiem, ar kuriem līgumi par projektu realizāciju noslēgti līdz 2010. gada 31. decembrim*. No reģionālās attīstības viedokļa izmaksāts finansējums ir būtiskāks par apstiprināto projektu vai noslēgto līgumu kopsummām, jo sniedz informāciju par noteiktajā teritorijā faktiski veiktajiem ieguldījumiem. Informācija par veiktajiem ES fondu maksājumiem sniegta darbības programmu un plānošanas reģionu griezumā.

Kopējais ES fondu finansējums reģionos

Izmaksātais ES fondu ieguldījumu apjoms laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim sasniedza 1071,9 milj. latu. Vairāk par pusi no izmaksātā apjoma (629,8 milj. latu jeb 58,8 %) veidoja ES fondu aktivitāšu un apakšaktivitāšu (turpmāk nodaļā – aktivitātes) ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi finansējums. Lai noteiktu aktivitāšu sadalījumu pa kategorijām, galvenokārt tika vērtēts aktivitātes ieviešanas nosacījumos paredzēto un faktisko finansējuma saņēmēju darbības mērogs, ievērojot, ka reģionālajai attīstībai ir būtiski tikai tādi ieguldījumi, kam ir reģionāls un/vai vietējs mērogs. Vienlaikus tika ņemti vērā arī tādi aspekti kā darbības programmu papildinājumos noteikto aktivitātes īstenošanas rezultātu teritoriālais mērogs un apstiprinātajos projektu pieteikumos norādītā projekta īstenošanas teritorija.

Jāatzīmē, ka aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi finansējuma īpatsvars salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata periodu (2007.–2009. gads) palielinājās no 47,3 % līdz 58,8 % (sk. 113. attēlu).

113. attēls. ES fondu ieguldījumu apjoms un īpatsvars sadalījumā pa plānošanas reģioniem un atbilstoši aktivitāšu ietekmei laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim.*

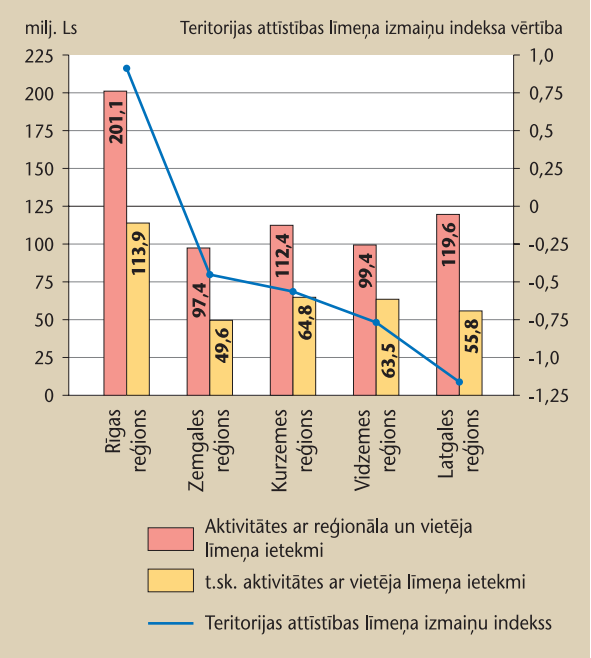
Izvērtējot aktivitāšu ar nacionāla līmeņa ietekmi ieguldījumu vietas, secināms, ka lielākie ES fondu ieguldījumi tika piesaistīti Rīgas reģionam (353,7 milj. latu jeb 80 % no kopapjoma, t.sk. 99,2 % no maksājumiem veikti Rīgā), kam sekoja Latgales reģions ar piesaistīto finansējumu 40,8 milj. latu apmērā jeb 9,2 %, Zemgales reģions – 27,0 milj. latu apmērā jeb 6,1 %, Kurzemes reģions – 20,2 milj. latu apmērā jeb 4,6 % un Vidzemes reģions – 325 tūkst. latu apmērā jeb 0,07 %. Šāds finansējuma sadalījums ir skaidrojams ar valsts pārvaldes iestāžu, uzņēmumu un uzņēmējdarbību atbalstošo organizāciju koncentrāciju Rīgā.

Trešo daļu no kopējā ES fondu finansējuma aktivitātēs ar reģionālu un vietēju ietekmi piesaistīja Rīgas reģions, kam sekoja Latgales reģions ar 19,0 %, Kurzemes reģions ar 17,8 %, Vidzemes reģions ar 15,8 % un

* Nav iekļauta informācija par tehniskās palīdzības finansējumu (1.6.1.1., 2.4.1.1., 3.7.1.1. un 3.8.1.1. aktivitāte).

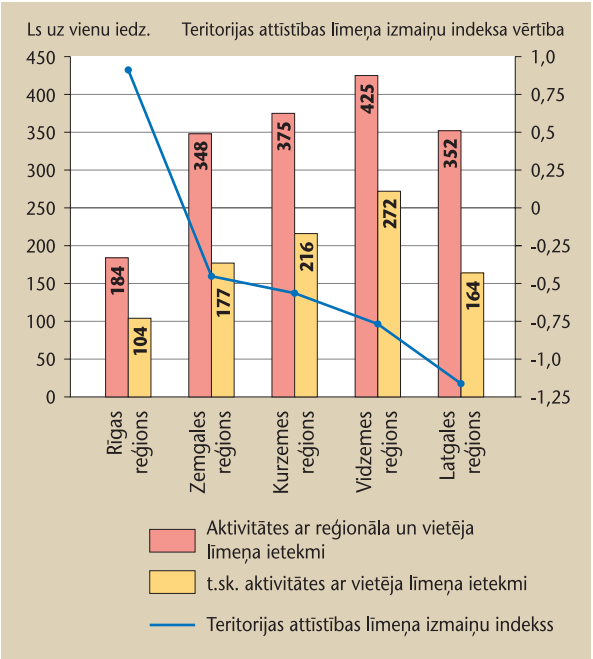
* Pēc VARAM sagatavotā ziņojuma „Ziņojums par horizontālo prioritāšu „Teritoriju līdzsvarota attīstība" un „Rīgas starptautiskā konkurētspēja" īstenošanu 2007.–2010. gadā".

Zemgales reģions ar 15,5 % finansējumu. Rīgas reģiona saņemtais finansējums bija 2,1 reizi lielāks par Zemgales reģiona saņemto aktivitātēs ar reģionālu un vietēju ietekmi un 2,3 reizes – aktivitātēs tikai ar vietēju ietekmi. Vērts atzīmēt, ka Latgale – reģions ar zemāko teritorijas attīstības līmeņa indeksu, zemāko teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksu un zemāko IKP uz vienu iedzīvotāju – visu darbības programmu ietvaros saņēma otru lielāko finansējuma apjomu aktivitātēs ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi. Tas skaidrojams ar salīdzinoši lielām piesaistītām investīcijām (virs 10 milj. latu) darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" ietvaros, t.sk. augstākās izglītības iestāžu telpu un iekārtu modernizēšanai, ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībai, kā arī nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšanai (sk. 114. attēlu).

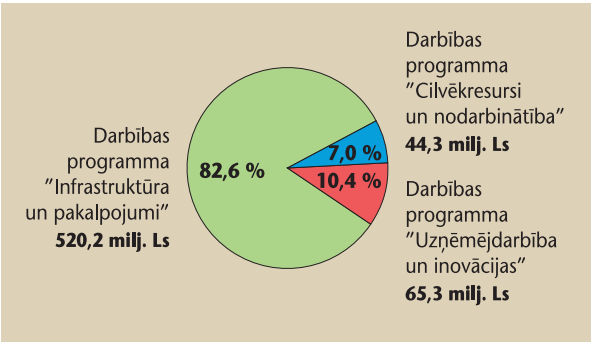
114. attēls. ES fondu aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi ieguldījumi plānošanas reģionos laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim. Salīdzinājumam izmantots teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atbilstoši 2010. gada datiem, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem.*

Apskatot aktivitāšu ar reģionālu un vietēju ietekmi finansējumu uz vienu iedzīvotāju reģionos, redzams, ka lielāko finansējuma apjomu piesaistīja Vidzemes reģions, savukārt mazāko – Rīgas reģions –, attiecīgi reģioni ar mazāko un lielāko iedzīvotāju skaitu. Vidzemes reģiona saņemtais finansējums uz vienu iedzīvotāju bija 2,3 reizes lielāks par Rīgas reģiona rādītāju aktivitātēs ar reģionālu un vietēju ietekmi un 2,6 reizes lielāks – aktivitātēs ar vietēju ietekmi. Vidējais aktivitāšu finansējums uz vienu iedzīvotāju Latvijā bija Ls 280, t.sk. aktivitātēs ar vietēja līmeņa ietekmi – Ls 155. Kopumā Vidzemes, Kurzemes, Zemgales un Latgales plānošanas reģioni kā teritorijas ar zemāku attīstības līmeņa izmaiņu indeksa vērtību piesaistīja lielāku finansējuma apjomu uz vienu iedzīvotāju nekā Rīgas reģions (sk. 115. attēlu).

115. attēls. ES fondu aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi ieguldījumi uz vienu iedzīvotāju plānošanas reģionos laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim. Salīdzinājumam izmantots teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss atbilstoši 2010. gada datiem, salīdzinot ar 2009. gada vidējiem rādītājiem.*

Salīdzinot aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi ietvaros veikto maksājumu sadalījumu pa darbības programmām, redzams, ka vislielāko īpatsvaru (82,6 %) veido darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi" (sk. 116. attēlu).

116. attēls. ES fondu aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi ieguldījumi pa darbības programmām laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim.*

* Pēc VARAM sagatavotā ziņojuma „Ziņojums par horizontālo prioritāšu „Teritoriju līdzsvarota attīstība" un „Rīgas starptautiskā konkurētspēja" īstenošanu 2007.–2010. gadā".

* Pēc VARAM sagatavotā ziņojuma „Ziņojums par horizontālo prioritāšu „Teritoriju līdzsvarota attīstība" un „Rīgas starptautiskā konkurētspēja" īstenošanu 2007.–2010. gadā".

Darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība" finansējums

Darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība" aktivitātes ar reģionālu ietekmi sniedz atbalstu zinātnes, augstākās izglītības, profesionālās izglītības un iekļaujošās izglītības vecināšanai, kā arī atbalsta sociālās aprūpes pakalpojumu attīstību reģionos. Darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība" aktivitātes ar vietēju ietekmi atbalsta komersantu organizētas apmācības un augstas kvalifikācijas darbinieku piesaisti uzņēmumos, kā arī kapacitātes stiprināšanu plānošanas reģionos, pašvaldībās un nevalstiskajās organizācijās.

Būtisku aktivitāšu ar reģionālu un vietēju ietekmi finansējuma daļu (65,6 %) piesaistīja Rīgas reģions, kamēr Vidzemes reģions saņēma tikai 2,7 % finansējuma*. Starp pārējiem reģioniem aktivitāšu finansējums sadalījās samērā līdzīgās daļās – 8,6–12,8 % robežās (sk. 123. tabulu).

Plānošanas reģions	Finansējums aktivitātēm ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi		t.sk. finansējums aktivitātēm ar vietēja līmeņa ietekmi	
	kopā, milj.Ls	uz vienu iedz., Ls	kopā, milj.Ls	uz vienu iedz., Ls
Rīgas reģions	29,1	26,5	2,7	2,5
Vidzemes reģions	1,2	5,1	0,7	2,8
Kurzemes reģions	3,8	12,7	0,6	2,1
Zemgales reģions	4,6	16,4	0,8	2,9
Latgales reģions	5,7	16,6	0,7	2,0
Latvijā	**44,3**	**19,7**	**5,5**	**2,4**

*123. tabula. ES fondu darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība" aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi ieguldījumi plānošanas reģionos laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim**.*

Salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata periodu (2007.–2009. gads) Rīgas reģionam piesaistītā finansējuma īpatsvars laika posmā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim gandrīz nemainījās. Vidzemes reģions abos apskatāmajos periodos bija ar vismazāko piesaistīto finansējuma apjomu, vienlaikus nedaudz palielinājās tā īpatsvars kopējā apjomā – no 1,3 % līdz 2,7 %.

Izvērtējot reģioniem piesaistīto finansējumu aktivitāšu iedalījumā, secināms, ka Rīgas, Latgales, Zemgales un Kurzemes reģions lielāko finansējuma apjomu (virs 1 milj. latu) piesaistīja atbalstam zinātnes un augstākās izglītības veicināšanai (īpaši doktora studiju programmu īstenošanai, Rīgas reģions – arī maģistra studiju programmu īstenošanai). Vienlaikus Rīgas reģions piesaistīja arī ievērojamu finansējumu komersantu organizēto apmācību atbalstam. Vidzemes reģions lielāko finansējuma apjomu (virs 1 milj. latu) piesaistīja sociālās aprūpes pakalpojumu attīstībai reģionā.

Aktivitāšu tikai ar vietēja līmeņa ietekmi finansējums starp reģioniem sadalījās ievērojami vienmērīgāk – attiecība starp lielāko un mazāko rādītāja vērtību bija 4,1 reize, turpretī aktivitātēm ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi šī attiecība bija 24,5 reizes.

Aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi finansējuma uz vienu iedzīvotāju salīdzinājums reģionos liecina, ka visvairāk to saņēma Rīgas reģions (Ls 26,5), savukārt vismazāk – Vidzemes reģions (Ls 5,1). Salīdzinot aktivitāšu ar vietēja līmeņa ietekmi finansējumu – vislielāko finansējumu uz vienu iedzīvotāju piesaistīja Zemgales reģions (Ls 2,9), vismazāko – Latgales reģions (Ls 2,0).

Darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas" finansējums

Darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas" aktivitātes ar reģionālu ietekmi sniedz atbalstu zinātnes un pētniecības attīstībai un tehnoloģiju pārnesei, aktivitātes ar vietēju ietekmi – jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei un ieviešanai ražošanā, liela apjoma investīciju projektiem produkcijas ar augstu pievienoto vērtību ražošanai, mārketinga aktivitātēm ārējo tirgu apgūšanai, kā arī uzņēmējdarbības attīstībai īpaši atbalstāmajās teritorijās.

Apskatīto aktivitāšu ietvaros ievērojamu finansējuma daļu piesaistīja Rīgas un Kurzemes reģions (attiecīgi 50,8 % un 26,7 % no kopējā apjoma aktivitātēs ar reģionālu un vietēju ietekmi), kamēr Zemgales, Latgales un Vidzemes reģions saņēma finansējumu 6,1–8,5 % robežās (sk. 124. tabulu).

Plānošanas reģions	Finansējums aktivitātēm ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi		t.sk. finansējums aktivitātēm ar vietēja līmeņa ietekmi	
	kopā, milj.Ls	uz vienu iedz., Ls	kopā, milj.Ls	uz vienu iedz., Ls
Rīgas reģions	33,2	30,3	26,6	24,3
Vidzemes reģions	5,6	23,8	5,5	23,8
Kurzemes reģions	17,4	58,2	17,1	57,0
Zemgales reģions	4,0	14,3	3,2	11,5
Latgales reģions	5,1	15,1	4,6	13,6
Latvijā	**65,3**	**29,0**	**57,0**	**25,4**

124. tabula. ES fondu darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas" aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi ieguldījumi plānošanas reģionos laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim.*

Salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata periodu (2007.–2009. gads) laika posmā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim palielinājās Rīgas reģionam piesaistītā finansējuma īpatsvars no 41,5 % līdz 50,8 %, tādējādi pastiprinot atšķirības starp Rīgas reģionam un

* Ņemts vērā tikai izmaksātais finansējums, nevis iesniegtie projekti vai noslēgtie līgumi, kas varētu uzrādīt atšķirīgu situāciju finansējuma piesaistē.

** Pēc VARAM sagatavotā ziņojuma „Ziņojums par horizontālo prioritāšu „Teritoriju līdzsvarota attīstība" un „Rīgas starptautiskā konkurētspēja" īstenošanu 2007.–2010. gadā".

* Pēc VARAM sagatavotā ziņojuma „Ziņojums par horizontālo prioritāšu „Teritoriju līdzsvarota attīstība" un „Rīgas starptautiskā konkurētspēja" īstenošanu 2007.–2010. gadā".

pārējiem reģioniem piesaistītā finansējuma uzņēmējdarbībai un inovācijai īpatsvaru. Vienlaikus ievērojami palielinājās Kurzemes reģionam piesaistītā finansējuma īpatsvars – no 5,6 % līdz 26,7 %.

Kurzemes, Vidzemes un Latgales reģions piesaistīja ievērojamu finansējuma apjomu (virs 1 milj. latu) uzņēmējdarbības attīstībai īpaši atbalstāmajās teritorijās; Kurzemes, Latgales, Rīgas un Zemgales reģions – projektiem produkcijas ar augstu pievienoto vērtību ražošanai; Kurzemes, Rīgas, Vidzemes un Zemgales reģions – jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā. Rīgas reģions ir papildus piesaistījis ievērojamas investīcijas zinātnes un pētniecības attīstības atbalstam, jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei, kā arī mārketinga aktivitātēm ārējo tirgu apgūšanai.

Aktivitāšu finansējuma uz vienu iedzīvotāju salīdzinājums reģionos liecina, ka ievērojami lielāku finansējumu uz vienu iedzīvotāju nekā citi saņēma Kurzemes reģions. Aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi un aktivitāšu tikai ar vietēja līmeņa ietekmi attiecība starp Kurzemes uz Zemgales (reģions ar zemāko finansējuma apjomu uz vienu iedzīvotāju) reģiona saņemto finansējuma apjomu bija relatīvi liela – attiecīgi 4,1 un 5,0 reizes.

Būtiskas atšķirības finansējumā uz vienu iedzīvotāju skaidrojamas ar faktu, ka finansiālā ziņā ietilpīgu projektu vairāk iesniegts no Kurzemes reģiona (galvenokārt 2.1.2.4. aktivitātē „Augstas pievienotās vērtības investīcijas").

Vidējais šīs programmas aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi finansējums uz vienu iedzīvotāju Latvijā bija Ls 29,0, t.sk. aktivitātēm ar vietēja līmeņa ietekmi – Ls 25,4. Būtiska saistība starp šīs darbības programmas aktivitāšu finansējuma apjomu uz vienu iedzīvotāju un teritorijas attīstības līmeni (indeksu) nav konstatējama.

Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" finansējums

Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" aktivitāšu ietvaros veiktie maksājumi apskatītajā laika periodā ir 520,2 milj. latu jeb 80,2 % no visu triju darbības programmu ietvaros izmaksātā finansējuma.

Darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" aktivitātes ar reģionālu ietekmi sniedz atbalstu augstākās, profesionālās un speciālās izglītības infrastruktūras attīstībai, neatliekamās medicīniskās palīdzības attīstībai, stacionārās veselības aprūpes infrastruktūras attīstībai, reģionālo autoceļu attīstībai, mazo ostu attīstībai, dzelzceļa transporta sistēmas attīstībai Pierīgā, nacionālas un reģionālas nozīmes kultūras infrastruktūras attīstībai, reģionālo atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstībai, kā arī nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru konkurētspējas veicināšanai. Savukārt aktivitātes ar vietēju ietekmi atbalsta pirmsskolas un vidējās izglītības infrastruktūras attīstību; ģimenes ārstu, veselības centru un alternatīvās aprūpes pakalpojumu attīstību; satiksmes, ūdenssaimniecības, atkritumu apsaimniekošanas un siltumapgādes infrastruktūras attīstību apdzīvotās vietās; ēku siltināšanu un atjaunojamo energoresursu izmantošanu koģenerācijas elektrostaciju attīstībai, kā arī kultūras mantojuma saglabāšanu.

Apskatīto aktivitāšu ietvaros reģionu griezumā izmaksātais finansējums sadalījās visai līdzīgās daļās – 17,1–26,7 % robežās. Lielākais finansējuma apjoms nonāca Rīgas reģionā (26,7 % no kopējā finansējuma) un Latgales reģionā (20,9 %). Salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata periodu (2007.–2009. gads) laika posmā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim Rīgas reģionam piesaistītā finansējuma īpatsvars palielinājās no 22,6 % līdz 26,7 %, bet Zemgales reģionam – iepriekš tas bija reģions ar zemāko finansējuma līmeni – piesaistītā finansējuma īpatsvars pieauga no 13,5 % līdz 17,1 %, ļaujot tam pietuvoties pārējo reģionu rādītājiem.

Izvērtējot reģioniem piesaistīto finansējumu aktivitāšu iedalījumā, secināms, ka Kurzemes, Vidzemes, Latgales un Zemgales reģionam finansiāli ietilpīgās investīcijas (virs 5 milj. latu) tika piesaistītas ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībai, kā arī nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru konkurētspējas veicināšanai, bet Zemgales un Latgales reģionam papildus – augstākās izglītības infrastruktūras attīstībai un Zemgales reģionam – reģionālo atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstībai. Rīgas reģions piesaistīja ievērojamu finansējuma apjomu (virs 10 milj. latu) pirmsskolas un augstākās izglītības infrastruktūras attīstībai, stacionārās veselības aprūpes infrastruktūras attīstībai un onkoloģijas slimnieku radioterapijas ārstēšanas attīstībai, dzelzceļa transporta sistēmas attīstībai Pierīgā, kā arī ūdenssaimniecības infrastruktūras sakārtošanai.

Aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi un aktivitāšu ar vietēja līmeņa ietekmi attiecība starp Rīgas un Zemgales reģionu saņemto finansējuma apjomu bija neliela – attiecīgi 1,6 un 1,9 reizes. Līdz ar to var secināt, ka šī ir vienīgā no darbības programmām, kurā izmaksātais finansējums ir sadalījies starp reģioniem vienlīdzīgi – pārējās darbības programmās Rīgas reģions ir izteikts līderis pēc saņemtā finansējuma apjoma (sk. 125. tabulu).

Plānošanas reģions	Finansējums aktivitātēm ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi		t.sk. finansējums aktivitātēm ar vietēja līmeņa ietekmi	
	kopā, milj.Ls	uz vienu iedz., Ls	kopā, milj.Ls	uz vienu iedz., Ls
Rīgas reģions	138,9	126,7	84,6	77,2
Vidzemes reģions	92,6	396,6	57,3	245,3
Kurzemes reģions	91,1	304,2	47,1	157,2
Zemgales reģions	88,8	317,4	45,6	163,0
Latgales reģions	108,8	320,2	50,5	148,6
Latvijā	**520,2**	**231,4**	**285,1**	**126,8**

125. tabula. ES fondu darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi ieguldījumi plānošanas reģionos laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim.*

* Pēc VARAM sagatavotā ziņojuma „Ziņojums par horizontālo prioritāšu „Teritoriju līdzsvarota attīstība" un „Rīgas starptautiskā konkurētspēja" īstenošanu 2007.–2010. gadā".

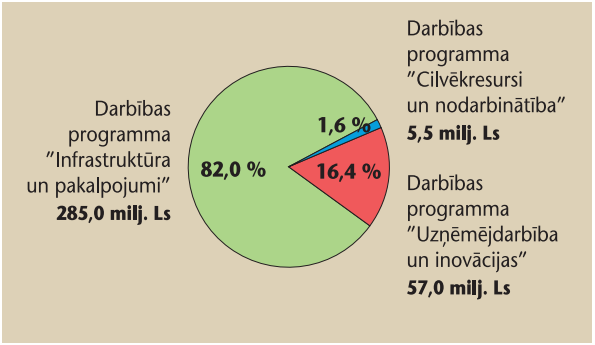
Finansējuma uz vienu iedzīvotāju salīdzinājums aktivitātēs ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi liecina, ka lielāko finansējuma apjomu uz vienu iedzīvotāju piesaistīja Vidzemes reģions (Ls 396,6), savukārt mazāko – Rīgas reģions (Ls 126,7), attiecīgi reģioni ar mazāko un lielāko iedzīvotāju skaitu. Šī atšķirība ir līdzīga kā aktivitātēs ar reģionālā un vietējā līmeņa ietekmi kopā ņemot (starpība 3,1 reizes), tā arī aktivitātēs ar vietējo mērogu (3,2 reizes).

Rīgas reģiona piesaistītais finansējuma īpatsvars ir mazāks par tā iedzīvotāju skaita īpatsvaru, savukārt pārējo reģionu gadījumā – otrādi. Vidējais darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" aktivitāšu ar reģionāla un vietēja līmeņa ietekmi finansējums uz vienu iedzīvotāju valstī ir Ls 231,4, t.sk. aktivitātēs ar vietēja līmeņa ietekmi – Ls 126,8. Lielāku finansējumu uz vienu iedzīvotāju piesaistījuši reģioni ar zemāku teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksu uz vienu iedzīvotāju.

ES fondu ieguldījumi vietējās pašvaldībās

Apskatīto ES fondu aktivitāšu ar vietēja līmeņa ietekmi finansējums laika posmā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim bija 347,5 milj. latu jeb 32,4 % no izmaksātā ES fondu ieguldījumu apjoma.

Ievērojamu īpatsvaru (82,0 %) aktivitāšu ar vietēja līmeņa ietekmi ieguldījumu veidoja darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi" finansējums. Darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas" finansējums bija 16,4 %, savukārt darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība" finansējums – tikai 1,6 % (sk. 117. attēlu).

117. attēls. ES fondu aktivitāšu ar vietēja līmeņa ietekmi ieguldījumi pa darbības programmām laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim.*

ES fondu ieguldījumi republikas pilsētās

Aktivitāšu ar vietēja līmeņa ietekmi finansējums uz vienu iedzīvotāju republikas pilsētās laika posmā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim bija vidēji Ls 92, bet novados – Ls 219.

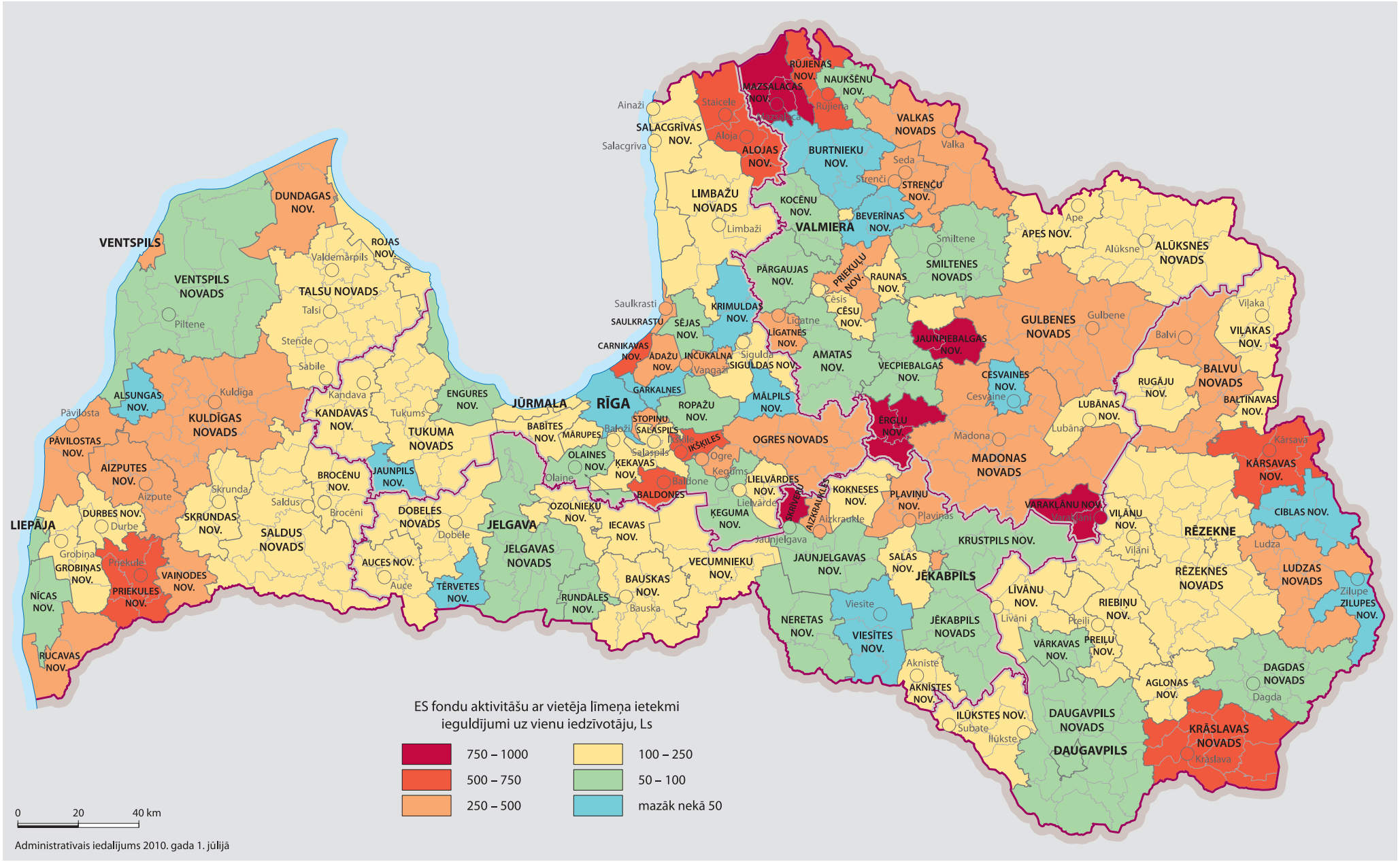
Vislielāko aktivitāšu ar vietēja līmeņa ietekmi finansējuma apjomu republikas pilsētu grupā saņēma Rīga (32,4 milj. latu), kam sekoja Ventspils (21,2 milj. latu), Jelgava (10,7 milj. latu) un Jēkabpils (10,5 milj. latu). Ieguldījumi pārējās republikas pilsētās nepārsniedza 8 milj. latu. Rīgas piesaistītais finansējuma apjoms bija 7,1 reizi lielāks par Rēzeknes piesaistīto finansējumu. Vidējais finansējuma apjoms vienā republikas pilsētā bija 11,7 milj. latu (sk. 126. tabulu un 118. attēlu).

Republikas pilsēta	Darbības programma "Cilvēkresursi un nodarbinātība" kopā, milj.Ls	uz vienu iedz., Ls	Darbības programma "Uzņēmējdarbība un inovācijas" kopā, milj.Ls	uz vienu iedz., Ls	Darbības programma "Infrastruktūra un pakalpojumi" kopā, milj.Ls	uz vienu iedz., Ls	ES fondu aktivitātes ar vietēja līmeņa ietekmi kopā, milj.Ls	uz vienu iedz., Ls
Rīga	1,63	2,3	16,05	22,8	14,71	20,9	32,39	46,0
Daugavpils	0,06	0,6	1,63	15,9	4,15	40,5	5,85	57,1
Jēkabpils	0,16	6,2	0,01	0,5	10,33	393,2	10,51	399,8
Jelgava	0,07	1,1	1,17	18,1	9,46	146,6	10,69	165,8
Jūrmala	0,01	0,2	0,10	1,8	7,59	135,4	7,70	137,4
Liepāja	0,13	1,6	0,11	1,3	6,20	74,3	6,44	77,2
Rēzekne	0,11	3,1	0,00	0,0	4,43	128,0	4,54	131,1
Valmiera	0,06	2,1	0,18	6,5	5,60	207,1	5,83	215,7
Ventspils	0,09	2,0	12,89	303,3	8,27	194,6	21,25	499,9
Kopā	**2,33**	**2,0**	**32,14**	**28,2**	**70,74**	**62,0**	**105,21**	**92,2**

126. tabula. ES fondu aktivitāšu ar vietēja līmeņa ietekmi ieguldījumi republikas pilsētās laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim.*

* Pēc VARAM sagatavotā ziņojuma „Ziņojums par horizontālo prioritāšu „Teritoriju līdzsvarota attīstība" un „Rīgas starptautiskā konkurētspēja" īstenošanu 2007.–2010. gadā".

* Pēc VARAM sagatavotā ziņojuma „Ziņojums par horizontālo prioritāšu „Teritoriju līdzsvarota attīstība" un „Rīgas starptautiskā konkurētspēja" īstenošanu 2007.–2010. gadā".

118. attēls. ES fondu aktivitāšu ar vietēja līmeņa ietekmi ieguldījumi uz vienu iedzīvotāju laika periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim sadalījumā pa pašvaldību teritorijām.*

* VARAM dati

Salīdzinot aktivitāšu ieguldījumus uz vienu iedzīvotāju, vislielāko finansējumu saņēma Ventspils (Ls 499,9), kam sekoja Jēkabpils (Ls 399,8) un Valmiera (Ls 215,7). Rīgas saņemtais finansējums uz vienu iedzīvotāju (Ls 46,0) ierindoja galvaspilsētu republikas pilsētu ranga pēdējā vietā. Ventspils piesaistītais finansējums uz vienu iedzīvotāju 10,9 reizes pārsniedza Rīgas piesaistīto finansējumu.

ES fondu ieguldījumi novados

Aktivitāšu ieguldījumi novados liecina, ka vislielāko finansējuma apjomu saņēma Krāslavas novads (14,4 milj. latu), kam sekoja Madonas novads (12,2 milj. latu), Ogres novads (10,6 milj. latu), Talsu novads (7,9 milj. latu) un Kuldīgas novads (7,1 milj. latu). Vismazāko finansējumu saņēma Alsungas, Beverīnas un Tērvetes novads (attiecīgi 32, 42 un 51 tūkst. latu). Vidējais finansējuma apjoms uz vienu novadu aktivitātēs ar vietēja līmeņa ietekmi bija 2,2 milj. latu.

Vislielāko finansējumu uz vienu iedzīvotāju saņēma Ērgļu novads (Ls 995) un Varakļānu novads (Ls 945), kam sekoja Skrīveru novads (Ls 895), Jaunpiebalgas novads (Ls 879) un Mazsalacas novads (Ls 832). Savukārt vismazāko finansējumu uz vienu iedzīvotāju piesaistīja Burtnieku novads (Ls 9), Beverīnas un Tērvetes novads (Ls 12 katrs) un Garkalnes novads (Ls 19; sk. 118. attēlu).

X LATVIJAS SALĪDZINOŠS RAKSTUROJUMS EIROPAS SAVIENĪBAS DALĪBVALSTU UN BALTIJAS JŪRAS REĢIONA VALSTU VIDŪ

Latvijas attīstības līmenis starptautiskā skatījumā šajā pārskatā raksturots 27 Eiropas Savienības (ES) valstu ietvaros un īpaši Baltijas jūras reģionā ietilpstošo ES valstu vidū. Izmantojot Eiropas Savienības Statistikas biroja (*Eurostat*) datus pamatā par laika periodu no 2007. gada līdz 2010. gadam, valstu salīdzināšana veikta pēc sekojošiem rādītājiem:

- iekšzemes kopprodukts (IKP);
- nodarbinātība un darba meklētāju īpatsvars;
- ilgtspējīgi apsaimniekojamie zemes resursi – lauksaimniecībā izmantojamā zeme un meža zeme;
- autoceļu un dzelzceļa tīkls;
- iedzīvotāju blīvums;
- paredzamais dzīves ilgums.

2010. gada sākumā visā Eiropas Savienībā dzīvoja 501,1 milj. iedzīvotāju – Latvijas iedzīvotāju īpatsvars ES bija tikai 0,45 %. Baltijas jūras reģionā ietilpstošo ES valstu – Dānijas, Vācijas, Polijas, Lietuvas, Latvijas, Igaunijas, Somijas un Zviedrijas – iedzīvotāju kopskaits bija 147,1 milj., un Latvijas iedzīvotāji veidoja 1,5 % no tiem. Pēc teritorijas Latvija aizņem 1,5 % no Eiropas Savienības kopējās platības un 3,9 % no Baltijas jūras reģionā ietilpstošo ES valstu kopplatības.

Ekonomikas izaugsme

Pēc ekonomikas straujas lejupslīdes 2008. un 2009. gadā, 2010. gadā Latvijā notika izmaiņas attīstības gaitā. Gada pirmajā pusē lejupslīde pakāpeniski palēninājās, bet jau gada otrajā pusē ekonomika uzrādīja pirmās izaugsmes pazīmes. 2009. gadā ekonomikas kritums bija -18 %, bet 2010. gadā kopējais ekonomikas sarukums Latvijā jau bija vairs tikai -0,3 %. Tomēr Latvija bija vienīgā no trim Baltijas valstīm un vienīgā visā Baltijas jūras reģionā, kur 2010. gadā ekonomikā vēl turpinājās lejupslīde. Eiropas Savienības ekonomiskajā koptelpā līdzīgā situācijā kā Latvija gan atradās arī tādas valstis kā Īrija, Grieķija, Spānija un Rumānija (sk. 127. tabulu).

Vērtējot IKP uz vienu iedzīvotāju Latvijā, jāatzīst, ka šis rādītājs arī savā maksimumā – 2008. gadā – uz Eiropas Savienības kopējā fona bija salīdzinoši neliels, sasniedzot Ls 7144 jeb 10 200 eiro, proti, tas bija 2,5 reizes mazāks nekā ES vidējais rādītājs. Triju Baltijas valstu vērtējumā Latvijas rādītājs atradās pa vidu – 2008. gadā IKP Igaunijā uz vienu iedzīvotāju bija par 18 % lielāks, Lietuvā – par 6 % mazāks nekā Latvijā. No visām Eiropas Savienības Baltijas jūras piekrastes valstīm visaugstākais šis rādītājs 2008. gadā bija Dānijā – 4,2 reizes lielāks nekā Latvijā (sk. 128. tabulu).

Valsts	2008	2009	2010	2011 (prognoze)
Austrija	2,2	-3,9	2,0	2,4
Beļģija	1,0	-2,8	2,2	2,4
Bulgārija	6,2	-5,5	0,2	2,8
Čehija	2,5	-4,1	2,3	2,0
Dānija	-1,1	-5,2	2,1	1,7
Francija	-0,1	-2,7	1,5	1,8
Grieķija	1,0	-2,0	-4,5	-3,5
Igaunija	-5,1	-13,9	3,1	4,9
Īrija	-3,5	-7,6	-1,0	0,6
Itālija	-1,3	-5,2	1,3	1,0
Kipra	3,6	-1,7	1,0	1,5
Latvija	-4,2	-18,0	-0,3	3,3
Lielbritānija	-0,1	-4,9	1,3	1,7
Lietuva	2,9	-14,7	1,3	5,0
Luksemburga	1,4	-3,6	3,5	3,4
Malta	5,3	-3,4	3,7	2,0
Nīderlande	1,9	-3,9	1,8	1,9
Polija	5,1	1,7	3,8	4,0
Portugāle	0,0	-2,5	1,3	-2,2
Rumānija	7,3	-7,1	-1,3	1,5
Slovākija	5,8	-4,8	4,0	3,5
Slovēnija	3,7	-8,1	1,2	1,9
Somija	0,9	-8,2	3,1	3,7
Spānija	0,9	-3,7	-0,1	0,8
Ungārija	0,8	-6,7	1,2	2,7
Vācija	1,0	-4,7	3,6	2,6
Zviedrija	-0,6	-5,3	5,5	4,2
Vidēji ES	**0,5**	**-4,2**	**1,8**	**1,8**

127. tabula. Iekšzemes kopprodukta pārmaiņas ES dalībvalstīs 2008.–2010. gadā, 2000. gada salīdzināmajās cenās, %.*

Ievērojot faktu, ka no visām ES dalībvalstīm ekonomiskā krīze Latviju pagaidām skārusi visdziļāk, dažu aizvadīto gadu laikā Latvijas atpalicība no attīstītāko valstu tautsaimniecības produktivitātes līmeņa ir būtiski palielinājusies. 2010. gadā Latvijas IKP rādītājs uz vienu iedzīvotāju – 8000 eiro – bija vairs tikai 32,7 % no ES vidējā līmeņa, no Dānijas atpaliekot jau 5,3 reizes, bet, piemēram, no Luksemburgas – 10,3 reizes. Arī atstatums līdz Igaunijas IKP līmenim divu gadu laikā palielinājās 1,15 reizes, un tikai divas jaunākās ES dalībvalstis – Bulgārija un Rumānija – bija ar vēl zemāku reģistrēto IKP līmeni uz vienu iedzīvotāju nekā Latvija.

* *Eurostat* dati.

Valsts	% (Latvija = 100 %) 2007	2008	2009	2010	Eiro uz vienu iedz. 2010
Austrija	353	333	400	424	33 900
Beļģija	339	316	383	405	32 400
Bulgārija	43	46	56	...	...
Čehija	132	139	160	...	...
Dānija	448	417	491	529	42 300
Francija	318	295	357	373	29 800
Grieķija	218	207	254	255	20 400
Igaunija	127	118	126	135	10 800
Īrija	467	397	435	430	34 400
Itālija	280	257	307	320	25 600
Kipra	218	214	259	271	21 700
Latvija	100	100	100	100	8000
Lielbritānija	362	290	309	340	27 200
Lietuva	91	94	96	104	8300
Luksemburga	840	796	934	1026	82 100
Malta	144	140	173	189	15 100
Nīderlande	375	356	422	445	35 600
Polija	88	93	99	116	9300
Portugāle	172	159	194	203	16 200
Rumānija	62	64	67	71	5700
Slovākija	110	117	141	151	12 100
Slovēnija	184	180	211	220	17 600
Somija	366	341	391	420	33 600
Spānija	253	234	279	289	23 100
Ungārija	108	104	113	123	9800
Vācija	318	296	357	383	30 600
Zviedrija	397	354	382	461	36 900
Vidēji ES	**269**	**246**	**288**	**306**	**24 500**

128. tabula. Iekšzemes kopprodukts ES dalībvalstīs 2007.–2010. gadā, faktiskajās cenās uz vienu iedzīvotāju.*

Valsts	Latvija = 100 % 2007	2008	2009	2007 = 100 % 2008	2009
Austrija	221	221	240	101	95
Beļģija	208	204	225	100	95
Bulgārija	73	77	...	108	...
Čehija	143	143	157	102	96
Dānija	220	218	233	101	93
Francija	194	189	208	99	94
Grieķija	165	167	181	103	97
Igaunija	124	121	123	98	87
Īrija	265	236	244	90	81
Itālija	186	184	200	100	94
Kipra	166	173	190	106	100
Latvija	100	100	100	101	88
Lielbritānija	209	204	217	99	91
Lietuva	106	109	106	104	88
Luksemburga	494	496	524	102	93
Malta	139	138	156	101	98
Nīderlande	238	238	252	101	93
Polija	98	100	117	104	105
Portugāle	141	138	154	99	96
Rumānija	75	83	89	113	105
Slovākija	122	128	141	106	101
Slovēnija	159	162	170	103	94
Somija	211	209	218	101	91
Spānija	188	184	199	99	93
Ungārija	112	115	125	104	98
Vācija	208	206	225	100	95
Zviedrija	224	218	230	99	90
Vidēji ES	**180**	**178**	**193**	**100**	**94**

129. tabula. Iekšzemes kopprodukts pēc pirktspējas līmeņa (PSL) uz vienu iedzīvotāju ES dalībvalstīs 2007.–2009. gadā, %.*

Eurostat rēķinātais pirktspējas līmenis (PSL)** ļauj ievērtēt arī atšķirīgo cenu līmeņu ietekmi uz iedzīvotāju labklājību dažādās valstīs. Šādi vērtējot, Latvija no ES vidējā līmeņa 2009. gadā atpalika 1,9 reizes. Lietuvas, Igaunijas un Polijas rādītāji bija 1,1–1,2 reizes augstāki nekā Latvijā, bet pārējās Baltijas jūras reģiona valstīs – Dānijā, Zviedrijā, Somijā un Vācijā – šis rādītājs bija visai līdzsvarots – aptuveni 2,2–2,3 reizes lielāks nekā Latvijā (sk. 129. tabulu).

Latvija Eiropas Savienības kontekstā izceļas ar vislielākajām IKP reģionālajām atšķirībām NUTS 3*** teritoriju līmenī. Par visām ES dalībvalstīm dati ir pieejami vien par 2007. gadu – tie liecina, ka Latvijā dispersijas līmenis ir augstākais visā ES teritorijā. Tas 2007. gadā bija 45,6 % – salīdzinājumam ES vidējais līmenis bija 32,7 % un Zviedrijas, valsts ar zemāko dispersiju, līmenis – 14,4 %. Igaunijā reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersija – 41,6 % – bija ļoti tuva Latvijas līmenim.

2008. gadā šis rādītājs Latvijā bija 45,2 % – tātad, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersija samazinājās par 0,4 procentpunktiem. Laikā no 2004. gada līdz 2007. gadam Latvijā šis rādītājs kopumā samazinājās par 7,2 procentpunktiem, kamēr Igaunijā tas palika visai nemainīgs. Lietuvā reģioni attīstījušies līdzsvarotāk – dispersijas rādītājs (28,9 %) ir labāks nekā vidēji ES, taču vērojama pretēja tendence nekā Latvijā: triju gadu laikā – no 2004. līdz 2007. gadam – rādītājs par vairāk nekā 5 procentpunktiem pieauga (sk. 119. attēlu).

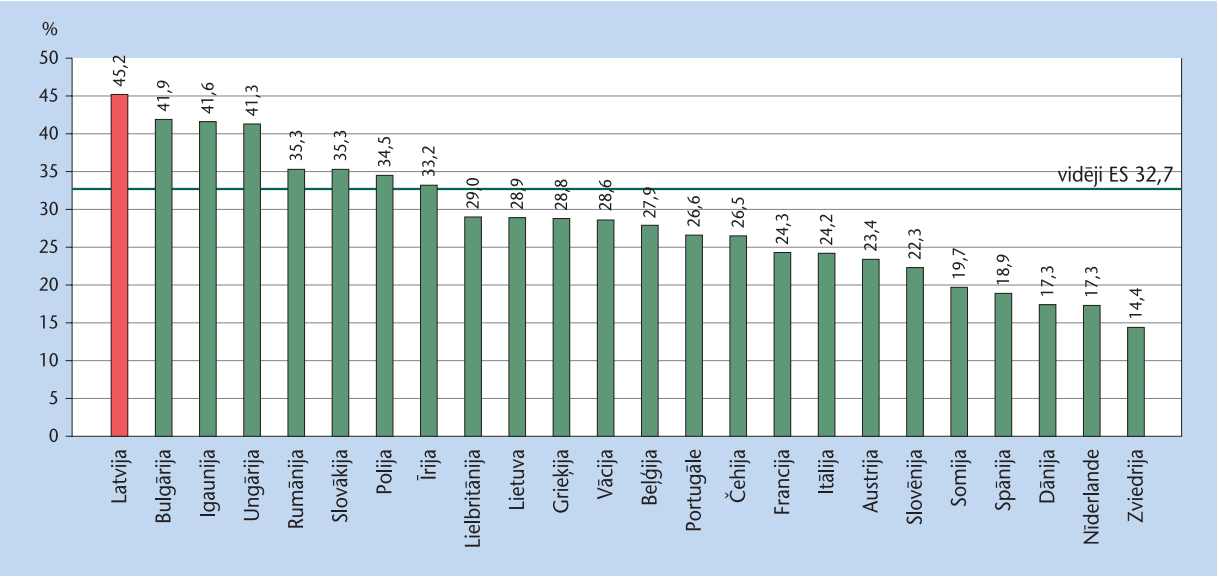
Vērtējot reģionālās atšķirības Baltijas jūras reģiona valstīs kā standartnovirzi uz valstu vidējo rādītāju fona 2008. gadā – tas ir pēdējais gads, par kuru pieejama informācija reģionālajā līmenī šajā valstu grupā, – redzams, ka Latvija ir valsts ar salīdzinoši zemu IKP vidējo līmeni uz vienu iedzīvotāju – 2008. gadā zemāks līmenis bija vien Polijā un Lietuvā. Vienlaikus Latvija ir arī valsts ar vienu no lielākajām relatīvajām standartnovirzēm – 2008. gadā tā bija 52 % no vidējā rādītāja. Augstāka tā bija vienīgi Somijā (55 %), līdzīga Polijā (51 %), bet Latvijai abās tuvākajās kaimiņvalstīs – būtiski mazāka (Igaunijā 42 %, Lietuvā vien 35 %, sk. 120. attēlu).

* *Eurostat* dati.

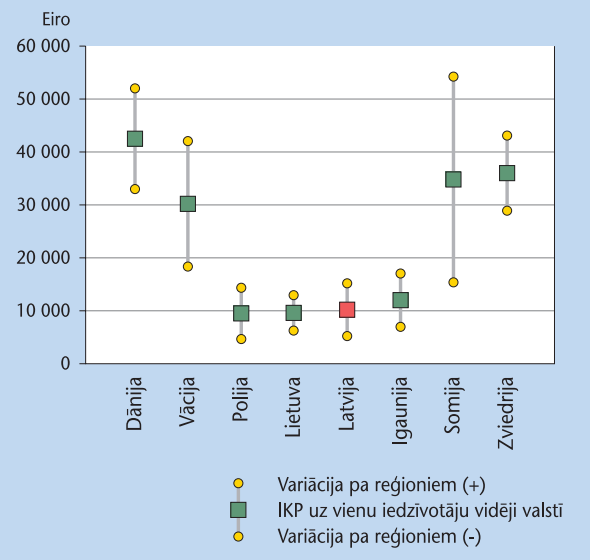
** Mākslīga kopēja valūtas vienība, ko Eiropas Savienībā izmanto ekonomikas summāro rādītāju apjoma izteikšanai, lai veiktu telpiskus salīdzinājumus tādā veidā, kas ļauj likvidēt cenu atšķirības dalībvalstīs. Angļu valodā to dēvē par *Purchasing Power Standard* (PPS).

*** NUTS 3 līmenim Latvijā atbilst statistiskie reģioni – Rīga, Pierīgas reģions, Vidzemes reģions, Kurzemes reģions, Zemgales reģions un Latgales reģions.

* Aprēķini pēc *Eurostat* datiem.

119. attēls. Reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersija ES dalībvalstīs NUTS 3 līmenī 2007. gadā (dati par Latviju – 2008. gadā).*

*120. attēls. Baltijas jūras reģiona valstu vidējais IKP 2008. gadā un tā variācija NUTS 3 līmenī, vērtēta kā standartnovirze no vidējā rādītāja, eiro uz vienu iedzīvotāju, faktiskajās cenās**.*

Diemžēl nav pamata uzskatīt, ka turpmākajos divos gados notikušais IKP sarukums būs uzlabojis Latvijas pozīcijas iekšējā reģionālajā nesabalansētībā. Dziļākais kritums Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju bija 2009. gadā, kad tas faktiskajās cenās samazinājās par 21 procentpunktu, bet, piemēram, Somijā IKP samazinājums uz vienu iedzīvotāju 2009. gadā bija par 10 procentpunktiem, savukārt Polijā tas pat pieauga par 5 procentpunktiem.

Par galveno Latvijas IKP krituma iemeslu skaidri var nosaukt valsts tautsaimniecības strukturālo konkurētnespēju starptautiskajā mērogā, kā rezultātā Latvijā nodarbināto efektīvais skaits divu gadu laikā samazinājās par 18 procentpunktiem. Tomēr strādājošo tautsaimnieciskās produktivitātes palielināšanās 2010. gadā par 4 procentpunktiem – gandrīz līdz 2008. gada līmenim – vieš cerības, ka krīzes dziļākais punkts Latvijā ir pārvarēts, un tautsaimniecības izaugsme ir skaidri atkarīga no darbavietu skaita palielināšanās, bet reģionālās attīstības sabalansēšana – no šo jauno darbavietu atrašanās vietas.

Iedzīvotāji un nodarbinātība

Iedzīvotāju labklājības pamatā ir daudzi apstākļi – valsts dabas bagātības un to pieejamība, augsts zināšanu līmenis un darba produktivitāte, laba tirgus pieejamība –, tomēr būtiskākais ir nodarbināto īpatsvars ekonomiski aktīvajā iedzīvotāju daļā, kas raksturo kādas teritorijas racionāli pieejamā darbaspēka izmantošanas pakāpi. To var vērtēt arī kā faktiski nodarbināto iedzīvotāju īpatsvaru kopējā iedzīvotāju skaitā – šis rādītājs raksturo iedzīvotāju faktisko piedalīšanos sabiedriskās bagātības radīšanā un patēriņa attiecībās, pieņemot, ka katrs atradis nodarbinātību atbilstoši savu spēju un vēlmju robežām.

Lietojot pēdējā minētā rādītāja apgrieztu rādītāju, tiek iegūta nodarbināto ekonomiskā slodze – valsts iedzīvotāju skaits, kas ar savu darbu jāuztur katram nodarbinātajam. To nosaka gan iedzīvotāju demogrāfiskā struktūra – ekonomiski aktīvo iedzīvotāju daudzums kopējā skaitā, gan iedzīvotāju vēlme un iespējas strādāt, ko raksturo pieejamais darbavietu skaits.

Latvija vēl 2008. gadā piederēja pie ES ekonomiskās koptelpas *darbīgākajām* valstīm – mazāka nodarbināto ekonomiskā slodze nekā Latvijā bija vien Nīderlandē, Dānijā, Kiprā, Zviedrijā un Austrijā, turklāt pēdējās trijās valstīs, tāpat kā Igaunijā, Portugālē un Slovēnijā – praktiski tāda pati kā Latvijā.

Ekonomiskā krīze ieviesa savas pārmaiņas. Latvijā bija vislielākais ekonomiskās slodzes pieaugums Eiropas

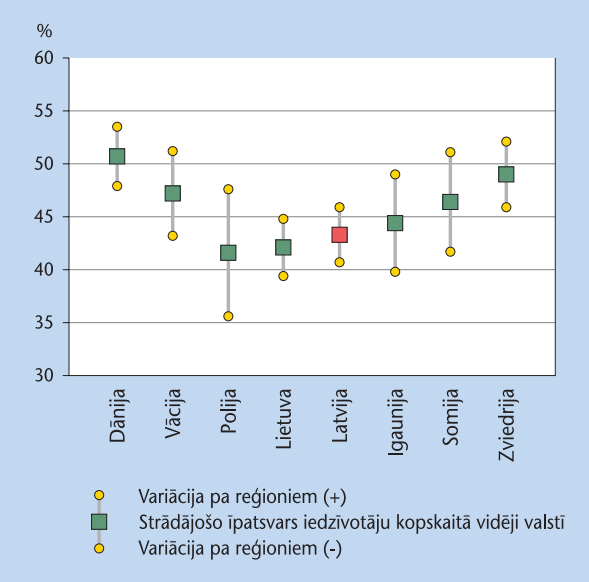
* *Eurostat* dati. Nav ietverti dati par Kipru, Luksemburgu un Maltu.
** Aprēķini pēc *Eurostat* datiem.

Savienībā – divu gadu laikā tā palielinājās 1,18 reizes, kā rezultātā Latvija ar rādītāju 2,39 iedzīvotāji uz vienu nodarbināto nokļuva zem ES vidējā rādītāja – mazāk produktīvi strādājošo Eiropas Savienības valstu grupā. 2010. gadā pēc šī rādītāja Latvija atradās pa vidu Baltijas tuvākajām kaimiņvalstīm, bet nu jau būtiski atpalika no Zviedrijas, Somijas un Dānijas – valstīm, kurās ekonomiskās slodzes pieaugums pēdējo gadu laikā bija salīdzinoši neliels (sk. 130. tabulu).

Valsts	Iedzīvotāji uz vienu nodarbināto 2008	2009	2010	2010.g. pret 2008.g., %
Austrija	2,01	2,02	2,02	100,5
Beļģija	2,41	2,44	2,43	100,8
Bulgārija	2,27	2,34	2,48	109,3
Čehija	2,08	2,13	2,15	103,4
Dānija	1,92	1,99	2,04	106,3
Francija	2,35	2,38	2,39	101,7
Grieķija	2,36	2,40	2,48	105,1
Igaunija	2,04	2,24	2,34	114,7
Īrija	2,11	2,33	2,43	115,2
Itālija	2,54	2,60	2,63	103,5
Kipra	1,98	2,00	2,00	101,0
Latvija	2,02	2,30	2,39	118,3
Lielbritānija	2,05	2,10	2,11	102,9
Lietuva	2,21	2,37	2,46	111,3
Luksemburga	2,31	2,22	2,21	95,7
Malta	2,56	2,56	2,52	98,4
Nīderlande	1,88	1,89	1,95	103,7
Polija	2,35	2,34	2,34	99,6
Portugāle	2,04	2,10	2,14	104,9
Rumānija	2,30	2,32	2,32	100,9
Slovākija	2,22	2,29	2,34	105,4
Slovēnija	2,04	2,08	2,12	103,9
Somija	2,09	2,16	2,18	104,3
Spānija	2,24	2,42	2,48	110,7
Ungārija	2,55	2,61	2,61	102,4
Vācija	2,09	2,09	2,08	99,5
Zviedrija	2,00	2,07	2,06	103,0
Vidēji ES	**2,21**	**2,26**	**2,28**	**103,2**

130. tabula. Nodarbināto ekonomiskā slodze ES dalībvalstīs 2008.–2010. gadā.*

Ekonomisko slodzi vērtējot NUTS 3 teritoriju līmenī, Latvijas rādītāji Baltijas jūras reģionā nav visnegatīvākie. Par Latviju zemāks strādājošo iedzīvotāju īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā 2009. gadā (pēdējais gads ar pieejamu informāciju par nodarbinātības rādītājiem NUTS 3 teritoriju līmenī šajā valstu grupā) bija gan Polijā, gan Lietuvā, bet Igaunijā rādītājs bija vien nedaudz labāks nekā Latvijā. Savukārt, vērtējot reģionālās atšķirības – izmantojot jau augstāk aprakstīto standartnovirzi – Latvija 2009. gadā pēc ekonomiskās slodzes rādītāja atradās līderpozīcijās reģionālajā izlīdzinātībā. Lielākās atšķirības pēc šī rādītāja bija Polijā, no kuras daudz neatpalika arī Somija, Vācija un Igaunija. Arī teritoriālās attīstības sabalansētības ziņā vadošajās Baltijas jūras reģiona valstīs Dānijā, Zviedrijā un Lietuvā nodarbināto ekonomiskās slodzes atšķirības bija lielākas nekā Latvijā (sk. 121. attēlu).

121. attēls. Strādājošo īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā Baltijas jūras reģiona valstīs 2009. gadā, %, un tā variācija NUTS 3 līmenī, vērtēta kā standartnovirze no vidējā rādītāja, procentpunkti.*

Nodarbinātība nav tikai ekonomiska kategorija – ar nepietiekamām nodarbinātības iespējām saistītais bezdarbs ir arī sociāla problēma. No starptautiski pieejamajiem un savstarpēji salīdzināmajiem rādītājiem bezdarbu vislabāk raksturo darba meklētāju** īpatsvars, ko aprēķina ekonomiski aktīvo iedzīvotāju*** kopskaitā (šo rādītāju sauc arī par reģistrēto bezdarba līmeni). Pārskata periodā ES ekonomiskajā koptelpā zemākais darba meklētāju īpatsvars bija 2008. gadā, tomēr Latvijā, tāpat kā vēl vairākās no ekonomiskās krīzes vispirms cietušajās valstīs – Igaunijā, Lietuvā un Ungārijā – zemākais darba meklētāju īpatsvars tika reģistrēts 2007. gadā (sk. 131. tabulu).

Darba meklētāju īpatsvara izmaiņas 2007.–2010. gada periodā lieliski raksturo ekonomiskās krīzes dziļumu dažādās Eiropas Savienības valstīs. Latvijā darba meklētāju īpatsvars palielinājās par 12,7 procentpunktiem, un lielāks pieaugums ES valstu vidū bija vien Lietuvā, kur tas sasniedza 13,5 procentpunktus. Latvija Baltijas jūras reģiona valstu kopā kļuva par valsti ar augstāko darba meklētāju īpatsvaru (18,7 % 2010. gadā), bet visā Eiropas Savienības koptelpā augstāks rādītājs bija vēl tikai Spānijā (20,1 %). Tomēr, jāatzīst – arī Igaunija un Lietuva

* Aprēķini pēc *Eurostat* datiem.

* Aprēķini pēc *Eurostat* datiem.

** Darba meklētāji ir visas tās personas vecumā no 15 līdz 74 gadiem, kas ir bez darba tajā nedēļā, par kuru tiek norādīti dati, ir gatavas sākt strādāt tuvāko divu nedēļu laikā un ir aktīvi meklējušas darbu pēdējo četru nedēļu laikā vai jau ir atradušas darbu un sāks strādāt tuvāko triju mēnešu laikā.

*** Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji ir nodarbinātās personas un personas, kas aktīvi meklē darbu.

Valsts	2007	2008	2009	2010	2010-min.(2007...2009) procentpunkti
Austrija	4,4	3,8	4,8	4,4	0,6
Beļģija	7,5	7,0	7,9	8,3	1,3
Bulgārija	6,9	5,6	6,8	10,2	4,6
Čehija	5,3	4,4	6,7	7,3	2,9
Dānija	3,8	3,3	6,0	7,4	4,1
Francija	8,4	7,8	9,5	9,7	1,9
Grieķija	8,3	7,7	9,5	12,6	4,9
Igaunija	4,7	5,5	13,8	16,9	12,2
Īrija	4,6	6,3	11,9	13,7	9,1
Itālija	6,1	6,7	7,8	8,4	2,3
Kipra	4,0	3,6	5,3	6,5	2,9
Latvija	6,0	7,5	17,1	18,7	12,7
Lielbritānija	5,3	5,6	7,6	7,8	2,5
Lietuva	4,3	5,8	13,7	17,8	13,5
Luksemburga	4,2	4,9	5,1	4,5	0,3
Malta	6,4	5,9	7,0	6,8	0,9
Nīderlande	3,6	3,1	3,7	4,5	1,4
Polija	9,6	7,1	8,2	9,6	2,5
Portugāle	8,1	7,7	9,6	11,0	3,3
Rumānija	6,4	5,8	6,9	7,3	1,5
Slovākija	11,1	9,5	12,0	14,4	4,9
Slovēnija	4,9	4,4	5,9	7,3	2,9
Somija	6,9	6,4	8,2	8,4	2,0
Spānija	8,3	11,3	18,0	20,1	11,8
Ungārija	7,4	7,8	10,0	11,2	3,8
Vācija	8,7	7,5	7,8	7,1	-0,4
Zviedrija	6,1	6,2	8,3	8,4	2,3
Vidēji ES	**7,2**	**7,1**	**9,0**	**9,6**	**2,5**

131. tabula. Darba meklētāju īpatsvars ES dalībvalstīs 2007.–2010. gadā, %.*

(attiecīgi – 16,9 % un 17,8 % 2010. gadā) darba meklētāju īpatsvara ziņā uz pārējo Eiropas Savienības valstu fona atrodas ļoti līdzīgā situācijā kā Latvija.

Teritorijas zemes resursi – lauksaimniecības zeme, meži

Vērtējot ilgtspējīgā saimniekošanā pieejamos dabas resursus – lauksaimniecībā izmantojamo zemi un mežus – Latvija Eiropas koptelpā ir salīdzinoši tuva citām ES ziemeļaustrumu reģiona valstīm.

Lai gan Latvijā ir salīdzinoši zems lauksaimniecības zemes īpatsvars kopējā teritorijā – tas sastāda tikai 28,4 % (salīdzinājumam – 41,7 % ES vidēji, 62,5 % Dānijā, 62,2 % Ungārijā), nelielais iedzīvotāju skaits Latviju padara par vienu no ar šo resursu labāk nodrošinātajām valstīm ES koptelpā. Latvijā uz katru iedzīvotāju 2009. gadā bija 0,81 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kas bija otrais augstākais rādītājs aiz Īrijas (0,94 ha/iedz). Lietuvā šis rādītājs (0,80 ha/iedz.) gan bija praktiski identisks Latvijas rādītājam.

Latvijas un Lietuvas rādītāji vairāk nekā divas reizes pārsniedz ES vidējo nodrošinājumu ar lauksaimniecības zemēm – ES vidējais rādītājs 2009. gadā bija 0,36 ha/iedz. Šis apstāklis, ievērojot arī salīdzinoši mēreno klimatu, skaidri iezīmē vienu no Latvijas tautsaimniecības potenciāliem – lauksaimniecības produktu ražošanu gan pašu patēriņam, gan eksportam. Vērtējot Latvijas pozīciju Baltijas jūras reģiona valstu kopā, arī redzama Latvijas salīdzinošā priekšrocība lauksaimniecības ražošanas resursu pieejamībā – Dānijā vidējais nodrošinājums ar lauksaimniecības zemēm ir aptuveni 0,5 ha/iedz., Somijā un Polijā – aptuveni 0,4 ha/iedz., bet, piemēram, Zviedrijā un Vācijā tas ir vēl 1,5–2 reizes mazāks. Paaugstinot lauksaimniecības nozares tehnoloģisko produktivitāti, Latvija savu potenciālu var pārvērst arī reālā ieguvumā.

Arī meža resursu pieejamībā Latvija pieder pie salīdzinoši nodrošinātākajām ES dalībvalstīm. Latvijā ir četras reizes lielākas meža platības nekā Beļģijā un tikai 3,5–4,5 reizes mazākas nekā pēc teritorijas lielākajās ES valstīs Francijā, Spānijā un Vācijā. Protams, meža kopplatības Latvijā ir daudzkārt mazākas nekā Zviedrijā un Somijā – attiecīgi 9 un 7 reizes mazākas. Rēķinot uz vienu iedzīvotāju, Latvija mežu pieejamībā (1,49 ha/iedz.) ir 4. vietā ES – bez Somijas un Zviedrijas vairāk mežu uz vienu iedzīvotāju ir arī Igaunijā – 2009. gadā

Valsts	Lauksaimniecībā izmantojamā zeme: tūkst. ha	% no valsts kopplat.	ha/iedz.	Meža zeme: tūkst. ha	% no valsts kopplat.	ha/iedz.
Austrija	3169	37,8	0,38	3942	47	0,47
Beļģija	1365	44,7	0,13	794	26	0,07
Bulgārija	5101	46,0	0,67	3807	34	0,50
Čehija	3546	45,0	0,34	2997	38	0,29
Dānija	2695	62,5	0,49	776	18	0,14
Francija	29 385	58,1	0,46	16 172	32	0,25
Grieķija	3819	28,9	0,34	4355	33	0,39
Igaunija	802	17,7	0,60	2488	55	1,86
Īrija	4190	59,6	0,94	843	12	0,19
Itālija	13 338	44,3	0,22	9944	33	0,17
Kipra	148	16,0	0,19	175	18	0,22
Latvija	1833	28,4	0,81	3359	52	1,49
Lielbritānija	17 709	72,5	0,29	3662	15	0,06
Lietuva	2689	41,2	0,80	2416	37	0,72
Luksemburga	131	50,6	0,27	93	36	0,19
Malta	10	32,6	0,02	0,3	0,9	0,00
Nīderlande	1921	51,4	0,12	448	12	0,03
Polija	15 625	50,0	0,41	10 318	33	0,27
Portugāle	3684	40,1	0,35	4228	46	0,40
Rumānija	13 745	57,7	0,64	6603	28	0,31
Slovākija	1930	39,4	0,36	2256	46	0,42
Slovēnija	469	23,1	0,23	1277	63	0,63
Somija	2296	6,8	0,43	23 013	68	4,32
Spānija	23 105	45,7	0,50	16 172	32	0,35
Ungārija	5783	62,2	0,58	2140	23	0,21
Vācija	16 890	47,3	0,21	12 142	34	0,15
Zviedrija	3067	6,8	0,33	29 720	66	3,21
Vidēji ES	**178 443**	**41,7**	**0,36**	**164 138**	**38**	**0,33**

132. tabula. Ilgtspējīgi apsaimniekojamo zemes resursu struktūra ES dalībvalstīs 2009. gadā.*

* *Eurostat* dati.

* Aprēķini pēc *Eurostat* datiem.

attiecīgi 4,32 ha, 3,21 ha un 1,86 ha. Tomēr arī Latvijas rādītājs, salīdzinot ar 0,33 ha/iedz. vidēji ES un, piemēram, 0,07 ha/iedz. Beļģijā, 0,03 ha/iedz. Nīderlandē, 0,06 ha/iedz. Lielbritānijā vai 0,15 ha/iedz. Vācijā norāda, ka mežu nozarei ir labs tautsaimnieciskais eksporta potenciāls (sk. 132. tabulu).

Infrastruktūra

Autoceļu tīkls

Salīdzinoši zemais teritorijas apdzīvotības līmenis līdz ar priekšrocībām – pieejamiem ilgtspējīgi apsaimniekojamiem zemes resursiem, Latvijai rada arī papildus izdevumus – katram cilvēkam ir jāuztur lielāks ceļu garums. Latvijā 2009. gadā uz vienu iedzīvotāju bija 31 m garš ceļa posms.

133. tabulā apkopotie rādītāji liecina, ka, salīdzinājumā ar citām ES valstīm (par kurām pieejama salīdzināma informācija), katram Latvijas iedzīvotājam jāuztur 6 reizes garāks autoceļu tīkls nekā, piemēram, Čehijā, 3 reizes – nekā Polijā, 2,5 reizes – nekā Dānijā, 1,5 reizes – nekā Īrijā. Ja salīdzina tautsaimniecības produktivitāti šajās valstīs, iekļauj Latvijas nepastāvīgo ziemu ietekmi uz kopumā salīdzinoši purvainās teritorijās būvētajiem ceļiem, kļūst saprotami iemesli, kādēļ ceļu atjaunošana un uzturēšana ir Latvijas ekonomikas problēma, kas vēl tikai gaida risinājumu. Salīdzinājumam dati par Latvijas kaimiņvalstīm – Igaunijā katram iedzīvotājam ir jāuztur Eiropas Savienībā visgarākais ceļa posms – 44 m jeb 1,4 reizes garāks ceļu tīkls nekā Latvijā, bet Lietuvā – 24 m garš ceļa posms. Jāpiezīmē, ka Latvija ir viena no retajām ES dalībvalstīm bez reģistrētiem ātrgaitas maģistrāļu kilometriem – Igaunijā tādu ir 100 km, bet Lietuvā – 309 km.

Valsts	Visi ceļi km	Visi ceļi km/km²	Visi ceļi km/1000 iedz.	t.sk. ātrgaitas maģistrāles, km
Austrija	110 206	1,31	13	1697
Čehija	55 719	0,71	5	729
Dānija**	73 331	1,70	13	1128
Francija	1 041 172	2,06	16	11 163
Igaunija	58 400	1,29	44	100
Īrija**	96 439	1,37	22	423
Itālija**	183 705	0,61	3	6629
Kipra	12 380	1,34	16	257
Latvija	69 574	1,08	31	0
Lielbritānija	419 675	1,72	7	3674
Lietuva	81 331	1,25	24	309
Luksemburga	2880	1,11	6	152
Malta	3096	9,80	7	0
Nīderlande	136 827	3,66	8	2631
Polija	384 830	1,23	10	849
Rumānija	81 713	0,34	4	321
Slovākija	43 888	0,89	8	400
Slovēnija	38 925	1,92	19	763
Somija	79 079	0,23	15	765
Spānija	165 416	0,33	4	14 023
Ungārija	197 548	2,12	20	1273
Zviedrija	98 485	0,22	11	1886

133. tabula. Autoceļi atsevišķās ES dalībvalstīs 2009. gadā.*

* Aprēķini pēc *Eurostat* datiem.
** 2008. gadā.

Dzelzceļi

Vērtējot valsts apgādātību ar dzelzceļa tīkliem, Latvija ES kontekstā izceļas ar zemu reģistrētā dzelzceļa tīkla blīvumu – tāpat kā kaimiņvalstī Lietuvā un arī Zviedrijā un Somijā tas ir 0,03 km/km². Tomēr, vērtējot pēc dzelzceļa tīkla nodrošinājuma km uz 1000 iedzīvotājiem, Latvijas rādītāji atrodas virs vidējā ES koptelpā. Par Latvijas nepilno vienu metru (0,98 m) dzelzceļa uz katru iedzīvotāju vairāk ir Zviedrijā (1,67 m), Somijā (1,66 m), Igaunijā (1,62 m), Čehijā (1,50 m), kā arī vēl dažās citās valstīs (sk. 134. tabulu).

Valsts	km	km/km²	km/1000 iedz.
Beļģija	6283	0,21	0,58
Bulgārija	5888	0,05	0,77
Čehija	15 677	0,20	1,50
Grieķija	3062	0,02	0,27
Igaunija	2166	0,05	1,62
Itālija	23 835	0,08	0,40
Latvija	2206	0,03	0,98
Lielbritānija	31 119	0,13	0,51
Lietuva	2182	0,03	0,65
Luksemburga	275	0,11	0,56
Polija	38 132	0,12	1,00
Rumānija	20 520	0,09	0,95
Slovākija	3623	0,07	0,67
Slovēnija	2187	0,11	1,08
Somija	8847	0,03	1,66
Vācija	70 557	0,20	0,86
Zviedrija	15 487	0,03	1,67

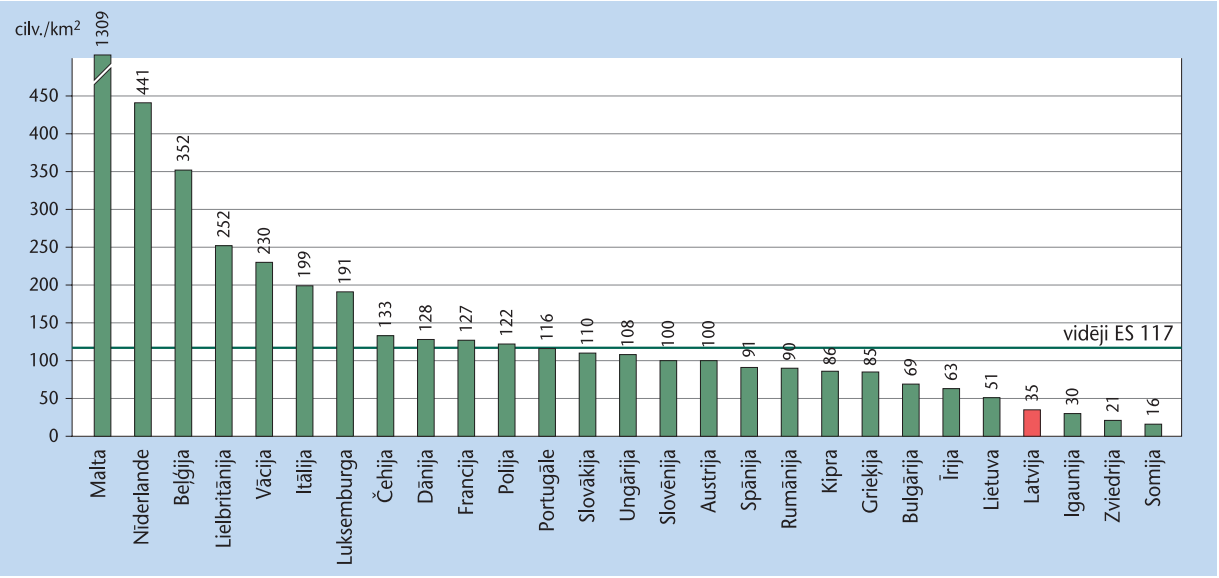
134. tabula. Dzelzceļa tīkls atsevišķās ES dalībvalstīs 2009. gadā.*

* Aprēķini pēc *Eurostat* datiem.

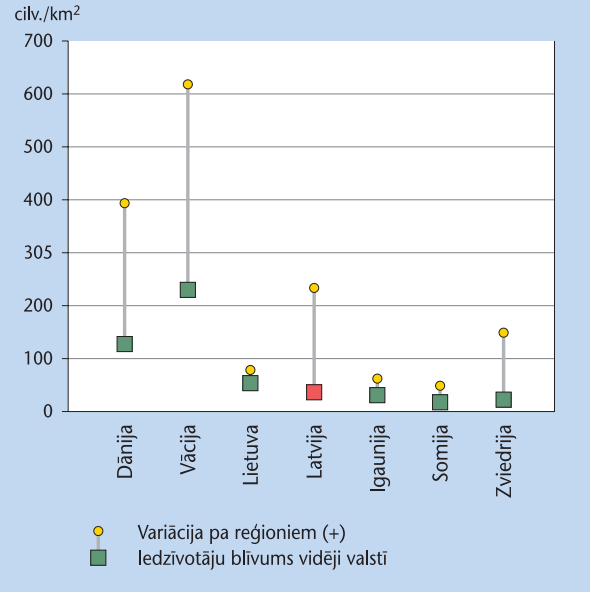
Apdzīvotība

Iedzīvotāju blīvuma ziņā Latvija ar 35 iedzīvotājiem uz vienu km² ir skaidri piederīga ES ziemeļaustrumu reģionam – zemāks iedzīvotāju blīvums ir vienīgi Somijā, Zviedrijā un Igaunijā. Lietuvā iedzīvotāju blīvums ir 1,4 reizes lielāks nekā Latvijā. ES vidējais rādītājs (117 iedz./km²), ap kuru virknējas vairākas valstis, to skaitā Centrāleiropas valstis Polija, Čehija, Slovākija, Ungārija, Austrija, ir 3,3 reizes lielāks nekā Latvijā. Ar zemo iedzīvotāju blīvumu saistīta virkne augstāk raksturoto Latvijas attīstības sociālekonomisko un dabas resursu pieejamības faktoru (sk. 122. attēlu).

Vērtējot Baltijas jūras reģiona teritoriju NUTS 3 līmenī, izmantojot standartnovirzi, kas svērta pēc teritoriju platības, Latvijā teritoriju atšķirības ir ļoti lielas – lielākās

122. attēls. Iedzīvotāju blīvums ES dalībvalstīs 2008. gadā.*

*123. attēls. Iedzīvotāju blīvums Baltijas jūras reģiona valstīs 2008. gadā un tā variācija NUTS 3 līmenī, vērtēta kā standartnovirze no vidējā rādītāja, iedz./km²**.*

visā Baltijas jūras reģionā (Polija šajā novērtējumā datu trūkuma dēļ gan nav iekļauta). Reģionālo atšķirību variācija 2009. gadā Latvijā bija 197 iedz./km², kas 5,4 reizes pārsniedz valsts vidējo rādītāju. Arī Dānijā un Vācijā ir lielas šī rādītāja atšķirības, bet tā vērtēšanā jāievēro piesardzība – lielās atšķirības nosaka par atsevišķām NUTS 3 teritorijām izdalītās lielās pilsētas, piemēram, Latvijā – Rīga, Dānijā – Kopenhāgena. Šo pilsētu izdalīšana atsevišķās statistiskajās uzskaites vienībās ir pamatota gan no uzskaites, gan no pārvaldības aspekta, bet vienlaikus jāņem vērā to loma un ietekme visas valsts teritorijas attīstībā. Rīga ar 704 tūkst. iedzīvotāju, kas ir 31 % no valsts iedzīvotāju kopskaita un vairāk par 2300 iedzīvotājiem uz vienu km² ir relatīvi ļoti koncentrēta vienība. Lietuvā un Igaunijā ap galvaspilsētām izveidoto NUTS 3 teritoriju apdzīvotības blīvums nepārsniedz attiecīgi 90 un 120 cilv./km² (sk. 123. attēlu).

Valsts	2007	2008	2009
Austrija	79,6	79,9	79,8
Beļģija	79,2	79,1	79,4
Bulgārija	72,7	73,0	73,4
Čehija	76,3	76,6	76,6
Dānija	77,7	78,1	78,3
Francija	80,6	80,7	80,9
Grieķija	78,7	79,2	79,5
Igaunija	72,5	73,7	74,5
Īrija	79,0	79,5	79,2
Itālija	80,9	81,2	81,4**
Kipra	79,4	80,1	80,4
Latvija	70,8	72,0	72,8
Lielbritānija	79,2	79,3	79,8
Lietuva	70,3	71,3	72,5
Luksemburga	78,7	79,8	80,0
Malta	79,4	79,4	79,8
Nīderlande	79,7	79,8	80,2
Polija	74,8	75,1	75,3
Portugāle	78,4	78,6	78,9
Rumānija	73,1	73,2	73,3
Slovākija	74,0	74,4	74,7
Slovēnija	77,6	78,3	78,5
Somija	78,8	79,1	79,3
Spānija	80,3	80,7	81,0
Ungārija	73,0	73,6	73,8
Vācija	79,4	79,5	79,6
Zviedrija	80,3	80,5	80,7
Vidēji ES	**78,5**	**78,8**	**80,1****

135. tabula. Paredzamais dzīves ilgums vienu gadu vecam bērnam ES dalībvalstīs 2007.–2009. gadā, dzīves gadi.*

* *Eurostat* dati.
** Aprēķini pēc *Eurostat* datiem.

* *Eurostat* dati.
** Novērtējums.

Dzīves ilgums

Paredzamais dzīves ilgums vienu gadu vecam bērnam Latvijā ir pastāvīgi un visai strauji pieaugošs rādītājs – laikā no 2007. gada līdz 2009. gadam tas palielinājās par diviem dzīves gadiem, sasniedzot 72,8 gadus. Tomēr Latvijas rādītājs ir otrs zemākais ES valstu vidū, būtiski atpaliekot no ES vidējā rādītāja, kas 2009. gadā jau pārsniedza 80 gadus. Viszemākais vienu gadu veca bērna paredzamais dzīves ilguma rādītājs Eiropas Savienībā ir Lietuvā – 2009. gadā 72,5 dzīves gadi jeb par 0,3 gadiem mazāks nekā Latvijā, bet rādītāja pieauguma temps Lietuvā pēdējo gadu laikā bija par 10 % straujāks nekā Latvijā.

Latvijas attīstības salīdzinoši sasniedzamā līmeņa vērtēšanai ir izmantojami gan visas ES vidējie rādītāji, gan pēc noteiktām pazīmēm izvēlētu atsevišķu valstu vai to grupu vidējā līmeņa parametri. Pēc paredzamā dzīves ilguma, tāpat arī pēc citiem augstāk minētajiem rādītājiem Latviju ir lietderīgi salīdzināt un sekot tās tuvināšanās vai attālināšanās procesam attiecībā pret Vācijas rādītājiem, jo tā pēc iedzīvotāju skaita un ekonomikas apjoma ir lielākā un attīstības dinamiku noteicošā Eiropas Savienības un Baltijas jūras reģiona valsts. Tā, piemēram, paredzamā dzīves ilguma vienu gadu vecam bērnam līmenis, uz kuru Latvijai būtu mērķtiecīgi tiekties, Vācijā 2009. gadā bija 79,6 gadi (sk. 135. tabulu).

ATTĪSTĪBAS TENDENCES, SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

2010. gads bija pirmais pilnais gads pēc administratīvi teritoriālās reformas, kad Latvijā iepriekšējo 26 rajonu pašvaldību un 522 vietējo pašvaldību vietā darbojās 118 pašvaldības – 9 republikas pilsētu un 109 novadu pašvaldības. Vienlaikus darbību turpināja plānošanas reģioni, kuru funkciju un pienākumu loks līdz ar rajona pašvaldību likvidēšanu ir paplašinājies. 2010. gadā turpinājās diskusija par otrā līmeņa pašvaldību reformas nākamo posmu jeb par apriņķu izveidi, taču šis jautājums vēl netika izlemts.

Arī pēc administratīvi teritoriālās reformas pašvaldības iedzīvotāju skaita un teritorijas ziņā ir ļoti dažādas. Piektajā daļā novadu iedzīvotāju skaits nepārsniedz četrus tūkstošus. Sociālekonomisko rādītāju, budžeta rādītāju un arī teritorijas attīstības indeksu analīze liecina, ka mazajiem novadiem rādītāji ir vājāki, savukārt lielajiem novadiem tie atšķiras pa reģioniem. Labāki sociālekonomiskie rādītāji ir novadiem, kuri atrodas ekonomiski spēcīgāko republikas pilsētu, īpaši Rīgas, tuvumā un kuru sastāvā ir vidēji lielās pilsētas – reģiona nozīmes attīstības centri. Tas apliecina, ka pašvaldību sociāli ekonomiskos rādītājus būtiski ietekmē infrastruktūras un pakalpojumu pieejamība, darbavietas un to dažādība publiskajā un privātajā sektorā. Arī turpmāk reģionālajā politikā jāuzsver pilsētu kā teritoriju izaugsmes virzītājspēku ietekme un jārada iespēja uzkrāt datus par novadu sastāvā ietilpstošām pilsētām.

Demogrāfijas dati liecina, ka laika periodā no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam Latvijā kopumā un visos plānošanas reģionos saglabājās iedzīvotāju skaita samazināšanās tendence. Salīdzinoši lēnāks iedzīvotāju skaita samazināšanās temps bija Rīgas plānošanas reģionā. Vairākās pašvaldībās – Jūrmalā un 17 Rīgas tiešās ietekmes zonā esošajos novados – pēdējo piecu gadu laikā iedzīvotāju skaits nedaudz pieauga.

Valstī kopumā iedzīvotāju skaita samazinājums notiek gan negatīvas dabiskās kustības rezultātā, gan emigrācijai pārsniedzot imigrāciju. Mirušo pārsvars par dzimušajiem palielinājās ekonomikas lejupslīdes gados. Kopš 2007. gada būtiski palielinājās valsts ārējās migrācijas negatīvā bilance.

Attīstības perspektīvas teritorijā raksturo attiecība starp iedzīvotāju skaitu līdz darbspējas vecumam un iedzīvotāju skaitu virs darbspējas vecuma, kas Latvijas gadījumā norāda ne tikai uz problēmām paaudžu nomaiņai nākotnē, bet, kas ir pats svarīgākais, – uz iedzīvotāju sastāva novecošanās tendencēm. Starp Latvijas reģioniem Zemgales reģions izceļas ar vismazāko iedzīvotāju īpatsvaru virs darbspējas vecuma. Savukārt demogrāfiskajai struktūrai Latgales reģionā raksturīgs vismazākais iedzīvotāju īpatsvars līdz darbspējas vecumam un visaugstākais – virs darbspējas vecuma. Iedzīvotāju novecošanos Latvijā uzskatāmi raksturo iedzīvotāju vidējā vecuma pieaugums – no 39,8 gadiem 2004. gada sākumā līdz 40,9 gadiem 2010. gada sākumā. Lielāks iedzīvotāju vidējais vecums ir Rīgas statistiskajā reģionā (galvaspilsētā Rīgā) un Latgales reģionā.

Iedzīvotāju skaita samazināšanās un nelabvēlīgās iedzīvotāju vecuma sastāva izmaiņas liecina par to, ka nākotnē sagaidāma jaundzimušo skaita samazināšanās, kā rezultātā iedzīvotāju līdz darbspējas vecumam un darbspējas vecuma grupas īpatsvara samazināšanās būs novērojama vēl ilgstoši.

Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums valstī 2004.–2009. gada periodā kopumā nedaudz palielinājās (2004. gadā dzimušajiem – 72,14 dzīves gadi, 2009. gadā – 73,38 dzīves gadi). *Eurostat* prognozes paredz, ka 2015.–2050. gada periodā Latvijā palielināsies jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums, turklāt tas varētu notikt lielā mērā uz vīriešu mūža ilguma palielināšanās rēķina.

Tautsaimniecībā 2010. gadā kopumā vēl bija novērojama ekonomiskā recesija, lai gan daudz mazākā mērā nekā iepriekšējos divos gados. Gada pirmajā pusē lejupslīde pakāpeniski palēninājās, un jau gada otrajā pusē ekonomika uzrādīja pirmās izaugsmes pazīmes. 2009. gadā ekonomikas kritums bija -18 %, bet 2010. gadā kopējais ekonomikas sarukums Latvijā jau bija vairs tikai -0,3 %. 2010. gadā Latvijas IKP rādītājs uz vienu iedzīvotāju bija 32,7 % no ES vidējā līmeņa.

Pēdējie pieejamie dati par reģionu rādītājiem liecina, ka Latvija Eiropas Savienības kontekstā izceļas ar vislielākajām IKP reģionālajām atšķirībām NUTS 3 teritoriju līmenī.

Eurostat dati norāda, ka 2010. gadā, lai gan vairs ne tik strauji kā 2009. gadā, darba meklētāju īpatsvars Latvijā nedaudz palielinājās, un tas bija otrais augstākais Eiropas Savienībā aiz Spānijas.

NVA dati liecina, ka 2010. gada laikā bezdarba līmenis Latvijā nedaudz samazinājās, sasniedzot 11 % atzīmi gada beigās. Tas samazinājās četros plānošanas reģionos, visstraujāk Rīgas reģionā, bet Latgales reģionā 2010. gadā tas palielinājās. Svarīgi apzināties, ka tautsaimniecības izaugsme ir skaidri atkarīga no darbavietu skaita palielināšanās, bet reģionālās attīstības sabalansēšana – no šo jauno darbavietu atrašanās vietas. Reģionālo atšķirību samazināšanai nepieciešams palielināt pašvaldību lomu uzņēmējdarbības veicināšanā. Valdībai būtu jāizvērtē iespējas veidot īpašus atbalsta instrumentus pašvaldībām uzņēmējdarbības veicināšanai. Būtu arī apsverama iespēja veikt normatīvo aktu izmaiņas, saistot uzņēmumu nodokļu bāzi ar pašvaldību, kuras teritorijā ir uzņēmuma darbības vieta.

Teritorijas attīstības līmeņa indeksa vērtības un teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indeksa vērtības liecina, ka 2010. gadā kopumā atšķirības starp plānošanas reģioniem, starp attīstītāko un vājāko reģionu ir samazinājušās. Arī starp atsevišķām pašvaldībām atšķirības

kopumā vairs nav tik lielas kā 2009. gadā. Tomēr gan plānošanas reģionu, gan pašvaldību sociālekonomiskie rādītāji liecina, ka atšķirības valsts teritorijā vērtējamas kā ievērojamas. Joprojām ir saglabājusies būtiska plaisa starp valsts centrālo daļu (Rīgu un Pierīgu) un pārējo Latvijas teritoriju, īpaši Latgales plānošanas reģionu.

2010. gadā Latvijā samazinājās strādājošo vidējā darba samaksa gan publiskajā, gan privātajā sektorā. Publiskajā sektorā ievērojami tika samazināti izdevumi. Saruka pašvaldību budžeta ieņēmumi un izdevumi.

Neraugoties uz kopējo pašvaldību budžeta ieņēmumu samazināšanos, galvenās ieņēmumu daļas – nodokļu ieņēmumu – apjoms 2010. gadā bija lielāks nekā 2009. gadā. Palielinājās gan iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu, gan nekustamā īpašuma nodokļu ieņēmumu apjoms pašvaldību budžetā. Tas saistīts gan ar iedzīvotāju ienākuma nodokļa, gan arī ar nekustamā īpašuma nodokļa likmes palielināšanu un bāzes paplašināšanu.

2010. gadā turpināja darboties pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēma, kas ar 2009. gadā veiktajiem likuma grozījumiem tika nedaudz pilnveidota un piemērota reformētajai pašvaldību sistēmai. Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda apmērs 2010. gadā bija mazāks nekā 2009. gadā. Valsts budžeta dotācija fondā palika nemainīga – 7,2 miljoni latu, bet samazinājās pašvaldību iemaksas fondā. Izlīdzināšanas sistēmā papildus no valsts budžeta pašvaldības kopā saņēma vēl 2,7 miljonus latu. Apkopojot iemaksu un dotāciju apmērus pa plānošanas reģioniem, redzama cieša likumsakarība starp iemaksu/dotāciju apjomu un reģiona attīstības līmeni – Rīgas plānošanas reģions summāri iemaksā pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā, bet pārējie reģioni saņem no tā, turklāt Latgales plānošanas reģionā neviena pašvaldība neveic iemaksas fondā. Ir pamats apgalvot, ka pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēma ir viens no būtiskākajiem reģionālās attīstības instrumentiem. Taču joprojām aktuāla ir sistēmas tālāka pilnveidošana, kas ir viens no VARAM uzdevumiem 2011. gadā.

2010. gadā pašvaldību izdevumi atšķirībā no iepriekšējiem gadiem bija mazāki par ieņēmumiem. Pašvaldību izdevumu analīze liecina par atšķirīgām pašvaldību vajadzībām, iespējām un prioritātēm. Lai gan kopējie izdevumi samazinājās, viena no trim funkcionālajām kategorijām, kur izdevumi 2010. gadā palielinājās, bija sociālā aizsardzība (palielinājums par 10,5 %), turklāt pašvaldību izdevumi sociālajiem pabalstiem (pēc ekonomiskās klasifikācijas) palielinājās par 58,1 % – no 53,0 miljoniem latu līdz 83,8 miljoniem latu. Pašvaldību izdevumu palielināšanās pabalstiem skaidrojama ne tikai ar to, ka saruka iedzīvotāju ieņēmumi un palielinājās vajadzība pēc pabalstiem, bet arī ar valsts līdzmaksājumu un ESF atbalsta palielināšanos Sociālās drošības tīkla stratēģijas īstenošanas ietvaros. 2010. gadā tika veikta virkne sociālā atbalsta pasākumu.

Pašvaldību izmaksāto sociālo pabalstu apjomu apkopojums pa plānošanas reģioniem liecina, ka lielākais pabalstu apjoms ir Rīgas plānošanas reģionā, jo tur ir arī lielākais iedzīvotāju skaits. Taču, rēķinot vidēji uz vienu iedzīvotāju, lielākie izdevumi pabalstiem ir Latgales plānošanas reģionā, kur ir augstākais nabadzības riska indekss un zemākais teritorijas attīstības līmeņa indekss. Arī pašvaldību pamatbudžetos augstākais pabalstu izdevumu īpatsvars ir Latgales reģionā, līdz ar to mazāk līdzekļu atliek citām funkcijām un attīstībai.

Būtiska loma reģionālo atšķirību izlīdzināšanā ir ērtai, ātrai, mūsdienīgai komunikācijai. 2010. gadā Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņu 2006.–2013. gadam īstenošanai RAPLM izstrādāja Elektroniskās pārvaldes attīstības plānu 2011.–2013. gadam. Valsts pārvaldes un pašvaldību institūcijas arvien aktīvāk un plašāk ievieš e-pārvaldi, tai skaitā e-pakalpojumus. Šobrīd pieejami dažādi e-pakalpojumi – sākot no vienkāršiem e-pasta sūtījumiem un elektroniskai veidlapu iesniegšanai līdz pilnībā automatizētiem e-pakalpojumiem. Pašvaldību mājaslapu 2010. gada apskata rezultāti rāda, ka arvien vairāk pašvaldību savu mājaslapu izmanto kā instrumentu iedzīvotāju informēšanai un arī attālinātai apkalpošanai. Iedzīvotāji jāturpina informēt, izglītot un motivēt izmantot e-pārvaldes sniegtās iespējas, savukārt pašvaldībām, izmantojot VARAM un VRAA metodisko palīdzību, jāattīsta e-pakalpojumi savā teritorijā un jāpilnveido mājaslapas.

2010. gada vasarā Saeima apstiprināja Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam, kas ir valsts galvenais ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments, kurā nozīmīga vieta atvēlēta teritoriju attīstības jautājumiem, tostarp piekrastei. Atbilstoši Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam noteiktajai nacionālo interešu telpai – Baltijas jūras piekrastei – 2010. gadā RAPLM izstrādāja Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādņu 2011.–2017. gadam projektu (pamatnostādnes apstiprinātas 2011. gadā).

Jūras piekraste ir viens no būtiskākajiem Latvijas teritoriju kompleksiem, kur dabas un kultūras mantojuma saglabāšana jāsaskaņo ar ekonomisko darbību. Pēc salīdzināmiem sociālo un ekonomisko attīstību raksturojošiem rādītājiem daļā piekrastes pašvaldību ir nelabvēlīgāks iedzīvotāju vecuma sastāvs, ievērojami augstāks demogrāfiskās slodzes līmenis, arī iedzīvotāju skaits sarūk straujāk nekā valstī vidēji. Piekrastes republikas pilsētu un Pierīgas pašvaldībās ir ievērojami augstāks ekonomiskās aktivitātes un attīstības līmenis. Pamatnostādnēs izvirzītais piekrastes telpiskās attīstības politikas mērķis: piekraste – ekonomiski aktīva, daudzfunkcionāla telpa, kurā klimata pārmaiņu ietekme tiek mazināta ar kvalitatīvu infrastruktūru un tiek īstenota laba pārvaldība.

Cits specifisks teritoriju veids ir pierobežas teritorijas. Apskatot valsts sauszemes robežai pieguložās pašvaldības un salīdzinot to demogrāfiskos un sociālekonomiskos rādītājus gan ar Latvijas vidējiem, gan novadu pašvaldību vidējiem rādītājiem, pierobežā kopumā tie ir jūtami zemāki. Demogrāfiskā slodze un iedzīvotāju vecuma grupu sastāvs gan maz atšķiras no vidējā rādītāja valstī un novados, savukārt iedzīvotāju skaits pierobežā samazinājies ievērojami straujāk. Pierobežas novadu pašvaldības raksturo zems infrastruktūras, t.sk. ceļu kvalitātes līmenis, zems sabiedriskā transporta nodrošinājums, kas ietekmē teritoriju sasniedzamību, līdz ar to palielina perifērijas efektu un sekmē pierobežas teritoriju iztukšošanos. Salīdzinot sociālekonomiskos rādītājus – iedzīvotāju

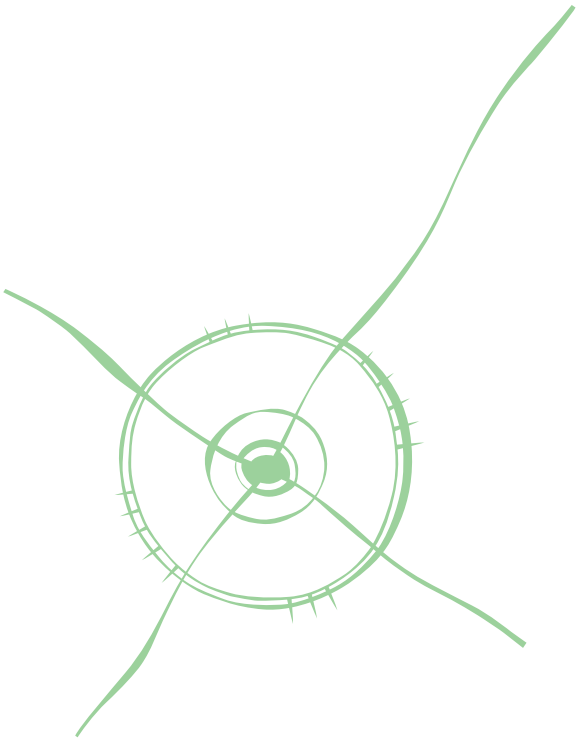
ienākuma nodokļa ieņēmumus uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos un komercdarbības aktivitāti – tie ievērojami atpaliek no visu novadu un Latvijas vidējā, savukārt bezdarba līmenis ir būtiski augstāks. Austrumu pierobežas novados vidējie ekonomiskie un demogrāfiskie rādītāji ir vēl zemāki nekā caurmērā visā pierobežā.

Analizējot valsts atbalstu reģioniem, būtiska tā daļa tika novirzīta perifērajiem reģioniem. No 2008.–2010. gadā RAPLM un VRAA pārziņā esošo reģionālās attīstības atbalsta instrumentu ietvaros veiktajiem maksājumiem (kopējā summa 248,1 milj. latu) vislielāko daļu saņēma Latgales reģions (26 %), vismazāko – Rīgas reģions (11 %). Analizējot atbalsta apjomu uz vienu iedzīvotāju, vislielāko finansējumu saņēma Vidzemes reģions (Ls 229 uz vienu iedz.), vismazāko – Rīgas reģions (Ls 24 uz vienu iedz.).

Nozīmīga loma Latvijas reģionālās attīstības sekmēšanā ir Eiropas Savienības fondu maksājumiem. No 1,08 miljardiem latu, kas tika izmaksāti laika posmā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 1. februārim Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda darbības programmu aktivitāšu ietvaros, 59 % veidoja aktivitātes ar reģionāla un vietēja mēroga ietekmi. Rīgas reģions ir apguvis vislielāko daļu (32 %) no kopējā minēto ES fondu izmaksātā finansējuma aktivitātēs ar reģionālo un vietējo ietekmi, taču vislielāko finansējumu uz vienu iedzīvotāju saņēmis Vidzemes reģions – Ls 425. Nacionālā līmenī veidojot atbalsta nosacījumus, arī turpmāk jāņem vērā reģionālās atšķirības, vājāko reģionu vajadzības un pašvaldību kapacitāte, kā arī, plānojot jaunā programmēšanas perioda aktivitātes, jāizvērtē reģionālās attīstības pasākumi.

2010. gadā lielākā daļa vietējo pašvaldību ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu ir uzsākušas savu teritoriju attīstības plānošanu jaunajos novados. Pašvaldību attīstības programmās, kas tiek izstrādātas vidējam termiņam, pašvaldību definētie attīstības mērķi un pasākumi tiks ieviesti nākamajā ES plānošanas periodā (pēc 2013. gada), tādēļ jo svarīgāk, definējot Latvijas vidēja termiņa mērķus, reģionālajā politikā ņemt vērā pašvaldību definēto ilgtermiņa un vidēja termiņa attīstības politiku.

2011. gadā VRAA uzsāk projekta „Pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas, infrastruktūras un nekustamo īpašumu pārvaldības un uzraudzības informācijas sistēma" (TAPIS) aktivitāti „Reģionālās attīstības indikatoru uzraudzības un novērtēšanas moduļa (RAIM) izstrāde un ieviešana", paredzot RAIM ieviešanu 2012. gada otrajā pusē. RAIM sniegs atbalstu pašvaldībām to teritorijas attīstības tendenču izvērtēšanā, kā arī attīstības programmu sagatavošanā un uzraudzībā, tas būs arī instruments reģionālās attīstības novērtēšanai, valsts politikas veidošanai un lēmumu pieņemšanas atbalstam.

Lietotie saīsinājumi

ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
CFLA	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DP	darbības programma
EIS	Elektronisko iepirkumu sistēma
EKPI	Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instruments
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESPON	Eiropas teritoriālās attīstības un kohēzijas novērošanas tīkls
ESF	Eiropas Sociālais fonds
ETS	Eiropas teritoriālā sadarbība
EU-SILC	Kopienas statistika attiecībā uz ienākumiem un dzīves apstākļiem
EZF	Eiropas Zivsaimniecības fonds
GMI	garantētais minimālais ienākums
ĢIS	ģeogrāfiskās informācijas sistēma
IIN	iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP	iekšzemes kopprodukts
IKT	informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
KF	Kohēzijas fonds
Latvija 2030	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam
LR	Latvijas Republika
Ls	lats
LU ĢZZF	Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte
MK	Ministru kabinets
NUTS	ES statistikas nolūkiem izstrādāta teritoriālo vienību klasifikācija
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVS	Neatkarīgo Valstu Sadraudzība
PFAS	Pašvaldību funkciju atbalsta sistēma
PFIF	Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonds
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
PPK	Publisko pakalpojumu katalogs
PSL	pirktspējas līmenis
RAIM	Reģionālās attīstības indikatoru modulis
RAPLM	Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
sk.	skatīt
TAPIS	Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēma
VBPBP	Valsts budžeta un pašvaldību budžeta pārskatu datu bāze
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VISS	Valsts informācijas sistēmu savietotājs
VRAA	Valsts reģionālās attīstības aģentūra
VSAA	Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra
VSID	Valsts stratēģiskais ietvardokuments (2007.–2013. gads)

Izmantotā literatūra

Informatīvais ziņojums „Par Latvijas Stratēģiskās attīstības plāna 2010.–2013. gadam uzdevumu un darbības rezultātu īstenošanu kārtējā pārskata periodā", LR Finanšu ministrija, 03.05.2011.

Informatīvais ziņojums "Par Sociālās drošības tīkla stratēģijas ieviešanas gaitu 2010. gadā". LR Labklājības ministrija, 2011.

Informatīvais ziņojums „Par pašvaldību budžetu finanšu avotu palielināšanu un dažādošanu", LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, 2010.

Krišjāne Z. (proj. vad., LU LĢZZF). Rīgas aglomerācijas robežu noteikšana. Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, 2004.

Dažādā Latvija: pagasti, novadi, pilsētas, rajoni, reģioni. Vērtējumi, perspektīvas, vīzijas. Latvijas Statistikas institūts, VRAA. Rīga, 2005., 586 lpp.

Latvijas vietējo pašvaldību pašvērtējumi 2005.–2010. g. CSP, Rīga, 2010.

Reģionu attīstība Latvijā 2009. VRAA, Rīga, 2010.

Rīgas plānošanas reģiona telpiskais (teritorijas) plānojums. Rīgas reģiona attīstības aģentūra, Rīgas plānošanas reģiona attīstības padome. Rīga, 2007.

Valsts kases publiskais gada pārskats par 2010. gadu. Valsts kase, Rīga, 2010.

VRAA un VARAM Elektroniskās pārvaldes departamenta pētījums par pašvaldību mājaslapām, 2010. gads, nepublicēti materiāli.

Ziņojums par horizontālo prioritāšu „Teritoriju līdzsvarota attīstība" un „Rīgas starptautiskā konkurētspēja" īstenošanu 2007.–2010. gadā. VARAM, 2011.

Digitizing Public Services in Europe: Putting ambition into action – 9th Benchmark Measurement, 2010., 182 lpp.

Mājaslapas

Centrālā statistikas pārvalde: *www.csb.lv*

Ekonomikas ministrija: *www.em.gov.lv*

Finanšu ministrija: *www.fm.gov.lv*

ES fondu informācija: *www.esfondi.lv*

Latvijas Banka: *www.latvijasbanka.lv*

Latvijas investīciju un attīstības aģentūra: *www.liaa.gov.lv*

VSIA Latvijas Vēstnesis: *www.likumi.lv*

SIA *Lursoft*: *www.lursoft.lv*

Nodarbinātības valsts aģentūra: *www.nva.gov.lv*

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde: *www.pmlp.gov.lv*

Valsts kase: *www.kase.gov.lv*

Valsts reģionālās attīstības aģentūra: *www.vraa.gov.lv*

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra: *www.vsaa.gov.lv*

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija: *www.varam.gov.lv*

Zemkopības ministrija: *www.zm.gov.lv*

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam: *www.latvija2030.lv*

Politikas plānošanas dokumentu datu bāze: *www.polsis.gov.lv*

Publisko pakalpojumu katalogs Latvija.lv: *www.latvija.lv*

TNS Latvia Nacionālais Mediju pētījums par Latvijas interneta auditoriju: *www.tns.lv*

Kurzemes plānošanas reģions: *www.kurzemesregions.lv*

Latgales plānošanas reģions: *www.latgale.lv*

Rīgas plānošanas reģions: *www.rpr.gov.lv*

Vidzemes plānošanas reģions: *www.vidzeme.lv*

Zemgales plānošanas reģions: *www.zemgale.lv*

Eurostat: *epp.eurostat.ec.europa.eu*

1. PIELIKUMS. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu attīstības pamatrādītāji

Plānošanas reģionu attīstības pamatrādītāji

Plānošanas reģions	Platība, km²	Iedzīvotāju skaits 2011.g. sāk.	Iedz. blīvums 2011.g. sāk., cilv./km²	Iedz. skaita izmaiņas no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk., %	Demogrāfiskā slodze 2011.g. sāk.	Iedz. sadalījums pa vecuma grupām 2011.g. sāk.			Iedz. ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvald. budžetā uz vienu iedz. 2010.g., Ls	Bezdarba līmenis 2011.g. sākumā, %	Ekon. aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits pa komercdarbības formām, 2009.g.						Ind. komers. un komercsab. skaits uz 1000 iedz. 2009.g.
						Līdz darbspējas vecumam	Darbspējas vecumā	Virs darbspējas vecuma			Kopā	Paš-nodarb. personas	Individ. komersanti	Komercsabiedr.	Zemn. un zvejn. saimn.	Skaits uz 1000 iedz.	
Rīgas reģions	10 435	1 089 767	104,4	-0,7	523,0	13,7	65,6	20,7	352,6	8,7	68 974	18 042	3250	45 981	1701	62,9	44,9
Vidzemes reģions	15 246	231 067	15,2	-4,9	519,7	13,6	65,9	20,5	224,8	11,6	13 883	6279	912	3864	2828	59,2	20,4
Kurzemes reģions	13 596	296 529	21,8	-3,9	534,1	14,6	65,3	20,1	243,4	11,7	16 230	7168	1473	5072	2517	54,0	21,8
Zemgales reģions	10 733	277 265	25,8	-3,2	505,2	14,3	66,4	19,3	250,1	11,9	12 569	5092	1235	3947	2295	44,8	18,4
Latgales reģions	14 549	335 013	23,0	-6,9	507,2	12,7	66,3	20,9	172,8	16,9	16 500	8698	1362	3905	2535	48,3	15,4
Latvijā	**64 559**	**2 229 641**	**34,5**	**-2,8**	**519,5**	**13,7**	**65,8**	**20,5**	**285,1**	**11,0**	**128 156**	**45 279**	**8232**	**62 769**	**11 876**	**56,8**	**31,5**

Piezīme. Platība, iedzīvotāju skaits, to blīvums un izmaiņas – CSP dati, demogrāfiskā slodze un iedzīvotāju sadalījums pa vecuma grupām – PMLP dati, iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetā – VRAA aprēķini, izmantojot Valsts kases un CSP datus, bezdarba līmenis – VRAA aprēķini, izmantojot NVA un PMLP datus, ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits – CSP provizoriskie dati.

Republikas pilsētu attīstības pamatrādītāji

Republikas pilsēta	Platība, km²	Iedzīvotāju skaits 2011.g. sāk.	Iedz. blīvums 2011.g. sāk., cilv./km²	Iedz. skaita izmaiņas no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk., %	Demogrāfiskā slodze 2011.g. sāk.	Iedz. sadalījums pa vecuma grupām 2011.g. sāk.			Iedz. ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvald. budžetā uz vienu iedz. 2010.g., Ls	Bezdarba līmenis 2011.g. sākumā, %	Ekon. aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits pa komercdarbības formām, 2009.g.						Ind. komers. un komercsab. skaits uz 1000 iedz. 2009.g.
						Līdz darbspējas vecumam	Darbspējas vecumā	Virs darbspējas vecuma			Kopā	Paš-nodarb. personas	Individ. komersanti	Komercsabiedr.	Zemn. un zvejn. saimn.	Skaits uz 1000 iedz.	
Rīga	303	703 581	2322,0	-2,9	529,4	12,8	65,4	21,8	371,0	8,3	50 420	11 197	2084	37 079	60	71,0	55,2
Daugavpils	72	102 496	1423,6	-5,3	492,6	12,5	67,0	20,5	204,0	9,8	3936	1708	533	1688	7	37,7	21,3
Jēkabpils	26	26 284	1030,7	-1,7	513,4	14,8	66,1	19,1	233,9	12,7	1174	455	240	465	14	44,4	26,7
Jelgava	61	64 516	1057,6	-2,0	509,0	14,8	66,3	18,9	312,9	9,6	2771	1007	393	1355	16	42,5	26,8
Jūrmala	100	56 060	561,0	1,0	526,4	13,4	65,5	21,1	357,4	10,7	2435	1161	177	1092	5	43,6	22,7
Liepāja	61	83 415	1367,5	-2,5	555,4	14,8	64,3	20,9	252,6	11,9	3607	1380	429	1790	8	42,7	26,3
Rēzekne	18	34 596	1922,0	-4,9	504,3	13,7	66,5	19,8	241,2	17,3	1768	810	186	757	15	50,1	26,7
Valmiera	18	27 040	1485,7	-1,7	523,4	14,6	65,6	19,8	327,8	9,1	1664	749	134	758	23	60,9	32,7
Ventspils	58	42 509	732,9	-3,0	521,3	13,8	65,7	20,4	328,6	9,1	1869	768	260	823	18	43,6	25,3
Republikas pilsētās	**717**	**1 140 497**	**1591,3**	**-2,9**	**525,0**	**13,2**	**65,6**	**21,2**	**333,7**	**9,3**	**69 644**	**19 235**	**4436**	**45 807**	**166**	**60,5**	**43,6**

Piezīme. Platība – CSP dati, iedzīvotāju skaits, to blīvums un izmaiņas, demogrāfiskā slodze un iedzīvotāju sadalījums pa vecuma grupām – PMLP dati, iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetā – VRAA aprēķini, izmantojot Valsts kases un PMLP datus, bezdarba līmenis – VRAA aprēķini, izmantojot NVA un PMLP datus, ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits – CSP provizoriskie dati.

Novadu attīstības pamatrādītāji

Novads	Platība, km²	Iedzīvotāju skaits 2011.g. sāk.	Iedz. blīvums 2011.g. sāk., cilv./km²	Iedz. skaita izmaiņas no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk., %	Demogrāfiskā slodze 2011.g. sāk.	Iedz. sadalījums pa vecuma grupām 2011.g. sāk.			Iedz. ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvald. budžetā uz vienu iedz. 2010.g., Ls	Bezdarba līmenis 2011.g. sākumā, %	Ekon. aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits pa komercdarbības formām, 2009.g.					Ind. komers. un komercsab. skaits uz 1000 iedz. 2009.g.
						Līdz darbspējas vecumam	Darbspējas vecumā	Virs darbspējas vecuma			Kopā	Pašnodarb. personas	Individ. komersanti	Komercsabiedr.	Zemn. un zvejn. saimn.	Skaits uz 1000 iedz.	
Ādažu novads	163	10 007	61,6	22,8	468,2	18,3	68,1	13,6	385,3	6,0	476	146	27	288	15	50,0	33,1
Aglonas novads	393	4382	11,2	-10,5	555,6	12,5	64,3	23,3	115,4	20,8	165	84	9	17	55	36,5	5,8
Aizkraukles novads	102	9894	96,8	-2,4	468,2	13,3	68,1	18,6	330,8	12,3	468	179	71	205	13	46,9	27,6
Aizputes novads	640	10 313	16,1	-5,9	580,3	14,9	63,3	21,8	190,3	13,1	679	376	26	109	168	64,8	12,9
Aknīstes novads	285	3183	11,2	-8,7	495,1	11,7	66,9	21,4	175,7	12,4	338	235	6	27	70	103,0	10,1
Alojas novads	631	5994	9,5	-8,0	531,8	13,1	65,3	21,6	167,8	11,4	462	242	15	62	143	75,6	12,6
Alsungas novads	191	1630	8,5	-13,3	516,3	13,2	66,0	20,9	187,2	15,2	112	59	10	11	32	67,3	12,6
Alūksnes novads	1699	19 121	11,3	-5,0	518,7	13,7	65,8	20,5	189,5	16,1	1062	541	60	251	210	54,6	16,0
Amatas novads	745	6332	8,5	-3,9	521,4	14,2	65,7	20,1	245,5	11,3	420	171	17	98	134	65,8	18,0
Apes novads	545	4250	7,8	-7,7	541,0	13,4	64,9	21,7	159,9	13,4	202	90	10	38	64	46,5	11,0
Auces novads	517	8494	16,4	-6,9	541,3	13,9	64,9	21,3	198,9	15,8	329	159	23	63	84	37,7	9,8
Babītes novads	243	9328	38,4	18,7	503,3	18,3	66,5	15,1	423,9	6,7	536	150	19	352	15	59,8	41,4
Baldones novads	179	5729	32,0	8,5	541,7	17,3	64,9	17,8	295,4	7,5	214	85	18	97	14	38,3	20,6
Baltinavas novads	187	1345	7,2	-10,9	565,8	11,0	63,9	25,1	140,2	25,6	91	42	2	14	33	66,2	11,6
Balvu novads	1045	15 505	14,8	-5,2	512,5	13,0	66,1	20,9	181,7	18,8	974	591	58	140	185	62,0	12,6
Bauskas novads	786	27 826	35,4	-4,1	480,6	14,3	67,5	18,2	240,5	13,1	984	282	81	369	252	34,9	15,9
Beverīnas novads	302	3546	11,8	-3,4	495,6	13,1	66,9	20,1	225,5	11,0	235	101	6	57	71	66,0	17,7
Brocēnu novads	496	6978	14,1	-5,2	536,7	14,9	65,1	20,0	218,0	12,5	360	182	23	79	76	50,3	14,3
Burtnieku novads	702	8454	12,0	-5,1	494,7	13,5	66,9	19,6	210,8	10,9	536	226	20	109	181	62,3	15,0
Carnikavas novads	80	6616	82,4	18,4	527,2	13,4	65,5	21,1	363,2	6,4	291	95	27	164	5	45,9	30,1
Cēsu novads	173	19 538	113,0	-2,8	524,1	13,4	65,6	21,0	289,1	10,3	1293	478	211	533	71	65,2	37,5
Cesvaines novads	190	3107	16,3	-5,8	526,0	14,1	65,5	20,4	189,8	12,6	176	85	10	36	45	55,9	14,6
Ciblas novads	510	3288	6,5	-9,8	496,6	11,3	66,8	21,9	130,1	25,7	244	164	6	14	60	72,4	5,9
Dagdas novads	950	9242	9,7	-9,2	531,7	12,9	65,3	21,8	123,2	23,0	574	388	32	39	115	60,7	7,5
Daugavpils novads	1876	27 995	14,9	-7,0	501,9	12,3	66,6	21,1	129,9	14,0	1008	552	42	145	269	35,3	6,6
Dobeles novads	888	24 227	27,3	-2,8	507,0	14,7	66,4	18,9	260,2	13,1	1093	402	161	294	236	44,8	18,7
Dundagas novads	676	4717	7,0	-7,0	527,5	13,2	65,5	21,3	170,1	8,3	213	102	21	56	34	44,0	15,9
Durbes novads	320	3386	10,6	-5,8	539,1	13,4	65,0	21,6	202,7	9,5	329	151	10	32	136	95,4	12,2
Engures novads	396	7973	20,1	-3,0	541,9	12,4	64,9	22,8	262,6	7,3	339	111	34	156	38	42,1	23,6
Ērgļu novads	379	3516	9,3	-6,1	572,5	11,7	63,6	24,7	197,6	13,3	178	87	9	35	47	50,0	12,4
Garkalnes novads	152	7344	48,2	36,1	465,3	18,1	68,2	13,7	446,8	5,9	400	147	12	234	7	58,2	35,8
Grobiņas novads	490	10 234	20,9	-0,4	534,3	15,3	65,2	19,5	224,0	8,9	554	255	28	158	113	54,5	18,3
Gulbenes novads	1872	24 918	13,3	-6,5	507,6	13,6	66,3	20,1	184,2	11,4	1224	538	91	399	196	48,3	19,3
Iecavas novads	312	9773	31,3	1,8	518,0	16,0	65,9	18,2	269,0	9,6	253	49	25	121	58	25,8	14,9
Ikšķiles novads	131	8781	67,2	22,8	544,0	17,9	64,8	17,3	419,6	6,9	437	157	30	219	31	51,7	29,4
Ilūkstes novads	647	8955	13,8	-8,1	539,7	12,4	64,9	22,7	141,8	12,7	422	222	21	52	127	46,2	8,0
Inčukalna novads	112	8542	76,4	3,8	474,5	14,3	67,8	17,9	362,5	11,8	257	69	16	164	8	30,3	21,3
Jaunjelgavas novads	684	6464	9,4	-3,5	497,7	13,1	66,8	20,1	203,8	14,0	257	101	8	77	71	39,5	13,1
Jaunpiebalgas novads	251	2657	10,6	-5,9	544,8	13,7	64,7	21,5	168,0	9,0	215	113	10	24	68	79,5	12,6
Jaunpils novads	209	2745	13,1	-7,1	492,7	14,5	67,0	18,5	193,0	10,3	134	41	9	33	51	48,2	15,1
Jēkabpils novads	905	5698	6,3	-7,9	519,9	11,6	65,8	22,6	143,8	12,2	646	402	13	39	192	110,9	8,9
Jelgavas novads	1317	27 018	20,5	-1,9	480,9	13,9	67,5	18,6	212,2	13,3	1190	463	57	248	422	43,8	11,2

Novads	Platība, km²	Iedzīvotāju skaits 2011.g. sāk.	Iedz. blīvums 2011.g. sāk., cilv./km²	Iedz. skaita izmaiņas no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk., %	Demogrāfiskā slodze 2011.g. sāk.	Iedz. sadalījums pa vecuma grupām 2011.g. sāk.			Iedz. ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvald. budžetā uz vienu iedz. 2010.g., Ls	Bezdarba līmenis 2011.g. sākumā, %	Ekon. aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits pa komercdarbības formām, 2009.g.						Ind. komers. un komercsab. skaits uz 1000 iedz. 2009.g.
						Līdz darbspējas vecumam	Darbspējas vecumā	Virs darbspējas vecuma			Kopā	Pašnodarb. personas	Individ. komersanti	Komercsabiedr.	Zemn. un zvejn. saimn.	Skaits uz 1000 iedz.	
Kandavas novads	649	9826	15,1	-5,0	531,2	15,3	65,3	19,4	189,2	10,6	462	189	25	109	139	46,1	13,4
Kārsavas novads	628	6910	11,0	-10,0	561,2	12,4	64,1	23,5	133,3	25,8	430	266	20	45	99	60,9	9,2
Kocēnu novads	499	7017	14,1	-0,8	492,3	13,7	67,0	19,3	210,4	11,2	450	167	20	117	146	64,2	19,5
Kokneses novads	361	5999	16,6	-4,1	510,7	14,8	66,2	19,0	233,7	10,2	276	119	18	69	70	45,5	14,3
Krāslavas novads	1079	19 679	18,2	-7,7	522,9	12,2	65,7	22,2	141,6	19,9	902	484	127	132	159	44,9	12,9
Krimuldas novads	341	5753	16,9	-3,1	480,8	13,6	67,5	18,9	262,7	9,4	329	136	17	104	72	57,0	21,0
Krustpils novads	812	6647	8,2	-7,5	542,2	12,9	64,8	22,3	161,3	15,1	505	295	11	51	148	74,5	9,2
Kuldīgas novads	1756	27 082	15,4	-3,4	533,7	15,4	65,2	19,4	193,0	14,2	1677	739	116	417	405	61,4	19,5
Ķeguma novads	492	6301	12,8	-1,4	476,0	13,0	67,8	19,3	275,2	11,2	283	108	17	92	66	44,4	17,1
Ķekavas novads	272	21 848	80,4	20,0	506,8	17,9	66,4	15,8	413,7	6,5	1031	328	57	630	16	48,8	32,5
Lielvārdes novads	226	11 339	50,3	1,2	510,1	15,2	66,2	18,6	291,4	10,4	468	188	31	197	52	40,9	19,9
Līgatnes novads	168	4011	23,9	-5,0	543,3	12,9	64,8	22,3	232,5	12,2	165	68	16	48	33	40,8	15,8
Limbažu novads	1170	19 388	16,6	-3,7	523,9	13,3	65,6	21,1	224,9	13,1	1397	725	73	320	279	71,1	20,0
Līvānu novads	622	13 906	22,3	-6,0	496,4	12,7	66,8	20,4	158,9	18,2	851	432	70	168	181	59,9	16,7
Lubānas novads	347	2829	8,2	-6,1	535,0	12,1	65,1	22,8	193,9	12,8	125	68	8	26	23	43,7	11,9
Ludzas novads	966	15 456	16,0	-7,7	508,2	12,0	66,3	21,7	168,0	23,4	691	391	103	132	65	43,4	14,8
Madonas novads	2160	27 589	12,8	-5,7	501,6	12,8	66,6	20,6	203,1	12,7	1776	812	76	487	401	63,5	20,1
Mālpils novads	221	3990	18,1	-6,3	476,1	14,4	67,7	17,8	278,8	10,7	200	68	12	74	46	49,0	21,1
Mārupes novads	104	15 516	149,5	47,7	524,2	22,0	65,6	12,4	403,6	5,3	1109	250	21	824	14	77,6	59,1
Mazsalacas novads	417	3899	9,4	-8,6	580,5	12,4	63,3	24,3	150,6	11,7	262	142	13	36	71	65,3	12,2
Mērsraga novads	109	1829	16,8	-4,4	591,8	12,8	62,8	24,3	213,5	9,6	71	24	11	30	6	37,1	22,9
Naukšēnu novads	281	2271	8,1	-6,1	497,0	14,2	66,8	19,0	178,5	9,3	181	85	1	30	65	78,4	13,4
Neretas novads	645	4309	6,7	-8,9	483,3	11,6	67,4	21,0	168,4	13,4	203	116	12	22	53	46,2	7,7
Nīcas novads	351	3842	10,9	-1,3	528,2	12,6	65,4	22,0	201,6	9,5	339	195	14	56	74	87,2	18,0
Ogres novads	990	38 741	39,1	-0,1	517,2	14,5	65,9	19,6	311,3	9,5	1787	654	128	826	179	46,0	24,5
Olaines novads	298	20 658	69,2	9,0	476,5	14,7	67,7	17,6	313,7	10,8	601	171	41	380	9	29,7	20,8
Ozolnieku novads	286	10 416	36,4	8,1	536,3	16,5	65,1	18,4	292,6	9,7	429	127	33	213	56	41,9	24,0
Pārgaujas novads	486	4395	9,0	-4,3	501,0	12,9	66,6	20,5	205,1	10,6	358	144	20	66	128	80,0	19,2
Pāvilostas novads	515	3212	6,2	-6,5	554,7	12,5	64,3	23,2	178,0	8,4	246	119	9	47	71	75,6	17,2
Pļaviņu novads	376	6239	16,6	-7,0	547,4	12,7	64,6	22,6	219,6	11,5	217	79	11	72	55	33,9	13,0
Preiļu novads	364	11 662	32,0	-5,7	488,8	12,4	67,2	20,5	211,6	17,0	836	472	52	153	159	70,4	17,3
Priekules novads	520	6540	12,6	-4,6	557,9	14,9	64,2	20,9	165,7	16,4	512	310	5	48	149	76,9	8,0
Priekuļu novads	301	9321	30,9	-4,5	494,7	13,8	66,9	19,3	248,2	10,2	451	184	41	137	89	47,5	18,7
Raunas novads	309	3985	12,9	-7,2	516,4	12,9	65,9	21,2	174,8	8,5	280	117	9	47	107	68,9	13,8
Rēzeknes novads	2525	31 377	12,4	-6,3	499,4	13,4	66,7	19,9	133,1	25,1	1734	943	53	243	495	54,2	9,3
Riebiņu novads	630	6118	9,7	-8,8	534,9	12,3	65,2	22,6	107,9	22,1	587	365	9	32	181	93,4	6,5
Rojas novads	201	4435	22,1	-3,7	536,7	13,8	65,1	21,1	194,2	8,8	199	69	30	83	17	44,0	24,2
Ropažu novads	325	7153	22,0	9,6	450,3	14,8	69,0	16,3	279,5	7,7	242	62	13	149	18	35,2	23,5
Rucavas novads	448	2008	4,5	-6,4	596,2	12,5	62,6	24,8	130,4	14,4	185	110	3	15	57	92,3	9,0
Rugāju novads	515	2627	5,1	-7,2	525,6	13,7	65,6	20,7	130,0	19,9	249	160	4	15	70	92,8	7,1
Rūjienas novads	353	6141	17,4	-5,6	535,6	12,8	65,1	22,1	188,1	10,4	363	182	18	59	104	58,5	12,4
Rundāles novads	231	4255	18,4	-6,3	486,7	12,8	67,3	19,9	180,1	12,5	151	45	9	29	68	34,9	8,8
Salacgrīvas novads	637	9355	14,7	-6,6	515,0	12,7	66,0	21,3	226,5	9,3	567	294	41	126	106	59,7	17,6
Salas novads	317	4261	13,4	-5,0	459,7	14,7	68,5	16,8	187,8	13,2	340	181	13	56	90	77,9	15,8

Novads	Platība, km²	Iedzīvotāju skaits 2011.g. sāk.	Iedz. blīvums 2011.g. sāk., cilv./km²	Iedz. skaita izmaiņas no 2006.g. sāk. līdz 2011.g. sāk., %	Demogrāfiskā slodze 2011.g. sāk.	Iedz. sadalījums pa vecuma grupām 2011.g. sāk.			Iedz. ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvald. budžetā uz vienu iedz. 2010.g., Ls	Bezdarba līmenis 2011.g. sākumā, %	Ekon. aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits pa komercdarbības formām, 2009.g.					Ind. komers. un komercsab. skaits uz 1000 iedz. 2009.g.
						Līdz darbspējas vecumam	Darbspējas vecumā	Virs darbspējas vecuma			Kopā	Pašnodarb. personas	Individ. komersanti	Komercsabiedr.	Zemn. un zvejn. saimn.	Skaits uz 1000 iedz.
Salaspils novads	126	23 221	184,3	9,0	489,2	15,2	67,2	17,6	340,0	10,4	844	237	48	547	12	36,8	25,9
Saldus novads	1682	28 493	16,9	-4,0	496,4	15,2	66,8	18,0	214,8	11,5	1931	846	172	516	397	66,9	23,8
Saulkrastu novads	48	6140	129,3	4,6	599,0	12,8	62,5	24,7	336,2	6,7	255	99	14	139	3	41,8	25,1
Sējas novads	230	2524	11,0	3,7	459,0	14,2	68,5	17,2	300,1	9,6	94	34	4	41	15	38,3	18,3
Siguldas novads	361	17 820	49,4	5,5	527,4	15,7	65,5	18,8	328,8	10,4	1003	312	58	556	77	57,0	34,9
Skrīveru novads	105	4055	38,5	-2,3	568,1	12,7	63,8	23,5	260,5	10,5	127	59	10	39	19	31,0	12,0
Skrundas novads	557	5948	10,7	-6,2	569,0	15,0	63,7	21,3	163,6	16,7	314	132	20	67	95	52,2	14,5
Smiltenes novads	947	14 226	15,0	-3,6	512,4	14,5	66,1	19,4	234,6	8,9	943	433	47	237	226	65,9	19,9
Stopiņu novads	53	10 019	187,6	21,5	484,1	17,0	67,4	15,6	384,0	8,0	484	119	16	343	6	50,2	37,2
Strenču novads	375	4185	11,2	-6,6	585,8	12,2	63,1	24,8	198,9	15,2	131	50	7	35	39	30,8	9,9
Talsu novads	1763	34 264	19,4	-3,4	507,9	14,5	66,3	19,2	217,4	12,7	2183	1009	222	547	405	63,0	22,2
Tērvetes novads	224	4050	18,1	-7,0	477,0	13,5	67,7	18,8	209,5	11,4	238	99	4	22	113	57,2	6,3
Tukuma novads	1194	33 318	27,9	-1,4	531,8	15,9	65,3	18,8	244,5	11,0	1417	467	166	584	200	42,4	22,4
Vaiņodes novads	307	2917	9,5	-6,5	633,3	15,1	61,2	23,7	150,8	16,5	137	68	3	15	51	46,3	6,1
Valkas novads	908	10 445	11,5	-6,2	543,1	12,0	64,8	23,2	201,7	16,1	553	285	37	116	115	52,1	14,4
Varakļānu novads	278	3875	13,9	-7,1	618,0	13,1	61,8	25,1	135,4	13,9	265	150	6	44	65	67,3	12,7
Vārkavas novads	288	2355	8,2	-7,8	579,5	12,3	63,3	24,4	104,4	20,4	305	171	2	4	128	127,2	2,5
Vecpiebalgas novads	542	4723	8,7	-4,0	506,1	13,0	66,4	20,6	170,7	12,0	375	213	15	41	106	78,4	11,7
Vecumnieku novads	844	9638	11,4	-5,2	505,7	13,7	66,4	19,8	223,1	10,6	281	103	19	70	89	28,5	9,0
Ventspils novads	2457	13 440	5,5	-3,6	496,3	14,6	66,8	18,6	225,5	10,4	720	276	63	176	205	52,6	17,5
Viesītes novads	651	4574	7,0	-7,6	552,6	13,9	64,4	21,6	161,9	14,8	299	135	17	41	106	64,0	12,4
Viļakas novads	641	6319	9,9	-10,9	550,7	12,9	64,5	22,6	142,1	22,1	326	216	14	25	71	50,2	6,0
Viļānu novads	287	7029	24,5	-6,4	541,8	13,0	64,9	22,2	137,0	29,2	295	169	11	69	46	41,0	11,1
Zilupes novads	309	3655	11,8	-7,7	503,5	13,2	66,5	20,3	108,5	29,3	112	68	8	21	15	29,9	7,8
Novados	**63 843**	**1 096 413**	**17,2**	**-1,8**	**513,8**	**14,2**	**66,1**	**19,7**	**232,6**	**12,8**	**58 512**	**26 044**	**3796**	**16 962**	**11 710**	**53,0**	**18,8**

Piezīme. Platība – CSP dati, iedzīvotāju skaits, to blīvums un izmaiņas, demogrāfiskā slodze un iedzīvotāju sadalījums pa vecuma grupām – PMLP dati,
iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetā – VRAA aprēķini, izmantojot Valsts kases un PMLP datus, bezdarba līmenis – VRAA aprēķini, izmantojot NVA un PMLP datus,
ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību skaits – CSP provizoriskie dati.

2. PIELIKUMS. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu teritorijas attīstības indeksi

Plānošanas reģionu teritorijas attīstības indeksi

Plānošanas reģions	Teritorijas attīstības līmeņa indekss pēc 2008.g. datiem Vērtība	Rangs	pēc 2009.g. datiem Vērtība	Rangs	pēc 2010.g. datiem Vērtība	Rangs	Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss pēc 2009.g. datiem, salīdz. ar 2008.g. Vērtība	Rangs	pēc 2010.g. datiem, salīdz. ar 2009.g. Vērtība	Rangs
Rīgas reģions	0,989	1	0,956	1	0,786	1	0,383	1	0,912	1
Vidzemes reģions	-0,827	4	-0,803	4	-0,724	4	-1,549	4	-0,768	4
Kurzemes reģions	-0,651	3	-0,701	3	-0,577	3	-1,407	3	-0,564	3
Zemgales reģions	-0,516	2	-0,508	2	-0,454	2	-1,328	2	-0,452	2
Latgales reģions	-1,267	5	-1,164	5	-0,838	5	-2,111	5	-1,162	5

Republikas pilsētu teritorijas attīstības indeksi

Republikas pilsēta	Teritorijas attīstības līmeņa indekss pēc 2008.g. datiem Vērtība	Rangs	pēc 2009.g. datiem Vērtība	Rangs	pēc 2010.g. datiem Vērtība	Rangs	Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss pēc 2009.g. datiem, salīdz. ar 2008.g. Vērtība	Rangs	pēc 2010.g. datiem, salīdz. ar 2009.g. Vērtība	Rangs
Rīga	0,283	4	0,288	2	0,291	2	-2,413	2	0,433	2
Daugavpils	-0,690	6	-0,504	6	-0,693	6	-3,117	6	-0,496	6
Jēkabpils	-0,856	7	-0,809	7	-0,709	7	-4,064	7	-0,620	7
Jelgava	0,402	2	0,133	3	0,213	4	-2,798	4	0,350	4
Jūrmala	0,623	1	0,536	1	0,505	1	-2,398	1	0,580	1
Liepāja	-1,368	8	-1,417	8	-1,209	8	-4,597	8	-1,117	8
Rēzekne	-1,791	9	-1,585	9	-1,796	9	-5,311	9	-1,832	9
Valmiera	0,329	3	0,053	5	0,215	3	-2,917	5	0,356	3
Ventspils	0,070	5	0,118	4	0,037	5	-2,593	3	0,178	5

Novadu teritorijas attīstības indeksi

Novads	Teritorijas attīstības līmeņa indekss pēc 2008.g. datiem Vērtība	Rangs	pēc 2009.g. datiem Vērtība	Rangs	pēc 2010.g. datiem Vērtība	Rangs	Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss pēc 2009.g. datiem, salīdz. ar 2008.g. Vērtība	Rangs	pēc 2010.g. datiem, salīdz. ar 2009.g. Vērtība	Rangs
Ādažu novads	1,959	3	2,062	3	1,934	3	0,922	3	2,187	3
Aglonas novads	-1,423	104	-1,267	101	-1,473	104	-2,389	99	-1,474	105
Aizkraukles novads	0,735	15	0,595	17	0,739	14	-0,787	26	0,898	14
Aizputes novads	-0,939	95	-0,727	88	-0,764	88	-1,819	86	-0,597	86
Aknīstes novads	-0,225	60	-0,222	64	-0,212	61	-1,298	66	-0,085	64
Alojas novads	-0,316	69	-0,419	74	-0,439	74	-1,436	75	-0,277	74
Alsungas novads	-0,295	67	-0,282	68	-0,609	80	-1,297	65	-0,506	79
Alūksnes novads	-0,556	80	-0,592	82	-0,484	75	-1,820	87	-0,406	77
Amatas novads	-0,271	64	-0,159	55	0,044	44	-1,252	60	0,224	43
Apes novads	-0,711	88	-0,694	86	-0,657	84	-1,754	85	-0,528	80
Auces novads	-0,575	83	-0,711	87	-0,640	81	-1,961	90	-0,538	82
Babītes novads	1,750	4	1,779	5	1,683	4	0,593	5	1,964	4
Baldones novads	0,657	18	0,650	13	0,618	15	-0,348	12	0,876	15
Baltinavas novads	-3,205	110	-2,252	110	-1,767	110	-3,767	110	-1,835	109
Balvu novads	-0,595	84	-0,617	84	-0,647	83	-1,866	89	-0,623	87
Bauskas novads	0,204	33	0,135	32	0,210	30	-1,099	45	0,333	32
Beverīnas novads	0,110	37	0,068	39	0,187	32	-1,036	41	0,349	30
Brocēnu novads	-0,192	58	-0,232	66	-0,284	67	-1,364	69	-0,125	68
Burtnieku novads	0,296	27	0,169	31	0,105	38	-0,921	33	0,265	37
Carnikavas novads	1,555	7	1,390	8	1,280	8	0,258	7	1,558	8
Cēsu novads	0,307	25	0,309	23	0,281	26	-0,874	28	0,494	27
Cesvaines novads	-0,317	70	-0,363	71	-0,331	70	-1,415	73	-0,188	70
Ciblas novads	-1,027	96	-1,262	99	-1,278	99	-2,659	104	-1,395	100
Dagdas novads	-1,199	99	-1,424	104	-1,372	101	-2,778	105	-1,423	102
Daugavpils novads	-0,428	73	-0,299	70	-0,508	78	-1,271	61	-0,425	78
Dobeles novads	0,021	43	0,042	44	0,119	37	-1,225	58	0,264	39
Dundagas novads	-0,219	59	-0,121	51	-0,175	58	-1,045	42	0,037	53
Durbes novads	-0,463	75	-0,192	61	-0,183	60	-1,174	53	0,025	55
Engures novads	0,332	24	0,227	27	0,232	27	-0,746	23	0,498	25
Ērgļu novads	-0,771	89	-0,595	83	-0,697	86	-1,658	81	-0,534	81
Garkalnes novads	2,737	1	2,773	1	2,500	1	1,528	1	2,755	1
Grobiņas novads	0,019	44	0,071	37	0,098	39	-0,966	36	0,315	34
Gulbenes novads	-0,253	62	-0,141	53	-0,160	56	-1,182	54	-0,009	58
Iecavas novads	0,305	26	0,415	22	0,398	23	-0,684	21	0,604	24
Ikšķiles novads	1,382	8	1,399	7	1,447	7	0,237	8	1,741	7
Ilūkstes novads	-0,564	82	-0,508	80	-0,684	85	-1,441	76	-0,549	84
Inčukalna novads	0,769	14	0,708	12	0,986	12	-0,529	14	1,160	12
Jaunjelgavas novads	-0,146	54	-0,184	59	-0,106	52	-1,316	67	-0,002	57
Jaunpiebalgas novads	-0,450	74	-0,382	72	-0,327	68	-1,296	64	-0,118	66
Jaunpils novads	0,115	36	0,059	41	0,039	46	-0,958	35	0,204	47
Jēkabpils novads	-0,559	81	-0,468	76	-0,494	76	-1,372	70	-0,363	76
Jelgavas novads	0,234	28	0,218	29	0,128	36	-0,879	29	0,233	42
Kandavas novads	-0,267	63	-0,224	65	-0,226	63	-1,222	57	-0,046	60
Kārsavas novads	-1,913	108	-1,795	108	-1,751	109	-3,223	107	-1,829	108

Novads	Teritorijas attīstības līmeņa indekss pēc 2008.g. datiem Vērtība	Rangs	Teritorijas attīstības līmeņa indekss pēc 2009.g. datiem Vērtība	Rangs	Teritorijas attīstības līmeņa indekss pēc 2010.g. datiem Vērtība	Rangs	Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss pēc 2009.g. datiem, salīdz. ar 2008.g. Vērtība	Rangs	Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss pēc 2010.g. datiem, salīdz. ar 2009.g. Vērtība	Rangs
Kocēnu novads	0,230	29	0,061	40	0,201	31	-1,075	44	0,347	31
Kokneses novads	0,182	35	0,070	38	0,139	34	-1,017	40	0,327	33
Krāslavas novads	-0,846	92	-0,903	93	-1,009	93	-2,154	95	-1,009	94
Krimuldas novads	0,477	23	0,452	21	0,549	18	-0,687	22	0,742	18
Krustpils novads	-0,655	86	-0,496	79	-0,764	87	-1,495	78	-0,663	88
Kuldīgas novads	-0,326	72	-0,479	78	-0,422	73	-1,636	80	-0,303	75
Ķeguma novads	0,725	17	0,624	16	0,556	17	-0,510	13	0,717	19
Ķekavas novads	1,728	5	1,780	4	1,663	5	0,604	4	1,944	5
Lielvārdes novads	0,530	20	0,521	19	0,480	22	-0,599	19	0,678	21
Līgatnes novads	-0,188	57	-0,210	62	-0,248	64	-1,373	71	-0,073	62
Limbažu novads	-0,144	53	-0,042	49	-0,163	57	-1,147	49	-0,020	59
Līvānu novads	-1,104	97	-0,765	90	-0,598	79	-2,132	94	-0,581	85
Lubānas novads	-0,532	79	-0,271	67	-0,402	72	-1,280	62	-0,254	72
Ludzas novads	-0,790	91	-0,978	96	-1,020	94	-2,434	100	-1,079	97
Madonas novads	-0,151	55	-0,122	52	-0,108	54	-1,243	59	0,022	56
Mālpils novads	0,787	13	0,215	30	0,488	21	-1,114	46	0,666	22
Mārupes novads	2,060	2	2,250	2	2,209	2	1,102	2	2,478	2
Mazsalacas novads	-0,510	78	-0,754	89	-0,895	91	-1,729	83	-0,715	90
Mērsraga novads	-0,273	65	-0,294	69	-0,503	77	-1,157	52	-0,261	73
Naukšēnu novads	0,057	40	0,116	33	0,040	45	-0,797	27	0,219	46
Neretas novads	-0,506	77	-0,384	73	-0,222	62	-1,466	77	-0,122	67
Nīcas novads	-0,056	49	0,050	42	-0,002	48	-0,903	30	0,194	48
Ogres novads	0,612	19	0,580	18	0,534	19	-0,573	17	0,761	17
Olaines novads	0,991	11	0,950	11	0,966	13	-0,342	11	1,133	13
Ozolnieku novads	0,510	21	0,513	20	0,497	20	-0,578	18	0,715	20
Pārgaujas novads	0,044	41	0,079	36	0,074	43	-0,937	34	0,241	41
Pāvilostas novads	-0,468	76	-0,470	77	-0,338	71	-1,414	72	-0,109	65
Pļaviņu novads	-0,157	56	-0,441	75	-0,330	69	-1,594	79	-0,142	69
Preiļu novads	-0,234	61	-0,173	58	-0,255	65	-1,433	74	-0,203	71
Priekules novads	-0,671	87	-0,914	94	-0,874	90	-2,130	93	-0,788	92
Priekuļu novads	0,215	32	0,220	28	0,309	25	-0,916	32	0,495	26
Raunas novads	-0,123	52	0,010	47	-0,093	51	-0,908	31	0,110	49
Rēzeknes novads	-1,231	101	-1,164	98	-1,166	97	-2,584	102	-1,275	99
Riebiņu novads	-1,488	105	-1,349	103	-1,393	102	-2,493	101	-1,433	103
Rojas novads	-0,025	47	-0,170	57	-0,108	53	-1,190	56	0,105	50
Ropažu novads	1,218	9	1,226	9	1,239	9	0,088	9	1,431	9
Rucavas novads	-0,785	90	-0,930	95	-1,211	98	-1,843	88	-1,077	96
Rugāju novads	-1,226	100	-0,902	92	-1,063	96	-2,033	91	-1,066	95
Rūjienas novads	-0,102	50	-0,166	56	-0,265	66	-1,154	51	-0,079	63
Rundāles novads	-0,285	66	-0,214	63	-0,090	50	-1,361	68	0,027	54
Salacgrīvas novads	0,014	46	0,018	46	0,082	42	-1,049	43	0,289	36
Salas novads	0,102	39	0,116	34	0,131	35	-0,986	37	0,222	45
Salaspils novads	1,107	10	0,960	10	1,003	10	-0,338	10	1,195	10
Saldus novads	0,104	38	0,025	45	0,096	40	-1,116	47	0,247	40
Saulkrastu novads	0,477	22	0,302	24	0,310	24	-0,662	20	0,636	23
Sējas novads	0,910	12	0,644	14	0,999	11	-0,572	16	1,180	11
Siguldas novads	0,731	16	0,628	15	0,596	16	-0,556	15	0,812	16
Skrīveru novads	-0,030	48	-0,191	60	-0,153	55	-1,291	63	0,072	52
Skrundas novads	-0,939	94	-1,035	97	-1,022	95	-2,200	96	-0,932	93
Smiltenes novads	0,201	34	0,263	26	0,226	28	-0,766	24	0,438	28
Stopiņu novads	1,634	6	1,671	6	1,654	6	0,466	6	1,882	6
Strenču novads	-0,864	93	-0,884	91	-0,923	92	-2,066	92	-0,784	91
Talsu novads	0,028	42	-0,064	50	-0,041	49	-1,190	55	0,097	51
Tērvetes novads	0,015	45	-0,011	48	0,151	33	-1,141	48	0,294	35
Tukuma novads	0,221	31	0,100	35	0,038	47	-0,993	38	0,224	44
Vaiņodes novads	-1,153	98	-1,262	100	-1,542	105	-2,319	98	-1,415	101
Valkas novads	-0,304	68	-0,544	81	-0,644	82	-1,751	84	-0,545	83
Varakļānu novads	-1,347	102	-1,317	102	-1,333	100	-2,314	97	-1,174	98
Vārkavas novads	-1,406	103	-1,507	105	-1,604	107	-2,623	103	-1,591	106
Vecpiebalgas novads	-0,318	71	-0,149	54	-0,182	59	-1,149	50	-0,051	61
Vecumnieku novads	-0,104	51	0,044	43	0,088	41	-1,001	39	0,264	38
Ventspils novads	0,228	30	0,270	25	0,218	29	-0,776	25	0,392	29
Viesītes novads	-0,633	85	-0,669	85	-0,817	89	-1,691	82	-0,703	89
Viļakas novads	-1,712	106	-1,589	106	-1,423	103	-2,943	106	-1,438	104
Viļānu novads	-1,963	109	-1,903	109	-1,725	108	-3,552	109	-1,876	110
Zilupes novads	-1,786	107	-1,714	107	-1,594	106	-3,321	108	-1,779	107

3. PIELIKUMS. Pašvaldību budžetu ieņēmumi 2010. gadā

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamatbudžeta ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Nodokļu ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Iedz. ienākuma nodokļa ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Transferti, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Speciālā budžeta ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.
Rīga	703 581	434 307 511	617	309 334 292	440	71	261 023 399	371	45 855 567	65	83 831 659	119	19	-	-
Daugavpils	102 496	57 459 066	561	22 725 812	222	40	20 905 273	204	1 695 839	17	31 757 512	310	55	1 097 948	11
Jēkabpils	26 284	16 959 314	645	6 559 442	250	39	6 148 525	234	337 256	13	9 930 573	378	59	299 212	11
Jelgava	64 516	40 098 455	622	21 871 208	339	55	20 186 526	313	1 555 354	24	16 907 365	262	42	878 040	14
Jūrmala	56 060	33 768 411	602	24 779 996	442	73	20 035 018	357	4 643 834	83	5 871 504	105	17	756 920	14
Liepāja	83 415	41 139 849	493	23 819 491	286	58	21 073 407	253	2 612 153	31	15 518 962	186	38	3 205 710	38
Rēzekne	34 596	24 471 152	707	8 901 933	257	36	8 343 534	241	452 324	13	14 354 562	415	59	450 841	13
Valmiera	27 040	17 280 552	639	9 683 832	358	56	8 862 976	328	747 265	28	6 406 882	237	37	268 284	10
Ventspils	42 509	35 997 816	847	16 048 140	378	45	13 969 583	329	1 977 607	47	15 524 794	365	43	1 807 413	43
Republikas pilsētās	**1 140 497**	**701 482 126**	**615**	**443 724 146**	**389**	**63**	**380 548 241**	**334**	**59 877 199**	**53**	**200 103 813**	**175**	**29**	**8 764 368**	**8**
Ādažu novads	10 007	6 179 337	618	4 493 108	449	73	3 856 081	385	627 647	63	1 300 402	130	21	109 261	11
Aglonas novads	4382	3 240 335	739	564 085	129	17	505 726	115	58 359	13	2 368 313	540	73	83 086	19
Aizkraukles novads	9894	9 638 510	974	3 572 540	361	37	3 272 490	331	280 345	28	5 795 737	586	60	169 175	17
Aizputes novads	10 313	5 635 873	546	2 200 977	213	39	1 962 366	190	238 611	23	3 139 697	304	56	145 327	14
Aknīstes novads	3183	1 851 676	582	624 957	196	34	559 241	176	65 716	21	1 155 275	363	62	55 533	17
Alojas novads	5994	3 169 821	529	1 123 743	187	35	1 005 999	168	117 744	20	1 823 037	304	58	74 180	12
Alsungas novads	1630	993 646	610	352 302	216	35	305 160	187	47 142	29	557 992	342	56	29 967	18
Alūksnes novads	19 121	11 359 099	594	4 035 111	211	36	3 624 237	190	384 630	20	6 328 525	331	56	272 932	14
Amatas novads	6332	4 478 519	707	1 753 939	277	39	1 554 567	246	199 372	31	2 439 220	385	54	135 488	21
Apes novads	4250	3 601 472	847	803 670	189	22	679 577	160	124 093	29	2 333 095	549	65	69 736	16
Auces novads	8494	4 409 732	519	1 891 158	223	43	1 689 644	199	201 514	24	2 224 563	262	50	194 080	23
Babītes novads	9328	6 139 157	658	4 577 390	491	75	3 953 695	424	623 695	67	1 355 292	145	22	105 214	11
Baldones novads	5729	3 004 021	524	1 879 700	328	63	1 692 067	295	187 633	33	1 018 212	178	34	57 224	10
Baltinavas novads	1345	1 397 142	1039	221 650	165	16	188 632	140	33 018	25	1 152 277	857	82	36 825	27
Balvu novads	15 505	10 293 592	664	3 066 578	198	30	2 817 476	182	228 161	15	5 773 179	372	56	194 181	13
Bauskas novads	27 826	15 035 489	540	7 372 807	265	49	6 693 283	241	660 519	24	6 661 368	239	44	299 935	11
Beverīnas novads	3546	1 983 380	559	915 140	258	46	799 596	225	115 544	33	863 175	243	44	125 982	36
Brocēnu novads	6978	3 725 566	534	1 726 984	247	46	1 521 349	218	205 635	29	1 673 234	240	45	116 433	17
Burtnieku novads	8454	3 387 700	401	2 027 934	240	60	1 782 516	211	245 418	29	1 169 736	138	35	88 665	10
Carnikavas novads	6616	4 614 421	697	2 843 622	430	62	2 402 666	363	440 956	67	842 552	127	18	41 540	6
Cēsu novads	19 538	17 297 460	885	6 230 335	319	36	5 648 394	289	543 898	28	10 172 135	521	59	380 160	19
Cesvaines novads	3107	2 075 929	668	650 341	209	31	589 745	190	60 596	20	1 259 965	406	61	57 088	18
Ciblas novads	3288	2 045 094	622	494 450	150	24	427 743	130	66 707	20	1 468 206	447	72	73 219	22
Dagdas novads	9242	5 958 740	645	1 291 384	140	22	1 138 938	123	152 446	16	4 166 648	451	70	153 726	17
Daugavpils novads	27 995	14 841 925	530	4 142 445	148	28	3 635 816	130	506 629	18	9 235 050	330	62	567 343	20
Dobeles novads	24 227	14 053 125	580	6 968 775	288	50	6 302 694	260	637 866	26	6 394 813	264	46	361 446	15
Dundagas novads	4717	2 560 644	543	928 991	197	36	802 317	170	126 674	27	1 501 020	318	59	48 276	10
Durbes novads	3386	1 582 330	467	813 331	240	51	686 288	203	127 043	38	692 195	204	44	83 854	25
Engures novads	7973	5 050 098	633	2 297 170	288	45	2 093 939	263	203 231	25	1 388 613	174	27	76 064	10
Ērgļu novads	3516	2 034 538	579	772 084	220	38	694 617	198	77 467	22	1 046 093	298	51	56 184	16
Garkalnes novads	7344	4 403 210	600	3 806 287	518	86	3 281 553	447	524 734	71	533 412	73	12	234 027	32
Grobiņas novads	10 234	4 900 673	479	2 604 789	255	53	2 292 463	224	312 326	31	2 060 731	201	42	181 047	18

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamatbudžeta ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Nodokļu ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Iedz. ienākuma nodokļa ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Transferti, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Speciālā budžeta ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.
Gulbenes novads	24 918	14 908 334	598	5 088 631	204	34	4 589 655	184	479 166	19	8 748 088	351	59	310 647	12
Iecavas novads	9773	6 024 981	616	2 904 292	297	48	2 629 336	269	257 991	26	2 879 476	295	48	92 965	10
Ikšķiles novads	8781	6 760 815	770	3 942 435	449	58	3 684 293	420	258 142	29	1 281 559	146	19	77 493	9
Ilūkstes novads	8955	5 314 037	593	1 500 449	168	28	1 269 628	142	230 821	26	3 508 116	392	66	166 496	19
Inčukalna novads	8542	4 538 279	531	3 329 645	390	73	3 096 233	362	233 412	27	922 588	108	20	75 894	9
Jaunjelgavas novads	6464	4 032 423	624	1 446 492	224	36	1 317 288	204	129 204	20	2 200 411	340	55	151 682	23
Jaunpiebalgas novads	2657	1 971 259	742	505 411	190	26	446 414	168	58 997	22	1 110 910	418	56	42 613	16
Jaunpils novads	2745	1 254 467	457	609 931	222	49	529 725	193	80 206	29	617 991	225	49	46 438	17
Jēkabpils novads	5698	3 493 377	613	990 681	174	28	819 626	144	171 055	30	2 083 747	366	60	124 672	22
Jelgavas novads	27 018	14 491 543	536	6 553 749	243	45	5 733 835	212	819 914	30	7 348 760	272	51	434 065	16
Kandavas novads	9826	5 684 490	579	2 082 923	212	37	1 858 764	189	224 159	23	3 406 080	347	60	130 019	13
Kārsavas novads	6910	3 783 199	547	1 048 325	152	28	920 951	133	123 162	18	2 524 169	365	67	120 017	17
Kocēnu novads	7017	4 444 084	633	1 649 997	235	37	1 476 399	210	173 598	25	2 405 035	343	54	89 012	13
Kokneses novads	5999	4 281 422	714	1 512 304	252	35	1 401 687	234	110 617	18	2 488 655	415	58	75 125	13
Krāslavas novads	19 679	11 436 441	581	3 043 415	155	27	2 787 363	142	247 652	13	6 954 992	353	61	295 658	15
Krimuldas novads	5753	2 758 425	479	1 710 806	297	62	1 511 071	263	199 735	35	896 743	156	33	205 863	36
Krustpils novads	6647	5 012 250	754	1 278 303	192	26	1 071 928	161	206 375	31	2 998 194	451	60	127 872	19
Kuldīgas novads	27 082	17 311 281	639	5 891 492	218	34	5 226 050	193	648 639	24	10 396 296	384	60	446 633	16
Ķeguma novads	6301	3 169 463	503	1 930 430	306	61	1 733 921	275	196 509	31	1 056 540	168	33	76 444	12
Ķekavas novads	21 848	12 206 750	559	10 015 771	458	82	9 039 024	414	968 277	44	1 664 752	76	14	245 100	11
Lielvārdes novads	11 339	6 069 069	535	3 540 251	312	58	3 304 036	291	219 296	19	1 910 695	169	31	121 432	11
Līgatnes novads	4011	2 473 067	617	998 045	249	40	932 447	232	65 598	16	1 006 087	251	41	48 349	12
Limbažu novads	19 388	10 552 596	544	4 941 452	255	47	4 360 925	225	563 727	29	5 040 287	260	48	311 754	16
Līvānu novads	13 906	9 787 185	704	2 432 596	175	25	2 209 859	159	205 517	15	6 879 317	495	70	145 547	10
Lubānas novads	2829	1 438 654	509	608 769	215	42	548 496	194	60 273	21	687 393	243	48	37 599	13
Ludzas novads	15 456	8 416 933	545	2 823 579	183	34	2 596 203	168	213 275	14	5 056 610	327	60	267 085	17
Madonas novads	27 589	16 930 998	614	6 217 688	225	37	5 602 659	203	584 520	21	9 283 684	336	55	451 903	16
Mālpils novads	3990	3 269 269	819	1 202 368	301	37	1 112 583	279	89 785	23	1 645 420	412	50	49 541	12
Mārupes novads	15 516	9 213 076	594	7 482 304	482	81	6 262 087	404	1 220 217	79	1 463 805	94	16	96 152	6
Mazsalacas novads	3899	1 991 280	511	664 796	171	33	587 212	151	77 584	20	1 216 067	312	61	39 739	10
Naukšēnu novads	2271	1 273 495	561	490 847	216	39	405 451	179	85 396	38	650 174	286	51	31 293	14
Neretas novads	4309	2 417 434	561	836 512	194	35	725 502	168	111 010	26	1 375 376	319	57	63 700	15
Nīcas novads	3842	2 000 577	521	880 792	229	44	774 412	202	106 380	28	930 174	242	46	68 441	18
Ogres novads	38 741	32 086 813	828	13 149 571	339	41	12 059 029	311	1 054 804	27	9 646 802	249	30	421 151	11
Olaines novads	20 658	9 568 561	463	7 170 528	347	75	6 479 764	314	664 600	32	2 005 314	97	21	93 667	5
Ozolnieku novads	10 416	5 533 977	531	3 314 207	318	60	3 048 019	293	266 188	26	1 532 809	147	28	130 584	13
Pārgaujas novads	4395	2 910 803	662	1 008 755	230	35	901 386	205	107 369	24	1 752 327	399	60	127 977	29
Pāvilostas novads	3212	2 106 100	656	698 962	218	33	571 594	178	127 368	40	1 090 121	339	52	45 474	14
Pļaviņu novads	6239	3 025 832	485	1 484 666	238	49	1 370 022	220	114 644	18	1 304 624	209	43	110 276	18
Preiļu novads	11 662	6 120 035	525	2 644 953	227	43	2 467 778	212	163 826	14	3 206 190	275	52	133 453	11
Priekules novads	6540	4 034 850	617	1 266 355	194	31	1 083 498	166	182 857	28	2 584 759	395	64	116 392	18
Priekuļu novads	9321	6 620 278	710	2 475 908	266	37	2 313 608	248	162 300	17	2 899 233	311	44	88 176	9
Raunas novads	3985	2 552 262	640	801 775	201	31	696 561	175	105 214	26	1 478 371	371	58	70 377	18
Rēzeknes novads	31 377	18 412 467	587	4 691 020	150	25	4 175 461	133	515 559	16	12 366 678	394	67	608 390	19
Riebiņu novads	6118	3 555 702	581	795 864	130	22	660 302	108	135 562	22	2 492 260	407	70	122 247	20
Rojas novads	6264	2 924 022	467	1 419 858	227	49	1 252 037	200	167 821	27	1 342 170	214	46	71 234	11

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamatbudžeta ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Nodokļu ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Iedz. ienākuma nodokļa ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Transferti, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Speciālā budžeta ieņēmumi, Ls kopā	uz vienu iedz.
Ropažu novads	7153	3 164 962	442	2 222 566	311	70	1 999 246	279	223 320	31	852 532	119	27	78 740	11
Rucavas novads	2008	1 336 749	666	367 644	183	28	261 853	130	105 791	53	871 296	434	65	58 776	29
Rugāju novads	2627	1 678 980	639	414 972	158	25	341 510	130	73 462	28	1 166 136	444	69	57 429	22
Rūjienas novads	6141	3 530 120	575	1 255 137	204	36	1 154 992	188	100 145	16	2 116 747	345	60	70 333	11
Rundāles novads	4255	3 042 764	715	912 316	214	30	766 368	180	145 948	34	1 892 310	445	62	44 217	10
Salacgrīvas novads	9355	5 893 095	630	2 377 030	254	40	2 119 024	227	258 006	28	2 979 767	319	51	214 410	23
Salas novads	4261	2 670 567	627	877 158	206	33	800 077	188	77 081	18	1 728 878	406	65	74 960	18
Salaspils novads	23 221	11 276 903	486	8 705 986	375	77	7 894 548	340	770 689	33	1 974 170	85	18	202 537	9
Saldus novads	28 493	18 536 064	651	6 970 546	245	38	6 120 977	215	809 739	28	10 128 596	355	55	407 011	14
Saulkrastu novads	6140	3 719 106	606	2 556 721	416	69	2 064 106	336	484 180	79	871 401	142	23	78 555	13
Sējas novads	2524	1 385 922	549	868 582	344	63	757 559	300	111 023	44	364 350	144	26	110 056	44
Siguldas novads	17 820	10 706 755	601	6 476 000	363	60	5 858 924	329	576 056	32	3 570 452	200	33	190 708	11
Skrīveru novads	4055	2 344 809	578	1 127 190	278	48	1 056 267	260	70 923	17	981 748	242	42	32 756	8
Skrundas novads	5948	3 743 574	629	1 137 556	191	30	973 362	164	164 194	28	2 295 755	386	61	74 023	12
Smiltenes novads	14 226	9 680 405	680	3 693 232	260	38	3 337 004	235	335 926	24	5 572 467	392	58	171 375	12
Stopiņu novads	10 019	9 275 715	926	4 453 585	445	48	3 847 358	384	606 227	61	3 075 785	307	33	767 422	77
Strenču novads	4185	2 996 062	716	906 549	217	30	832 365	199	74 184	18	1 551 052	371	52	51 053	12
Talsu novads	34 264	19 765 693	577	8 186 604	239	41	7 450 059	217	691 782	20	9 657 636	282	49	502 467	15
Tērvetes novads	4050	2 666 311	658	984 475	243	37	848 628	210	135 847	34	1 136 135	281	43	67 994	17
Tukuma novads	33 318	19 405 365	582	8 991 127	270	46	8 146 963	245	800 387	24	8 967 919	269	46	342 308	10
Vaiņodes novads	2917	2 680 177	919	516 322	177	19	440 013	151	76 309	26	1 946 823	667	73	53 404	18
Valkas novads	10 445	8 684 953	831	2 317 955	222	27	2 106 541	202	211 414	20	5 067 380	485	58	107 707	10
Varakļānu novads	3875	2 447 188	632	593 711	153	24	524 790	135	68 921	18	1 714 714	443	70	60 278	16
Vārkavas novads	2355	1 234 577	524	315 498	134	26	245 884	104	69 614	30	870 636	370	71	36 977	16
Vecpiebalgas novads	4723	2 728 484	578	906 920	192	33	806 351	171	100 569	21	1 508 038	319	55	106 068	22
Vecumnieku novads	9638	5 119 341	531	2 378 328	247	46	2 150 510	223	227 818	24	2 275 380	236	44	130 486	14
Ventspils novads	13 440	7 585 475	564	3 512 478	261	46	3 030 571	225	481 907	36	3 251 575	242	43	521 569	39
Viesītes novads	4574	2 185 418	478	851 603	186	39	740 341	162	111 262	24	1 292 441	283	59	87 732	19
Viļakas novads	6319	3 482 238	551	996 730	158	29	898 143	142	98 587	16	2 259 815	358	65	97 775	15
Viļānu novads	7029	3 509 189	499	1 048 066	149	30	962 663	137	85 403	12	2 309 453	329	66	93 847	13
Zilupes novads	3655	1 914 595	524	448 615	123	23	396 643	109	51 272	14	1 439 102	394	75	60 312	17
Novados	**1 096 413**	**667 496 465**	**609**	**285 496 882**	**260**	**43**	**255 038 637**	**233**	**29 811 676**	**27**	**321 924 100**	**294**	**48**	**16 837 124**	**15**
Latvijā	**2 236 910**	**1 368 978 591**	**612**	**729 221 028**	**326**	**53**	**635 586 878**	**284**	**89 688 875**	**40**	**522 027 913**	**233**	**38**	**25 601 492**	**11**

Piezīme. Iedzīvotāju skaits – PMLP dati. Pašvaldību budžetu ieņēmumi – Valsts kases dati.

4. PIELIKUMS. Pašvaldību budžetu izdevumi pēc ekonomiskās klasifikācijas 2010. gadā

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamatbudžeta izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Uzturēšanas izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	t.sk. izdevumi atlīdzībai, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Kapitālie izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Speciālā budžeta izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Speciālā budžeta kapitālie izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no spec. budžeta
Rīga	703 581	414 526 745	589	347 006 633	493	84	140 314 736	199	34	64 372 346	91	16	-	-	-	-	-
Daugavpils	102 496	54 436 584	531	37 295 596	364	69	19 411 008	189	36	17 140 988	167	31	1 087 197	11	712 408	7	66
Jēkabpils	26 284	13 686 928	521	10 521 862	400	77	5 386 726	205	39	3 165 066	120	23	326 311	12	7377	0	2
Jelgava	64 516	37 230 551	577	28 668 313	444	77	14 082 931	218	38	8 562 238	133	23	893 250	14	-	-	-
Jūrmala	56 060	26 919 348	480	24 669 547	440	92	11 164 911	199	41	2 249 801	40	8	970 997	17	112 241	2	12
Liepāja	83 415	37 862 068	454	28 789 751	345	76	15 080 487	181	40	9 066 039	109	24	3 025 433	36	3076	0	0
Rēzekne	34 596	21 995 106	636	15 080 799	436	69	8 148 769	236	37	6 912 917	200	31	429 040	12	12 546	0	3
Valmiera	27 040	23 319 902	862	14 726 741	545	63	7 627 986	282	33	8 589 760	318	37	271 154	10	3629	0	1
Ventspils	42 509	32 531 480	765	20 780 317	489	64	9 439 867	222	29	11 751 026	276	36	883 475	21	172 019	4	19
Republikas pilsētās	**1 140 497**	**662 508 712**	**581**	**527 539 559**	**463**	**80**	**230 657 421**	**202**	**35**	**131 810 181**	**116**	**20**	**7 886 857**	**7**	**1 023 296**	**1**	**13**
Ādažu novads	10 007	5 342 051	534	4 983 222	498	93	2 855 627	285	53	356 050	36	7	116 917	12	-	-	-
Aglonas novads	4382	3 116 524	711	2 350 031	536	75	1 478 327	337	47	765 797	175	25	80 556	18	3751	1	5
Aizkraukles novads	9894	7 663 109	775	5 271 073	533	69	3 124 885	316	41	2 392 036	242	31	158 851	16	24 094	2	15
Aizputes novads	10 313	5 525 421	536	4 519 243	438	82	2 683 719	260	49	1 006 048	98	18	121 386	12	83	0	0
Aknīstes novads	3183	1 570 475	493	1 301 318	409	83	741 407	233	47	239 132	75	15	51 399	16	1026	0	2
Alojas novads	5994	2 931 109	489	2 558 243	427	87	1 386 811	231	47	276 866	46	9	105 931	18	31 006	5	29
Alsungas novads	1630	935 645	574	816 981	501	87	524 324	322	56	118 479	73	13	34 859	21	5234	3	15
Alūksnes novads	19 121	11 333 148	593	9 282 256	485	82	5 602 332	293	49	2 050 892	107	18	315 543	17	34 308	2	11
Amatas novads	6332	4 653 912	735	4 068 505	643	87	2 363 197	373	51	585 407	92	13	144 073	23	30 928	5	21
Apes novads	4250	4 043 939	952	2 719 893	640	67	1 751 799	412	43	1 324 046	312	33	76 139	18	998	0	1
Auces novads	8494	4 111 614	484	3 960 180	466	96	1 950 062	230	47	151 434	18	4	215 184	25	-	-	-
Babītes novads	9328	5 519 602	592	4 597 706	493	83	2 018 503	216	37	921 896	99	17	114 848	12	-	-	-
Baldones novads	5729	2 969 032	518	2 516 429	439	85	1 575 140	275	53	452 255	79	15	35 892	6	2200	0	6
Baltinavas novads	1345	1 261 613	938	1 050 603	781	83	729 527	542	58	211 010	157	17	33 603	25	17 926	13	53
Balvu novads	15 505	9 789 603	631	8 332 919	537	85	5 083 818	328	52	1 456 627	94	15	145 671	9	17 563	1	12
Bauskas novads	27 826	13 846 639	498	12 180 190	438	88	7 230 832	260	52	1 666 449	60	12	276 005	10	10 541	0	4
Beverīnas novads	3546	1 910 924	539	1 369 317	386	72	771 195	217	40	541 292	153	28	159 889	45	118 365	33	74
Brocēnu novads	6978	3 528 054	506	2 973 376	426	84	1 559 300	223	44	554 678	79	16	119 209	17	-	-	-
Burtnieku novads	8454	3 235 571	383	2 539 700	300	78	1 088 165	129	34	695 871	82	22	161 297	19	48 522	6	30
Carnikavas novads	6616	5 715 465	864	3 906 475	590	68	1 708 660	258	30	1 808 844	273	32	52 155	8	-	-	-
Cēsu novads	19 538	13 618 449	697	10 998 699	563	81	7 025 656	360	52	2 618 657	134	19	279 044	14	11 585	1	4
Cesvaines novads	3107	2 153 180	693	1 861 883	599	86	1 152 324	371	54	291 297	94	14	51 476	17	-	-	-
Ciblas novads	3288	2 083 752	634	1 639 859	499	79	976 462	297	47	443 893	135	21	66 717	20	13 810	4	21
Dagdas novads	9242	5 676 985	614	5 096 385	551	90	3 088 571	334	54	580 600	63	10	227 112	25	35 498	4	16
Daugavpils novads	27 995	14 401 721	514	11 666 355	417	81	6 831 086	244	47	2 735 366	98	19	512 587	18	212 264	8	41
Dobeles novads	24 227	15 509 893	640	11 472 469	474	74	6 998 622	289	45	4 015 070	166	26	413 384	17	110 389	5	27
Dundagas novads	4717	2 474 056	524	2 215 701	470	90	1 399 443	297	57	258 355	55	10	53 959	11	4767	1	9
Durbes novads	3386	1 287 272	380	1 180 917	349	92	625 621	185	49	106 355	31	8	58 806	17	447	0	1
Engures novads	7973	4 921 380	617	3 993 612	501	81	2 153 661	270	44	927 768	116	19	87 630	11	400	0	0
Ērgļu novads	3516	2 023 496	576	1 760 627	501	87	1 096 695	312	54	262 869	75	13	191 286	54	139 367	40	73
Garkalnes novads	7344	4 222 062	575	3 879 249	528	92	1 495 370	204	35	342 813	47	8	352 271	48	231 000	31	66
Grobiņas novads	10 234	4 464 634	436	4 025 130	393	90	2 009 450	196	45	439 385	43	10	138 216	14	13 997	1	10

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamatbudžeta izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Uzturēšanas izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	t.sk. izdevumi atlīdzībai, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Kapitālie izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Speciālā budžeta izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Speciālā budžeta kapitālie izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no spec. budžeta
Gulbenes novads	24 918	14 506 479	582	11 824 464	475	82	7 157 374	287	49	2 680 321	108	18	369 696	15	44 979	2	12
Iecavas novads	9773	5 367 225	549	4 873 425	499	91	3 095 097	317	58	493 800	51	9	71 617	7	-	-	-
Ikšķiles novads	8781	8 570 023	976	4 588 411	523	54	1 945 805	222	23	3 965 520	452	46	154 446	18	61 219	7	40
Ilūkstes novads	8955	5 758 774	643	4 192 450	468	73	2 631 950	294	46	1 562 559	174	27	227 159	25	52 771	6	23
Inčukalna novads	8542	4 141 069	485	3 870 868	453	93	2 003 973	235	48	269 827	32	7	70 656	8	4151	0	6
Jaunjelgavas novads	6464	3 525 461	545	2 745 751	425	78	1 291 188	200	37	779 360	121	22	174 680	27	29 734	5	17
Jaunpiebalgas novads	2657	2 539 604	956	1 243 768	468	49	701 269	264	28	1 295 704	488	51	63 599	24	3711	1	6
Jaunpils novads	2745	1 561 253	569	1 157 749	422	74	645 494	235	41	403 504	147	26	62 611	23	13 784	5	22
Jēkabpils novads	5698	3 772 965	662	2 347 806	412	62	1 190 445	209	32	1 425 159	250	38	97 379	17	10 133	2	10
Jelgavas novads	27 018	16 091 562	596	11 278 758	417	70	6 895 920	255	43	4 795 454	177	30	369 693	14	5799	0	2
Kandavas novads	9826	5 967 954	607	4 961 381	505	83	2 872 537	292	48	1 005 970	102	17	152 541	16	30 999	3	20
Kārsavas novads	6910	2 903 062	420	2 626 535	380	90	1 490 968	216	51	276 471	40	10	112 931	16	5171	1	5
Kocēnu novads	7017	4 332 460	617	3 566 829	508	82	1 962 840	280	45	764 975	109	18	78 039	11	3858	1	5
Kokneses novads	5999	3 865 385	644	3 450 731	575	89	2 250 165	375	58	411 701	69	11	84 762	14	23 942	4	28
Krāslavas novads	19 679	10 762 261	547	8 139 501	414	76	4 169 397	212	39	2 622 760	133	24	438 941	22	186 936	9	43
Krimuldas novads	5753	2 624 327	456	2 247 297	391	86	1 430 068	249	54	377 030	66	14	152 193	26	28 901	5	19
Krustpils novads	6647	4 551 357	685	3 958 825	596	87	2 166 368	326	48	592 532	89	13	178 574	27	63 394	10	36
Kuldīgas novads	27 082	20 439 056	755	13 496 133	498	66	7 297 130	269	36	6 942 923	256	34	457 887	17	78 848	3	17
Ķeguma novads	6301	3 060 929	486	2 421 940	384	79	1 369 227	217	45	638 989	101	21	74 019	12	1205	0	2
Ķekavas novads	21 848	11 146 499	510	9 908 674	454	89	5 043 162	231	45	1 234 887	57	11	196 369	9	27 533	1	14
Lielvārdes novads	11 339	5 848 917	516	5 240 516	462	90	2 853 965	252	49	608 401	54	10	172 691	15	-	-	-
Līgatnes novads	4011	3 108 053	775	1 792 471	447	58	838 393	209	27	1 315 354	328	42	71 277	18	3446	1	5
Limbažu novads	19 388	11 196 113	577	8 625 746	445	77	5 205 264	268	46	2 566 965	132	23	287 459	15	974	0	0
Līvānu novads	13 906	9 381 206	675	5 966 646	429	64	3 355 777	241	36	3 414 162	246	36	168 738	12	54 441	4	32
Lubānas novads	2829	1 351 554	478	1 198 259	424	89	771 362	273	57	153 295	54	11	18 374	6	-	-	-
Ludzas novads	15 456	8 430 881	545	6 704 211	434	80	3 796 503	246	45	1 726 500	112	20	438 478	28	112 279	7	26
Madonas novads	27 589	16 790 109	609	12 849 746	466	77	7 501 776	272	45	3 940 335	143	23	483 790	18	17 050	1	4
Mālpils novads	3990	2 888 136	724	2 638 883	661	91	1 477 730	370	51	245 438	62	8	51 211	13	277	0	1
Mārupes novads	15 516	7 150 358	461	6 444 198	415	90	3 060 805	197	43	706 160	46	10	117 683	8	292	0	0
Mazsalacas novads	3899	1 682 274	431	1 415 988	363	84	834 615	214	50	266 286	68	16	38 826	10	-	-	-
Naukšēnu novads	2271	1 358 352	598	1 009 930	445	74	562 021	247	41	348 386	153	26	35 457	16	-	-	-
Neretas novads	4309	2 564 889	595	2 064 222	479	80	1 190 103	276	46	500 546	116	20	58 830	14	11 729	3	20
Nīcas novads	3842	2 243 321	584	1 778 948	463	79	875 578	228	39	464 373	121	21	88 708	23	3455	1	4
Ogres novads	38 741	32 987 274	851	24 849 523	641	75	11 791 002	304	36	8 137 637	210	25	538 400	14	72 831	2	14
Olaines novads	20 658	8 390 128	406	7 522 472	364	90	3 878 289	188	46	864 412	42	10	100 983	5	711	0	1
Ozolnieku novads	10 416	4 883 811	469	4 012 115	385	82	2 149 067	206	44	871 638	84	18	73 894	7	240	0	0
Pārgaujas novads	4395	3 048 720	694	2 255 651	513	74	1 387 865	316	46	793 069	180	26	149 601	34	12 491	3	8
Pāvilostas novads	3212	2 112 081	658	1 357 265	423	64	705 849	220	33	754 816	235	36	41 763	13	896	0	2
Pļaviņu novads	6239	3 238 004	519	2 478 701	397	77	1 501 713	241	46	757 240	121	23	112 863	18	3940	1	3
Preiļu novads	11 662	5 178 664	444	4 799 395	412	93	2 884 328	247	56	378 450	32	7	124 755	11	10 993	1	9
Priekules novads	6540	3 716 794	568	3 085 437	472	83	1 777 737	272	48	594 616	91	16	128 840	20	12 555	2	10
Priekuļu novads	9321	6 914 907	742	4 622 430	496	67	2 481 316	266	36	2 292 192	246	33	99 150	11	3215	0	3
Raunas novads	3985	2 000 518	502	1 661 862	417	83	888 553	223	44	338 317	85	17	154 556	39	68 095	17	44
Rēzeknes novads	31 377	18 449 529	588	15 311 244	488	83	8 405 450	268	46	3 136 865	100	17	595 490	19	100 786	3	17
Riebiņu novads	6118	3 745 017	612	2 536 534	415	68	1 224 282	200	33	1 208 483	198	32	144 326	24	-	-	-
Rojas novads	6264	3 120 471	498	2 812 756	449	90	1 540 732	246	49	305 301	49	10	71 360	11	9325	1	13

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamatbudžeta izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Uzturēšanas izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	t.sk. izdevumi atlīdzībai, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Kapitālie izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no pamat-budžeta	Speciālā budžeta izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	Speciālā budžeta kapitālie izdevumi, Ls kopā	uz vienu iedz.	% no spec. budžeta
Ropažu novads	7153	2 492 308	348	2 411 098	337	97	1 328 998	186	53	81 210	11	3	74 041	10	18 974	3	26
Rucavas novads	2008	1 143 088	569	753 153	375	66	391 408	195	34	389 935	194	34	48 158	24	4138	2	9
Rugāju novads	2627	1 808 997	689	1 245 917	474	69	745 747	284	41	562 971	214	31	54 390	21	-	-	-
Rūjienas novads	6141	3 465 618	564	2 748 770	448	79	1 621 420	264	47	715 900	117	21	99 783	16	22 618	4	23
Rundāles novads	4255	3 320 969	780	1 740 590	409	52	895 948	211	27	1 580 379	371	48	52 829	12	-	-	-
Salacgrīvas novads	9355	5 373 714	574	3 990 829	427	74	2 270 124	243	42	1 382 881	148	26	211 195	23	15 992	2	8
Salas novads	4261	2 832 603	665	2 304 086	541	81	1 295 964	304	46	528 517	124	19	77 089	18	14 215	3	18
Salaspils novads	23 221	9 200 737	396	8 501 921	366	92	4 859 914	209	53	697 813	30	8	252 743	11	118 144	5	47
Saldus novads	28 493	17 224 009	604	14 105 101	495	82	8 201 526	288	48	3 118 646	109	18	436 234	15	16 292	1	4
Saulkrastu novads	6140	3 447 334	561	3 409 224	555	99	1 798 865	293	52	38 098	6	1	114 503	19	-	-	-
Sējas novads	2524	1 244 005	493	930 049	368	75	434 036	172	35	313 956	124	25	108 427	43	45 963	18	42
Siguldas novads	17 820	9 909 350	556	7 837 702	440	79	4 303 662	242	43	2 065 819	116	21	188 556	11	8168	0	4
Skrīveru novads	4055	2 394 558	591	2 044 555	504	85	1 244 364	307	52	350 003	86	15	32 475	8	-	-	-
Skrundas novads	5948	3 938 083	662	3 168 823	533	80	1 871 865	315	48	769 260	129	20	75 018	13	7211	1	10
Smiltenes novads	14 226	9 046 287	636	6 151 167	432	68	3 827 432	269	42	2 895 120	204	32	193 428	14	9599	1	5
Stopiņu novads	10 019	8 439 229	842	7 057 117	704	84	3 489 372	348	41	1 382 112	138	16	775 691	77	669 729	67	86
Strenču novads	4185	3 219 627	769	2 094 970	501	65	1 088 917	260	34	1 124 527	269	35	37 279	9	6929	2	19
Talsu novads	34 264	18 764 510	548	15 620 325	456	83	9 116 120	266	49	3 143 785	92	17	418 104	12	14 522	0	3
Tērvetes novads	4050	2 594 993	641	2 106 301	520	81	1 263 418	312	49	488 692	121	19	77 955	19	4095	1	5
Tukuma novads	33 318	20 680 882	621	16 925 143	508	82	9 979 402	300	48	3 747 660	112	18	348 395	10	33 346	1	10
Vaiņodes novads	2917	2 602 637	892	1 891 903	649	73	1 017 129	349	39	710 251	243	27	81 187	28	27 290	9	34
Valkas novads	10 445	8 106 328	776	5 733 151	549	71	2 909 213	279	36	2 369 653	227	29	121 270	12	22 789	2	19
Varakļānu novads	3875	2 584 057	667	1 545 598	399	60	1 014 175	262	39	1 038 307	268	40	225 722	58	140 836	36	62
Vārkavas novads	2355	1 400 211	595	1 062 144	451	76	570 373	242	41	338 067	144	24	37 603	16	17 590	7	47
Vecpiebalgas novads	4723	2 817 926	597	2 348 540	497	83	1 234 681	261	44	469 386	99	17	195 217	41	105 971	22	54
Vecumnieku novads	9638	5 378 036	558	4 254 390	441	79	2 429 682	252	45	1 123 646	117	21	148 023	15	14 551	2	10
Ventspils novads	13 440	7 686 031	572	6 745 777	502	88	3 779 938	281	49	939 269	70	12	494 646	37	245 958	18	50
Viesītes novads	4574	2 546 571	557	1 897 269	415	75	1 109 742	243	44	646 203	141	25	85 681	19	13 299	3	16
Viļakas novads	6319	3 980 801	630	2 893 956	458	73	1 628 203	258	41	767 495	121	19	123 019	19	2752	0	2
Viļānu novads	7029	2 772 726	394	2 680 442	381	97	1 375 181	196	50	92 284	13	3	51 455	7	-	-	-
Zilupes novads	3655	2 306 909	631	1 564 605	428	68	752 944	206	33	742 220	203	32	58 574	16	32 996	9	56
Novados	**1 096 413**	**651 831 250**	**595**	**516 789 607**	**471**	**79**	**289 480 806**	**264**	**44**	**134 440 285**	**123**	**21**	**18 205 880**	**17**	**3 931 125**	**4**	**22**
Latvijā	**2 236 910**	**1 314 339 962**	**588**	**1 044 329 166**	**467**	**79**	**520 138 227**	**233**	**40**	**266 250 466**	**119**	**20**	**26 092 737**	**12**	**4 954 421**	**2**	**19**

Piezīme. Iedzīvotāju skaits – PMLP dati. Pašvaldību budžetu izdevumi – Valsts kases dati.

5. PIELIKUMS. Pašvaldību budžetu izdevumi pēc funkcionālās klasifikācijas 2010. gadā

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamat-budžeta izdevumi, Ls	01 Vispārējie valdības dienesti, Ls		Visp. valdības dienesti bez procentmaksājumiem un iemaksas PFIF, Ls		03 Sabiedriskā kārtība un drošība, Ls		04 Ekonomiskā darbība, Ls		05 Vides aizsardzība, Ls		06 Pašvaldības terit. un mājokļu apsaimniekošana, Ls		07 Veselība, Ls		08 Atpūta, kultūra un reliģija, Ls		09 Izglītība, Ls		10 Sociālā aizsardzība, Ls	
			kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.
Rīga	703 581	414 526 745	69 209 092	98	17 808 222	20	8 179 673	12	105 415 252	150	917 045	1	22 585 563	32	159 395	0	18 892 294	27	145 135 740	206	44 032 691	63
Daugavpils	102 496	54 436 584	3 078 957	30	2 033 741	25	598 254	6	13 373 107	130	1 871 639	18	1 446 763	14	66 911	1	4 083 137	40	23 634 891	231	6 282 925	61
Jēkabpils	26 284	13 686 928	1 098 790	42	663 110	41	49 927	2	1 325 409	50	-	-	2 842 318	108	2000	0	915 138	35	5 877 041	224	1 576 305	60
Jelgava	64 516	37 230 551	5 427 931	84	2 673 630	22	2 064 444	32	6 313 731	98	1 891 341	29	1 211 002	19	99 890	2	2 235 328	35	14 880 459	231	3 106 425	48
Jūrmala	56 060	26 919 348	5 650 772	101	1 246 824	21	824 441	15	2 899 786	52	922 018	16	1 746 088	31	47 891	1	1 831 097	33	10 148 931	181	2 848 324	51
Liepāja	83 415	37 862 068	2 948 389	35	1 739 665	29	936 424	11	4 941 078	59	69 386	1	885 599	11	30 666	0	3 737 528	45	18 666 825	224	5 646 173	68
Rēzekne	34 596	21 995 106	1 787 240	52	995 996	25	220 513	6	2 769 792	80	660 581	19	307 866	9	-	-	2 898 025	84	10 244 647	296	3 105 498	90
Valmiera	27 040	23 319 902	2 198 984	81	841 617	31	78 318	3	4 399 669	163	245 709	9	743 517	27	18 855	1	1 232 487	46	13 004 934	481	1 397 429	52
Ventspils	42 509	32 531 480	2 766 491	65	1 399 658	33	804 220	19	1 133 279	27	27 246	1	8 998 005	212	100 478	2	3 959 198	93	12 143 122	286	2 599 441	61
Rep. pilsētās	**1 140 497**	**662 508 712**	**94 166 646**	**83**	**29 402 463**	**26**	**13 756 214**	**12**	**142 571 103**	**125**	**6 604 965**	**6**	**40 766 721**	**36**	**526 086**	**0**	**39 784 232**	**35**	**253 736 590**	**222**	**70 595 211**	**62**
Ādažu novads	10 007	5 342 051	1 164 622	116	447 263	45	158 569	16	-	-	-	-	501 824	50	-	-	654 712	65	2 579 474	258	282 850	28
Aglonas novads	4382	3 116 524	343 811	78	301 499	69	13 899	3	18 950	4	-	-	530 388	121	17 871	4	123 221	28	1 500 474	342	567 710	130
Aizkraukles novads	9894	7 663 109	904 160	91	556 473	56	20 341	2	-	-	-	-	849 322	86	-	-	395 391	40	4 844 356	490	649 539	66
Aizputes novads	10 313	5 525 421	637 499	62	563 550	55	73 934	7	427 588	41	59 783	6	299 243	29	96 298	9	756 659	73	2 801 634	272	372 783	36
Aknīstes novads	3183	1 570 475	149 149	47	142 810	45	-	-	-	-	-	-	383 550	120	-	-	229 145	72	632 350	199	176 281	55
Alojas novads	5994	2 931 109	444 995	74	296 935	50	27 472	5	28 328	5	139 313	23	369 253	62	3835	1	201 066	34	1 045 759	174	671 088	112
Alsungas novads	1630	935 645	120 512	74	111 827	69	21 708	13	29 378	18	81 542	50	8846	5	-	-	39 131	24	474 258	291	160 270	98
Alūksnes novads	19 121	11 333 148	1 295 527	68	1 123 387	59	95 690	5	1 700 514	89	16 238	1	969 566	51	30 510	2	1 130 698	59	5 082 290	266	1 012 115	53
Amatas novads	6332	4 653 912	360 570	57	317 101	50	31 677	5	492 985	78	10 246	2	606 588	96	-	-	345 052	54	2 530 958	400	275 836	44
Apes novads	4250	4 043 939	415 550	98	367 851	87	6328	1	230 352	54	166 092	39	1 157 051	272	18 139	4	210 911	50	1 485 708	350	353 808	83
Auces novads	8494	4 111 614	618 476	73	556 172	65	57 752	7	-	-	-	-	888 490	105	5287	1	344 460	41	1 871 608	220	325 541	38
Babītes novads	9328	5 519 602	1 490 795	160	792 375	85	20 651	2	671 230	72	-	-	379 934	41	-	-	482 485	52	2 184 702	234	289 805	31
Baldones novads	5729	2 969 032	279 443	49	178 766	31	91 921	16	-	-	212 333	37	200 775	35	-	-	242 900	42	1 607 032	281	334 628	58
Baltinavas novads	1345	1 261 613	139 662	104	130 145	97	10 684	8	84 825	63	19 191	14	5743	4	2419	2	26 028	19	933 217	694	39 844	30
Balvu novads	15 505	9 789 603	822 387	53	662 967	43	56 594	4	546 149	35	-	-	1 764 475	114	33 362	2	713 158	46	4 609 712	297	1 243 766	80
Bauskas novads	27 826	13 846 639	1 439 583	52	965 887	35	54 153	2	762 417	27	63 179	2	1 413 569	51	-	-	1 616 469	58	6 979 745	251	1 517 524	55
Beverīnas novads	3546	1 910 924	222 356	63	130 426	37	18 097	5	77 262	22	-	-	369 304	104	64	0	540 851	153	588 763	166	94 227	27
Brocēnu novads	6978	3 528 054	429 515	62	353 571	51	12 563	2	1191	0	-	-	460 013	66	-	-	325 635	47	1 987 889	285	311 248	45
Burtnieku novads	8454	3 235 571	587 728	70	414 758	49	3435	0	238 532	28	3945	0	321 142	38	18 606	2	337 504	40	1 406 598	166	318 081	38
Carnikavas novads	6616	5 715 465	761 698	115	416 200	63	182 530	28	468 060	71	-	-	2 393 142	362	1650	0	200 134	30	1 381 587	209	326 664	49
Cēsu novads	19 538	13 618 449	1 257 206	64	624 243	32	176 813	9	1 489 183	76	217 566	11	619 742	32	35 159	2	1 481 735	76	7 263 280	372	1 077 342	55
Cesvaines novads	3107	2 153 180	244 748	79	210 633	68	-	-	-	-	-	-	115 378	37	-	-	183 280	59	1 369 703	441	240 071	77
Ciblas novads	3288	2 083 752	227 110	69	217 873	66	-	-	235 037	71	106 375	32	186 604	57	27 858	8	95 554	29	1 109 139	337	96 075	29
Dagdas novads	9242	5 676 985	566 286	61	534 748	58	55 600	6	32 557	4	22 298	2	386 717	42	636 793	69	472 603	51	2 572 452	278	931 679	101
Daugavpils novads	27 995	14 401 721	2 915 888	104	2 774 014	99	454	0	723 464	26	467 827	17	2 372 095	85	44 963	2	948 163	34	4 912 068	175	2 016 799	72
Dobeles novads	24 227	15 509 893	1 744 587	72	1 576 311	65	193 625	8	736 526	30	343 349	14	1 165 747	48	5117	0	832 235	34	9 204 598	380	1 284 109	53
Dundagas novads	4717	2 474 056	254 071	54	213 454	45	28 040	6	144 517	31	144 708	31	106 045	22	86 360	18	211 812	45	1 431 302	303	67 201	14
Durbes novads	3386	1 287 272	257 715	76	189 261	56	11 225	3	-	-	5246	2	257 125	76	-	-	147 989	44	524 657	155	83 315	25
Engures novads	7973	4 921 380	684 487	86	467 966	59	34 768	4	88 909	11	56 554	7	770 162	97	7555	1	393 351	49	1 375 795	173	1 509 799	189
Ērgļu novads	3516	2 023 496	270 036	77	246 071	70	-	-	-	-	-	-	314 987	90	6662	2	279 876	80	693 792	197	458 143	130
Garkalnes novads	7344	4 222 062	1 160 133	158	504 708	69	101 397	14	140 263	19	-	-	632 774	86	32 741	4	282 024	38	1 487 906	203	384 824	52

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamat-budžeta izdevumi, Ls	01 Vispārējie valdības dienesti, Ls		Visp. valdības dienesti bez procentmaksājumiem un iemaksas PFIF, Ls		03 Sabiedriskā kārtība un drošība, Ls		04 Ekonomiskā darbība, Ls		05 Vides aizsardzība, Ls		06 Pašvaldības terit. un mājokļu apsaimniekošana, Ls		07 Veselība, Ls		08 Atpūta, kultūra un reliģija, Ls		09 Izglītība, Ls		10 Sociālā aizsardzība, Ls	
			kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.
Grobiņas novads	10 234	4 464 634	771 484	75	649 016	63	33 611	3	133 927	13	-	-	509 411	50	27 308	3	383 333	37	2 149 603	210	455 957	45
Gulbenes novads	24 918	14 506 479	1 422 406	57	1 153 541	46	18 471	1	1 458 006	59	23 777	1	1 354 730	54	55 222	2	1 980 213	79	6 856 506	275	1 337 148	54
Iecavas novads	9773	5 367 225	479 806	49	391 720	40	17 452	2	93 960	10	1783	0	129 547	13	253 189	26	303 116	31	3 611 245	370	477 127	49
Ikšķiles novads	8781	8 570 023	1 185 429	135	642 456	73	57 554	7	58 650	7	-	-	5 195 664	592	-	-	255 058	29	1 625 149	185	192 519	22
Ilūkstes novads	8955	5 758 774	850 933	95	809 186	90	30 783	3	255 558	29	-	-	643 829	72	416 206	46	531 314	59	2 746 391	307	283 760	32
Inčukalna novads	8542	4 141 069	665 224	78	315 590	37	46 458	5	21 108	2	-	-	495 067	58	-	-	472 362	55	1 587 039	186	853 811	100
Jaunjelgavas novads	6464	3 525 461	629 842	97	553 631	86	27 213	4	807 391	125	48 105	7	353 203	55	-	-	250 769	39	986 820	153	422 118	65
Jaunpiebalgas novads	2657	2 539 604	182 523	69	115 481	43	9317	4	3096	1	-	-	1 008 629	380	422	0	392 376	148	839 788	316	103 453	39
Jaunpils novads	2745	1 561 253	220 061	80	199 069	73	29 628	11	321 783	117	-	-	71 652	26	6925	3	206 762	75	538 837	196	165 605	60
Jēkabpils novads	5698	3 772 965	589 324	103	556 705	98	3472	1	435 566	76	60 974	11	528 299	93	27 662	5	530 744	93	1 439 542	253	157 382	28
Jelgavas novads	27 018	16 091 562	1 836 317	68	1 646 673	61	262 974	10	1 784 167	66	9911	0	3 574 774	132	908	0	1 065 111	39	6 392 174	237	1 165 226	43
Kandavas novads	9826	5 967 954	496 292	51	372 128	38	97 743	10	375 443	38	111 080	11	592 635	60	6852	1	500 335	51	3 145 210	320	642 364	65
Kārsavas novads	6910	2 903 062	251 872	36	220 134	32	36 691	5	116 515	17	226 442	33	118 691	17	22 486	3	260 042	38	1 211 273	175	659 050	95
Kocēnu novads	7017	4 332 460	455 316	65	390 948	56	35 403	5	239 649	34	195 757	28	464 137	66	12 840	2	513 841	73	2 172 661	310	242 856	35
Kokneses novads	5999	3 865 385	444 177	74	352 972	59	11 501	2	94 804	16	63 531	11	169 858	28	-	-	446 022	74	2 191 868	365	443 624	74
Krāslavas novads	19 679	10 762 261	1 497 163	76	1 086 619	55	68 949	4	1 205 032	61	219 850	11	1 373 640	70	124 724	6	986 488	50	3 647 300	185	1 639 115	83
Krimuldas novads	5753	2 624 327	240 203	42	196 374	34	26 103	5	24 586	4	-	-	60 265	10	4989	1	369 609	64	1 609 653	280	288 919	50
Krustpils novads	6647	4 551 357	595 675	90	561 319	84	6914	1	26 423	4	51 779	8	769 715	116	-	-	188 522	28	1 756 313	264	1 156 016	174
Kuldīgas novads	27 082	20 439 056	1 674 193	62	1 237 950	46	182 960	7	166 707	6	19 019	1	6 719 423	248	13 969	1	1 279 598	47	9 294 023	343	1 089 164	40
Ķeguma novads	6301	3 060 929	528 345	84	443 340	70	16 100	3	21 416	3	13 572	2	517 507	82	-	-	305 888	49	1 326 266	210	331 835	53
Ķekavas novads	21 848	11 146 499	3 576 936	164	2 168 269	99	347 717	16	-	-	-	-	1 782 024	82	133 091	6	924 221	42	3 544 753	162	837 757	38
Lielvārdes novads	11 339	5 848 917	596 910	53	451 651	40	106 218	9	48 869	4	7500	1	855 885	75	11 728	1	367 533	32	3 135 317	277	718 957	63
Līgatnes novads	4011	3 108 053	198 014	49	175 138	44	33 082	8	156 051	39	7122	2	1 189 663	297	7307	2	184 804	46	1 057 594	264	274 416	68
Limbažu novads	19 388	11 196 113	2 086 766	108	1 774 090	92	107 327	6	1 067 342	55	449	0	514 089	27	-	-	1 534 665	79	4 826 272	249	1 058 414	55
Līvānu novads	13 906	9 381 206	727 520	52	626 905	45	41 793	3	664 147	48	-	-	2 425 595	174	13 551	1	1 042 085	75	3 508 660	252	956 855	69
Lubānas novads	2829	1 351 554	138 602	49	130 926	46	5312	2	7207	3	45	0	69 266	24	19 277	7	141 859	50	726 958	257	243 028	86
Ludzas novads	15 456	8 430 881	1 122 477	73	717 678	46	1782	0	688 730	45	65 932	4	997 600	65	34 172	2	584 848	38	3 604 489	233	1 330 851	86
Madonas novads	27 589	16 790 109	1 634 164	59	1 226 969	44	114 051	4	414 569	15	120 615	4	2 916 425	106	37 843	1	2 011 697	73	8 338 986	302	1 201 759	44
Mālpils novads	3990	2 888 136	418 117	105	221 988	56	34 280	9	80 198	20	-	-	13 027	3	-	-	258 864	65	1 811 193	454	272 457	68
Mārupes novads	15 516	7 150 358	1 453 657	94	253 620	16	69 651	4	660 297	43	22 888	1	757 476	49	4011	0	272 196	18	3 250 268	209	659 914	43
Mazsalacas novads	3899	1 682 274	186 653	48	150 780	39	17 984	5	4284	1	5370	1	251 996	65	6710	2	303 760	78	763 267	196	142 250	36
Naukšēnu novads	2271	1 358 352	168 733	74	160 547	71	10 860	5	277 709	122	34 444	15	51 050	22	740	0	107 668	47	570 506	251	136 642	60
Neretas novads	4309	2 564 889	357 075	83	323 186	75	21 664	5	186 250	43	9852	2	342 155	79	5673	1	348 894	81	1 012 510	235	280 816	65
Nīcas novads	3842	2 243 321	201 242	52	193 339	50	23 865	6	85 065	22	11 131	3	764 064	199	20 658	5	275 535	72	775 151	202	86 610	23
Ogres novads	38 741	32 987 274	2 485 089	64	2 108 266	54	380 023	10	1 206 667	31	3 647 984	94	10 505 682	271	273 878	7	1 616 416	42	10 828 206	280	2 043 329	53
Olaines novads	20 658	8 390 128	1 576 818	76	1 015 027	49	168 017	8	240 354	12	202 739	10	273 936	13	16 707	1	591 237	29	4 271 913	207	1 048 407	51
Ozolnieku novads	10 416	4 883 811	260 826	25	257 677	25	69 245	7	51 614	5	-	-	517 468	50	-	-	387 675	37	2 339 258	225	1 257 725	121
Pārgaujas novads	4395	3 048 720	184 743	42	179 764	41	32 569	7	10 391	2	291 469	66	729 746	166	-	-	232 809	53	1 329 963	303	237 030	54
Pāvilostas novads	3212	2 112 081	224 600	70	222 275	69	29 027	9	355 815	111	-	-	525 750	164	1774	1	237 379	74	682 412	212	55 324	17
Pļaviņu novads	6239	3 238 004	578 868	93	527 934	85	37 685	6	381 636	61	10 386	2	133 600	21	-	-	407 911	65	1 280 739	205	404 822	65
Preiļu novads	11 662	5 178 664	842 108	72	623 007	53	69 088	6	212 176	18	-	-	435 481	37	667	0	407 670	35	2 785 648	239	425 826	37
Priekules novads	6540	3 716 794	503 362	77	419 044	64	38 088	6	333 527	51	1926	0	521 885	80	32 665	5	304 444	47	1 792 029	274	188 868	29
Priekuļu novads	9321	6 914 907	401 296	43	368 588	40	38 171	4	35 707	4	427 947	46	2 969 049	319	10 025	1	337 097	36	2 294 958	246	400 657	43
Raunas novads	3985	2 000 518	287 924	72	253 202	64	-	-	1468	0	12 985	3	488 429	123	-	-	224 960	56	635 870	160	348 882	88
Rēzeknes novads	31 377	18 449 529	2 852 801	91	2 747 721	88	-	-	2 449 576	78	-	-	1 515 129	48	89 284	3	935 192	30	8 653 835	276	1 953 712	62

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamat-budžeta izdevumi, Ls	01 Vispārējie valdības dienesti, Ls		Visp. valdības dienesti bez procentmaksājumiem un iemaksas PFIF, Ls		03 Sabiedriskā kārtība un drošība, Ls		04 Ekonomiskā darbība, Ls		05 Vides aizsardzība, Ls		06 Pašvaldības terit. un mājokļu apsaimniekošana, Ls		07 Veselība, Ls		08 Atpūta, kultūra un reliģija, Ls		09 Izglītība, Ls		10 Sociālā aizsardzība, Ls	
			kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.	kopā	uz vienu iedz.
Riebiņu novads	6118	3 745 017	896 322	147	680 258	111	15 307	3	1 434 524	234	-	-	102 370	17	-	-	267 132	44	817 167	134	212 195	35
Rojas novads	6264	3 120 471	297 882	48	171 168	27	57 032	9	178 179	28	12 654	2	306 471	49	7775	1	363 853	58	1 593 186	254	303 439	48
Ropažu novads	7153	2 492 308	527 740	74	358 589	50	134 984	19	-	-	-	-	173 527	24	-	-	281 015	39	1 045 614	146	329 428	46
Rucavas novads	2008	1 143 088	147 873	74	121 314	60	16 198	8	216 325	108	-	-	335 516	167	25 205	13	33 586	17	311 732	155	56 653	28
Rugāju novads	2627	1 808 997	182 013	69	170 404	65	25 284	10	102 900	39	38 847	15	219 322	83	22 411	9	158 042	60	894 664	341	165 514	63
Rūjienas novads	6141	3 465 618	412 351	67	319 902	52	2876	0	314 735	51	-	-	339 735	55	11 445	2	260 467	42	1 673 553	273	450 456	73
Rundāles novads	4255	3 320 969	198 048	47	114 877	27	405	0	51 768	12	1 015 765	239	-	-	5884	1	375 688	88	1 269 246	298	404 165	95
Salacgrīvas novads	9355	5 373 714	723 875	77	618 078	66	14 681	2	1 208 665	129	106 737	11	616 234	66	197	0	783 422	84	1 576 008	168	343 895	37
Salas novads	4261	2 832 603	521 330	122	495 418	116	616	0	-	-	38 134	9	127 245	30	-	-	290 451	68	1 310 621	308	544 206	128
Salaspils novads	23 221	9 200 737	1 318 434	57	745 868	32	291 659	13	535 498	23	73 750	3	831 082	36	10 045	0	734 870	32	4 400 569	190	1 004 830	43
Saldus novads	28 493	17 224 009	2 065 858	73	1 591 293	56	119 743	4	355 304	12	51 734	2	3 206 936	113	6163	0	1 341 955	47	9 007 039	316	1 069 277	38
Saulkrastu novads	6140	3 447 334	553 494	90	211 041	34	142 626	23	68 582	11	-	-	553 100	90	-	-	337 107	55	1 384 702	226	407 723	66
Sējas novads	2524	1 244 005	143 625	57	79 283	31	5623	2	-	-	-	-	326 969	130	3729	1	152 897	61	509 610	202	101 552	40
Siguldas novads	17 820	9 909 350	1 534 601	86	893 247	50	125 512	7	900 241	51	-	-	765 283	43	4895	0	636 429	36	5 067 831	284	874 558	49
Skrīveru novads	4055	2 394 558	306 185	76	211 407	52	13 009	3	-	-	-	-	327 060	81	-	-	140 698	35	1 163 127	287	444 479	110
Skrundas novads	5948	3 938 083	415 884	70	399 018	67	27 150	5	170 120	29	-	-	408 658	69	109 271	18	347 742	58	1 750 365	294	708 893	119
Smiltenes novads	14 226	9 046 287	990 367	70	791 330	56	18 794	1	29 714	2	215 695	15	1 956 941	138	34 013	2	671 079	47	4 513 640	317	616 044	43
Stopiņu novads	10 019	8 439 229	950 255	95	370 350	37	212 677	21	-	-	-	-	3 036 055	303	130 275	13	328 418	33	3 348 713	334	432 836	43
Strenču novads	4185	3 219 627	461 892	110	387 916	93	26 604	6	332 086	79	19 938	5	830 648	198	4916	1	574 265	137	571 275	137	398 003	95
Talsu novads	34 264	18 764 510	1 708 976	50	1 199 835	35	140 294	4	299 871	9	812 386	24	3 284 896	96	30 099	1	2 187 799	64	8 070 402	236	2 229 787	65
Tērvetes novads	4050	2 594 993	191 422	47	178 507	44	36 811	9	440 012	109	79 683	20	263 238	65	-	-	181 496	45	800 985	198	601 346	148
Tukuma novads	33 318	20 680 882	2 091 502	63	1 427 899	43	224 172	7	1 234 699	37	370 261	11	1 633 040	49	65 143	2	2 734 921	82	10 325 774	310	2 001 370	60
Vaiņodes novads	2917	2 602 637	249 333	85	247 284	85	99 063	34	136 757	47	-	-	762 884	262	116	0	110 805	38	1 053 482	361	190 197	65
Valkas novads	10 445	8 106 328	860 648	82	641 778	61	40 650	4	2 429 082	233	-	-	1 445 162	138	11 359	1	786 825	75	1 949 308	187	583 294	56
Varakļānu novads	3875	2 584 057	483 690	125	466 116	120	6844	2	76 602	20	-	-	102 481	26	12 506	3	230 135	59	1 389 424	359	282 375	73
Vārkavas novads	2355	1 400 211	148 948	63	132 901	56	7748	3	155 487	66	2056	1	286 574	122	324	0	117 327	50	433 498	184	248 249	105
Vecpiebalgas novads	4723	2 817 926	349 571	74	261 834	55	21 150	4	43 971	9	20 896	4	346 151	73	12 226	3	493 841	105	1 202 896	255	327 224	69
Vecumnieku novads	9638	5 378 036	524 170	54	435 377	45	69 475	7	-	-	8490	1	1 326 317	138	38 091	4	342 422	36	2 497 302	259	571 769	59
Ventspils novads	13 440	7 686 031	1 402 118	104	1 308 467	97	44 198	3	477 675	36	66 612	5	1 041 324	77	10 852	1	584 228	43	3 441 005	256	617 913	46
Viesītes novads	4574	2 546 571	303 714	66	296 342	65	29 252	6	42 851	9	4000	1	387 570	85	3099	1	623 537	136	767 584	168	384 964	84
Viļakas novads	6319	3 980 801	401 293	64	370 704	59	34 153	5	318 239	50	-	-	598 030	95	29 443	5	537 816	85	1 605 883	254	455 944	72
Viļānu novads	7029	2 772 726	385 799	55	305 841	44	6 613	1	526 435	75	-	-	77 040	11	8970	1	141 161	20	1 345 709	191	280 999	40
Zilupes novads	3655	2 306 909	218 730	60	193 140	53	-	-	581 190	159	101 430	28	134 267	37	8054	2	98 659	27	1 073 545	294	91 034	25
Novados	**1 096 413**	**651 831 250**	**82 260 134**	**75**	**61 778 474**	**56**	**6 387 919**	**6**	**39 293 165**	**36**	**11 101 217**	**10**	**103 148 866**	**94**	**3 411 218**	**3**	**56 757 242**	**52**	**285 586 681**	**260**	**63 879 933**	**58**
Latvijā	**2 236 910**	**1 314 339 962**	**176 426 780**	**79**	**91 180 937**	**41**	**20 144 133**	**9**	**181 864 268**	**81**	**17 706 182**	**8**	**143 915 587**	**64**	**3 937 304**	**2**	**96 541 474**	**43**	**539 323 271**	**241**	**134 475 144**	**60**

Piezīme. Iedzīvotāju skaits – PMLP dati. Pašvaldību budžetu izdevumi – Valsts kases dati.

6. PIELIKUMS. Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas rādītāji 2010. gadā

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Iemaksa fondā (-) vai dotācija no fonda (+), Ls kopā	uz vienu iedz.	Mērķ-dotācijas*, Ls
Rīga	703 581	-44 132 702	-63	210 000
Daugavpils	102 496	2 659 514	26	237 000
Jēkabpils	26 284	286 878	11	-
Jelgava	64 516	-1 034 034	-16	96 000
Jūrmala	56 060	-3 575 292	-64	156 000
Liepāja	83 415	0	0	12 000
Rēzekne	34 596	0	0	75 000
Valmiera	27 040	-600 539	-22	36 000
Ventspils	42 509	-1 396 019	-33	108 000
Republikas pilsētās	**1 140 497**	**-47 792 194**	**-42**	**930 000**
Ādažu novads	10 007	-545 816	-55	-
Aglonas novads	4382	719 465	164	24 000
Aizkraukles novads	9894	-107 524	-11	-
Aizputes novads	10 313	953 560	92	45 000
Aknīstes novads	3183	288 221	91	-
Alojas novads	5994	678 854	113	42 000
Alsungas novads	1630	133 502	82	18 000
Alūksnes novads	19 121	1 676 291	88	18 000
Amatas novads	6332	141 374	22	-
Apes novads	4250	506 829	119	9000
Auces novads	8494	633 998	75	-
Babītes novads	9328	-645 891	-69	-
Baldones novads	5729	0	0	-
Baltinavas novads	1345	181 530	135	-
Balvu novads	15 505	1 401 900	90	60 000
Bauskas novads	27 826	753 910	27	102 000
Beverīnas novads	3546	129 706	37	-
Brocēnu novads	6978	390 969	56	21 000
Burtnieku novads	8454	457 011	54	-
Carnikavas novads	6616	-342 336	-52	-
Cēsu novads	19 538	0	0	57 000
Cesvaines novads	3107	290 073	93	63 000
Ciblas novads	3288	433 305	132	-
Dagdas novads	9242	1 397 192	151	9000
Daugavpils novads	27 995	3 717 780	133	69 000
Dobeles novads	24 227	196 181	8	30 000
Dundagas novads	4717	505 871	107	-
Durbes novads	3386	200 429	59	-
Engures novads	7973	0	0	108 000
Ērgļu novads	3516	245 920	70	66 000
Garkalnes novads	7344	-637 967	-87	-
Grobiņas novads	10 234	398 499	39	-
Gulbenes novads	24 918	2 270 225	91	-
Iecavas novads	9773	34 473	4	-
Ikšķiles novads	8781	-460 553	-52	-
Ilūkstes novads	8955	1 178 900	132	3000
Inčukalna novads	8542	-230 861	-27	12 000
Jaunjelgavas novads	6464	398 845	62	-
Jaunpiebalgas novads	2657	278 964	105	-
Jaunpils novads	2745	225 360	82	-
Jēkabpils novads	5698	690 413	121	-
Jelgavas novads	27 018	1 251 013	46	6000
Kandavas novads	9826	905 881	92	-
Kārsavas novads	6910	954 537	138	-
Kocēnu novads	7017	356 481	51	-
Kokneses novads	5999	266 144	44	66 000
Krāslavas novads	19 679	2 468 888	125	18 000
Krimuldas novads	5753	15 445	3	12 000
Krustpils novads	6647	725 392	109	123 000
Kuldīgas novads	27 082	2 263 067	84	6000
Ķeguma novads	6301	0	0	-
Ķekavas novads	21 848	-1 233 016	-56	-
Lielvārdes novads	11 339	0	0	-
Līgatnes novads	4011	146 369	36	-
Limbažu novads	19 388	808 036	42	54 000
Līvānu novads	13 906	1 562 986	112	-
Lubānas novads	2829	224 119	79	-
Ludzas novads	15 456	1 544 662	100	45 000
Madonas novads	27 589	1 814 176	66	30 000
Mālpils novads	3990	0	0	6000
Mārupes novads	15 516	-1 013 959	-65	-
Mazsalacas novads	3899	487 169	125	-
Naukšēnu novads	2271	233 239	103	-
Neretas novads	4309	397 538	92	-
Nīcas novads	3842	215 186	56	-
Ogres novads	38 741	-2651	0	69 000
Olaines novads	20 658	-279 989	-14	6000
Ozolnieku novads	10 416	0	0	63 000
Pārgaujas novads	4395	302 598	69	-
Pāvilostas novads	3212	241 030	75	6000
Pļaviņu novads	6239	357 571	57	-
Preiļu novads	11 662	720 291	62	-
Priekules novads	6540	704 555	108	-
Priekuļu novads	9321	282 497	30	12 000
Raunas novads	3985	398 488	100	18 000
Rēzeknes novads	31 377	4 453 718	142	57 000
Riebiņu novads	6118	1 039 296	170	-
Rojas novads	6264	349 277	56	-
Ropažu novads	7153	0	0	-
Rucavas novads	2008	213 491	106	-
Rugāju novads	2627	372 483	142	-
Rūjienas novads	6141	494 750	81	-
Rundāles novads	4255	326 289	77	-
Salacgrīvas novads	9355	371 837	40	3000
Salas novads	4261	415 883	98	24 000
Salaspils novads	23 221	-544 355	-23	-
Saldus novads	28 493	1 651 940	58	51 000
Saulkrastu novads	6140	-213 353	-35	-
Sējas novads	2524	-16 168	-6	-
Siguldas novads	17 820	-206 798	-12	-
Skrīveru novads	4055	49 979	12	30 000
Skrundas novads	5948	654 637	110	27 000
Smiltenes novads	14 226	520 179	37	-
Stopiņu novads	10 019	-512 409	-51	-
Strenču novads	4185	291 128	70	12 000
Talsu novads	34 264	1 993 031	58	105 000
Tērvetes novads	4050	215 722	53	36 000
Tukuma novads	33 318	990 786	30	48 000
Vaiņodes novads	2917	365 676	125	-
Valkas novads	10 445	658 232	63	18 000
Varakļānu novads	3875	571 213	147	-
Vārkavas novads	2355	400 030	170	-
Vecpiebalgas novads	4723	474 880	101	-
Vecumnieku novads	9638	479 861	50	9000
Ventspils novads	13 440	509 423	38	54 000
Viesītes novads	4574	512 063	112	-
Viļakas novads	6319	850 718	135	-
Viļānu novads	7029	975 476	139	-
Zilupes novads	3655	579 834	159	-
Novados	**1 096 413**	**54 945 091**	**50**	**1 770 000**
Latvijā	**2 236 910**	**7 152 897**	**3**	**2 700 000**

* Dotācija par bērniem bērnu namos, kas tajos ievietoti līdz 1998. gadam, un iemītniekiem pansionātos, kas tajos ievietoti līdz 1998. gadam, kā arī papildu dotācija Daugavpils pilsētai.

Piezīme. Iedzīvotāju skaits – PMLP dati. Iemaksa Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā vai dotācija no tā, kā arī mērķdotācijas – Valsts kases dati.

7. PIELIKUMS. Pašvaldību pamatbudžetu izdevumi sociālajai aizsardzībai un sociālajiem pabalstiem 2010. gadā

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamatbudžeta izdevumi, Ls	Pamatbudžeta izdevumi, sociālajai aizsardzībai, Ls	Pamatbudžeta izdevumi sociālajiem pabalstiem			Izdevumi darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšanai, Ls	t.sk. izdevumi bezdarbn. stipendijām, Ls
				kopā, Ls	Ls uz vienu iedz.	% no pamatbudžeta izdevumiem		
Rīga	703 581	414 526 745	44 032 691	22 634 878	32,2	5,5	2 186 120	1 742 815
Daugavpils	102 496	54 436 584	6 282 925	4 631 395	45,2	8,5	936 969	767 694
Jēkabpils	26 284	13 686 928	1 576 305	1 140 101	43,4	8,3	375 969	301 986
Jelgava	64 516	37 230 551	3 106 425	2 351 400	36,4	6,3	421 930	357 245
Jūrmala	56 060	26 919 348	2 848 324	1 681 380	30,0	6,2	545 277	453 514
Liepāja	83 415	37 862 068	5 646 173	3 587 338	43,0	9,5	1 217 602	1 006 796
Rēzekne	34 596	21 995 106	3 105 498	1 908 783	55,2	8,7	829 215	665 701
Valmiera	27 040	23 319 902	1 397 429	855 793	31,6	3,7	244 951	206 317
Ventspils	42 509	32 531 480	2 599 441	2 165 242	50,9	6,7	387 904	322 080
Rep. pilsētās	**1 140 497**	**662 508 712**	**70 595 211**	**40 956 310**	**35,9**	**6,2**	**7 145 938**	**5 824 146**
Ādažu novads	10 007	5 342 051	282 850	173 865	17,4	3,3	89 446	71 058
Aglonas novads	4382	3 116 524	567 710	260 568	59,5	8,4	171 243	143 526
Aizkraukles novads	9894	7 663 109	649 539	647 350	65,4	8,4	88 996	76 199
Aizputes novads	10 313	5 525 421	372 783	429 394	41,6	7,8	192 866	150 833
Aknīstes novads	3183	1 570 475	176 281	113 184	35,6	7,2	54 897	45 349
Alojas novads	5994	2 931 109	671 088	238 203	39,7	8,1	109 397	90 793
Alsungas novads	1630	935 645	160 270	68 896	42,3	7,4	68 441	53 904
Alūksnes novads	19 121	11 333 148	1 012 115	936 642	49,0	8,3	445 580	372 048
Amatas novads	6332	4 653 912	275 836	347 327	54,9	7,5	114 971	89 200
Apes novads	4250	4 043 939	353 808	181 504	42,7	4,5	132 759	107 893
Auces novads	8494	4 111 614	325 541	341 132	40,2	8,3	126 848	111 693
Babītes novads	9328	5 519 602	289 805	438 083	47,0	7,9	-	-
Baldones novads	5729	2 969 032	334 628	205 903	35,9	6,9	37 969	30 042
Baltinavas novads	1345	1 261 613	39 844	95 935	71,3	7,6	68 921	59 083
Balvu novads	15 505	9 789 603	1 243 766	706 462	45,6	7,2	414 897	337 269
Bauskas novads	27 826	13 846 639	1 517 524	811 761	29,2	5,9	281 658	226 504
Beverīnas novads	3546	1 910 924	94 227	91 186	25,7	4,8	36 498	29 517
Brocēnu novads	6978	3 528 054	311 248	266 590	38,2	7,6	170 953	141 066
Burtnieku novads	8454	3 235 571	318 081	324 388	38,4	10,0	81 153	67 019
Carnikavas novads	6616	5 715 465	326 664	110 211	16,7	1,9	25 173	19 620
Cēsu novads	19 538	13 618 449	1 077 342	626 208	32,1	4,6	173 164	144 054
Cesvaines novads	3107	2 153 180	240 071	79 212	25,5	3,7	37 039	29 004
Ciblas novads	3288	2 083 752	96 075	231 487	70,4	11,1	221 055	170 462
Dagdas novads	9242	5 676 985	931 679	717 127	77,6	12,6	645 931	513 376
Daugavpils novads	27 995	14 401 721	2 016 799	925 753	33,1	6,4	519 474	435 758
Dobeles novads	24 227	15 509 893	1 284 109	1 172 904	48,4	7,6	332 447	269 059
Dundagas novads	4717	2 474 056	67 201	151 412	32,1	6,1	62 193	49 278
Durbes novads	3386	1 287 272	83 315	33 446	9,9	2,6	30 981	22 237

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamatbudžeta izdevumi, Ls	Pamatbudžeta izdevumi, sociālajai aizsardzībai, Ls	Pamatbudžeta izdevumi sociālajiem pabalstiem			Izdevumi darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšanai, Ls	t.sk. izdevumi bezdarbn. stipendijām, Ls
				kopā, Ls	Ls uz vienu iedz.	% no pamatbudžeta izdevumiem		
Engures novads	7973	4 921 380	1 509 799	184 007	23,1	3,7	47 879	38 505
Ērgļu novads	3516	2 023 496	458 143	162 648	46,3	8,0	107 615	84 189
Garkalnes novads	7344	4 222 062	384 824	260 772	35,5	6,2	50 327	40 794
Grobiņas novads	10 234	4 464 634	455 957	330 030	32,2	7,4	86 468	68 557
Gulbenes novads	24 918	14 506 479	1 337 148	843 297	33,8	5,8	384 465	328 746
Iecavas novads	9773	5 367 225	477 127	364 321	37,3	6,8	180 793	149 437
Ikšķiles novads	8781	8 570 023	192 519	205 930	23,5	2,4	58 515	47 031
Ilūkstes novads	8955	5 758 774	283 760	336 315	37,6	5,8	202 323	158 526
Inčukalna novads	8542	4 141 069	853 811	406 612	47,6	9,8	110 732	93 082
Jaunjelgavas novads	6464	3 525 461	422 118	320 957	49,7	9,1	181 760	149 723
Jaunpiebalgas novads	2657	2 539 604	103 453	70 101	26,4	2,8	47 514	35 978
Jaunpils novads	2745	1 561 253	165 605	131 859	48,0	8,4	25 919	20 507
Jēkabpils novads	5698	3 772 965	157 382	235 578	41,3	6,2	93 735	71 936
Jelgavas novads	27 018	16 091 562	1 165 226	987 843	36,6	6,1	589 677	489 728
Kandavas novads	9826	5 967 954	642 364	339 731	34,6	5,7	163 551	132 979
Kārsavas novads	6910	2 903 062	659 050	451 193	65,3	15,5	382 065	308 757
Kocēnu novads	7017	4 332 460	242 856	477 342	68,0	11,0	92 821	73 876
Kokneses novads	5999	3 865 385	443 624	203 816	34,0	5,3	87 399	70 133
Krāslavas novads	19 679	10 762 261	1 639 115	1 114 199	56,6	10,4	838 727	683 720
Krimuldas novads	5753	2 624 327	288 919	147 173	25,6	5,6	64 976	53 174
Krustpils novads	6647	4 551 357	1 156 016	386 449	58,1	8,5	132 040	104 162
Kuldīgas novads	27 082	20 439 056	1 089 164	1 266 228	46,8	6,2	689 901	582 023
Ķeguma novads	6301	3 060 929	331 835	225 272	35,8	7,4	102 356	87 563
Ķekavas novads	21 848	11 146 499	837 757	323 468	14,8	2,9	127 856	110 183
Lielvārdes novads	11 339	5 848 917	718 957	494 881	43,6	8,5	160 819	123 354
Līgatnes novads	4011	3 108 053	274 416	190 928	47,6	6,1	94 156	78 442
Limbažu novads	19 388	11 196 113	1 058 414	670 221	34,6	6,0	201 322	170 571
Līvānu novads	13 906	9 381 206	956 855	792 736	57,0	8,5	275 108	234 841
Lubānas novads	2829	1 351 554	243 028	80 623	28,5	6,0	51 795	44 630
Ludzas novads	15 456	8 430 881	1 330 851	886 189	57,3	10,5	650 743	540 338
Madonas novads	27 589	16 790 109	1 201 759	1 000 297	36,3	6,0	371 422	318 080
Mālpils novads	3990	2 888 136	272 457	179 547	45,0	6,2	56 259	45 295
Mārupes novads	15 516	7 150 358	659 914	422 688	27,2	5,9	49 441	39 050
Mazsalacas novads	3899	1 682 274	142 250	159 926	41,0	9,5	57 248	46 041
Naukšēnu novads	2271	1 358 352	136 642	90 688	39,9	6,7	44 415	36 547
Neretas novads	4309	2 564 889	280 816	210 565	48,9	8,2	138 408	107 796
Nīcas novads	3842	2 243 321	86 610	87 601	22,8	3,9	49 695	35 740
Ogres novads	38 741	32 987 274	2 043 329	1 168 827	30,2	3,5	240 195	211 496
Olaines novads	20 658	8 390 128	1 048 407	685 592	33,2	8,2	81 384	64 927

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Pamatbudžeta izdevumi, Ls	Pamatbudžeta izdevumi, sociālajai aizsardzībai, Ls	Pamatbudžeta izdevumi sociālajiem pabalstiem			Izdevumi darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšanai, Ls	t.sk. izdevumi bezdarbn. stipendijām, Ls
				kopā, Ls	Ls uz vienu iedz.	% no pamatbudžeta izdevumiem		
Ozolnieku novads	10 416	4 883 811	1 257 725	389 344	37,4	8,0	71 868	60 036
Pārgaujas novads	4395	3 048 720	237 030	143 638	32,7	4,7	83 426	65 957
Pāvilostas novads	3212	2 112 081	55 324	55 493	17,3	2,6	39 854	30 033
Pļaviņu novads	6239	3 238 004	404 822	212 172	34,0	6,6	91 127	75 292
Preiļu novads	11 662	5 178 664	425 826	498 832	42,8	9,6	213 617	166 994
Priekules novads	6540	3 716 794	188 868	279 649	42,8	7,5	192 887	149 513
Priekuļu novads	9321	6 914 907	400 657	234 126	25,1	3,4	88 773	73 964
Raunas novads	3985	2 000 518	348 882	99 264	24,9	5,0	58 525	44 408
Rēzeknes novads	31 377	18 449 529	1 953 712	2 131 186	67,9	11,6	1 150 782	950 052
Riebiņu novads	6118	3 745 017	212 195	365 309	59,7	9,8	317 952	267 618
Rojas novads	6264	3 120 471	303 439	141 301	22,6	4,5	91 928	73 236
Ropažu novads	7153	2 492 308	329 428	251 231	35,1	10,1	74 351	65 662
Rucavas novads	2008	1 143 088	56 653	68 511	34,1	6,0	33 667	25 507
Rugāju novads	2627	1 808 997	165 514	136 339	51,9	7,5	80 002	62 233
Rūjienas novads	6141	3 465 618	450 456	246 756	40,2	7,1	66 173	57 852
Rundāles novads	4255	3 320 969	404 165	129 256	30,4	3,9	58 343	47 433
Salacgrīvas novads	9355	5 373 714	343 895	252 739	27,0	4,7	122 255	102 295
Salas novads	4261	2 832 603	544 206	133 160	31,3	4,7	105 436	87 017
Salaspils novads	23 221	9 200 737	1 004 830	623 020	26,8	6,8	300 215	248 678
Saldus novads	28 493	17 224 009	1 069 277	897 416	31,5	5,2	424 314	341 719
Saulkrastu novads	6140	3 447 334	407 723	218 584	35,6	6,3	36 809	28 743
Sējas novads	2524	1 244 005	101 552	75 075	29,7	6,0	55 010	44 190
Siguldas novads	17 820	9 909 350	874 558	481 121	27,0	4,9	181 664	149 395
Skrīveru novads	4055	2 394 558	444 479	150 832	37,2	6,3	66 878	56 631
Skrundas novads	5948	3 938 083	708 893	304 552	51,2	7,7	173 909	144 424
Smiltenes novads	14 226	9 046 287	616 044	384 625	27,0	4,3	245 134	207 253
Stopiņu novads	10 019	8 439 229	432 836	352 948	35,2	4,2	124 316	111 394
Strenču novads	4185	3 219 627	398 003	192 513	46,0	6,0	136 715	111 018
Talsu novads	34 264	18 764 510	2 229 787	1 189 089	34,7	6,3	446 154	379 988
Tērvetes novads	4050	2 594 993	601 346	115 558	28,5	4,5	56 880	46 542
Tukuma novads	33 318	20 680 882	2 001 370	966 603	29,0	4,7	287 384	246 901
Vaiņodes novads	2917	2 602 637	190 197	162 777	55,8	6,3	116 526	94 408
Valkas novads	10 445	8 106 328	583 294	500 267	47,9	6,2	158 458	129 596
Varakļānu novads	3875	2 584 057	282 375	148 053	38,2	5,7	74 012	62 379
Vārkavas novads	2355	1 400 211	248 249	163 761	69,5	11,7	114 969	93 064
Vecpiebalgas novads	4723	2 817 926	327 224	213 791	45,3	7,6	199 198	146 181
Vecumnieku novads	9638	5 378 036	571 769	279 465	29,0	5,2	125 386	98 442
Ventspils novads	13 440	7 686 031	617 913	454 785	33,8	5,9	171 044	143 505
Viesītes novads	4574	2 546 571	384 964	295 118	64,5	11,6	110 532	91 090
Viļakas novads	6319	3 980 801	455 944	385 518	61,0	9,7	227 526	192 278
Viļānu novads	7029	2 772 726	280 999	586 137	83,4	21,1	472 382	388 685
Ziļupes novads	3655	2 306 909	91 034	259 531	71,0	11,3	238 652	195 800
Novados	**1 096 413**	**651 831 250**	**63 879 933**	**42 792 028**	**39,0**	**6,6**	**19 591 809**	**16 093 706**
Latvijā	**2 236 910**	**1 314 339 962**	**134 475 144**	**83 748 338**	**37,4**	**6,4**	**26 737 747**	**21 917 853**

Piezīme. Iedzīvotāju skaits – PMLP dati. Pašvaldību budžetu izdevumi – Valsts kases dati.
Izdevumi darba praktizēšanas pasākumu nodrošināšanai – NVA dati.

8. PIELIKUMS. Valsts pensijas un bezdarbnieku pabalsti 2010. gadā

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Vecuma pensijas vidējais apmērs, Ls	Visu pensiju vidējais apmērs, Ls	Izdevumi bezdarbnieku pabalstiem kopā, Ls	Izdevumi bezdarbnieku pabalstiem uz vienu iedz., Ls	Bezdarbnieku pabalsta vidējais apmērs, Ls
Rīga	703 581	192,39	182,93	26 845 105	38	135
Daugavpils	102 496	174,69	165,03	3 029 617	30	104
Jēkabpils	26 284	177,64	167,36	817 904	31	103
Jelgava	64 516	185,45	174,07	2 109 177	33	122
Jūrmala	56 060	194,52	184,19	2 055 991	37	133
Liepāja	83 415	182,41	172,67	2 482 309	30	106
Rēzekne	34 596	178,97	165,49	1 170 655	34	109
Valmiera	27 040	190,40	180,71	988 763	37	123
Ventspils	42 509	206,52	193,10	1 393 775	33	120
Ādažu novads	10 007	193,57	182,66	421 006	42	150
Aglonas novads	4382	159,25	149,17	98 915	23	85
Aizkraukles novads	9894	191,09	179,23	504 666	51	135
Aizputes novads	10 313	171,98	164,48	367 322	36	111
Aknīstes novads	3183	164,86	152,13	66 315	21	96
Alojas novads	5994	172,61	161,65	194 762	32	105
Alsungas novads	1630	171,82	159,08	44 487	27	86
Alūksnes novads	19 121	172,66	162,57	617 833	32	103
Amatas novads	6332	173,40	162,09	185 438	29	98
Apes novads	4250	167,01	155,47	96 196	23	84
Auces novads	8494	168,32	158,01	260 824	31	98
Babītes novads	9328	196,95	186,66	419 766	45	166
Baldones novads	5729	178,05	165,07	215 057	38	133
Baltinavas novads	1345	159,75	149,64	23 438	17	71
Balvu novads	15 505	169,07	155,59	466 432	30	97
Bauskas novads	27 826	174,30	163,24	1 102 164	40	108
Beverīnas novads	3546	170,40	161,92	114 927	32	96
Brocēnu novads	6978	173,12	164,95	253 413	36	114
Burtnieku novads	8454	171,45	159,87	220 188	26	101
Carnikavas novads	6616	200,72	191,73	318 777	48	162
Cēsu novads	19 538	187,00	175,54	755 435	39	124
Cesvaines novads	3107	175,78	161,62	87 624	28	99
Ciblas novads	3288	156,67	146,41	83 872	26	87
Dagdas novads	9242	161,03	151,77	199 924	22	82
Daugavpils novads	27 995	160,59	151,18	647 049	23	87
Dobeles novads	24 227	175,37	164,20	874 555	36	113
Dundagas novads	4717	178,80	166,42	101 561	22	90
Durbes novads	3386	167,82	159,42	106 864	32	108
Engures novads	7973	178,19	168,85	275 763	35	114
Ērgļu novads	3516	170,46	160,63	95 278	27	118
Garkalnes novads	7344	214,57	205,21	359 161	49	203

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Vecuma pensijas vidējais apmērs, Ls	Visu pensiju vidējais apmērs, Ls	Izdevumi bezdarbnieku pabalstiem kopā, Ls	Izdevumi bezdarbnieku pabalstiem uz vienu iedz., Ls	Bezdarbnieku pabalsta vidējais apmērs, Ls
Grobiņas novads	10 234	175,44	165,13	294 308	29	107
Gulbenes novads	24 918	169,88	159,75	668 492	27	97
Iecavas novads	9773	176,21	165,17	357 710	37	125
Ikšķiles novads	8781	199,17	191,21	411 803	47	160
Ilūkstes novads	8955	170,13	161,28	209 826	23	96
Inčukalna novads	8542	183,47	172,30	316 371	37	123
Jaunjelgavas novads	6464	164,84	154,32	212 981	33	98
Jaunpiebalgas novads	2657	168,08	159,38	63 951	24	108
Jaunpils novads	2745	167,05	158,94	76 869	28	95
Jēkabpils novads	5698	161,58	152,95	136 130	24	91
Jelgavas novads	27 018	166,11	156,09	795 393	29	101
Kandavas novads	9826	165,83	154,96	230 090	23	88
Kārsavas novads	6910	160,45	149,66	173 877	25	92
Kocēnu novads	7017	172,12	161,63	220 814	31	112
Kokneses novads	5999	176,57	162,47	180 036	30	105
Krāslavas novads	19 679	163,26	154,26	502 780	26	89
Krimuldas novads	5753	174,10	165,22	212 625	37	113
Krustpils novads	6647	161,56	150,95	179 770	27	97
Kuldīgas novads	27 082	175,14	161,86	902 867	33	105
Ķeguma novads	6301	179,43	169,61	257 281	41	123
Ķekavas novads	21 848	199,45	188,23	963 365	44	157
Lielvārdes novads	11 339	176,56	168,73	409 986	36	116
Līgatnes novads	4011	173,28	162,03	135 938	34	108
Limbažu novads	19 388	180,92	170,20	692 739	36	106
Līvānu novads	13 906	165,20	155,84	364 227	26	84
Lubānas novads	2829	179,01	166,54	92 470	33	115
Ludzas novads	15 456	167,76	155,91	531 934	34	95
Madonas novads	27 589	173,38	161,42	849 742	31	102
Mālpils novads	3990	181,11	171,76	314 925	79	131
Mārupes novads	15 516	190,87	180,91	646 443	42	162
Mazsalacas novads	3899	169,25	159,70	89 150	23	85
Naukšēnu novads	2271	170,59	160,25	56 172	25	99
Neretas novads	4309	161,57	149,82	106 376	25	94
Nīcas novads	3842	172,17	165,99	97 935	25	97
Ogres novads	38 741	185,68	176,43	1 507 138	39	125
Olaines novads	20 658	182,32	172,61	830 618	40	114
Ozolnieku novads	10 416	174,20	164,16	329 773	32	124
Pārgaujas novads	4395	171,33	160,88	117 859	27	91
Pāvilostas novads	3212	170,14	163,10	80 237	25	101
Pļaviņu novads	6239	171,36	161,45	245 919	39	110
Preiļu novads	11 662	174,12	161,85	378 896	32	101

Pašvaldība	Iedz. skaits 2011.g. sākumā	Vecuma pensijas vidējais apmērs, Ls	Visu pensiju vidējais apmērs, Ls	Izdevumi bezdarbnieku pabalstiem kopā, Ls	Izdevumi bezdarbnieku pabalstiem uz vienu iedz., Ls	Bezdarbnieku pabalsta vidējais apmērs, Ls
Priekules novads	6540	168,94	158,25	200 087	31	95
Priekuļu novads	9321	181,38	170,11	308 214	33	112
Raunas novads	3985	166,27	155,74	91 423	23	103
Rēzeknes novads	31 377	160,94	149,07	791 564	25	85
Riebiņu novads	6118	163,48	152,48	131 197	21	78
Rojas novads	6264	169,84	159,20	226 791	36	106
Ropažu novads	7153	173,72	161,32	213 027	30	108
Rucavas novads	2008	160,84	153,44	51 199	25	96
Rugāju novads	2627	157,64	144,86	44 512	17	73
Rūjienas novads	6141	172,34	161,12	180 975	29	112
Rundāles novads	4255	159,15	151,87	116 459	27	91
Salacgrīvas novads	9355	185,15	174,70	301 285	32	104
Salas novads	4261	165,17	151,36	133 166	31	96
Salaspils novads	23 221	189,21	178,74	967 281	42	121
Saldus novads	28 493	172,73	162,83	1 050 468	37	112
Saulkrastu novads	6140	192,63	184,32	221 271	36	143
Sējas novads	2524	174,46	168,67	117 975	47	138
Siguldas novads	17 820	186,39	177,34	810 310	45	137
Skrīveru novads	4055	179,15	169,06	113 544	28	106
Skrundas novads	5948	170,60	160,52	157 791	27	95
Smiltenes novads	14 226	178,90	168,50	371 024	26	102
Stopiņu novads	10 019	199,29	188,50	422 911	42	143
Strenču novads	4185	172,25	162,27	131 951	32	104
Talsu novads	34 264	178,31	164,21	1 080 463	32	104
Tērvetes novads	4050	164,40	154,21	119 412	29	96
Tukuma novads	33 318	175,07	163,76	1 145 219	34	108
Vaiņodes novads	2917	163,79	155,17	62 652	21	93
Valkas novads	10 445	171,13	161,00	331 412	32	104
Varakļānu novads	3875	168,86	155,89	75 671	20	79
Vārkavas novads	2355	164,00	154,19	48 108	20	82
Vecpiebalgas novads	4723	166,33	156,59	105 754	22	91
Vecumnieku novads	9638	164,49	156,38	304 694	32	106
Ventspils novads	13 440	177,11	164,82	407 490	30	98
Viesītes novads	4574	162,49	150,44	113 955	25	92
Viļakas novads	6319	158,09	147,65	133 433	21	86
Viļānu novads	7029	165,23	153,05	191 098	27	82
Zilupes novads	3655	159,20	146,56	106 140	29	96

Piezīme. Iedzīvotāju skaits – PMLP dati. Valsts pensiju apmērs un izdevumi bezdarbnieku pabalstiem – VSAA dati.

9. PIELIKUMS. Pakalpojumu elektronizācija pašvaldībās. Mājaslapu apskats (2011. gada jūnija sākumā)

Pašvaldība	Informācija par pakalpojumiem								Pakalpojumu elektronizācijas līmenis				e-Konsultācijas		Kontakt-informācija
			Pakalpojumu strukturēšana		Pakalpojumu apraksti						Iespēja iesūtīt iesniegumu vai pieprasījumu elektroniski		Iespēja saņemt palīdzību vai konsultācijas elektroniski		
	Sadaļa "Pakalpojumi" un/vai "e-Pakalpojumi"	Pašvaldības pakalpojumu saraksts	atbilstoši iestādes struktūrai (funkcijai)	atbilstoši dzīves situācijai	pašvaldības mājaslapā	Publisko pakalpojumu katalogā portālā *www.latvija.lv*, aprakstu skaits	Informācija (saite) par portālu *www.latvija.lv*	Informācija (saite) par *E-iespejas.lv*	Lejupielādējamas pakalpojumu veidlapas	Informācija par iespēju pieprasīt pakalpojumu elektroniski	pa e-pastu	tiešsaistes formā	e-jautājuma formā, diskusijas formā vai forumā	*Twitter* konts	atbilstoši 06.03.2007. MK noteikumu Nr.171 11.2.5. apakšpunktam
Rīga	●	●	●	●	●	265	●		●	●	●	●	●		●
Daugavpils	●	●	●	●	●	39	●		●	●	●		●		●
Jēkabpils	●	●		●	●		●		●	●	●	●	●	●	
Jelgava	●	●	●	●	●		●		●	●	●		●		
Jūrmala	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●		●		●
Liepāja	●														
Rēzekne	●	●		●	●										
Valmiera	●	●		●	●		●		●	●	●		●		
Ventspils	●	●	●	●	●		●						●	●	
Ādažu novads	●	●	●	●	●		●		●				●		
Aglonas novads	●	●		●	●		●		●				●		
Aizkraukles novads			●		●		●		●				●		
Aizputes novads	●	●	●	●					●						
Aknīstes novads	●	●	●	●	●								●		
Alojas novads			●	●			●								
Alsungas novads	●	●		●	●								●		
Alūksnes novads	●	●	●	●	●	21	●	●	●	●	●			●	●
Amatas novads							●	●	●						
Apes novads															
Auces novads	●	●	●	●	●		●	●					●		
Babītes novads	●	●	●	●	●	94	●	●	●				●		●
Baldones novads	●						●	●	●				●		
Baltinavas novads															
Balvu novads	●	●	●	●	●		●		●	●	●		●		
Bauskas novads	●	●		●	●				●				●		
Beverīnas novads			●		●				●				●		
Brocēnu novads	●														
Burtnieku novads	●	●		●	●		●		●				●		
Carnikavas novads	●	●	●	●	●				●				●		
Cēsu novads	●	●	●	●	●		●		●				●		
Cesvaines novads													●		
Ciblas novads															
Dagdas novads														●	
Daugavpils novads	●	●	●	●	●	20	●	●	●						
Dobeles novads	●	●	●	●	●		●		●	●	●				
Dundagas novads	●	●	●	●	●				●	●	●		●		
Durbes novads	●	●	●	●	●	4			●						
Engures novads	●	●	●						●				●		

Pašvaldība	Informācija par pakalpojumiem								Pakalpojumu elektronizācijas līmenis				e-Konsultācijas		Kontakt-informācija
			Pakalpojumu strukturēšana		Pakalpojumu apraksti						Iespēja iesūtīt iesniegumu vai pieprasījumu elektroniski		Iespēja saņemt palīdzību vai konsultācijas elektroniski		
	Sadaļa "Pakalpojumi" un/vai "e-Pakalpojumi"	Pašvaldības pakalpojumu saraksts	atbilstoši iestādes struktūrai (funkcijai)	atbilstoši dzīves situācijai	pašvaldības mājaslapā	Publisko pakalpojumu katalogā portālā *www.latvija.lv*, aprakstu skaits	Informācija (saite) par portālu *www.latvija.lv*	Informācija (saite) par *E-iespejas.lv*	Lejupielādējamas pakalpojumu veidlapas	Informācija par iespēju pieprasīt pakalpojumu elektroniski	pa e-pastu	tiešsaistes formā	e-jautājuma formā, diskusijas formā vai forumā	*Twitter* konts	atbilstoši 06.03.2007. MK noteikumu Nr.171 11.2.5. apakšpunktam
Ērgļu novads	●	●		●	●		●	●	●						
Garkalnes novads	●	●	●	●	●				●				●		●
Grobiņas novads	●	●		●			●	●							
Gulbenes novads	●	●	●				●	●					●		
Iecavas novads	●	●		●	●			●	●	●	●		●		
Ikšķiles novads	●	●	●	●	●								●		
Ilūkstes novads	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●				
Inčukalna novads	●	●		●	●		●		●	●	●		●		
Jaunjelgavas novads									●				●		
Jaunpiebalgas novads	●	●	●	●	●		●	●	●		●		●		
Jaunpils novads	●	●	●	●	●		●		●	●	●				
Jēkabpils novads	●	●		●	●	1	●		●				●		
Jelgavas novads	●	●	●	●	●		●	●	●						
Kandavas novads	●	●	●		●		●								
Kārsavas novads															
Kocēnu novads	●		●				●		●						
Kokneses novads	●	●		●	●				●				●		
Krāslavas novads															
Krimuldas novads	●						●						●		
Krustpils novads	●						●		●						
Kuldīgas novads									●	●	●		●		
Ķeguma novads	●	●		●	●				●						
Ķekavas novads	●	●	●	●	●										
Lielvārdes novads							●		●				●		
Līgatnes novads	●	●		●	●		●	●	●	●	●				
Limbažu novads							●								
Līvānu novads	●					1							●		
Lubānas novads													●		
Ludzas novads	●														
Madonas novads	●	●	●	●	●										
Mālpils novads	●	●		●	●										
Mārupes novads	●														
Mazsalacas novads						3			●						
Mērsraga novads															
Naukšēnu novads	●													●	
Neretas novads	●														
Nīcas novads									●						
Ogres novads	●	●	●	●	●	26	●	●	●	●	●		●		●
Olaines novads	●	●	●	●	●		●	●	●				●		
Ozolnieku novads	●				●								●		
Pārgaujas novads	●	●		●	●								●		

Pašvaldība	Informācija par pakalpojumiem								Pakalpojumu elektronizācijas līmenis				e-Konsultācijas		Kontakt-informācija
			Pakalpojumu strukturēšana		Pakalpojumu apraksti						Iespēja iesūtīt iesniegumu vai pieprasījumu elektroniski		Iespēja saņemt palīdzību vai konsultācijas elektroniski		
	Sadaļa "Pakalpojumi" un/vai "e-Pakalpojumi"	Pašvaldības pakalpojumu saraksts	atbilstoši iestādes struktūrai (funkcijai)	atbilstoši dzīves situācijai	pašvaldības mājaslapā	Publisko pakalpojumu katalogā portālā *www.latvija.lv*, aprakstu skaits	Informācija (saite) par portālu *www.latvija.lv*	Informācija (saite) par *E-iespejas.lv*	Lejupielādējamas pakalpojumu veidlapas	Informācija par iespēju pieprasīt pakalpojumu elektroniski	pa e-pastu	tiešsaistes formā	e-jautājuma formā, diskusijas formā vai forumā	*Twitter* konts	atbilstoši 06.03.2007. MK noteikumu Nr.171 11.2.5. apakšpunktam
Pāvilostas novads									●						
Pļaviņu novads									●						
Preiļu novads	●	●		●	●	3			●				●		
Priekules novads															
Priekuļu novads	●				●										
Raunas novads															
Rēzeknes novads	●	●		●	●	63			●	●	●				
Riebiņu novads	●	●		●			●		●				●		
Rojas novads													●		
Ropažu novads	●								●					●	
Rucavas novads															
Rugāju novads	●		●		●										
Rūjienas novads							●								
Rundāles novads	●	●		●	●	3			●				●		
Salacgrīvas novads	●	●		●	●		●		●		●		●		
Salas novads															
Salaspils novads	●	●		●	●	2			●	●	●				
Saldus novads	●								●	●	●				
Saulkrastu novads									●				●		
Sējas novads	●	●		●	●				●				●		
Siguldas novads	●	●		●	●		●		●	●	●		●	●	
Skrīveru novads	●			●	●		●		●	●	●		●		
Skrundas novads	●	●	●	●	●		●	●	●	●					
Smiltenes novads									●						
Stopiņu novads	●	●		●	●		●	●	●	●	●		●		●
Strenču novads	●	●	●	●	●	8	●	●	●				●		
Talsu novads									●				●		
Tērvetes novads															
Tukuma novads	●	●	●	●	●		●		●	●	●		●		
Vaiņodes novads															
Valkas novads	●	●		●	●	1	●		●				●		
Varakļānu novads									●				●		
Vārkavas novads			●		●		●	●					●		
Vecpiebalgas novads	●	●		●	●		●		●				●	●	
Vecumnieku novads	●							●	●				●		
Ventspils novads	●	●	●		●				●						
Viesītes novads	●	●	●						●				●		
Viļakas novads	●	●	●	●	●				●				●		
Viļānu novads	●							●					●		
Zilupes novads	●	●		●	●										
Kopā (● ir / nav)	**85** / 34	**66** / 53	**43** / 76	**63** / 56	**67** / 52	**554***	**51** / 68	**23** / 96	**73** / 46	**25** / 94	**26** / 93	**2** / 117	**63** / 56	**8** / 111	**8** / 111

* – Pakalpojumu aprakstu kopskaits.

10. PIELIKUMS. ES fondu aktivitāšu sadalījums pēc nacionāla, reģionāla un vietēja līmeņa ietekmes*

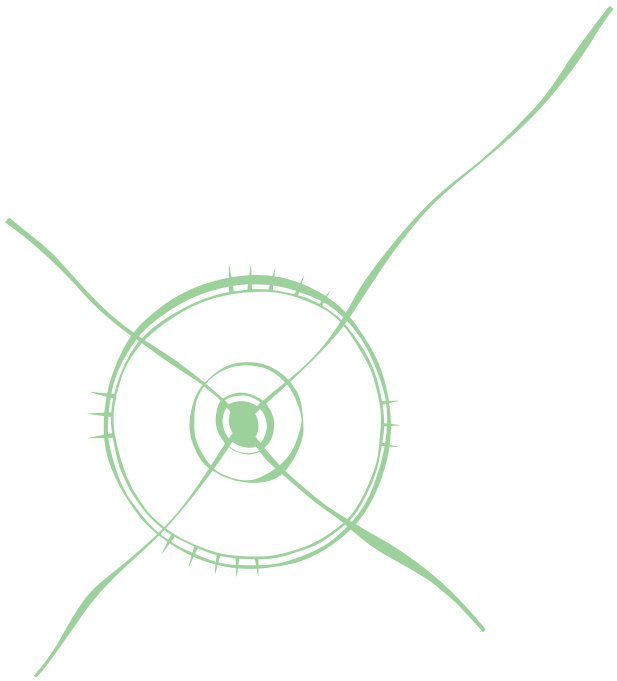
Nr.	Aktivitāte
A	**AKTIVITĀTES AR NACIONĀLA LĪMEŅA IETEKMI**
A1	**Darbības programma "Cilvēkresursi un nodarbinātība"**
1.2.1.1.1.	Nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide un profesionālās izglītības pārstrukturizācija
1.2.1.1.4.	Sākotnējās profesionālās izglītības pievilcības veicināšana
1.2.1.2.1.	Vispārējās vidējās izglītības satura reforma, mācību priekšmetu, metodikas un mācību sasniegumu vērtēšanas sistēmas uzlabošana
1.2.1.2.2.	Atbalsts vispārējās izglītības pedagogu nodrošināšanai prioritārajos mācību priekšmetos
1.2.1.2.3.	Vispārējās izglītības pedagogu kompetences paaugstināšana un prasmju atjaunošana
1.2.2.1.2.	Atbalsts Mūžizglītības politikas pamatnostādņu īstenošanai
1.2.2.1.5.	Pedagogu konkurētspējas veicināšana izglītības sistēmas optimizācijas apstākļos
1.2.2.4.1.	Iekļaujošas izglītības un sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu atbalsta sistēmas izveide, nepieciešamā personāla sagatavošana, nodrošināšana un kompetences paaugstināšana
1.3.1.1.1.	Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai – atbalsts partnerībās organizētām apmācībām
1.3.1.1.3.	Bezdarbnieku un darba meklētāju apmācība
1.3.1.1.5.	Atbalsts bezdarba riskam pakļauto personu apmācībai
1.3.1.2.	Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai
1.3.1.3.1.	Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu uzraudzības pilnveidošana
1.3.1.3.2.	Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana nozarēs un uzņēmumos
1.3.1.4.	Kapacitātes stiprināšana darba tirgus institūcijām
1.3.1.5.	Vietējo nodarbinātības veicināšanas pasākumu plānu ieviešanas atbalsts
1.3.1.7.	Darba tirgus pieprasījuma īstermiņa un ilgtermiņa prognozēšanas un uzraudzības sistēmas attīstība
1.3.2.3.	Veselības aprūpes un veicināšanas procesā iesaistīto institūciju personāla kompetences, prasmju un iemaņu līmeņa paaugstināšana
1.4.1.1.1.	Kompleksi atbalsta pasākumi iedzīvotāju integrēšanai darba tirgū
1.4.1.1.2.	Atbalstītās nodarbinātības pasākumi mērķgrupu bezdarbniekiem
1.4.1.2.1.	Darbspēju vērtēšanas sistēmas pilnveidošana
1.4.1.2.2.	Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu attīstība personām ar redzes un dzirdes traucējumiem
1.5.1.1.1.	Atbalsts strukturālo reformu īstenošanai un analītisko spēju stiprināšanai valsts pārvaldē
1.5.1.2.	Administratīvo šķēršļu samazināšana un publisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošana
1.5.1.3.1.	Kvalitātes vadības sistēmas izveide un ieviešana
1.5.1.3.2.	Publisko pakalpojumu kvalitātes paaugstināšana valsts, reģionālā un vietējā līmenī
1.5.2.1.	Publiskās pārvaldes cilvēkresursu plānošanas un vadības IT sistēmas izstrāde un ieviešana
1.5.2.2.1.	Sociālo partneru administratīvās kapacitātes stiprināšana
A2	**Darbības programma "Uzņēmējdarbība un inovācijas"**
2.2.1.1.	Ieguldījumu fonds investīcijām garantijās, paaugstināta riska aizdevumos, riska kapitāla fondos un cita veida finanšu instrumentos
2.2.1.3.	Garantijas komersantu konkurētspējas uzlabošanai
2.2.1.4.	Aizdevumi komersantu konkurētspējas uzlabošanai
2.3.1.2.	Pasākumi motivācijas celšanai inovācijām un uzņēmējdarbības uzsākšanai
2.3.2.1.	Biznesa inkubatori

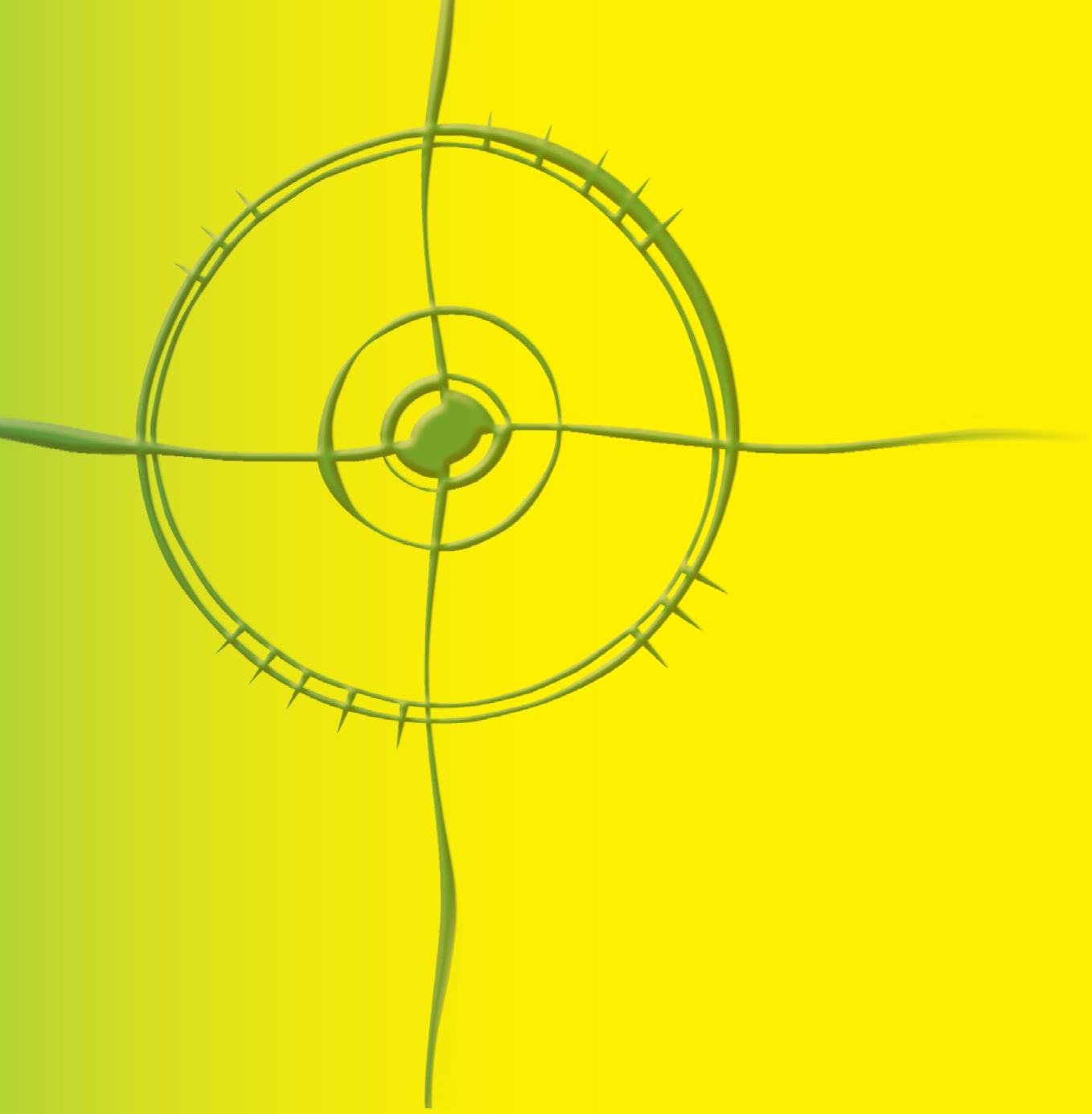
Nr.	Aktivitāte
A3	**Darbības programma "Infrastruktūra un pakalpojumi"**
3.1.4.1.2.	Infrastruktūras pilnveidošana profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai
3.1.4.1.3.	Infrastruktūras pilnveidošana sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai personām ar redzes un dzirdes traucējumiem
3.1.4.2.	Darba tirgus institūciju infrastruktūras pilnveidošana
3.2.2.1.1.	Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība
3.3.1.1.	TEN-T autoceļu tīkla uzlabojumi
3.3.1.2.	TEN-T dzelzceļa posmu rekonstrukcija un attīstība (Austrumu-Rietumu dzelzceļa koridora infrastruktūras attīstība un *Rail Baltica*)
3.3.1.3.	Lielo ostu infrastruktūras attīstība "Jūras maģistrāļu" ietvaros
3.3.1.5.	Infrastruktūras uzlabojumi sasaistei ar TEN-T
3.3.1.6.	Liepājas Karostas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumu nodrošināšana
3.5.1.4.	Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība
B	**AKTIVITĀTES AR REĢIONĀLA LĪMEŅA IETEKMI**
B1	**Darbības programma "Cilvēkresursi un nodarbinātība"**
1.1.1.2.	Cilvēkresursu piesaiste zinātnei
1.1.2.1.1.	Atbalsts doktora un maģistra studiju īstenošanai
1.1.2.1.2.	Atbalsts maģistra studiju programmu īstenošanai
1.2.1.1.2.	Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu kompetences paaugstināšana
1.2.1.1.3.	Atbalsts sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai un īstenošanai
1.2.2.4.2.	Atbalsta pasākumu īstenošana jauniešu sociālās atstumtības riska mazināšanai un jauniešu ar funkcionālajiem traucējumiem integrācijai izglītībā
1.4.1.2.4.	Sociālās rehabilitācijas un institūcijām alternatīvu sociālās aprūpes pakalpojumu attīstība reģionos
B2	**Darbības programma "Uzņēmējdarbība un inovācijas"**
2.1.1.1.	Atbalsts zinātnei un pētniecībai
2.1.1.2.	Atbalsts starptautiskās sadarbības projektiem zinātnē un tehnoloģijās
2.1.2.1.2.	Tehnoloģiju pārneses kontaktpunkti
B3	**Darbības programma "Infrastruktūra un pakalpojumi"**
3.1.1.1.	Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai
3.1.1.2.	Profesionālās izglītības infrastruktūras attīstība un mācību aprīkojuma modernizācija ieslodzījuma vietās
3.1.2.1.1.	Augstākās izglītības iestāžu telpu un iekārtu modernizēšana studiju programmu kvalitātes uzlabošanai, tai skaitā nodrošinot izglītības programmu apgūšanas iespējas arī personām ar funkcionāliem traucējumiem
3.1.3.3.1.	Speciālās izglītības iestāžu infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana
3.1.4.1.5.	Infrastruktūras pilnveidošana sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai personām ar garīga rakstura traucējumiem
3.1.5.2.	Neatliekamās medicīniskās palīdzības attīstība
3.1.5.3.1.	Stacionārās veselības aprūpes attīstība
3.1.5.3.2.	Onkoloģijas slimnieku radioterapijas ārstēšanas attīstība
3.2.1.1.	Valsts 1. šķiras autoceļu maršrutu sakārtošana

* Sadalījums saskaņā ar VARAM ziņojumu "Ziņojums par horizontālo prioritāšu "Teritoriju līdzsvarota attīstība" un "Rīgas starptautiskā konkurētspēja" īstenošanu 2007.–2010. gadā" (2011. gads).

Nr.	Aktivitāte
3.2.1.4.	Mazo ostu infrastruktūras uzlabošana
3.3.2.1.	Ilgtspējīga sabiedriskā transporta sistēmas attīstība
3.4.1.5.1.	Pļaviņu un Jēkabpils pilsētu plūdu draudu samazināšana
3.4.2.1.1.	Valsts nozīmes pilsētbūvniecības pieminekļu saglabāšana, atjaunošana un infrastruktūras pielāgošana tūrisma produkta attīstībai
3.4.3.1.	Nacionālas un reģionālas nozīmes daudzfunkcionālu centru izveide
3.5.1.2.1.	Normatīvo aktu prasībām neatbilstošo izgāztuvju rekultivācija
3.5.1.2.2.	Reģionālo atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība
3.6.1.1.	Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai
3.6.1.2.	Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība
C	**AKTIVITĀTES AR VIETĒJA LĪMEŅA IETEKMI**
C1	**Darbības programma "Cilvēkresursi un nodarbinātība"**
1.3.1.1.4.	Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai – atbalsts komersantu individuāli organizētām apmācībām
1.3.1.9.	Augstas kvalifikācijas darbinieku piesaiste
1.5.2.2.2.	NVO administratīvās kapacitātes stiprināšana
1.5.2.2.3.	Atbalsts pašvaldībām kapacitātes stiprināšanā ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai
1.5.3.1.	Speciālistu piesaiste plānošanas reģioniem, pilsētām un novadiem
1.5.3.2.	Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana
C2	**Darbības programma "Uzņēmējdarbība un inovācijas"**
2.1.2.2.1.	Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde
2.1.2.2.2.	Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde – atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā
2.1.2.2.3.	Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde – atbalsts rūpnieciskā īpašuma tiesību nostiprināšanai
2.1.2.4.	Augstas pievienotās vērtības investīcijas
2.3.1.1.1.	Ārējo tirgu apgūšana – ārējais mārketings
2.3.2.2.	Atbalsts ieguldījumiem mikro un mazo komersantu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās

Nr.	Aktivitāte
C3	**Darbības programma "Infrastruktūra un pakalpojumi"**
3.1.3.1.	Kvalitatīvai dabaszinātņu apguvei atbilstošas materiālās bāzes nodrošināšana
3.1.3.2.	Atbalsts vispārējās izglītības iestāžu tīkla optimizācijai
3.1.3.3.2.	Vispārējās izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošana izglītojamajiem ar funkcionāliem traucējumiem
3.1.4.3.	Pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros
3.1.4.4.	Atbalsts alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības attīstībai
3.1.5.1.2.	Veselības aprūpes centru attīstība
3.2.1.2.	Tranzītielu sakārtošana pilsētu teritorijās
3.2.1.3.1.	Satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās vietās ārpus Rīgas
3.2.2.1.2.	Izglītības iestāžu informatizācija
3.4.1.1.	Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000
3.4.2.1.2.	Nacionālās nozīmes velotūrisma produkta attīstība
3.4.4.1.	Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi
3.4.4.2.	Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi
3.5.1.1.	Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000
3.5.1.2.3.	Dalītās atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība
3.5.2.1.	Pasākumi centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai
3.5.2.2.	Atjaunojamo energoresursu izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstība

Valsts reģionālās attīstības aģentūra
Elizabetes iela 19, Rīga, LV-1010, Latvija

Tālr. 67079000
E-pasts vraa@vraa.gov.lv

www.vraa.gov.lv